

انتشارات بنیادبعثت

نام کتاب : کلیدهای پیشرفت

تألیف : محمدحسن قدیری ابیانه

چاپ اول: آذرماه ۱۳۹۱

چاپخانه : توحید

ناظر چاپ: فرهادغلام نیا طبرستانی

تیراژ : ۵۰۰۰ نسخه

بهاء : ۶۰۰۰۰۰ ریال

مرکز پخش : تهران، خیابان سمیه ، پلاک ۱۷۳ ، بنیاد بعثت

تلفن ۸۸۸۲۲۳۷۴ - ص.پ ۱۳۶۱ - ۱۵۸۱۵

حق چاپ برای مؤلف محفوظ است

کلیدهای پیشرفت

عوامل و موانع فرسنگی کار، تولید و سرمایه

دکتر محمد حسن قدیری ایبانه

www.ghadiri.ir
mh.ghadiri@gmail.com

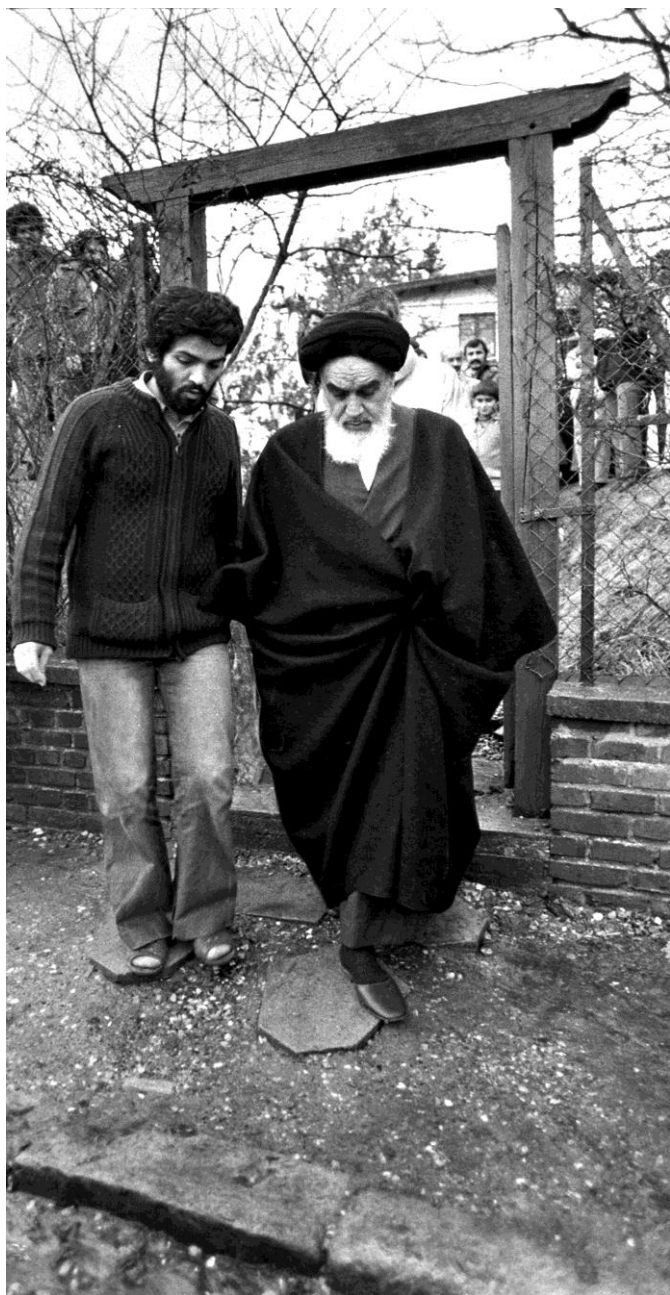
آذر ۱۳۹۱

تقدیم

مقام معظم رهبری در بیانات خویش در تاریخ ۱۸/۸/۱۳۸۵ در دیدار دانشگاہیان سمنان فرمودند: «دباره‌ی مشکلات اجتماعی ای که در کشور وجود دارد، تحقیق کنیم و راه ریشه کردن اینها را پیدا کنیم و به دنبال این برویم که راه مبارزه با اسراف چیست. اسراف یک بیماری اجتماعی است. راه مبارزه با مصرف کرایه‌ی چیست؟ راه مبارزه با ترجیح کالای خارجی بر کالای ساخت داخل چیست؟ اینها تحقیق می‌خواهد. در دانشگاہها پروژه‌های تحقیقی بگمید، استاد و دانشجو کار کنید، نتیجه‌ی تحقیق را به مسئولان کشور بدهید؛ به رسانه بدهید تا سرریز شود و فرهنگ سازی شود. این، می‌شود پیشرفت».

این کتاب، در سال تولید ملی و حمایت از کار و سرمایه ایرانی به مقام معظم رهبری، حضرت آیات العظمیٰ خاتمه‌ای که همواره بر نقش فرهنگ در پیشرفت همه جانبه کشور و بر ضرورت اصلاح فرهنگ عمومی و تقویت نقاط قوت و رفع نقاط ضعف تاکید فرموده اند تقدیم می‌گردد.

محمد حسن قدیری ابیان

محمد حسن قدیری ایبانه در فرانسه در کنار حضرت امام خمینی (ره) ۱۳۵۷

دربارهٔ مولف

دکتر محمد حسن قدیری ابیانه کارشناس عالی امور استراتژیک وزارت امور خارجه و عضو شورای بین الملل پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی است.

وی به سال ۱۳۳۲، در تهران به دنیا آمد. تحصیلات دانشگاهی خود را در سال ۱۳۵۱ در فلورانس ایتالیا در رشته معماری آغاز نمود. در ۱۳۵۳، هنگامی که ۲۰ سال داشت، اولین انجمن اسلامی دانشجویان ایرانی در ایتالیا را پایه گذاری نمود و بر علیه رژیم سلطنتی وقت ایران و در راه پیروزی انقلاب اسلامی مبارزه کرد.

در اواخر سال ۱۳۵۷، به حضرت امام خمینی (ره) در فرانسه پیوست.

فعالیت دیپلماتیک خود را از آغازین روزهای انقلاب اسلامی به عنوان اولین رایزن مطبوعاتی سفارت ایران در ایتالیا آغاز نمود.

در سال ۱۳۶۱، تحصیلات خود را در رشتهٔ معماری، در فلورانس ایتالیا به پایان برده و نیز دارای درجهٔ دکتری در

۸ کلیدهای پیشرفت

علوم استراتژیک با گرایش مدیریت استراتژیک از تهران می باشد.

سمت سفیری جمهوری اسلامی ایران در استرالیا، بلیز، گوآتمالا و مکزیک را در سابقه دیپلماتیک خود دارد.

کتاب؛

اسپانیایی:

Islam sin distorcion اسلام بدون تحریف

Esto es El Islam این است اسلام

انگلیسی:

This is Islam این است اسلام

Women in Islam زنان در اسلام

فارسی:

مسیحیت از واقعیت تا تحریف

زن در اسلام و غرب

عوامل و موانع فرهنگی کار، تولید و پیشرفت

کلیدهای پیشرفت

تحقیقات

برخی از کارهای مفصل تحقیقی عبارتند از:

(۱) بیکاری و استراتژی بهینه جمهوری اسلامی ایران برای رفع

آن، از دیدگاه توسعه و امنیت ملی، در ۲۵۰ صفحه،

(۲) عوامل و موانع فرهنگی، اجتماعی توسعه،

۳) نقش رو به تزاید سازمانهای غیر دولتی در جهان؛ ۸۰ صفحه، چاپ شده در نشریه علمی دانشگاه و روزنامه اطلاعات،

۴) تاثیر فرهنگ بر سازمان، ۱۵۴ صفحه، برخی از مقالات قرائت شده در همایشها،

۵) محو فقر در اقتصاد غیر متکی به نفت، مقاله ارائه شده در همایش مسئله فقر و فقر زدایی، سازمان برنامه و بودجه اردیبهشت،

۶) تاثیر عملکرد خانواده در اقتصاد کلان در همایش مشارکت زنان و صرفه جویی، دفتر مشارکت امور زنان، ریاست جمهوری ۱۳۷۵؛

۷) جهاد اداری،

سلسله مقالات

برخی از سلسله مقالات منتشره در رسانه های گروهی عبارتند از:

۱) ضرورت هدایت سوبسید فرآورده های نفتی به سوی توسعه اقتصادی، سال ۱۳۷۳، روزنامه اطلاعات؛

۲) نقدی بر سوبسید، سال ۱۳۷۴ روزنامه ایران، ۳۰ شماره، سال؛

۳) نقدی بر محو فقر، سال ۱۳۷۴ و ۱۳۷۵، روزنامه اطلاعات؛ ۳۰ شماره؛

۱۰ کلیدهای پیشرفت

۴) اشتغال، فرهنگ و توسعه، ۶۰ شماره، مندرج در روزنامه اطلاعات (سال ۱۳۸۰)؛

۵) کار و قناعت دو عامل اصلی توسعه؛ روزنامه ایران؛

۶) نقدی بر سازندگی، عوامل و موانع تصمیمات سرنوشت ساز، ۱۳۷۷ روزنامه ایران؛

۷) نقدی بر بودجه دولت؛ عدم شفافیت یارانه‌ها، روزنامه اطلاعات؛ آذر ماه ۱۳۸۰.

مقالات

صدها مقاله اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی، سیاسی و بین الملل از ایشان در رسانه های گروهی منتشر شده است.

فهرست

دربارهٔ مولف	۷
فهرست	۱۱
مقدمه	۲۱

فصل اوّل : فرهنگ و اشتغال

قوت ها و ضعف های فرهنگ کار	۲۷
تأثیر فرهنگ بر اشتغال	۲۸
عوامل موثر بر سرمایه گذاری	۲۹
مراحل تشکیل سرمایه تا حل مشکل اشتغال	۳۰
عوامل و موانع تشکیل سرمایه	۳۰
عوامل و موانع تبدیل سرمایه به سرمایه گذاری	۳۱
توطئه علیه فرهنگ پیشرفت	۳۲
اهداف مشابه آمریکا و انگلیس	۳۴
نفوذ آمریکا و انگلیس در ایران	۳۴
سیاست های مشترک غرب	۳۵
استراتژی های غرب	۳۵

۱۲ کلیدهای پیشرفت

- ۳۶ مصادیق توطئه‌های خارجی
- ۳۶ توطئه سازمان سیا برای ترویج اعتقاد به شانس
- ۳۸ تلاش انگلیس برای ترویج مصرف گرایی
- ۳۹ صادرات کالاهای مصرفی به ایران
- ۴۰ آلوده سازی مهمتر از مهار
- ۴۱ فرمایشات مقام معظم رهبری
- ۴۱ ابعاد توطئه‌های استعمار
- ۴۲ تاثیرات اسراف
- ۴۴ نقش مردم در حمایت از تولید ملی
- ۴۶ سیاست‌های کلی برنامه‌ی دوم توسعه در سال ۱۳۷۲
- فصل دوّم : ضعفها و قوت ها
- ۵۴ عکس العمل انگلستان
- ۵۷ تصمیمات سرنوشت ساز
- ۶۰ نقاط ضعف فرهنگی
- ۶۱ عدم رعایت حقوق و مقرّرات
- ۶۱ فرهنگ کار
- ۶۲ آسیب‌شناسی در بازار کار
- ۶۲ ایران مقام سوم کمترین ساعات مفید کاری!
- ۶۴ تنبلی و انواع آن در جامعه
- ۶۵ نگاهی به عوامل ایجاد تنبلی اجتماعی
- ۶۶ ایرانیان؛ رتبه سوم تنبلی اجتماعی جهان
- ۶۹ ضعف فرهنگ و وجدان کار در ایران
- ۶۹ ضعف نگرش به کار
- ۷۱ ضعف فرهنگ کار گروهی
- ۷۲ باورهای غلط در سیستم اداری

- ۷۳ محورهای فرهنگی عامل پیشرفت سایر ملل
- ۷۴ ویژگی های مدارس دوره ابتدایی و راهنمایی در ژاپن
- ۷۵ تفاوت آموزش در ایران و ژاپن
- ۷۶ فرهنگ نمونه و نمونه فرهنگی
- ۷۹ خود اتکایی در مدارس ژاپن
- ۸۲ توهم منابع
- ۸۳ رابطه علم آموزی با ثروت طبیعی کشورها
- ۸۸ ضعف های مدیریتی
- ۹۰ ضعف های فرهنگی مدیریت
- ۹۱ ضعف فرهنگ عمومی در ارزیابی مدیریت ها
- ۹۲ تعطیلات شمسی و قمری
- ۹۲ مقایسه تعطیلات رسمی در ایران و سایر کشورها
- ۹۵ توجیهات رایج برای کم کاری
- ۹۷ خستگی از کار
- ۱۰۰ یارانه سوخت و اشتغال
- ۱۰۱ گزارش مؤسسه «مارکت اوراکل» از اسراف در ایران
- ۱۰۳ تصاویر مقایسه ای کار و اسراف در ایران و جهان
- ۱۰۵ مصرف و اشتغال
- ۱۰۷ توسعه و تَوَهُّم
- ۱۰۸ توهم مضاعف نفتی در ایران
- ۱۱۰ میزان تولید و صادرات نفت خام
- ۱۱۲ فرهنگ مالیات و صادرات
- ۱۱۵ توقّعات و امکانات
- ۱۱۸ لطفه آمریکایی، در مورد تأمین معیشت مردم
- ۱۱۹ مالیات و انتخابات در آمریکا

۱۴ کلیدهای پیشرفت
۱۲۰ مانع تحزب در ایران
۱۲۳ رابطه دخل و خرج
۱۲۳ مدیریت کمبود در هلند
۱۲۴ مدیریت کمبود در ایران

فصل سوّم : مطالبات مردمی

۱۲۵ مقدمه
۱۲۶ راهکار چیست
۱۲۷ تورم مهار شود و اجناس ارزان گردد.
۱۲۸ نمودار عوامل موثر در ارزانی
۱۲۹ عوامل تاثیر گذار بر گرانی و ارزانی
۱۳۱ نمودار عوامل موثر بر گرانی کالا و خدمات
۱۳۱ ۳-سطح عمومی حقوق ها افزایش یابد.
۱۳۳ نمودار رابطه کار با رفاه
۱۳۳ جدول قدرت اقتصادی ایران در جهان
۱۳۵ سرانه تولید بر اساس قدرت خرید هر ایرانی
۱۳۸ آخرین فهرست درآمد سرانه سالیانه کشورهای جهان
۱۴۱ قدرت خرید مردم و رفاه عمومی بهبود یابد.
۱۴۱ قدرت ریال نسبت به ارزهای خارجی افزایش یابد.
۱۴۲ نمودار برخی عوامل موثر بر تقویت پول ملی هر کشوری
۱۴۳ نمودار برخی عوامل موثر بر کاهش ارزش پول ملی
۱۴۴ نمودار برخی عوامل موثر بر افزایش ارزش پول ملی ایران
۱۴۵ اشتغال در کشور ایجاد و بیکاری مهار گردد.
۱۴۵ نمودار عوامل موثر بر ایجاد اشتغال
۱۴۶ شرایط ازدواج جوانان بیش از پیش فراهم گردد.
۱۴۶ جلوی فساد و اعتیاد گرفته شود.

مقدمه	۱۵
نمودار عوامل موثر با ازدواج، اعتیاد، فساد و امنیت	۱۴۷
امنیت عمومی تقویت گردد.	۱۴۸
سود وام بانکی کاهش یابد.	۱۴۸
نمودار عوامل موثر بر کاهش نرخ سود وام بانکی	۱۴۹
قاچاق کالا به ایران مهار گردد.	۱۵۰
نمودار تاثیر خرید اجناس قاچاق	۱۵۱
اقتصاد کشور تقویت گردد.	۱۵۱
کشور از وابستگی اقتصاد به فروش نفت خام رهایی یابد.	۱۵۲
توطئه های اقتصادی و تحریم های غرب بی اثر گردد.	۱۵۳
نقش مردم در تغییر وضعیت از نگاه اسلام	۱۵۶

فصل چهارم : بحران در غرب

شعارهای سال کشور	۱۵۹
بحران در نظام سرمایه داری	۱۶۱
ریشه یابی بحران اقتصادی غرب	۱۶۱
ریاضت اقتصادی	۱۶۳
از هیچ، پول می آفرینند.	۱۶۴
سرمایه گذاری بانکها در کازینوها و فساد	۱۶۶
بدهی دولت فدرال آمریکا	۱۶۷
۹۵ درصد آمریکایی ها به ازای هر دلار درآمد ۱.۴۸ دلار بدهکار	۱۶۷
۲۰ میلیون کودک آمریکایی در گرسنگی	۱۶۸
سقوط فرانسه	۱۶۹
مالیات در فرانسه	۱۷۰

فصل پنجم : دیدگاه اسلام

دیدگاه اسلام	۱۷۳
نقش شانس در موفقیت	۱۷۶

۱۶ کلیدهای پیشرفت
۱۷۹ انگیزه کار در اسلام
۱۸۳ حدیث
۱۸۴ بالاترین تفریح
۱۸۷ پاکیزه‌ترین کار
۱۸۹ انتظار کمک از بیت‌المال
۱۹۲ زینت دنیا
۱۹۴ توقع شغل از دولت
۱۹۷ مرز کار خوب و بد
۲۰۰ خوب کار کردن
۲۰۳ توقع از بودجه دولت
۲۰۵ امام علی (ع) و بودجه عمومی
۲۰۹ کار و فقر
۲۱۲ نقش حجاب در پیشرفت

فصل ششم: جملات و اشعار

۲۱۵ اشعار فارسی
۲۱۸ جملات قصار
۲۲۲ آموخته ام که:
۲۲۲ فقیر واقعی کیست؟
۲۲۳ آموخته های برنده نوبل ادبی
۲۲۴ ضرب المثل های ایرانی
۲۲۸ ضرب المثل های خارجی

فصل هفتم: بررسی محیط بین الملل، فشارها و فرصتها

۲۳۵ فرصتها و تهدیدات خارجی
۲۳۷ موضوعات فرهنگی مؤثر در وضعیت اشتغال در ایران
۲۳۸ تحریم و تخریب

- ۲۳۸ کمیت و کیفیت تولید در کشور
- ۲۳۸ تحریم‌های اقتصادی
- ۲۳۹ فهرست تحریم‌های صورت گرفته علیه ایران
- ۲۴۲ جاسوسی اقتصادی
- ۲۴۳ رشوه
- ۲۴۳ اعمال نفوذ سیاسی در سایر کشورها
- ۲۴۳ تبلیغ و تحریک
- ۲۴۴ دامپینگ
- ۲۴۵ تخریب فرهنگی
- ۲۴۵ تخریب فرهنگ کار و تولید در کشور
- ۲۴۶ بازار مصرف در ایران
- ۲۴۶ فرهنگ مصرف زدگی
- ۲۴۷ توطئه فرهنگی
- ۲۴۸ تأثیر مصرف کالاهای خارجی در اقتصاد کشور
- ۲۴۸ قاچاق
- ۲۴۸ قاچاق مواد مخدر
- ۲۴۹ تخریب بازار ایران در خارج
- ۲۴۹ بازار خارجی برای کالاها و خدمات ایران
- ۲۵۱ خدمات فنی و مهندسی
- ۲۵۲ توطئه علیه جذب سرمایه‌ها
- ۲۵۴ مصادره اموال ایران
- ۲۵۵ بلوکه کردن اموال ایران
- ۲۵۵ صدور حکم جرایم کلان توسط دادگاههای فرمایشی
- ۲۵۷ وام‌های توطئه آمیز
- ۲۵۷ سرمایه‌های ایرانیان خارج از کشور

۱۸ کلیدهای پیشرفت

۲۵۷ سرمایه‌های خارجی

۲۵۸ اعطای وام و اعتبار برای کالاهای مصرفی

۲۶۰ نقش مهاجرت‌ها در اشتغال

۲۶۱ مهاجرت‌های اتباع خارجی به ایران

۲۶۲ مهاجرت اتباع ایرانی به خارج

۲۶۲ مهاجرت‌های صورت گرفته به خارج

۲۶۳ مهاجرت‌های آینده

۲۶۳ مهاجرت کار آفرینان

۲۶۴ اشتغال و گردشگری

۲۶۵ عزیمت گردشگران ایرانی به خارج

۲۶۶ فشارهای بین‌المللی

فصل هشتم : راهبردها

۲۶۹ نقاط ضعف و قوت بیکاری

۲۶۹ نقاط ضعف ناشی از بیکاری

۲۷۰ نقاط قوت ناشی از بیکاری

۲۷۱ تهدیدات بیکاری

۲۷۳ مراحل تدوین استراتژی

۲۷۳ اهداف فرهنگی اجتماعی در راستای حل معضل اشتغال

۲۷۴ سیاست‌های فرهنگی اجتماعی

۲۷۶ استراتژی‌ها

۲۷۷ استراتژی کلی

۲۷۷ استراتژی اصلاح فرهنگ عمومی

۲۷۹ استراتژی اجتماعی و اداری

۲۸۱ استراتژی توسعه نیروی انسانی

۲۸۱ استراتژی اجتماعی

۱۹ مقدمه
۲۸۱ استراتژی تأمین اجتماعی
۲۸۲ استراتژی اصلاح ساختار اقتصاد
۲۸۴ استراتژی جامع
۲۸۵ راهکارها
۲۸۶ سیاست‌های ایران در مورد کار
۲۸۶ سیاست‌های کلی اشتغال
۲۸۸ فرمایشات مقام معظم رهبری در مورد نقاط قوت و ضعف فرهنگی

فصل نهم : راهکارها

۲۹۳ ضعف‌های آموزشی
۲۹۵ نیازهای آموزشی
۲۹۵ آموزش بایگانی و آرشیو موضوعی
۲۹۶ آموزش حسابداری
۲۹۶ آموزش مکاتبات اداری و حقوق اساسی
۲۹۷ ثبت شرکت‌ها
۲۹۷ آموزش فیش برداری
۲۹۸ راهکار آموزشی
۲۹۹ اصلاح سیستم
۳۰۰ شایسته سالاری یا امنیت شغلی
۳۰۳ شفاف سازی اقتصاد
۳۰۴ شفاف سازی هزینه‌های آموزشی
۳۰۷ فرهنگ سازی
۳۱۰ پیشنهاداتی برای تحقیق
۳۱۴ منابع و مآخذ
۳۳۲ معرفی آثار

مقدمه

مقام معظم رهبری سال ۱۳۸۹ را سال همت مضاعف و کار مضاعف، سال ۱۳۹۰ را سال جهاد اقتصادی و سال ۱۳۹۱ را سال تولید ملی و حمایت از کار و سرمایه ایرانی نام نهادند. با توجه به این اقدام و نیز تاکیدات معظم له در جمع مسئولان نظام در ماه مبارک رمضان سال ۱۳۹۰، مبنی بر ضرورت مشاهده همزمان نقاط ضعف و قوت، این کتاب را به صورت حاضر تنظیم و منتشر نمودم.

پیشرفت همه جانبه کشور آرزوی هر ایرانی است. دستیابی به این مهم بدون حل مشکل اشتغال ممکن نخواهد شد. به عبارتی پیشرفت و اشتغال لازمه یکدیگر هستند. معضل بیکاری یکی از مهمترین چالشهایی است که جمهوری اسلامی ایران با آن مواجه می‌باشد و در آینده چنانچه این معضل حل نگردد، به مهمترین تهدید اقتصادی، اجتماعی،

فرهنگی و حتی امنیتی تبدیل خواهد گردید و اقتدار ملی را تضعیف خواهد کرد. بدون برنامه‌ریزی برای حل مشکل اشتغال، نمی‌توان به پیشرفت و توسعه مطلوب دست یافت. از طرف دیگر، حل معضل اشتغال با تحقق پیشرفت همه جانبه امکان‌پذیر می‌باشد. به عبارت دیگر در برنامه ریزی جامع برای تحقق پیشرفت است که حل مشکل اشتغال و تقویت اقتدار ملی ممکن می‌گردد.

عامل فرهنگ عمومی، یکی از مهمترین عوامل مؤثر بر توسعه و پیشرفت، اقتدار ملی و اشتغال است که در کنار سایر عوامل، نقشی تعیین کننده در موفقیت یا عدم موفقیت هر برنامه‌ای دارد.

مقام معظم رهبری حضرت آیت الله خامنه ای در فرمایشات خویش در ماه مبارک رمضان سال ۱۳۹۰ در مورد نقاط ضعف و قوت در راه پیشرفت کشور فرمودند: اولین نقطه مثبت و قوت نظام اینکه نظام ثابت کرده که توانایی غلبه بر تهدیدها را دارد. پیشرفت در شرایط تحریم یکی از نقاط مهم قوت کشور است. از نقاط ضعف اینکه یک جاهایی طبق وظیفه عمل نکردیم؛ یک جاهایی مراقبت‌هایی که باید انجام بدهیم، انجام ندادیم؛ یک جاهایی دلبستگی های خودمان را زیر پا نگذاشتیم؛ به چیزهایی که باید از آن پرهیز کرد و بر حذر بود، سرگرم شدیم. مسئله تورم، فرهنگ کار، ساعات مفید کار و... حل نشده؛ باید فرهنگ کار در کشور جوری باشد که مردم کار را عبادت بدانند.

رهبر انقلاب اسلامی نگاه واقع‌بینانه در هرگونه ارزیابی شرایط کشور را مهم دانستند و افزودند: برای رسیدن به یک نگاه صحیح و واقعی از وضعیت کشور باید شرایط فعلی منطقه و جهان را نیز در نظر گرفت.

ایشان ارزیابی صحیح از شرایط کشور را مستلزم نگاه واقع‌بینانه و پرهیز از یکسونگری دانستند و افزودند: در بررسی شرایط کشور، باید هم نقاط قوت و هم نقاط ضعف را دید و از نگاه منفی و یا نگاه مثبت مطلق پرهیز کرد.

ایشان نخبگان دانشگاهی و حوزوی و مسئولان را به مطالعه دقیق و بررسی کارشناسی فهرست نقاط قوت و ضعف فراخواندند و افزودند: نقاط مثبت، ظرفیت‌های کشور است و نقاط منفی، نشان دهنده اولویت‌ها است که با در نظر گرفتن هر دو فهرست، می‌توان مسیر صحیح حرکت به سوی پیشرفت و تعالی را شناخت.

رهبر انقلاب اسلامی سپس به برخی نقاط قوت و ضعف کشور در شرایط کنونی اشاره و تأکید کردند: پیشرفت در اعتماد به نفس ملی یکی دیگر از دستاوردهای بزرگ کشور است، به گونه‌ای که اعتماد به نفس کنونی جوانان از اعتماد به نفس جوانان نسل اول و دوم انقلاب به مراتب بیشتر است. حضرت آیت‌الله خامنه‌ای بعد از تبیین نقاط قوت، به بیان نقاط ضعف کشور پرداختند و تأکید کردند: اگر نقاط منفی دیده نشوند یقیناً ضربه خواهیم خورد.

ایشان افزودند: در زمینه‌های سیاسی، اقتصادی و فرهنگی ضعف‌ها، غفلت‌ها و کوتاهی‌هایی وجود داشته که در بیشتر موارد ناشی از عمل نکردن به وظیفه بوده است.

رهبر انقلاب اسلامی با یادآوری شکست مسلمانان در جنگ احد و علل و عوامل آن، افزودند: سرگرم شدن به منازعات و مشاجرات سیاسی، روی آوردن به رفاه‌طلبی و زندگی اشرافی، غفلت از روحیه جهادی و ایثار، غفلت از تهاجم فرهنگی دشمن، غفلت از در کمین بودن دشمن، غفلت از نفوذ دشمن در فضای رسانه‌ای کشور، و کم‌توجهی نسبت به حفظ بیت‌المال از جمله نقاط ضعف هستند.

ایشان افزودند: اگرچه در عرصه اقتصادی اقدامات زیادی انجام شده اما هنوز مسئله اشتغال، تورم و فرهنگ کار حل نشده است.

رهبر انقلاب اسلامی فرهنگ عمومی مردم را یکی دیگر از زمینه‌هایی دانستند که باید به آن توجه جدی تر شود.

حضرت آیت‌الله خامنه‌ای افزودند: باید فضائلی همچون صبر، شکر، ذکر، احسان، مروت نسبت به دیگران، میل به خدمت و پرهیز از آزار و اذیت هم‌نوعان، روزبروز در جامعه گسترش یابد.

ایشان مطرح نشدن صحیح مبانی اعتقادی اسلام و انقلاب را یکی دیگر از نقاط ضعف برشمردند و در جمع‌بندی این بحث تأکید کردند: نقاط قوت، امیدها را افزایش می‌دهند و نقاط ضعف، نشان دهنده اولویت‌ها هستند بنابراین، در هر ارزیابی از شرایط کشور باید نقاط مثبت و منفی با یکدیگر

دیده شوند. در این کتاب عوامل و موانع فرهنگی اجتماعی اشتغال، تولید و سرمایه و مورد بررسی قرار گرفته است. فصل اول کتاب به موضوع فرهنگ و اشتغال اختصاص دارد. در فصل دوم موضوع ضعف ها و قوت ها مورد توجه قرار گرفته است. در فصل سوم مطالبات مردمی و راهکارهای تحقق آن مشخص گردیده و نمودارهایی در این ارتباط ارائه شده است. در فصل چهارم به اختصار به بحران اقتصادی در غرب اشاراتی شده است. فصل پنجم به دیدگاه های اسلام اختصاص یافته و تفاوت دیدگاه رایج فرهنگی با دیدگاه اسلام مورد مقایسه قرار گرفته است. فصل ششم به ضرب المثل و جملات قصار ایرانی و خارجی و نیز اشعار فارسی در زمینه کار و تلاش پرداخته است. در فصل هفتم محیط بین الملل و فشارها و تهدیدات آن مورد بررسی قرار گرفته است. راهبردها (استراتژیها) و راهکارهای پیشنهادی به ترتیب در فصول هشتم و نهم مطرح گشته و بالاخره در پایان کتاب پیشنهاداتی برای تحقیق و نیز منابع و مأخذ درج شده اند. سوالاتی نیز در مورد کتاب به صورت پاسخ های سه گزینه ای تنظیم گردیده است، تا بتوان در مسابقات کتاب خوانی از آن استفاده نمود. این سوالات را می توان از طریق سایت شخصی اینجانب ملاحظه و مورد استفاده قرار داد.

محمد حسن قدیری ایبانه

www.ghadiri.ir
mh.ghadiri@gmail.com

فصل اول

فرسنگ و اشتغال

قوت باضعف های فرسنگ کار

معضل بیکاری یکی از مهمترین چالشهایی است که جمهوری اسلامی ایران با آن مواجه می‌باشد و در آینده چنانچه این موضوع حل نگردد، به مهمترین تهدید اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و حتی امنیتی تبدیل خواهد گردید و اقتدار ملی را تضعیف خواهد کرد. بدون برنامه‌ریزی برای حل مشکل اشتغال، نمی‌توان به توسعه و پیشرفتی مطلوب دست یافت. از طرف دیگر، حل معضل اشتغال با تحقق پیشرفت همه جانبه امکان‌پذیر می‌باشد. به عبارت دیگر در برنامه‌ریزی جامع برای تحقق پیشرفت است که حل مشکل اشتغال و تقویت اقتدار ملی ممکن می‌گردد.

عامل فرهنگ عمومی، یکی از مهمترین عوامل مؤثر بر توسعه و پیشرفت، اقتدار ملی و اشتغال است که در کنار سایر

عوامل، نقشی تعیین کننده در موفقیت یا عدم موفقیت هر برنامه‌ای دارد.

تأثیر فرهنگ بر اشتغال

برای ایجاد میلیون‌ها شغل مورد نیاز در جامعه امروز ایران به سرمایه‌گذاری و در نتیجه به سرمایه نیاز می‌باشد. برای ایجاد هر فرصت شغلی جدید، بستگی به اینکه این شغل‌ها در کدام حوزه خدمات، کشاورزی یا صنایع باشند، میلیون‌ها تومان مورد نیاز می‌باشد.

در اینجا این سؤال مطرح است که چنین سرمایه‌ای را از کجا می‌توان تأمین کرد؟!

در پاسخ باید گفت که سرمایه، از طرق مختلف، از جمله از طرق زیر فراهم می‌گردد:

- افزایش کمی و کیفی تولیدات که از لوازم آن برخوردار از فرهنگ قوی کار و بهره‌وری می‌باشد.
- توسعه صادرات که لازمه آن برخورداری از فرهنگ صادرات است.
- صرفه‌جویی در مصرف که نیازمند فرهنگ مصرف صحیح و پرهیز از اسراف است
- مالیات که لازمه اخذ آن، شناخت اهمیت پرداخت آن و برخورداری از فرهنگ بالای مالیاتی است.

- پس‌انداز که تحقق آن نیازمند برخورداری از فرهنگ پس‌انداز است که خود به نوعی ناشی از فرهنگ کار و مصرف می‌باشد.

عوامل مؤثر بر سرمایه‌گذاری

برای اینکه از سرمایه‌های حاصله از روش‌های فوق (و سایر روش‌هایی که به آن اشاره نگردید) استفاده بهینه شود، باید زمینه‌های لازم برای تبدیل این سرمایه به سرمایه‌گذاری در امور اشتغال‌زای مولد و مفید فراهم گردد.

در این راستا، برخی از عوامل مؤثر بر تبدیل سرمایه به سرمایه‌گذاری عبارتند از:

- تربیت و جذب نیروی انسانی کارآمد و کارآفرین که در این زمینه متأسفانه فارغ‌التحصیلان دانشگاه‌ها معمولاً در بهترین حالت “کاردان” هستند و نه “کارآفرین” و از سوی دیگر شاهد فرار مغزها هستیم که عامل فرهنگی، از جمله ضعف عرق ملی و اسلامی در اینگونه افراد و ضعف فرهنگ و وجدان اجتماعی در آنان در این امر مؤثر است.

- اصلاح قوانین و مقررات کشور.

- کاهش تصدّی دولتی.

- وجود فرهنگ مثبت نسبت به سرمایه‌گذاری در تولید کالا یا خدمات مفید.

- وجود فرهنگ تعاون و مشارکت در امور در عموم مردم.

۳۰..... کلیدهای پیشرفت

- وجود امنیت اقتصادی و مهمتر از آن، وجود احساس امنیت اقتصادی.

مراحل تشکیل سرمایه تامل مشکل اشتغال

(۱) تشکیل سرمایه

(۲) سرمایه گذاری در صنایع، کشاورزی خدمات و...

(۳) ایجاد اشتغال

(۴) حل مشکل اشتغال

عوامل و موانع تشکیل سرمایه

راه های تشکیل سرمایه	موانع فرهنگی تشکیل سرمایه
<ul style="list-style-type: none">• افزایش تولیدات کمی و کیفی با استفاده از سرمایه های موجود	<ul style="list-style-type: none">• ضعف شدید فرهنگ و وجدان کاری و بهره وری
<ul style="list-style-type: none">• توسعه صادرات	<ul style="list-style-type: none">• ضعف فرهنگ صادرات در صادرکنندگان و در عموم مردم• موانع قانونی
<ul style="list-style-type: none">• صرفه جویی در مصرف	<ul style="list-style-type: none">• فرهنگ غلط مصرف در دستگاه های دولتی و نیز مردم
<ul style="list-style-type: none">• پرداخت مالیات	<ul style="list-style-type: none">• ضعف فرهنگ عمومی در ارتباط با مالیات• فساد در دستگاه های دولتی کسب مالیات ها

عوامل و موانع تبدیل سرمایه به سرمایه گذاری

ضعف ها و موانع	راه های رسیدن به هدف
<ul style="list-style-type: none"> ● ضعف سیستم در پرورش نیروهای کارآمد و کارآفرین 	<ul style="list-style-type: none"> ● تربیت نیروهای کارآمد و کارآفرین
<ul style="list-style-type: none"> ● مقاومت کادرهای دولتی ● موانع قانونی 	<ul style="list-style-type: none"> ● کاهش تصدی دولت
<ul style="list-style-type: none"> ● تغییرات پی در پی مقررات و عدم اجرای آن 	<ul style="list-style-type: none"> ● اصلاح قوانین و مقررات
<ul style="list-style-type: none"> ● رواج فرهنگ مصرف گرایی ● مخالفت های عملی فرهنگی با سرمایه گذاری 	<ul style="list-style-type: none"> ● تقویت فرهنگ پس انداز و سرمایه گذاری

متأسفانه در ایران در تمام زمینه‌های فوق ضعف‌های عمیق فرهنگی وجود دارد که از موانع مهم توسعه و پیشرفت و در نتیجه از موانع مهم حل معضل اشتغال می‌باشند و برای حل این معضلات، باید این ضعف‌ها برطرف گردند.

در بررسی زمینه توسعه و پیشرفت هر کشوری، ابتدا باید ویژگی‌های فرهنگی آن کشور مورد بررسی قرار گیرد، همانطور که برای بررسی زمینه کشاورزی در یک منطقه، ابتدا باید اطلاعاتی در مورد میزان بارندگی و جو آب و هوایی آن بدست آورد. نقش فرهنگ در توسعه و پیشرفت، همچون نقش آب و هوا در کشاورزی، از اهمیت بالایی برخوردار است. طبیعتاً از منطقه‌ای کویری، نمی‌توان انتظار رشد و

توسعه‌ای چون نقاط پر باران را داشت. در قسمت‌های بعدی کتاب، تشریح وضعیت فرهنگ عمومی کشور، در ارتباط با موضوع کار، تولید و پیشرفت، مورد کندوکاو قرار گرفته است.

توطئه علیه فرهنگ پیشرفت

در حالی که غربی‌ها در کشور خود به تحکیم فرهنگ کار و انضباط اجتماعی و اداری می‌پرداختند، در ارتباط با کشورهای جهان سوم، بویژه کشورهای اسلامی و بخصوص ایران در صدد تخریب فرهنگ عمومی بودند تا زمینه فرهنگی سلطه خویش را فراهم آورند.

توطئه‌ها علیه فرهنگ عمومی ملت ایران توسط انگلیس آغاز شد و سپس آمریکا و صهیونیسم نیز به آن پیوستند و مثلث شومی را در این ارتباط تشکیل دادند و باید اذعان نمود که در زمینه‌های گوناگون فرهنگی موفقیت‌هایی را بدست آوردند، موفقیت‌هایی که علی‌رغم پیروزی انقلاب اسلامی و ۳۳ سال تلاش فرهنگی برای زدودن آثار زیانبار آن، هنوز نموده‌های مخرب آن توطئه‌ها مشهود است.

متأسفانه فرهنگ غلط کار، ضعف وجدان کاری و فرهنگ غلط مصرف و اسراف در مصرف که از موانع مهم پیشرفت می‌باشند، در زمینه‌های مختلف، آنچنان ریشه دوانده‌اند که اصلاح آن، کاری بسیار دشوار جلوه می‌کند.

توطئه‌های استعمار، در انحراف فرهنگی و تضعیف فرهنگ کار و تحریف باورهای اسلامی در این زمینه، نقش مهمی داشته‌است و البته، نباید فقط توطئه‌های خارجی را تنها عامل مؤثر دانست و ضعف‌های خود را فراموش کرد، لیکن این امر نباید تلاش گسترده، تاریخی و مستمر و مؤثر استعمارگران را به فراموشی بسپارد.

کشور ایران، کشور پهناوری است و در منطقه‌ای استراتژیک واقع شده است. وسعت ایران، بیش از مجموعه وسعت کشورهای انگلستان، آلمان، فرانسه، ایتالیا، و اسپانیا می‌باشد و از معادن غنی، بویژه در نفت و گاز برخوردار است. این کشور اسلامی، از دیر باز، هدف توطئه استعمار بوده است.

استعمار انگلستان که یک سوم خشکی‌های زمین را مستعمره خویش ساخته بود، ایران را عملاً، اگر چه به طور غیر رسمی، تحت سلطه خویش درآورده و درصدد بود استیلای استعماری خویش را بر این کشور اسلامی کامل نماید. ابتدا از ایران برای درهم شکستن امپراتوری عثمانی سود جستند و سپس تلاش کردند تا جلوی حاکمیت دین ضد استعماری اسلام و از جمله بر ایران را بگیرند.

سیاست‌های انگلستان در ایران در جهتی بود که زمینه گسترش حاکمیت استعمار و تأمین منافع نامشروع انگلستان را فراهم سازد.

رضاخان مأمور ترویج فرهنگ مطلوب غرب و خشکاندن زمینه‌های اسلامی در ایران بود.

در جنگ جهانی دوم، آمریکا به میدان آمد و ضمن همکاری با انگلستان، به رقابت با آن کشور پرداخت.

اهداف مشابه آمریکا و انگلیس

اهداف غرب و انگلیس در ایران مشابه بودند. برخی اهداف مشترک گذشته و حال آمریکا و انگلستان در ایران عبارتند از اینکه:

- در ایران، اسلام تضعیف گردد.
- بر ایران مسلط شوند.
- به نفت احتیاج داشتند.
- از موقعیت ژئو استراتژیک ایران بهره برند.

نفوذ آمریکا و انگلیس در ایران

در راستای تحقق اهداف فوق، دو کشور از امکانات و نفوذ گسترده‌ای برخوردار بودند و ضمن رقابت پنهان با یکدیگر، در موارد متعددی نیز با هم همکاری داشتند.

• هر دو کشور بر ایران نفوذ داشتند و امور کشور را به واسطه عوامل مزدورشان اداره می‌کردند.

• سیاست‌های اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی، سیاسی و... ایران را با توجه به اهدافشان ترسیم کرده و به اجرا درمی‌آوردند.

• سفرای آمریکا و انگلستان حاکمان واقعی ایران بودند و شاه می‌بایست سیاست‌های مورد نظر آنها را اجرا کند.

سیاست‌های مشترک غرب

- سیاست‌های مشترک غرب برای دسترسی به اهداف مورد نظر در ایران به شرح زیر بود:
- ایران نیازمند فروش نفت باشد، تا غرب بتواند نیاز خود به نفت را به راحتی تأمین کند.
 - ایران نیازمند خرید کالاهای مصرفی غرب باشد تا درآمدهای حاصل از فروش نفت (پetro دلارها) به غرب باز گردد.
 - ایران خود را نیازمند کشورهای غربی بداند و چاره‌ای جز همکاری با غرب و تسلیم در مقابل خواست آنان نداشته باشد.

استراتژی‌های غرب

- غرب برای رسیدن به اهداف فوق، سیاست‌های مختلفی را در جنبه‌های اقتصادی، فرهنگی، اداری و... دنبال می‌کرد که برخی از محورهای آن عبارت بودند از:
- از بین بردن تنوع محصولات تولیدی در ایران به نحوی که ایران برای اداره حتی غذای مردم خود، احتیاج به فروش نفت داشته باشد. آنچه به عنوان "انقلاب سفید شاه و ملت" نام گذاری شده بود، این هدف را دنبال می‌کرد.
 - از بین بردن زمینه‌های فرهنگی توسعه در ایران، تا احساس احتیاج و نیاز به غرب تداوم یابد. در این راستا، از بین بردن فرهنگ کار در ایران در کنار ترویج مصرف‌گرایی از

راهکارهای بسیار مهم فرهنگی بود که تأثیر آن در تمامی شئون کشور هویدا می‌باشد.

مصادیق توطئه‌های خارجی

توطئه سازمان سیا برای ترویج اعتقاد به شانس

برای آشنایی با توطئه آمریکا علیه فرهنگ کار در کشورهای اسلامی به یک نمونه که به تلاش سازمان جاسوسی آمریکا "سیا" در ترویج فرهنگ اعتقاد به شانس به عنوان عامل موفقیت مربوط می‌شود اشاره می‌گردد:

محمد حسنین هیکل، نویسنده و روزنامه‌نگار معروف مصری، در کتاب خود تحت عنوان "میان مطبوعات و سیاست" که به فارسی نیز منتشر شده است، مطلبی را بصورت پاورقی در صفحه ۱۸۷ کتاب^۱ به شرح زیر نوشته است:

گزارش کمیته ویژه کنگره آمریکا... در سال ۱۹۷۴ به ریاست سناتور چرچ تشکیل شد و وی مأمور بررسی فعالیت سازمان اطلاعات مرکزی آمریکا (سیا) بود.

بخشی از آن به تأسیس مؤسسات مطبوعاتی و انتشاراتی در بسیاری از کشورهای اروپایی و جهان سوم و حتی در خود

۱- میان مطبوعات و سیاست، حسنین هیکل، ترجمه محمد کاظم موسایی، انتشارات شرکت الفبا، تهران، چاپ اول، زمستان ۱۳۶۴، صفحه ۱۸۷.

آمریکا مربوط می‌شد. از جمله نکته‌های قابل توجه در این گزارش این بود که مجله “ریدرز دایجست” که بعداً نیز با عنوان “المختار” به زبان عربی منتشر شد، در فهرست مجلاتی ذکر شده بود که سازمان اطلاعات مرکزی آمریکا به انتشار آن کمک کرد و عجب این بود که نخستین شماره عربی آن که در مصر چاپ شد به سردبیری “فواد مصروف” بود... هم او بود که وی را به سال ۱۹۴۴ به کرمیت روزولت (عضو سیا در سفارت آمریکا در مصر) معرفی کرد... سالی که اواخر آن مجله الخبارالیوم منتشر شد و نیز المختار بعد توسط مؤسسه اخبارالیوم منتشر شد.

ارزشهایی هم که المختار ترویج می‌کرد، در دو مورد قابل توجه است:

اول: موفقیت بستگی به شانس دارد و بر حسب اتفاق بدست می‌آید.

دوم: عدالت اجتماعی، مرهون کرم کسانی است که حاضر به دادن اعانه و نیکوکاری باشند.

باید بررسی کرد که سازمان سیا چه هدفی را از ترویج اعتقاد به شانس به عنوان عامل موفقیت دنبال می‌کند و چرا نزد مردم جهان سوم به تبلیغ شانسی بودن پیشرفت می‌پردازد؟!

قطعا هدف آمریکا تضعیف فرهنگ کار بوده است و ما امروز در کشورمان شاهد ضعف مفرط فرهنگ کار از جنبه‌های مختلف هستیم و باور به شانس به عنوان یک عامل مهم در تحقق آرزوها و اهداف جایگاه بالایی در ذهن بسیاری از افراد

دارد و متأسفانه به طرق مختلف از جمله در بسیاری از فیلم‌ها و سریال‌ها به این باور دامن زده می‌شود.

تلاش انگلیس برای ترویج مصرف‌گرایی

فرهنگ مصرف زدگی و تجمل‌گرایی در جامعه که بسیار گسترده است، در ادارات نیز نمود می‌یابد.

مصرف‌های بی‌رویه در ادارات، تجمل‌گرایی‌ها و تغییر مکرر دکوراسیون‌ها، نشأت گرفته از این فرهنگ غلط است.

آنتونی پارسونز آخرین سفیر انگلیس در رژیم شاه که پس از ۵ سال سفارت و فقط ۵ روز قبل از فرار شاه از کشور، ایران را ترک کرد در کتاب خود تحت عنوان “غرور و سقوط” متن اظهاراتش را در سال ۱۹۷۴ میلادی (۱۳۵۲ شمسی) یعنی در اوج روابط انگلیس و رژیم شاه، خطاب به بازرگانان انگلیس و کسانی که دست اندر کار تجارت و معامله با ایران بودند، چنین به رشته تحریر درآورده است:^۲ نخستین کاری که اینجا می‌کنید این است که تا می‌توانید کالاهایتان را بفروشید و فقط در صورتی سرمایه‌گذاری کنید که برای فروش کالایتان چاره‌ای جز این کار نداشته باشید. اما اگر مجبور باشید در اینجا سرمایه‌گذاری کنید به میزان حداقل ممکن، سرمایه‌گذاری کنید و صنایعی را انتخاب کنید که قطعات و

۲- پارسونز، آنتونی، غرور و سقوط، ترجمه منوچهر راستین، تهران، انتشارات هفته، چاپ اول ۱۳۶۳، صفحه ۳۰.

لوازم آن از انگلستان وارد شود، مانند صنایع مونتاژ که در واقع سوار کردن قطعات صادراتی انگلیسی در ایران است. در این محدوده و با توجه به این نکات، من معتقدم که ایران، یکی از بهترین بازارهایی است که شما می‌توانید برای مصرف کالاهای خود در جهان سوم پیدا کنید.

اظهارات سفیر انگلیس که در اوج روابط حسنه انگلیس با رژیم شاه بیان شده، نشان‌دهنده ماهیت سیاست انگلیس نسبت به ایران و سایر ملل جهان سوم می‌باشد. مسلماً توصیه مقام های انگلیسی به کسانی که مسئولیت طراحی و سازماندهی امور قانون‌گذاری، اقتصادی، گمرکات، تبلیغات و... ایران را به عهده داشته‌اند نیز در راستای همین سیاست، برای رشد مصرف‌گرایی در ایران بوده و آمریکا نیز همین سیاست را در مورد ایران داشته است.

صادرات کالاهای مصرفی به ایران

انستیتو سیاست خاورمیانه واشنگتن، نتیجه مطالعات سال ۲۰۰۰ خود را منتشر نموده است و در آن تأکید کرده است که:^۳

... "صادرات کالاهای مصرفی به ایران باید از سر گرفته شود، این کار باعث کم شدن ارز خارجی موجود در ایران خواهد

۳- روزنامه کیهان مورخ ۱۸/۱/۱۳۸۰ به نقل از گزارش گروه مطالعات ریاست

آلوده‌سازی مهمتر از مهار

جرالد سگال مدیر مطالعات انستیتو بین‌المللی استراتژیک لندن که در هفته نامه آمریکایی نیوزویک در فروردین ماه ۱۳۷۷ منتشر شده است، عمق سیاست غرب در قبال ایران را نشان می‌دهد. وی می‌گوید:^۴

"... غرب باید به شیوه‌ای که کمونیزم را مهار و آلوده کرد با سایر دشمنان خود عمل کند ... آلوده سازی، شیوه‌های فراوانی دارد که تجارت با دشمن و ... از راه‌های اصلی آلوده‌سازی جوامع است ... اکنون نیز باید یک استراتژی دوگانه مهار و آلوده‌سازی در دستور کار باشد... مهار کافی نیست و آلوده‌سازی مهمتر است ... خوشبختانه آلوده‌سازی شیوه‌های فراوانی دارد که تجارت با دشمن (در کالاهای غیر استراتژیک) و ... از جمله آنهاست ..."

۴-جرالد سگال مدیر مطالعات انستیتوی بین‌المللی استراتژیک لندن در هفته نامه

آمریکایی نیوزویک، فروردین ماه ۱۳۷۷

پاتک به توطئه های دشمن

الف: فرمایشات مقام معظم رهبری:

العاد توطئه های استعمار

" ... از این خطرناکتر، این است که سررشته همین تحولات منفی در سطح بین المللی، در دست کسانی باشد که آنها به وسیله ی این تحولات می خواهند اهداف خودشان را - که یا زر است یا زور - تأمین کنند و برای آنها چیزی به نام هویت ملتها اصلاً ارزش ندارد؛ که متأسفانه این در صد سال، صد و پنجاه سال اخیر، در دنیا اتفاق افتاده است؛ یعنی تحولات کشورهای آسیایی و آفریقایی و امریکای لاتین در دام طراحی باندهای قدرت بین المللی افتاده است و طراح اینها صهیونیست و سرمایه داران بین المللی بوده اند. برای اینها آنچه مهم بوده، کسب قدرت سیاسی است که بتوانند در کشورها و دولتهای اروپایی و غیره نفوذ کنند و قدرت سیاسی را در دست بگیرند و پول کسب کنند و این کمپانیها، سرمایه های عظیم، کارتلها و تراستها را به وجود آورند. هدف این بوده است؛ آن وقت اگر اقتضاء می کرده است که اخلاق جنسی ملتها را خراب کنند، راحت می کردند؛ مصرف گرایی را در بین آنها ترویج کنند، به راحتی این کار را انجام می دادند؛ بی اعتنایی به هویتهای ملی و مبانی فرهنگی را در آنها ترویج کنند، این کار را می کردند. اینها، اهداف کلان آنها بوده است که تصویر می کردند. آن وقت همیشه لشگری هم از امکانات فرهنگی و رسانه ای و روزنامه های فراوان و

مسائل گوناگون تبلیغات در مشت اینها بوده است. ... حالا یک ناتوی فرهنگی هم به وجود آورده اند. این، بسیار چیز خطرناکی است. البته حالا هم نیست؛ سالهاست که این اتفاق افتاده است. مجموعه ی زنجیره ی به هم پیوسته ی رسانه های گوناگون - که حالا اینترنت هم داخلش شده است و ماهواره ها و تلویزیونها و رادیوها - در جهت مشخصی حرکت می کنند تا سررشته ی تحولات جوامع را به عهده بگیرند؛ حالا که دیگر خیلی هم آسان و رو راست شده است.^۵

تأثیرات اسراف

"یک اقدام اساسی در زمینه ی همین پیشرفت و عدالت ... مسئله ی مبارزه ی با اسراف، حرکت در سمت اصلاح الگوی مصرف، جلوگیری از ولخرجی ها و تضييع اموال جامعه است؛ این بسیار مسئله ی مهمی است. ... لازم است به عنوان یک سیاست، ما مسئله ی صرفه جوئی را در خطوط اساسی برنامه ریزی هایمان در سطوح مختلف اعمال کنیم. مردم عزیزمان توجه داشته باشند که صرفه جوئی به معنای مصرف نکردن نیست؛ صرفه جوئی به معنای درست مصرف کردن، بجا مصرف کردن، ضایع نکردن مال، مصرف را کارآمد و ثمربخش کردن است. اسراف در اموال و در اقتصاد این است که انسان مال را مصرف کند، بدون اینکه این مصرف اثر و

کارائی داشته باشد. مصرف بیهوده و مصرف هرز، در حقیقت هدر دادن مال است. جامعه‌ی ما باید این مطلب را به عنوان یک شعار همیشگی در مقابل داشته باشد؛ چون وضع جامعه‌ی ما از لحاظ مصرف، وضع خوبی نیست. این را من عرض میکنم؛ ما باید اعتراف کنیم به این مسئله عاداتهای ما، سنتهای ما، روشهای غلطی که از این و آن یاد گرفته‌ایم، ما را سوق داده است به زیاده‌روی در مصرف به نحو اسراف. یک نسبتی باید در جامعه میان تولید و مصرف وجود داشته باشد؛ یک نسبت شایسته‌ای به سود تولید؛ یعنی تولید جامعه همیشه باید بر مصرف جامعه افزایش داشته باشد. جامعه از تولید موجود کشور استفاده کند؛ آنچه که زیادی هست، صرف اعتلای کشور شود. امروز در کشور ما اینجوری نیست. مصرف ما به نسبت، از تولیدمان بیشتر است؛ این، کشور را به عقب میرساند؛ این، ضررهای مهم اقتصادی بر ما وارد میکند؛ جامعه دچار مشکلات اقتصادی میشود. در آیات شریفه‌ی قرآن بارها راجع به پرهیز از اسراف در امور اقتصادی تأکید شده؛ این به خاطر همین است. اسراف، هم لطمه‌ی اقتصادی میزند، هم لطمه‌ی فرهنگی میزند. وقتی جامعه‌ای دچار بیماری اسراف شد، از لحاظ فرهنگی هم بر روی او تأثیرهای منفی میگذارد. بنابراین مسئله‌ی صرفه‌جوئی و اجتناب از اسراف، فقط یک مسئله‌ی اقتصادی نیست؛ هم اقتصادی

است، هم اجتماعی است، هم فرهنگی است؛ آینده‌ی کشور را تهدید میکند.^۶

نقش مردم در حمایت از تولید ملی

شعار امسال را قرار دادیم «تولید ملی»؛ دنباله‌اش توضیح داده شده: «حمایت از کار و سرمایه‌ی ایرانی». یعنی شما وقتی کالای داخلی را مصرف میکنید، به کارگر ایرانی دارید کمک میکنید، اشتغال ایجاد میکنید، به سرمایه‌ی ایرانی هم دارید کمک میکنید، رشد و نمو ایجاد میکنید. این فرهنگ غلطی است - که متأسفانه در بخشهایی از ما حاکم است - که مصنوعات خارجی را مصرف کنیم؛ این به ضرر دنیای ماست، به ضرر پیشرفت ماست، به ضرر آینده‌ی ماست. همه مسئولیت دارند؛ دولت هم مسئولیت دارد، باید از تولید ملی حمایت کند، تولید ملی را تقویت کند.

... مردم هم - چه آن که دارای سرمایه است، چه آن که دارای قدرت کار است - بایستی با ایجاد اتقان، همکاری کنند. محصول داخلی را باید مرغوب، باکیفیت و بادوام تولید کنیم. تا آنجائی که بتوانیم، باید قیمت تمام‌شده را ارزان تمام کنیم. این کار، همکاری همه را میطلبد. بخشهای گوناگون دولتی باید در این زمینه همکاری کنند - چه بخشهای پولی و

مالی، چه بخشهای دیگر اقتصادی - مجلس هم باید همکاری کند، تا بتوانند این قضیه را در کشور ما تحقق ببخشند. عمده، مردمند. شما باید کالای ایرانی بخواهید. این افتخار نیست؛ این تفاخر غلطی است که ما مارکهای خارجی را در پوشاکمان، در وسائل منزلمان، در مبلمانمان، در امور روزمره مان، در خوراکی همان ترجیح بدهیم به مارکهای داخلی؛ در حالی که تولید داخلی در خیلی از موارد بسیار بهتر است. من شنیدم پوشاک داخلی را که در بعضی از شهرستانها تولید میشود، میبرند مارک خارجی میزنند، برمیگردانند! اگر همین جا بفروشند، ممکن است خریدار ایرانی رغبت نکند؛ اما چون مارک فرانسوی دارد، خریدار ایرانی همان لباس را، همان کت و شلوار را، همان دوخت را انتخاب میکند؛ این غلط است. تولید داخلی مهم است ببینید کارگر ایرانی چه تولید کرده است، سرمایه دار ایرانی چه سرمایه گذاری کرده است. در زمینه ی مصرف، عمده ی کار دست مردم است؛ که این بخشی از اصلاح الگوی مصرف است که من دو سال قبل اینجا به ملت ایران عرض کردم، و بخشی از جهاد اقتصادی است که سال گذشته عرض کردم. تولید ملی مهم است؛ این را باید هدف قرار بدهند.^۷

سیاست‌های کلی برنامه‌ی دوم توسعه در سال ۱۳۷۲

مقام معظم رهبری در ۱۳۷۲/۸/۱۸ سیاست‌های کلی برنامه‌ی دوم توسعه را به رئیس جمهور وقت ابلاغ کردند. در این ابلاغیه از جمله آمده است:

- گسترش تولید داخلی، به ویژه در زمینه‌ی کشاورزی و تأمین نیازهای اساسی جامعه و کاهش واردات اجناس مصرفی و غیرضرور، همراه با افزایش کیفیت فرآورده‌ها در کشور و توسعه‌ی صادرات غیر نفتی.
- جهت دادن کلیه‌ی فعالیتهای اجرایی و تبلیغی به سمت رشد معنویت و فضیلت اخلاقی در جامعه، تعمیق و گسترش حساسیتها و باور دینی، گسترش ارزشهای انقلابی، حفظ کرامت انسانی، ایجاد نظم و قانون‌پذیری و روحیه‌ی کار و تلاش و خود اتکایی و قناعت و جلوگیری از اسراف و مصرف‌گرایی و پرداختن به زوائد.
- رعایت اولویت در سرمایه گذاریهای زیربنایی و غیر زیربنایی با هدف تکمیل زنجیره‌ی تولید برای مصرف داخلی و صادرات و بی‌نیاز کردن کشور از خارج در مصارف عمده و نیازهای اساسی و همچنین در تکمیل طرحهای نیمه تمام و تأمین حداقل نیازهای دفاعی کشور، و جلوگیری از سرمایه‌گذاری در اموری که با این هدفها ناسازگار است و موجب هدر دادن سرمایه‌ها و یا تضییع منابع می‌گردد.

ب: وصیت حضرت امام خمینی (ره) برای پرهیز از کالاهای مصرفی وارداتی

"بر دولتها و دست اندرکاران است چه در نسل حاضر و چه در نسل های آینده که از متخصصین خود قدردانی کنند و آنان را با کمکهای مادی و معنوی تشویق به کار نمایند و از ورود کالاهای مصرف ساز و خانه برانداز جلوگیری نمایند و به آنچه دارند بسازند (قانع باشند) تا خود همه چیز را بسازند."

ج: کریم خان زند

درباره کریم خان زند نقل شده است که با وجود اهدای ظروف چینی از سوی نمایندگان انگلستان به او، کریم خان از همان ظروف مسی ساخت داخل کشور برای خوردن غذا استفاده می کرد. روزی یکی از بازرگانان به او گفت لایق خان این گونه ظروف چینی است، نه ظروف مسی. کریم خان زند با شنیدن این حرف بشقاب چینی را بر زمین زد و بشقاب تکه تکه شد. آن گاه بشقاب مس کاشان را خواست و بر زمین زد. بشقاب سالم ماند و کریم خان گفت: «سلاح مردم ایران این است و باید با همین ظروف مسی آشنا و به ساخته های کشور خود خرسند باشند تا تهیدست و درویش نشوند.

د: امیرکبیر

میرزا تقی خان امیر کبیر صدر اعظم شهید ایران در دوره قاجار را باید از پیشگامان حمایت از تولیدات داخلی و کالاهای ایرانی دانست. امیر معتقد بود که ایران نباید بازار فروش کالاهای خارجی باشد. بلکه باید اساس اقتصاد مملکت را بر تهیه این کالاها در داخل کشور مبتنی نمود. این کار احتیاج به سرمایه و کارگر فنی و مدیریت اصولی داشت و این هر سه عامل در ایران آن روز تا حدی موجود بود. اما مانع اساسی چنین تحولی یعنی جانشین ساختن تدریجی صنایع دستی متوسط با صنایع ماشینی. ضدیت صریح استعمار خارجی بود که امیرکبیر این عامل عمده را نیز خلع سلاح کرد.

میرزا تقی خان به منظور بسط صنایع. سرمایه کافی در اختیار اهل فن گذاشت و کارخانجات شکرریزی در ساری و ریسمان ریزی و چلوار بافی در تهران و حریر بافی در کاشان و سماور سازی و کالسکه سازی در اصفهان و تهران تاسیس کرد. وی با تشویق استادان در ایجاد مسنوجات و مصنوعات جدید و انجام اختراعات در این زمینه ها در اصفهان و کاشان اقدام به تاسیس کارخانه های ماهوت سازی و دادن دستورات لازم در این خصوص به نماینده ایران در اتریش و صدور امریه ای مبنی بر ایجاد نمایشگاهی از محصولات صنعتی ایران در تهران کرد که همه اینها علامت درک صحیح امیر کبیر از قوانین درونی اقتصاد سرمایه داری که در جهت نابود

ساختن صنایع یدی عمل میکرده است. او عده زیادی از خبرگان و استادکاران را برای آشنایی با فنون و صنایع جدید به مسکو و پترزبورگ فرستاد. اینها پس از بازگشت به ایران کاغذ گرخانه اصفهان. بلور سازی تهران و کارگاه های چدن ریزی و نساجی را در ساری بوجود آوردند.

از سوی دیگر در پرتو حمایت و هدایت امیر رشته هایی از صنایع دستی که قابلیت توسعه را داشتند چه از نظر کمیت و چه از نظر کیفیت و مرغوبیت در راه تحولات اساسی افتادند. چنانکه شال های کرمانی معروف به شال امیری به چنان نفاستی از بافت و از لحاظ جنس رسید که از شال های کشمیری پیش افتاد و شال جوغان پشمین مازندران که به دستور امیر بجای ماهوت خارجی به لباس سربازان اختصاص یافت تولید وسیع و با ارزشی پیدا نمود.

امیرکبیر با توسعه و نفوذ سرمایه گذاری خارجی مخالف بود. زیرا او خوب می دانست که با سرمایه گذاری خارجی و اصولاً نفوذ سرمایه خارجی به هر نحو در اقتصاد مملکت به منزله تملک تدریجی منافع اقتصادی و بازارهای تجارت داخلی است و سرانجام موجب اسارت و استعمار خواهد گردید. چنانکه بعدها همانطور هم شد. این ادراک صحیح از فرمانی استنباط می گردد که این مرد دانا و توانا در مورد استخراج معادن ایران صادر کرد و خارجیان را از مداخله در این مورد ممنوع نمود. اما افسوس که دشمنان، اجازه ندادند این فرزند لایق ایران زمین به اصلاحات خود و قطع دست

بیگانگان از این خاک پاک ادامه دهد و در نهایت او را
مظلومانه در حمام فین کاشان به شهادت رساندند.

ه: علمای اعلام

پس از قرار داد ننگین ۱۹۰۷ که ایران را به دو منطقه تحت
نفوذ انگلیس و روسیه تقسیم می کرد، یکی از راه هایی که
علما برای مقابله با نفوذ و دخالت بیگانگان به کار بردند،
حمایت از تولید ملی و تحریم کالاهای خارجی بود.

در اصفهان آیت الله آقا نجفی اصفهانی با سخنان آگاهی بخش
مردم را به خطرهای این قرارداد ذلت بار هشدار داد و مبارزه
ای منفی علیه بریتانیا آغاز کرد.

او به مردم سفارش کرد: کالاهای انگلیسی را نخرند و به جای
آن از تولیدهای داخلی استفاده کنند. راهی که با موفقیت در
زمان میرزای شیرازی (ره) در مبارزه با کمپانی رژی و تحریم
تنباکو تجربه شده بود.

در گزارش سفیر بریتانیا آمده است: آقا نجفی روزی در
مسجد شرح مفصلی از فوائد متروک داشتن اقمشه اروپایی
بیان نمود و می گفت: او و سایر علما از این به بعد به ترک
منسوجات فرنگی خواهند کوشید.

علمای شیراز نیز در اعتراض به این کار خرید و فروش
کالاهای اروپایی را حرام اعلام کردند.

یکی دیگر از ابعاد مبارزه علما با نفوذ اقتصادی و استعماری بیگانگان، تاسیس شرکت اسلامیة برای تولید کالاهای داخلی به منظور بی نیازی از مصرف کالاهای خارجی بود.

شرکت اسلامیة شرکتی سهامی عام و یکی از نخستین و مهمترین کارخانه هایی بود که در دوران قاجار با هدف تأمین منسوجات مورد نیاز مردم ایران و مقابله با وابستگی به خارج، با تلاش و حمایت اغلب بازرگانان و علمای اصفهان، کاشان و شیراز به ویژه آیت الله آقاجنقی و آقا نورالله نجفی اصفهانی در فروردین ۱۲۷۸ شمسی تأسیس شد.

شرکت اسلامیة به سرعت با استقبال گسترده مردم در خرید سهام و همچنین محصولات خود مواجه شد و به تدریج شعبه هایی در بسیاری شهرها و همینطور در خارج از ایران ایجاد کرد. این شرکت اولین تلاش در صنعت مدرن در ایران خصوصا در زمینه نساجی بود ولی به فعالیت صرافی نیز اشتغال داشت و یکی از زمینه های تاسیس بانک و بانکداری و سهام در ایران به شمار می رود.

علما که خود در راه اندازی و تدوین اساسنامه آن حضور داشتند در ادامه به تلاش جدی برای تحریم کالاهای ساخت خارج و استفاده از کالاهای ایرانی پرداختند.

سید جمال الدین واعظ اصفهانی از خطبای دوره مشروطه، کتابی به نام «لباس التقوی» در دفاع از راه اندازی این شرکت نوشت و علمایی همچون آیت الله سید کاظم یزدی صاحب عروه، آیت الله العظمی سید اسماعیل صدر عاملی، آیت الله

شریانی، میرزا محمد حسن مامقانی و ملا فتح الله اصفهانی بر آن مهر تایید زدند.

و: آخوند خراسانی

آخوند خراسانی (ره) در ۱۳۱۵ ق به دعوت تنی چند از علمای ایران، همراه با گروهی دیگر از مراجع تقلید فتواهایی در تحریم کالاهای خارجی و حمایت از کالاهای داخلی و به منظور رفع نیاز کشور به بیگانگان صادر نمود و در تأیید «شرکت اسلامی»، علاوه بر خرید منسوجات آن، بر کتاب لباس التقوی، واعظ هم تقریظی نوشت: «بر مسلمان لازم است که لباس ذلت [تولید خارج] را از تن بیرون کنند و لباس عزت [ساخت داخل] را بپوشند.» همچنین در نامه ای به مظفرالدین شاه، او را به حمایت از این شرکت تحریض نمود.

ح: اعلامیه تاریخی علمای اصفهان برای حمایت از تولید داخلی

در اواسط جمادی الاول ۱۳۲۴ (حدود ۱۱۰ سال قبل) ۱۴ تن از علمای طراز اول اصفهان^۸ طی اطلاعیه ای^۹ موارد زیر را متعهد شدند:

۸- آیت الله نورالله نجفی اصفهانی، آقا نجفی اصفهانی، آیت الله محمدحسین فشارکی، ابوالقاسم دهکردی، شیخ مرتضی ریزی، میرزا محمدتقی مدرس، سیدمحمدباقر بروجردی، میرزا محمد مهدی جویماره ای، میرزا ابوالقاسم زنجانی، آقامحمدجواد قزوینی، رکن الملک شیرازی ...

"این خدام شریعت مطهره با همراهی جناب رکن‌الملک، متعهد و ملتزم شرعی شده‌ایم که مهماً ممکن بعد ذلک تخلف ننماییم، فعلاً ۵ فقره است:

اولاً: قبالات و احکام شرعیه از شنبه به بعد روی کاغذ ایرانی بدون آهار نوشته شود. اگر بر کاغذهای دیگر نویسند مهر ننموده و اعتراف نمی‌نویسیم. قباله و حکمی هم که روی کاغذ دیگر نوشته بیاورند و تاریخ آن بعد از این قرارداد باشد امضا نمی‌نماییم. حرام نیست کاغذ غیرایرانی و کسی را مانع نمی‌شویم؛ ماها به این روش متعهدیم.

ثانیاً: کفن اموات، اگر غیر از کرباس و پارچه اردستانی یا پارچه دیگر غیرایرانی باشد متعهد شده‌ایم بر آن میت، ماها نماز نخوانیم. دیگر برای اقامه صلوه بر آن میت بخواهند ماها را معاف دارند.

ثالثاً: ملبوس مردانه جدید، که از این تاریخ به بعد دوخته و پوشیده می‌شود، قرار دادیم مهماً ممکن، هر چه بدلی در ایران یافت می‌شود لباس خودمان را از آن منسوخ نماییم و منسوخ غیرایرانی را نپوشیم و احتیاط نمی‌کنیم و حرام نمی‌دانیم لباس‌های غیرایرانی را اما ماها ملتزم شده‌ایم حتی المقدور بعد از این تاریخ ملبوس خود را از منسوج ایرانی بنماییم. تابعین ماها نیز کذلک و متخلف توقع احترام از ماها نداشته باشد. آنچه از سابق پوشیده و داریم و دوخته‌ایم ممنوع نیست استعمال آن.

رابعا: مهمانی‌ها بعد ذلک ولو اعیانی باشد، چه عامه، چه خاصه، باید مختصر باشد یک پلو و یک چلو و خورش و یک افشیره. اگر زائد بر این تکلیف، احدی ما را به محضر خود وعده نگیرد. خودمان نیز به همین روش مهمانی می‌نماییم هر چه کمتر و مختصرتر از این تکلیف کردند، موجب مزید امتنان ماها خواهد بود.

خامسا: وافوری اهل وافور را احترام نمی‌کنیم و به منزل او نمی‌رویم زیرا که آیات باهره: «إِنَّ الْمُبَدِّرِينَ كَانُوا إِخْوَانَ الشَّيَاطِينِ» «وَلَا تُسْرِفُوا إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُسْرِفِينَ» «وَلَا تُلْقُوا بِأَيْدِيكُمْ إِلَى التَّهْلُكَةِ» و حدیث «لا ضرر و لا ضرار» ضرر مالی و جانی و عمری و نسلی و دینی و عرضی و شغلی آن محسوس است و خانواده‌ها و ممالک را به باد داده. بعد از این هر که را فهمیدیم وافوری، به نظر توهین و خفت می‌نگریم."

عکس العمل انگلستان

به دنبال این قرار داد، علمای دیگر هم با صدور اعلامیه به آن پیوستند و این به گونه ای بود که دولت انگلستان را به عکس العمل واداشت و چارلز مارلینگ، کاردار سفارت انگلیس به میرزا حسن خان مشیرالدوله (وزیر امور خارجه ایران) در نامه ای نوشت:

«جناب مستطاب... از اصفهان به دوستدار اطلاع رسیده که در کار ترتیبی هستند که نگذارند استعداد اروپایی!!! به فروش

برسد و به خریداران ایرانی که اهمیت دارند، اعلام کرده اند که به کلی ترک معامله نموده و به مهلت چهار ماهه محاسبات خود را با تجارت خانه های اروپایی قطع کنند. . . . چون مبلغ زیادی سرمایه ی انگلیسی در این کار است، اگر این کار غیر صحیح را بگذارند امتداد پیدا کند، به سرمایه مزبور خطر فاحش وارد خواهد آمد. از جناب مستطاب عالی خواهشمندم مقرر احکام لازمه به کارگزاران اصفهان صادر شود که از اقدامات فتنه انگیز این اشخاص فورا دارند!»

فصل دوم

ضعف ها و قوت ها

ضعف ها و قوت ها

تصمیمات سرنوشت ساز

یکی از وظایف مهم رسانه‌های گروهی دادن این آگاهی به مردم است که چگونه خرید کالای هر کشور خارجی موجب ایجاد اشتغال در آن کشور و تقویت پول ملی و اقتصاد کشور تولید کننده کالا شده و به ضرر ایجاد اشتغال و پول ملی و اقتصاد کشور خودمان می‌باشد و چنانچه کالاهای قاچاق خریداری گردد، علاوه بر کشور خارجی در حقیقت باندهای مخوف و جنایتکار قاچاق که معمولاً به قاچاق مواد مخدر نیز می‌پردازند تقویت شده‌اند!

باید هر ایرانی در هنگام انتخاب بین یک کالای ساخت ایران یا ساخت یک کشور خارجی، احساس کند که در حال اتخاذ تصمیمی سرنوشت ساز است. یعنی در حال انتخاب بین ایجاد اشتغال در کشور خود یا ایجاد اشتغال در کشور دیگری است. باید موقع انتخاب بین یک کالای داخلی یا خارجی بدانند در حال تصمیم‌گیری در مورد این موضوع مهم است که پول ملی کشور خود یا پول سایر کشورهای خارجی را تقویت نماید. باید بفهمد که انتخاب او، انتخاب بین تضعیف یا تقویت اقتصاد کشور خود، نسبت به کشور خارجی سازنده آن کالا می‌باشد!

باید به این امر واقف باشد که اگر خرید کالای خارجی را به هر دلیلی (حتی به دلیل کیفیت بهتر و قیمت ارزانتر) انتخاب کند، در معضلات اقتصادی کشور، از جمله در معضل بیکاری و مفاسدی که این امر به دنبال دارد شریک است. تولیدکنندگان ما نیز اعم از مالک، مدیر، مهندس و کارگر و... باید بدانند که چنانچه در تولید کالای با کیفیت بهتر و کمیت بیشتر کوتاهی کنند، در تخریب اقتصاد کشور به نفع کشورهای بیگانه سهم هستند.

البته عده‌ای توجیه خواهند کرد که اگر کالای ایرانی کیفیت بهتر و قیمت ارزانتری داشته باشد، حتما کالای ایرانی را انتخاب خواهند کرد. آنها نمی‌دانند که زمانی کالای ژاپنی به عنوان جنس بُنجل شناخته می‌شد. اما مصرف‌کنندگان ژاپنی، کالای بُنجل و گران ژاپنی را به کالای مرغوب و ارزان خارجی ترجیح دادند و این امر در کنار فرهنگ و وجدان

قوی کار و تولید، ژاپن را به قدرت اقتصادی کنونی رساند. بسیاری از دلایل هر چند به ظاهر کاملاً منطقی، در ترجیح کالای خارجی بر کالای داخلی و هر توجیهی که قشر تولید کننده برای کم کاری و کم توجهی به تولید بکار می‌برند، خود نشانه ضعف فرهنگ کار، تولید و مصرف است.

بعضی‌ها این استدلال را مطرح می‌سازند که اگر مردم کالای ایرانی را حتی با کیفیت مطلوب‌تر و قیمت گرانتر بر جنس خارجی ترجیح دهند، تولید کنندگان از این امر سوء استفاده کرده و به بهبود کیفی کالاهای تولیدی و پایین آوردن هزینه‌های تولید نمی‌پردازند. این یک واقعیت مسجل است که نشان‌دهنده ضعف فرهنگ و وجدان کاری نزد تولید کنندگان ایرانی است. اما راه حل این معضل، قبول این واقعیت به عنوان یک امر اجتناب ناپذیر و در نتیجه خرید کالاهای خارجی نیست، زیرا نتیجه چنین رفتاری، تخریب وضعیت اقتصادی کشور، رشد بیکاری و فقر است که از آثار آن، رشد مفاسد اخلاقی و اجتماعی و گسترش جرایم و ناامنی است که گریبان همه را خواهد گرفت. اغلب کسانی که امروز نگران اشتغال آینده خود و یا فرزندانشان هستند، کسانی که امروز خود یا بستگانشان گرفتار اعتیاداند و کسانی که بر اثر گسترش جرایم، دچار آسیب‌هایی شده‌اند، حداقل بخشی از علت این معضلات را در چگونگی رفتار و عملکرد خویش در کار و مصرف و در ترجیح کالاهای خارجی بر کالاهای داخلی و بخصوص در خرید کالاهای قاچاق بدانند.

اگر به این باور برسیم، آغازی مبارک بر اصلاح وضعیت اقتصادی کشور و نقطه عطفی در پیشرفت همه جانبه کشور است و زمینه لازم برای گشودن گره‌هایی که امروز گره کور فرض می‌شوند، فراهم خواهد شد. عزم ملی برای اصلاح فرهنگ عمومی لازم است و هر ایرانی باید در این راستا تلاش کند و رسانه‌های گروهی در این مهم نقش اساسی دارند.

نقاط ضعف فرهنگی

در قسمت‌های قبلی به توطئه‌های استعمار و استکبار غرب علیه فرهنگ کار و توسعه و نیز به تلاش آنان در ترویج فرهنگ مصرف زدگی در ایران اشاره گردید. اینک وضعیت فرهنگ عمومی در کشور، در ارتباط با مبحث توسعه و اشتغال مورد بررسی و ارزیابی قرار می‌گیرد.

فرهنگ عمومی در ایران، از نقاط قوت و ضعف برخوردار است که عیناً در وضعیت نیروی انسانی و چگونگی وضعیت اقتصادی تأثیر بسزایی دارد. نقاط قوت فرهنگی تأثیر مثبت و نقاط ضعف فرهنگی تأثیر منفی دارند.

در این قسمت برخی ابعاد فرهنگی موجود در کشورمان در ارتباط با فرهنگ کار مورد بررسی قرار گرفته و نقاط قوت و ضعف آن مشخص شده و سپس برخی ریشه‌های این مشکلات فرهنگی مطرح می‌گردد.

طبیعی است برای رفع معضلات در کشور، باید نقاط قوت را تقویت کرد و نقاط ضعف را کم رنگ، محو و جبران نمود.

عدم رعایت حقوق و مقررات

در ارتباط با رعایت حقوق و مقررات، نقاط ضعف ذیل در جامعه مشاهده می شود:

- از زیر کار در رفتن، چراغ قرمز رد کردن و قوانین راهنمایی و رانندگی را ندیده گرفتن، زرنگی تلقی می شود!
- مردم حقوق یکدیگر را رعایت نمی کنند و برای وقت، شخصیت و اعصاب و آرامش یکدیگر احترام لازم را قائل نیستند!
- در ادارات دولتی و برنامه ریزیها، وقت، شخصیت و نیازهای مراجعان مورد توجه کافی قرار نمی گیرد!

فرهنگ کار

فرهنگ کار، در توسعه و پیشرفت کشور نقش اساسی دارد و زمینه را برای تولیدات کمی و کیفی بهتر و برای توسعه صادرات فراهم می آورد و در نتیجه، انباشت سرمایه برای سرمایه گذاری در طرح های جدید و توسعه تولیدات ممکن می گردد و زمینه را برای بهبود وضع اقتصادی آماده می سازد. متأسفانه، در ایران فرهنگ کار بسیار ضعیف، ساعات مفید کاری بسیار پایین و روزهای تعطیل بسیار زیاد است. حال آنکه کشورهای مثل ژاپن و آلمان، هم زمانی که پس از جنگ

به شدت در فقر به سر می‌بردند و هم اینک که از وضعیت اقتصادی خوبی برخوردار هستند، روزهای تعطیل کم و ساعات کار مفید بالایی داشته و دارند.

آسیب‌شناسی در بازار کار

بر اساس آمار به دست آمده و گزارش‌ها، میزان کار مفید هفتگی در ایران هم اکنون ۶ تا ۷ ساعت است، همچنین متوسط کار روزانه مفید در بخش دولتی ایران یک ساعته و چهار دقیقه و در بخش خصوصی دو ساعت و شش دقیقه است.

ایران مقام سوم کمترین ساعات مفید کاری!

ساعت کار مفید هفتگی در ژاپن هم اکنون ۴۰ تا ۶۰ ساعت و در کره جنوبی ۵۴ تا ۷۲ ساعت است. ایران در رده سوم کمترین ساعات کار مفید سالیانه در جهان پس از کویت و عربستان قرار دارد.

نماینده سابق کارگران در هیئت حل اختلاف اعلام کرد: سهم روزانه چای خوردن، تلفن زدن، مرخصی ساعتی گرفتن و نهار خوردن از کار مفید بیشتر است و اینگونه نمی‌توان به بهبود بهره‌وری و افزایش ساعات مفید کاری امیدوار بود.^{۱۰}

«تنبلی اجتماعی»^{۱۱}

در بین مسائل اجتماعی و مشخصه‌هایی که کم و بیش، از آنها با عنوان آسیب‌های فرهنگی و یا اجتماعی یاد میشود، خصوصیتی اخلاقی را مشاهده می‌کنیم که به اعتقاد برخی از صاحب‌نظران، بسیاری از ویژگی‌های نامطلوب ما بر روی آن سوار شده است و در فرهنگ و خصلت جمعی ما ریشه دارد. این خصوصیت اخلاقی، تنبلی اجتماعی است که بسیاری از عادات فرهنگی و صفات اجتماعی ما از آن مایه می‌گیرند و تغذیه می‌کنند. آنچه روشن است «تنبلی اجتماعی» یکی از مهمترین ویژگی‌های رفتاری ناپسند ایرانیان است. این مساله بویژه در عدم تمایل به درس خواندن در مدارس و دانشگاه‌ها، و در کار اداری کارمندان، و در میزان بالای تماشای تلویزیون در ایران به جای کتابخوانی، در تمایل زیاد به استخدام در دستگاه دولتی و عدم تمایل برای کسب تخصص و مهارت و کارآفرینی، در وجود تعطیلی‌های فراوان سالانه، در پدیده‌ای به نام بین‌التعطیلین، و در موارد فراوان دیگر موجود است. همین شیوع و گسترده‌گی آسیب‌های اجتماعی «تنبلی

۱۱- مطلب تنبلی اجتماعی بخشی از نوشته مهدی یاراحمدی خراسانی به نقل

از سایت الف، ۵ شهریور ۹۱، برداشت شده است.

اجتماعی» نشان از اهمیت ریشه یابی و تبیین دقیق این خصلت فرهنگی ایرانیان است.

تنبلی و انواع آن در جامعه

تنبلی تمدید یا اطاله وضعیت فعلی و عدم تمایل به تغییر رفتار یا وضعیت که نوعی رخوت و رکود است. تنبلی دو حالت دارد: تنبلی فردی و تنبلی اجتماعی. تنبلی فردی حالتی است که فرد میان دو انتخاب منخیر می‌شود، یکی لذت آنی و دیگری نفعی شخصی در آینده که برای کسب آن نفع، باید از این لذت گذشت. انتخاب کردن و نیز علم به زیان‌آور بودن انتخاب لذت فعلی و سودمند بودن نفع آینده، ابعاد مهم تنبلی هستند. انتخاب در این جا به معنای آن است که یک کنشگر عاقل، به صورت نسبی از مزایا و معایب هر دو گزینه آگاه است، یعنی می‌داند که الان چه می‌کند و می‌داند که انتخاب لذت آنی در زمان حال، چه زبانی برای فرد در آینده دارد، و با علم به این دو گزینه، «انتخاب» می‌کند.

نوع دیگر تنبلی، تنبلی اجتماعی است. تنبلی اجتماعی گاه محصول تنبلی افراد جامعه و برآیند تنبلی آن‌ها است. یعنی وقتی جمع کثیری از افراد، بی‌عمل و لذت طلب هستند، در سطح جامعه نیز این فرآیند مشاهده می‌شود. این نوع از تنبلی، پیامدهای متعدد دارد. پایین بودن سطح بهره‌وری اداری، عدم اقبال به کار طولانی مدت و سخت و بین تعطیلین، از این نمونه است. اما بعد دیگر تنبلی اجتماعی، حالتی است که

افراد سطح فردی رفتاری نسبتاً مطلوب دارند، اما این رفتار در سطح جمعی به نتیجه مطلوب منتج نمی‌شود که دلیل آن هم ناهماهنگی در سطح نهادهای اجتماعی است.

نگاهی به عوامل ایجاد تبلی اجتماعی

برخی از کارشناسان معتقدند بسیاری از رفتارهای نامناسب اجتماعی ما بر جریان تبلی اجتماعی حرکت می‌کند. یکی از حوزه های جدی این رفتار، حوزه روابط کار است. موضوع کار به عنوان منبع امرار معاش و کسب درآمد و رفاه از یک سو و از طرف دیگر پرورش روحیه خودباوری، امید به آینده و اعتماد به نفس از طرف دیگر، یکی از مهم ترین نیازمندی انسان را تشکیل می‌دهد. با این حال این غذای روح و تعالی بخش وجدان انسانی، برخی مواقع به سوهان روحی بدل می‌شود که عامل را از عمل بیزار می‌کند. این بیزاری و بی میلی نسبت به کار و تصوراتی که در اطراف آن پدیدار می‌شود، موجب تبلی اجتماعی در حیطه روابط کار است. اما علت این گریز از کار چیست؟

بدون شک نیازها و توقعات درونی انسان بر محیط اطراف او تأثیر گذارند. کنش‌های درونی، انسان را به سوی خواسته هایش هدایت می‌کند. کار یکی از عرصه‌های بروز این کنش های درونی است. افراد موفق کسانی هستند که کار و شغل خود را از روی رغبت بر می‌گزینند و این اصل در کنار ویژگی مهم تلاش و پشتکار، که ریشه ای انکار ناشدنی در

علاقه دارد، می‌تواند دروازه‌های موفقیت را به روی فرد باز کند. کسب ثروت بدون تلاش و کوشش رویایی است که در برخی جوامع به دلایل متنوع گسترش یافته است. این دلایل بیشتر حول چند محور گردش می‌کنند. منابع ملی، غارت دیگران و طرح‌های استعماری و نهایتاً بیماری‌های اقتصادی از جمله مهمترین دلایل به وجود آمدن. تنبلی اجتماعی هستند.

... در ادبیات اسلامی، بخشی از عزت نفس، در گرو کار و تلاش و پرهیز از تنبلی است. کار کردن، موجب می‌شود انسان به کمک دیگران امید نبندد و دست تکدی و نیاز به سوی این و آن دراز نکند. انسان باید بکوشد با کار و حرفه ای مخارج زندگی خود و خانواده اش را تأمین کند و اسیر محبت و منت دیگران نشود. شاید به همین سبب است که امام علی(ع) در وصیتی به فرزندش امام حسن(ع) فرموده است: اگر می‌خواهی آزاد باشی و حریت داشته باشی، مانند بندگان و غلامان زحمت بکش و کار کن. امید و آرزوی خود را از مال جمیع انسان‌ها قطع کن، هرگز چشم طمع به مال و ثروت و اندوخته دیگران نداشته باش.

ایرانیان؛ رتبه سوم تنبلی اجتماعی جهان

مشاور کمیسیون اجتماعی مجلس اظهار داشت: ایرانیان در تنبلی اجتماعی بعد از اعراب و آفریقاییان جایگاه سوم را در جهان به خود اختصاص داده‌اند.

وی در گفتگو با خبرنگار مهر با اشاره به اینکه تنبلی می تواند مبنای بسیاری از آسیب های فرهنگی و اجتماعی باشد، افزود: بسیاری از ناهنجاری های موجود در جامعه با تنبلی ارتباط مستقیم دارد.

وی با تاکید بر اینکه بسیاری از عادت های فرهنگی و صفات اجتماعی ما ریشه در تنبلی اجتماعی دارد گفت: بعد از اعراب و آفریقایی ها، ایرانی ها ضمن اینکه دارای میزان تنبلی بالاتر از متوسط جهانی هستند، جایگاه سوم را به خود اختصاص داده اند.

وی افزود: در اولین روز فروردین ۸۸ مقام معظم رهبری از تنبلی اجتماعی به عنوان دشمن درونی ایرانیان نام برده و تاکید کردند تنبلی، نشاط کار نداشتن، ناامیدی، خودخواهی های افراطی، بدبین بودن به دیگران، بدبین بودن به آینده و نداشتن اعتماد به خود، بیماری است.

متخصص علوم رفتاری تاکید کرد: در همین راستا در کشور ما فرهنگ یقه سفیدی پذیرفته شده یعنی افراد درس می خوانند تا کار نکنند و اگر کسی درس نخواند باید کار کند. یعنی فرار کردن از کار و زحمت یک نوع زندگی است. این خصایص اخلاقی منفی در جامعه به یکی از ویژگی های رفتاری ناپسند تبدیل شده است.

وی خاطرنشان کرد: در گذشته هر کسی که کار می کرد و بیشتر زحمت می کشید زرنگ قلمداد می شد اما امروز بر عکس و مخالف این مساله را می توان در عدم تمایل به درس

خواندن در مدارس و دانشگاهها و در کار اداری بعضی از کارمندان مشاهده کرد.

مشاور کمیسیون اجتماعی مجلس گفت: میزان بالای تماشای تلویزیون در ایران به جای کتابخوانی و تمایل زیاد به استخدام در دستگاه دولتی (پشت میز نشینی)، همچنین عدم تمایل برای کسب تخصص و مهارت و کارآفرینی و وجود تعطیلی فراوان سالانه (بین التعلیلین) از جمله خصایص دیگر است.

به گفته وی، نهادهای فرهنگی و پژوهشی باید برای حل این مشکل، پژوهشهایی درباره علل پایین بودن میزان مشارکت اجتماعی، فرد گرایی افراطی، عدم مراعات حقوق شهروندی، تخلفات رانندگی، پایین بودن میزان بهره وری، عدم اقبال به تحصیل، گسترش فعالیت شبکه ای و هرمی و تنبلی اجتماعی پژوهش‌هایی کنند تا بتوان به طور ریشه‌ای این ناهنجاری را از بین برد.

این آسیب‌شناس اجتماعی در مورد معیارهای ارزیابی تنبلی فردی افزود: تقدیر گرایی (هجوم به فالگیران، رمالان و...) توجه افراطی به آینده، تمایل به کارهای زودبازده و یک شبه، خودمداری، فرار از مسئولیت به دلیل منافع فردی، احساس بی قدرتی، بی هنجاری معیارهای مناسبی برای ارزیابی میزان تنبلی فردی است.

وی به ارزیابی که در این خصوص در تهران انجام شده اشاره کرد و گفت: در نمونه گیری از میان ۳ هزار و ۳۲۸ نفر از جوانان مشخص شد که ۴۵ درصد از جوانان دچار تنبلی فردی بودند.

وی تاکید کرد: براساس این تحقیق، استقبال نکردن از تخصصی‌سازی به دلیل کسب درآمد بیشتر و الگو قرار دادن دلالتی به جای فعالیت مولد و کارآفرین نمونه بارز گسترش این رفتار در جامعه ما است.

این استاد دانشگاه گفت: برای پیشگیری و درمان این موضوع پیشنهاد می‌شود موسسات فرهنگی و علمی در زمینه‌های تنبلی فردی و اجتماعی و یافتن راه حل و درمان آنها طرح‌های پژوهشی اجرا کنند تا از افزایش و گسترش آن جلوگیری شود.

ضعف فرهنگ و وجدان کار در ایران

در ارتباط با ضعف فرهنگ کار در ایران، عوامل متعددی نقش دارند و در این رابطه موارد ذیل قابل توجه‌اند.

ضعف نگرش به کار

- از کار و تلاش زیاد با اصطلاح “خرکاری” و “سگ‌دویی” که بار منفی دارد یاد می‌شود.
- گفته می‌شود که کار مال تراکتور است.
- عبارت “عمله” و “حمال” به عنوان فحش بکار می‌رود.
- کار فرد ثروتمند، عجیب به نظر می‌آید، یعنی اگر کسی فرد ثروتمندی باشد و مثلاً به شغل پرستاری خود ادامه دهد، عجیب به نظر می‌رسد. در حقیقت این تلقی وجود دارد که “کار مال آدم محتاج است نه آدم توانا”.

- این عبارت گاهی از زبان افراد درمی‌آید که "با کار کردن و خوب کار کردن به جایی نمی‌توان رسید".
- موفقیت و خوشبختی وابسته به "شانس" تلقی می‌گردد.

نیمه پر، نیمه خالی

ایران و اعراب هر دو وارد کننده هواپیما هستند و هیچکدام مخترع هواپیما نبوده‌اند. هر دو فرودگاه ساخته و سپس هواپیماها بر باند آن فرود آمده‌اند. لیکن در زبان فارسی برای این مکان نام "فرودگاه" و اعراب نام "مطار" (پروازگاه) انتخاب شده است. یعنی در نامگذاری، اعراب پرواز را دیده‌اند و ایرانیان فرود را. در فارسی نام "بیمارستان" برای محل درمان بیماران انتخاب شده است و حال آنکه اعراب نام "دارالشفاء" یا "مستشفى" یعنی شفاخانه را برگزیده‌اند. طبیعی است انسان رغبت بیشتری برای رفتن به شفاخانه دارد تا به بیمارستان، حال آنکه فقط نام آن متفاوت است.

بسیاری از کشورها نام ایستگاه یا ترمینال، (پایانه) را برای محل توقف و حرکت وسایل نقلیه مثل اتوبوس و قطار را انتخاب کرده‌اند. شاید بهتر می‌بود نامی شبیه به "حرکت گاه" و یا "آغازراه" را برای آن انتخاب می‌کردند. درست است که آنجا محل ایستادن اتوبوس‌ها است و یا پایان راه برای کسانی است که مقصدشان همانجا است، اما در عین حال محل آغاز حرکت نیز می‌باشد. در زبان فارسی عبارت آسانسور را که به معنی سور خوردن آسان است و در عین حال شباهت ظاهری با نام این وسیله به زبان فرانسه ascenseur که به معنی بالارو است دارد برگزیده شده

است. در زبان انگلیسی هم عبارت Elevator مورد استفاده قرار می‌گیرد که به معنی بالابر است، درحالی که این وسیله هم بالا می‌رود و بالا می‌برد و هم پایین.

انتخاب نام برای هر وسیله‌ای بار فرهنگی و تاثیرگذار دارد. مناسب است بررسی‌هایی از این جنبه در زبان و ادبیات فارسی صورت پذیرد و نحوه تعیین نامها و تاثیر پذیری آن از فرهنگ رایج مورد بررسی قرار گیرد و فرهنگستان زبان و ادب فارسی نیز در تعیین اسامی، این نکات را مورد توجه قرار دهند. این سوال مطرح است که آیا این منفی‌نگری در قضاوت‌های روزانه ما در امور مختلف تاثیر ندارد؟

ضعف فرهنگ کارگروهی

متأسفانه فرهنگ کارگروهی در کشورمان بسیار ضعیف است. در یک کارگروهی معمولاً عده‌ای در رأس قرار گرفته و عده‌ای بدنه را تشکیل می‌دهند. به عبارت دیگر معدودی رئیس و عده بیشتری مرئوس محسوب می‌گردند. وقتی مرئوس بودن یک ضعف و یا گاهی ننگ جلوه داده شود، طبیعی است که عملاً زمینه انجام کارگروهی تضعیف شده است.

متأسفانه، در بسیاری از فیلم‌ها و سریالها، کارگروهی عملاً تحقیر و کار تکی ترویج می‌گردد. بطور مثال وقتی در یک فیلم از خواستگار در مورد شغل او سؤال می‌کنند و او پاسخ می‌دهد که "من خودم رئیس خودم هستم" که به معنی این

است که مثلا یک مغازه یا تاکسی دارد، عملا به معنی تضعیف کار گروهی است. یعنی اگر او در یک مجموعه‌ای مرئوس بود، باید احساس حقارت کند! زیرا او خود رئیس خود نیست و یک رئیس بالا سر دارد!

باورهای غلط در سیستم اداری

با توجه به مطالب فوق، محورهایی از باورهای رایج در کادر اداری در ایران که نتیجه دیدگاه غلط فوق‌الذکر می‌باشد ذکر می‌گردد. ابعاد و چگونگی این باور می‌تواند موضوع تحقیق دانشگاه‌ها و مراجع ذی‌ربط باشد. این باورهای غلط عبارتند از:

- احترام مساوی چاپلوسی است.
- تمرد مساوی زرنگی است.
- اهانت مساوی شجاعت است.
- اطاعت مساوی ذلت است.
- تلاش و کار زیاد، مساوی پلکان ترقی دیگران شدن است.
- تلاش زیاد برای انجام مقدار بیشتری از کار در زمان کوتاه‌تر، به معنی خیانت به همکاران است.
- فرار و غیبت از کار مساوی زیرکی است.
- کار فردی نسبت به کار جمعی دارای ارجحیت است.

محورهای فرهنگی عامل پیشرفت سایر ملل

بسیاری از تحلیل‌گران، یکی از عوامل مهم در کیفیت رشد و توسعه این کشورها را، در بافت فرهنگی آنان دانسته‌اند. اصول فرهنگ این کشورها نیز زمینه فرهنگی لازم برای توسعه این کشورها را میسر ساخته است. همچنین تأکید شد که در این جوامع:

- افراد به شدت به سلسله مراتب احترام می‌گذارند،
- معمولاً اهداف مملکتی و گروهی را بر اهداف شخصی مقدم می‌دارند،
- به سخت کار کردن و زحمت کشیدن تعهد دارند،
- به اشتغال و انجام وظیفه مؤسسه استخدامی خود وفاداری فوق‌العاده‌ای نشان می‌دهند،
- رغبت قانون‌پذیری افراد در سطح بالایی قرار دارد،
- توجه به نظم و سازماندهی و دقت در کار، حرمت خاصی را دارا است،
- چون سلسله مراتب رعایت می‌شود و هر کس در حدود اختیارات خود عمل می‌کند، مدیریت بر فعالیتهای اقتصادی و ایجاد هماهنگی میان کانونها به سهولت انجام می‌گیرد.
- موارد فوق دقیقاً تسهیل‌کننده کار گروهی است، درست بر عکس باورها و ارزش‌های غلط رایج در ایران که کار فردی را بر کار گروهی ترجیح می‌دهند.

ویژگی‌های مدارس دوره ابتدایی و راهنمایی در ژاپن

چند مورد از ویژگی‌های مدارس ژاپن به شرح زیر می‌باشد:
 (۱) کار گروهی مبانی آموزش است. کلوپ‌ها و گروه‌های مختلف در مدارس فعال هستند و دانش‌آموز در گروه‌های مختلف عضو می‌شود و کار جمعی را می‌آموزد.

(۲) آموزش مسئولیت‌پذیری با دادن مسئولیت‌های کوچک به کودکان مثل پرورش یک گل و وادار شدن به پاسخگویی نسبت به این مسئولیت.

(۳) در مدارس ژاپن، سرایدار وجود ندارد و وظیفه تمیز نگه داشتن مدارس حتی سرویس‌های بهداشتی به صورت گروهی به دانش‌آموزان سپرده می‌شود.

یکی از ایرانیان برای نگارنده نقل کرد که حتی دانش‌آموزان کلاس اول دبستان و پیش‌دبستانی (بدون همراهی والدین) باید به مدرسه رفت و آمد کنند، هر چند مدرسه آنها دور باشد، تا از کودکی یاد بگیرند که روی پای خود بایستند.

جالب آنکه در مدارس ژاپن تمیز کردن کلاس درس افتخاری است که نصیب کسانی می‌شود که تحصیل خود را به خوبی انجام دهند، حال آنکه در ایران اگر تمیز کردن کلاس درس بخواهد به دانش‌آموزی محول گردد، تنبیه، تحقیر و توهین تلقی خواهد گردید.

تفاوت آموزش در ایران و ژاپن

ژاپنی ها در همان کلاس اول دبستان، با بچه هایشان اتمام حجت می کنند. درس اول هم جغرافیا است؛ نقشه ژاپن را می گذارند جلوی بچه ها و می گویند: ببینید این ژاپن کوچولوی ماست، ببینید! ژاپن ما نفت ندارد، گاز ندارد، معدن ندارد، زمینش محدود و جمعیتش زیاد و زلزله خیز است و... لیست «نداشته ها» و «بایدها» را به بچه ها گوشزد می کنند.

در ژاپن نظام آموزشی فهرست مشاغل مورد نیاز جامعه را از همان اول کار، به «بچه ها» گوشزد می کند، حتی حجم موضوعات درسی کتابهای درسی در ژاپن، یک سوم اروپا است، چون ژاپنی ها معتقدند «عمق» بهتر از «وسعت» است! حالا این را مقایسه کنید با کتابهای درسی و حتی رسانه های ما - از هر جناح و طیف، مخالف و موافق - که از همان اول مدام بر مطالبات مردم می دمند و... در دبستان هم، درس تاریخ، نه برای عبرت، بلکه شرح «افتخارات گذشته».

اگر نقشه جغرافیایی را هم بگذارند جلوی بچه ها، باغرور میگویند: «بچه ها ببینید! ایران همه چیز دارد! ایران نفت دارد، گاز دارد، جنگل دارد، دریا دارد و...». نتیجه اش می شود، احساس «داشتن» و «غنای کامل» و ایجاد تلفیقی از تنبلی اجتماعی و حتی طلبکاری که به اشتباه به آن می گوئیم غرور ملی! با این وصف، کودکان و جوانان و مدیران و نسل جدید ما باید برای چه «چیزی» تلاش کنند؟ این می شود که بچه

های ما فکر و ذکرشان، می شود مشاغلی که نفع و رفاه «شخص» در آن حرف اول و آخر را میزند نه نیاز کشور.^{۱۲}

فرهنگ نمونه و نمونه فرهنگی

دو مورد مناسب از فرهنگ کار و فرهنگ عمومی به شرح زیر است:

یکی مربوط به یک نظافتچی یک مستراح عمومی ایران است که آن را به زیباترین وجه نظافت کرده و آراسته است.

۱۲-مطالب فوق اقتباس از متنی است که از طریق پست الکترونیک دریافت شده و نویسنده آن مشخص نبوده است. و تغییراتی نیز در متن داده شد.

دومی به اتباع کره جنوبی مربوط است.

پس از بازی فوتبال ایران و کره جنوبی که در تاریخ ۲۵ مهرماه ۱۳۹۱ در استادیوم آزادی تهران برگزار شد، تماشاچیان کره ای که تیمشان به ایران باخت، با خود کیسه های زباله آورده بودند، شروع به جمع آوری زباله های بر جای مانده در قسمتی کردند که خود در آن مستقر شده بودند. تصاویر این اقدام در رسانه های ایران به عنوان اقدام عجیب یا جالب کره ای ها منعکس شد.

تفاوت این دو تصویر در این است که اقدام نظافتچی ایرانی امری استثنایی است، لیکن اقدام کره ای ها منعکس کننده فرهنگ عمومی مردم کره است.

این در حالی است که مطابق با حدیث نبوی، نظافت نشانه ایمان است.

مقایسه این اقدام آنها با رفتار برخی از ایرانیانی که پس از هر بازی، چه برد و چه باخت، به شکستن صندلی های ورزشگاه و یا شیشه های اتوبوس می پردازند و یا زباله های خود را در هر مکانی، حتی در اماکن تاریخی رها می کنند، می تواند دلیل گویای چرایی پیشرفت چشمگیر کره باشد.

وارد شدن دو میلیارد ریال خسارت به ورزشگاه یادگار امام تبریز در جریان بازی دو تیم تراکتورسازی و صبا

خودتکاپی در مدارس ژاپن

سالها قبل با یکی از دیپلماتهای ایرانی که از ماموریت چهار ساله در ژاپن به ایران برگشته بود خواستم خاطره ای جالب را از دوران اقامتش در ژاپن برایم بگوید. گفت:

" به ژاپن که رفتم فرزندم به سن ورود به دبستان رسید، لذا او را در مدرسه ای که بین سفارت و خانه بود ثبت نام کردم تا خودم بتوانم او را به مدرسه رسانده و خودم او را به منزل منتقل کنم. ثبت نام به سرعت انجام شد و روز اول مدرسه او را رساندم و بعد از اتمام کار به مدرسه رفتم و فرزندم را به

منزل بردم. نامه ای از مدرسه همراه داشت که مرا احضار کرده بودند.

فردایش به مدرسه رفتم و مدیر مدرسه پرسید که آیا شما فرزند خود را به مدرسه آوردید؟ گفتم بله. گفت از فردا باید خودش به مدرسه بیاید. گفتم برای اینکار باید مترو و اتوبوس سوار شود. او بچه است و نمی تواند. پاسخ داد که اینجا همه بچه ها خودشان می آیند و کودکان از هم اکنون باید یاد بگیرند که روی پای خودشان بایستند! گفتم من جرات نمی کنم چنین کنم. گفتند پس فرزندتان را از اینجا ببرید. قاعده مدارس ژاپن اینگونه است."

این موضوع را در محفلی نقل کردم. یکی ایرانی گفت:

"من شش ماهی در ژاپن بودم برای آموزش در مورد کارخانه ای که خریده بودیم. در این شش ماه ما را در منزل کوچک یکی از کارکنان سکنی دادند. فرزندی داشت سه و نیم ساله که به مهد کودک می رفت. او خودش با اتوبوس و مترو به مهد کودک می رفت و باز می گشت."

در همین کتاب در بخش ضرب المثل های خارجی در فصل ششم به دو ضرب المثل ژاپنی اشاره شده:

- اگر کسی می تواند کاری را انجام دهد پس تو هم می توانی، اگر کسی نتواند کاری را انجام دهد پس تو باید آن کار را انجام دهی.

- خدا به ما دو دست می دهد اما برای ما پل نمی سازد.

اما ما در ایران متاسفانه در ایران دانش آموزان و حتی دانشجویان را طوری بار می آوریم که کاری از دستشان بر

نمی‌آید و بلد نیستند روی پای خود بایستند و برای هرنگاری دست نیاز (البته طلبکارانه) به سوی دیگران و از جمله بودجه عمومی دراز می‌کنند.

در حالی که دانش‌آموزان حتی در مرحله سیکل باید بلد باشند روی پای خود بایستند؛ حتی با اخذ دیپلم و مدرک دانشگاهی نیز توان اینکار را ندارند. جوانان و دانشجویان به جای اینکه خود را بخشی از "راه حل" بدانند، خود را بخشی از "صورت مسئله" تلقی می‌کنند. بجای "ایجاد" اشتغال برای خود و دیگران، حداکثر به دنبال "پیدا کردن" کار برای خود هستند. کارآفرین نیستند و بجای اینکه با کار و تلاش خویش به "ایجاد امکانات" پردازند، دستشان برای دریافت "امکانات" دراز است و بیکاری خویش را تقصیر دیگران و از جمله دولت که به آنها امکانات نداده و یا نمی‌دهد می‌اندازند. و این به یک امر عادی و باور رایج تبدیل شده است، البته تصور مردم از بودجه دولتی و درآمدهای نفتی بسیار فراتر از واقعیت است که در صفحات بعدی به آن پرداخته شده است.

افرادی که در کودکی پدر خویش را از دست داده‌اند و ناچار شده‌اند بار زندگی خود و چه بسا خانواده را بر دوش بکشند و موانع زندگی را شخصا از میان بردارند، یاد می‌گیرند بر روی پای خود بایستند و لذا فرصت‌ها را نیز بهتر شناسایی کرده و در زندگی خویش موفق‌تر از کسانی هستند که همواره بر دیگران تکیه کرده‌اند.

در فصل نهم این کتاب، به ضعف های آموزشی و برخی پیشنهادات برای تربیت افراد کارآفرین پرداخته شده است.

توهم منابع

کنیچی اومای چهره معروف مدیریت در مورد توهم منابع می گوید:^{۱۳}

«کشورهایی که منابع زیرزمینی و نفتی دارند و کشورهای نفتی که برخوردار از منابع طبیعی غنی هستند، دچار مرضی به نام توهم منابع می شوند. در این کشورها با توجه به توهم منابع، استراتژی بنگاهها و شرکتها و افراد به گونه ای طراحی می شود که همه می خواهند بخشی از این منابع را از آن خود کنند. یعنی بجای اینکه استراتژی حرکت به اتکای منابع درونی و ذاتی و توانایی ها طراحی شود، به این ترتیب طراحی می شود که سهمی از دولت بگیرند. این استراتژی نحوه نگرش بنگاه های صنعتی به مسائل بازاریابی و مسایل تولید و اقتصاد را به وضع نادرستی شکل می دهد.

یعنی سستی و لختی ایجاد می کند و کمتر کسی تحرک لازم برای بازاریابی و نوآوری های تکنولوژیکی از خود نشان می دهد.»
واقعیت این است که هم مردم و هم بسیاری از مدیران مسئول کشور، به چنین توهمی که دانشمند ژاپنی از آن تحت عنوان توهم منابع یاد می کند گرفتارند. گویی باور نداریم که نفت

ماده‌ای تمام شدنی است و به سادگی از کنار نتیجه بررسی‌های کارشناسان می‌گذریم و بدتر از بد اینکه، بیماری‌ای که وی بدان اشاره می‌کند در ایران به شدت رواج دارد و همه سازمان‌ها و مؤسسات دولتی و غیر دولتی و بلکه اکثریت مردم را در بر گرفته است.

رابطه علم آموزی با ثروت طبیعی کشورها

مطالعه ای جالب توسط تیمی از سوی سازمان همکاری اقتصادی و توسعه جهانی انجام شده است که رابطه علم آموزی با ثروت طبیعی کشورها را بررسی کرده است. در این گزارش چیزی در مورد ایران درج نشده است، لیکن پر واضح است که وابستگی ذهنی شدید در بین دانشجویان ایرانی به درآمدهای نفتی وجود دارد و آنها انتظار دارند که به اتکاء درآمدهای نفتی که آنرا چندین برابر واقعیت آن تصور می‌کنند مشکلاتشان و از جمله شغل آیندشان تضمین گردد. و بدین لحاظ دانشجویان ایرانی حتی روز دانشجو را به روز مطالبه گری تبدیل کرده اند، به جای اینکه در این روز پاسخگوی عملکرد خود و دستاوردهای علمی و نیز آمادگی برای کارآفرینی باشند. آنها عمدتاً خود را بخشی از صورت مسئله می‌پندارند که مدیران کشور به اتکاء ثروت های طبیعی باید آن را حل کنند، حال آنکه باید خود را برای همه مشکلات کشور راه حل بدانند. به ویژه آنکه دولت برای دوره لیسانس در دانشگاه های دولتی حدود ۳ میلیون تومان از بیت

المال هزینه می کند که معادل سالانه سهم کامل ۵ نفر از کل صادرات نفت مطابق با بودجه سال ۱۳۹۱ است.

اگر دانشجویان خواستار افزایش امکانات رفاهی باشند به این معنی است که دولت چند هموطن دیگر را از سهم نفتشان محروم کند و خرج آنها نماید.

توجه شما به مطلب زیر در این رابطه جلب می گردد: ^{۱۴}

تیمی از سوی «سازمان همکاری اقتصادی و توسعه» اخیراً مطالعه‌ای کوچک اما جالب انجام داده و رابطه بین عملکرد افراد در تست‌هایی به نام « برنامه بین‌المللی ارزیابی دانش‌آموزان» یا پیزا (PISA) که هر دو سال مهارت‌های ریاضی، علوم و درک خواندن افراد ۱۵ سال را در ۶۵ کشور امتحان می‌کند) و درآمد کلی منابع طبیعی به عنوان تولید ناخالص داخلی (G.D.P) را برای هر کشور شرکت کننده مورد بررسی قرار داده است. اگر بخواهیم خیلی کوتاه توضیح دهیم اینگونه می‌شود که ریاضی دانش آموزان دبیرستانی شما در مقایسه با مقدار نفت یا مقدار الماسی که استخراج می‌کنید چقدر خوب است؟

آندریاس شلیچر کسی که از طرف سازمان توسعه و همکاری اقتصادی (O.E.C.D) بر تست‌های پیزا نظارت می‌کند می‌گوید:

۱۴- [سایت الف مورخ ۲۲ مرداد ۱۳۹۱](#) به نقل از توماس فریدمن مندرج در

نتایج نشان داد که رابطه‌ای فوق‌العاده منفی بین پولی که کشورها از منابع طبیعی خود به دست می‌آورند با دانش و مهارت‌های جمعیت دبیرستانی‌شان وجود دارد. «این یک الگوی جهانی است که در همه ۶۵ کشوری که در آخرین تست‌های ارزیابی پیزا شرکت کرده‌اند وجود دارد» چیزی به اسم نفت و پیزا با هم و در کنار هم وجود ندارد.

به گفته شلیچر، در آخرین نتایج پیزا معلوم شد که دانش‌آموزان کشورهای سنگاپور، فنلاند، کره جنوبی، هنگ کنگ و ژاپن با وجود بهره‌اندک از منابع طبیعی، نمرات پیزا بالایی دارند. در حالی که با دارا بودن بیشترین مقدار درآمد نفتی، دانش‌آموزان قطر و قزاقستان کمترین نمرات پیزا را به دست آوردند.

عربستان سعودی، کویت، عمان، الجزیره، بحرین و سوریه نمرات مشابه سال ۲۰۰۷ را در تست‌های بین‌المللی ریاضیات و مطالعات علمی به دست آوردند، این در حالی است که دانش‌آموزان لبنان، اردن و ترکیه - که باز هم جزء کشورهای خاورمیانه هستند، اما با منابع طبیعی کمتر - نمرات بهتری به دست آوردند. دانش‌آموزان کشورهای آمریکای لاتین که جزو کشورهای غنی و دارای منابع طبیعی زیاد محسوب می‌شوند، مثل برزیل، مکزیک و آرژانتین در آخرین تست پیزا نمرات ضعیفی به دست آوردند. در مورد آفریقا باید بگوییم که اصلاً در این تست‌ها شرکت نداشت.

کانادا، استرالیا و نروژ، کشورهایی که باز هم دارای منابع طبیعی زیادی هستند، نمرات خوبی در پیزا کسب کردند؛ که

به گفته شلیچر بخش اعظم آن مربوط به این است که هر سه کشور سیاست‌های برنامه‌ریزی شده و سنجیده‌ای را در قبال ذخیره کردن و سرمایه‌گذاری درآمدهای حاصل از منابع طبیعی‌شان اتخاذ کرده‌اند.

همه این بررسی‌ها و نتایج به ما می‌گوید که اگر واقعا می‌خواهید بدانید که یک کشور در قرن ۲۱ چگونه عمل خواهد کرد، منابع و معدن‌های طلای آن را به حساب نیاورید، بلکه باید معلم‌های تاثیرگذارش را، والدین آگاه و دانش‌آموزان متعهدش را مد نظر قرار دهید. شلیچر می‌گوید: نتایج یادگیری در مدارس امروز، شاخصی از ثروت و فواید اجتماعی دیگری است که کشورها در درازمدت حاصل خواهند کرد. اقتصاددانان خیلی وقت است که در مورد «بیماری هلندی» صحبت می‌کنند. این امر زمانی به وقوع می‌پیوندد که کشوری آنقدر متکی به صادرات منابع طبیعی خود باشد که ارزش پول رایج آن به شدت بالا رفته و در نتیجه تولید داخلی آن به دلیل وجود سیلی از واردات تحت تاثیر قرار گرفته و نابود می‌شود و در این حالت قیمت کالاهای صادراتی پیوسته بالا می‌رود. چیزی که تیم پیزا نشان می‌دهد یک بیماری مرتبط با آن است: جامعه‌هایی که به منابع طبیعی خود بیش از حد وابسته شده‌اند، مستعد پرورش والدین و جوانانی هستند که بخشی از غرایز، عادات و محرک‌هایشان را برای انجام دادن تکالیف و تقویت مهارت‌هایشان از دست داده‌اند.

در مقایسه به گفته شلیچر: «در کشورهای با منابع طبیعی اندک - فنلاند، سنگاپور یا ژاپن - تحصیلات، نتایج و شان و مقام بالاتری دارد؛ حداقل تا حدی. زیرا در کل عموم مردم فهمیده‌اند که کشور باید با دانش و مهارت مردمش به پیش رود و این موضوع با کیفیت تحصیلات و سیستم آموزشی مرتبط است. والدین و فرزندان در این کشورها می‌دانند که این مهارت‌ها و توانایی‌های بچه‌ها هستند که شانس‌های آنها را رقم می‌زنند و هیچ چیز دیگری نمی‌تواند آنها را نجات دهد. بنابراین فرهنگ و سیستم آموزش کاملی را بنا می‌نهند». یا همانطور که کی. آر. سریده‌ار، موسس شرکت سوخت باتری بلوم انرژی می‌گوید: «وقتی منابع ندارید، مبتکر می‌شوید.» به خاطر همین است که کشورهای خارجی با بیشترین تعداد کمپانی در لیست نزدیک، چین، هنگ کنگ، تایوان، هند، کره جنوبی و سنگاپور هستند. هیچ کدام از این کشورها از منابع طبیعی برای پیشبرد اهداف خود بهره نمی‌برند.

اما این مطالعات پیام مهمی هم برای جهان صنعتی در بر دارد. مطمئناً در یک رکود اقتصادی دیرگذر، برای «انگیزه» جایگاهی وجود دارد. اما، شلیچر می‌گوید «تنها راه معقول این است که مسیر خود را از طریق فراهم نمودن دانش و مهارت برای افراد بیشتری، به منظور رقابت، همکاری و ارتباط برقرار کردن در راستای پیشرفت کشور، هموار نماییم.» به گفته شلیچر، به طور خلاصه در اقتصادهای قرن بیست و یکم دانش و مهارت تبدیل به پول رایج جهانی شده است، اما هیچ

بانک مرکزی که این پول را چاپ کند وجود ندارد. هر کس مجبور است که خود تصمیم بگیرد چقدر پول چاپ خواهد کرد. مسلماً داشتن نفت، گاز و الماس خیلی خوب است. با وجود آنها فرصت‌های شغلی زیادی به وجود می‌آید، اما در دراز مدت جامعه را ضعیف خواهند کرد؛ مگر اینکه برای ساختن مدارس و ایجاد فرهنگ یادگیری همیشگی استفاده شود.

شلیچر می‌گوید: چیزی که شما را همواره به سمت جلو می‌راند و باعث پیشرفت شما می‌شود، چیزی است که خودتان آن را ساخته‌اید.

ضعف‌های مدیریتی

باورها و ارزش‌های غلط در مدیران دولتی و در دستگاه‌های مختلف کشور نیز وجود دارد. مدیران دولتی مستقل بودن از دیگر دستگاه‌ها و نه هماهنگی فی مابین را یک ارزش می‌دانند. بطور مثال دستگاه‌هایی که دفاتری را در خارج از کشور دارند، اولین حرفی را که به مسئول اعزامی می‌زنند این است که شما مستقل از سفیر ایران هستید و هماهنگی با سفیر را گاه جزو نقاط ضعف مدیر محسوب می‌کنند، حال آنکه در کشورهای دیگر، حتی بخش خصوصی، خود را با سفارت کشور خود هماهنگ می‌سازند. چنین باور غلطی که “استقلال” از هم را یک ارزش و “هماهنگی” را یک ضد ارزش تلقی می‌کند،

موجب شده است که دستگاه‌های مختلف، حتی همگی از قوه مجریه، در بسیاری از موارد، به عنوان جزایر مستقل و غیرمرتبط با یکدیگر عمل کنند و لذا کارآیی لازم را در حل مشکلات و ارائه خدمات به مردم از دست بدهند.

مقدمه کار گروهی و از جمله کار حکومتی این است که مجموعه مدیران و کارکنان، تصمیمات متخذه توسط مراجع ذی صلاح قانونی را عینا به اجرا در آورند، چه آن تصمیم را قبول داشته باشند و چه قبول نداشته باشند.

در حقیقت در حکومت و در هر کار گروهی، سه مرحله وجود دارد:

- مرحله اول، کسب اطلاعات و نظرات مختلف.
- مرحله دوم، مرحله تصمیم‌گیری است که توسط مرجع ذی صلاح قانونی که ممکن است یک جمع یا یک فرد باشد، تصمیم اتخاذ می‌گردد. در صورت متعدد بودن تعداد تصمیم‌گیران، در این مرحله نیز بین آنان بحث و تبادل نظر به عمل می‌آید.
- مرحله سوم، مرحله اجراست که همگی فقط باید تصمیم متخذه را به اجرا در آورند. متأسفانه در ایران بسیاری از مدیران به این دلیل که آن تصمیم را به مصلحت تشخیص نمی‌دهند، خود را مجاز می‌دانند از اجرای تصمیم طفره روند و این عمل خود را یک ارزش محسوب می‌کنند، حال آنکه چنین افرادی، از مقدمه لازم برای مشارکت در یک کار گروهی و یا یک کار حکومتی بی‌بهره‌اند. در جهان، چنانچه کارمند یا مدیری با تصمیم متخذه توسط مراجع رسمی موافق

نیست و مایل نیست آنرا به اجرا گذارد، فقط یک راه دارد و آن کناره‌گیری از کار و مسئولیت است.

در واقع یکی از ضعف‌های فرهنگی مدیران، همین نکته مهم است، یعنی عدم التزام به اجرای تصمیماتی که توسط مقامات مافوق اتخاذ شده ولی او با آن موافق نیست. متأسفانه نزد افکار عمومی نیز به غلط، مدیرانی که علی‌رغم نظر خود، با تصمیم اتخاذ شده، تصمیم مراجع تصمیم‌گیر را عیناً اجرا می‌کنند، افرادی ضعیف تلقی می‌گردند.

ضعف‌های فرهنگی مدیریت

با توجه به نکات فوق‌الذکر، بیماری عمده فرهنگی در رده‌های مدیریتی کشور عبارتند از:

- ارزش دانستن استقلال عمل از سایر دستگاهها، بجای ارزش دانستن هماهنگی و انسجام.
- قائل بودن حق ویژه (اجتهاد) برای خود در ارتباط با سیاستهای کل نظام و دستگاه و...
- استخدام بر اساس ترحم و رفع نیاز متقاضی کار، بدون توجه به نیاز سازمان.
- عدم رعایت وقت، حقوق، شخصیت و نیازهای مراجعان در برنامه‌ریزی‌های مدیریتی.
- تلاش برای جلب رضایت زیردستان از طریق اجحاف در حق بیت‌المال و مردم.

ضعف فرهنگ عمومی در ارزیابی مدیریت ها

علاوه بر ضعفی که در فرهنگ مدیریتی وجود دارد، برخی نقاط ضعف فرهنگی در ارزیابی مدیریت ها از دیدگاه عموم و بویژه از دید کارکنان به شرح ذیل است:

- عدم التزام عملی به دستورات مافوق، نشاندهنده قدرت مدیر تلقی می شود.
- تعطیل کردن کار و افزایش روزهای تعطیل محبوبیت می آورد.
- اخراج کارمندان ناتوان و خاطی و بی خاصیت مساوی است با نان دیگران را بریدن.
- عدم برخورد با تخلفات و کوتاهی ها، نشاندهنده حامی کارمند بودن است.
- از بیت المال بذل و بخشش کردن به نفع کارمندان، بدون توجه به کارایی و عملکرد آنها، علامت دلسوزی مدیریت و دست خیر داشتن است.
- بیت المال عمومی را به سمت شهر یا منطقه ای که مدیر به آن منطقه تعلق دارد سوق دادن، نشاندهنده حب وطن است و مورد تمجید اهالی آن محل قرار می گیرد و مردم مناطق رقیب نیز از همشهریان خود انتظار عمل مشابه دارند.

تعطیلات شمسی و قمری

متأسفانه روزهای تعطیل رسمی و غیر رسمی در کشور نسبت به سایر کشورها بسیار بالا است و فرهنگ "پل زدن" بین تعطیلات برای تفریح و... بسیار رایج می‌باشد و این در حالی است که اقتصاد کشور با معضلات بسیاری روبرو است و همین امر موجب بدهکار شدن کشور به خارجی‌ها و کاهش رشد اقتصادی، نسبت به آنچه که شایسته ایران اسلامی است شده است.

مقایسه تعطیلات رسمی در ایران و سایر کشورها

مقایسه تعداد تعطیلات رسمی در ایران (که سالانه ۲۴ روز بود و یک روز هم در سال ۱۳۹۰ به آن اضافه شد) با سایر کشورها، جلوه‌ای از وخامت اوضاع در ایران، از دیدگاه کار است. تعطیلات رسمی سالانه در هلند ۷ روز، انگلستان، فنلاند و ایرلند جنوبی ۸ روز، دانمارک ۹/۵ روز، بلژیک، لوکزامبورک و یونان ۱۰ روز، فرانسه و سوئد ۱۱ روز، نروژ ۱۲ روز، اتریش ۱۳ روز، آلمان بین ۱۰ تا ۱۴ روز (به اقتضای سیاستهای داخلی متفاوت دولتهای محلی آن کشور)، اسپانیا و پرتغال ۱۴ روز، ایسلند ۱۵ روز، ایتالیا ۱۶ روز می‌باشد.^{۱۵}

مطابق با مطالعات انجام شده در مرکز پژوهش های مجلس شورای اسلامی، اثر یک روز تعطیلی اضافه در تولید ملی ایران با توجه به آمار سال های ۱۳۸۹ و ۱۳۹۰ مبلغ هزار و ۶۷۳ میلیارد تومان است یعنی وقتی یک روز اضافه تر در کشور تعطیل می شود، تولید ملی هزار و ۶۷۳ میلیارد تومان کاهش پیدا می کند. اثر تعطیلی اضافه در درآمد مالیاتی کشور نیز در یک روز ۱۳۶ میلیارد تومان است.

مرکز پژوهش های مجلس در تازه ترین گزارش خود (دی ماه ۱۳۹۰) آورده است، یکی از آثار اقتصادی وضعیت فعلی تعطیلات صرف ۲۰ درصد از دستمزد پرداختی در اقتصاد کشور بابت روزهای تعطیل است و با استفاده از آمار مربوط به جبران خدمات کارکنان می توان هزینه های مستقیم تعطیلات رسمی برای کشور را محاسبه کرد.

با این حال مرکز پژوهش ها معتقد است: طی سال های ۱۳۸۶-۱۳۸۴ حدود ۲۰ درصد دستمزد پرداختی در اقتصاد کشور بابت روزهای تعطیل رسمی بوده، که کار و تولیدی در آن روزها انجام نگرفته است. همچنین هزینه دستمزد پرداختی به نیروی کار شاغل کشور به ازای روزهای تعطیل رسمی نیز از ۷ هزار میلیارد تومان در سال ۱۳۸۴ به ۱۰/۵ هزار میلیارد تومان در سال ۱۳۸۶ افزایش یافته و حدود ۴۹ درصد رشد داشته است.

این مرکز پیشنهاد کاهش تعطیلات سالانه رسمی به ۱۶ روز را داده است.

یکی از ایرانیان مقیم انگلستان که به ایران آمده بود در وصف مشاهدات خود در ایران و مقایسه آن با انگلستان به نگارنده گفت که ایران کشور و کمپ تعطیلات است.

با وجود تعطیلات بیش از حد در ایران، که یکی از دلایل آن، تعطیلی به مناسبت‌های سال شمسی و قمری است، مردم به شدت در مقابل کاهش روزهای تعطیل و افزایش ساعات کار، مقاومت می‌کنند و آن دسته از مدیران دولتی را دلسوز و مردمی تلقی می‌کنند که روزهای تعطیل را افزایش داده و از ساعات کار کم کنند.

عکس‌العمل بوجود آمده در ارتباط با حذف تعطیلی ۲۹ اسفند، سالروز ملی شدن صنعت نفت، نمونه چنین تفکر اشتباهی می‌باشد. از اول نباید این روز تعطیل می‌شد. نفت ملی نشد که ما کار نکنیم. حال آنکه نه تنها این روز تعطیل اعلام شد، بلکه این باور شکل گرفت که چون ما از نظر ذخایر نفتی غنی هستیم، پس نیاز کمتری به کار کردن داریم. بسیاری از صاحب‌نظران، به حق، این تفکر غلط را یکی از مهمترین موانع پیشرفت و ترقی کشور دانسته‌اند، به نحوی که برخی به غلط آرزو می‌کردند که: "ای کاش ما نفت نداشتیم تا به بهانه آن، کار کردن را کنار بگذاریم." حال آنکه باید به شکرانه برخورداری از این نعمت، بیشتر کار می‌کردیم.

در قرآن سوره سبا آیه ۱۳ آمده است که:

يَعْمَلُونَ لَهُ مَا يَشَاءُ مِنْ مَّحَارِبَ وَتَمَاثِيلَ وَجِفَانَ كَالْجَوَابِ
وَقُدُورٍ رَاسِيَاتٍ اعْمَلُوا آلَ دَاوُودَ شُكْرًا وَقَلِيلٌ مِّنْ عِبَادِيَ
الشُّكْرُ

ای آل داوود به شکرانه نعمت‌هایی که به شمار ارزانی داشتیم
“کار” کنید که بندگان شکرگزار من کم هستند.
اگر همین یک آیه از ابتدا سرلوحه عمل ایران قرار می‌گرفت،
اینک ایران یکی از پیشرفته‌ترین کشورهای جهان بود.

توجهات رایج برای کم‌کاری

علاوه بر روزهای تعطیل فراوان، ساعات کاری مفید در
کشورمان نیز بسیار پایین است و افراد مختلف، در طبیعی
قلمداد کردن چنین وضعیتی، توجهاتی را مطرح می‌سازند؛ از
جمله:

- میزان حقوق‌مان پایین است و این مقدار حقوق فقط برای
حضور ما در اداره است، نه برای کار ما!!
 - اگر من کار کنم، مقامات مافوق بهره آن را می‌برند.
 - ارتقاء مرا تأخیر انداخته‌اند.
 - مشکلات زندگی اجازه تمرکز فکر را به ما نمی‌دهد.
- و ده‌ها استدلال بی‌اساس دیگر که همه این استدلال‌ها ناشی
از فرهنگ ضعیف کار و گاهی نشانه فساد کادر اداری
می‌باشد.

در حقیقت، موارد فوق را “حق” خود ارزیابی کرده یا بیان
می‌کنند، حال آنکه کم‌کاری به هر دلیلی باشد، باید به عنوان
“فساد” تلقی گردد.

برخی کارهای مفید غیر اداری نیز، وقتی در ساعات اداری
صورت می‌گیرد، از نظر کاری، غیر مفید می‌باشند. مثلاً

روزنامه خواندن، قرآن خواندن (بجای کار مردم را در ساعات اداری راه انداختن)، مستحبات نماز را بجای آوردن (در حالی که ارباب رجوع در اداره معطل و سرگردان باشند)، از این قبیل هستند.

متأسفانه تعدادی از کارمندان ادارات، در ساعات اداری، با خواندن مجلات ورزشی، صفحه حوادث، بحث‌های سیاسی و ... که محل انجام آن، در محافل و ملاقات‌های خانوادگی و حزبی است، وقت خود را که در حقیقت متعلق به مردم است، تلف می‌کنند. نتیجه چنین فرهنگ و وجدان کارضعیفی این است که براساس برآوردها متوسط ساعات مفید کاری در بسیاری از ادارات کشور یک ساعت و ۴ دقیقه می‌باشد.

یک مقایسه بین ایران و ژاپن می‌تواند در این ارتباط روشنگر باشد. ما در ایران اگر با کسی کار شخصی داشته باشیم، معمولاً ترجیح می‌دهیم در محیط کارش با او موضوع را مطرح کنیم و مزاحم وی در منزل نشویم، حال آنکه در ژاپن سعی می‌کنند مزاحم افراد در محل کار نشوند. در ایران، کارمندان و مدیران، اغلب ترجیح می‌دهند در مورد کارهای شخصی هم به افراد، تلفن محل کار خود را بدهند تا مزاحمتی در موقع حضور در منزل ایجاد نکنند. یک ایرانی که برای کار به ژاپن رفته بود و اطاقی را در منزل یک ژاپنی برای مدت اقامت در ژاپن کرایه کرده بود، برایم تعریف کرد که با آن ژاپنی خیلی دوست شده بود و موقع بازگشت به ایران برای خداحافظی زنگ منزل او را زده بود و شنیده بود که او در محل کار حضور دارد. وی به محل کار رفته بود تا با این

دوست صاحبخانه خداحافظی کند. آن ژاپنی از اینکّه در محیط کار برای یک موضوع غیرکاری به او مراجعه شده بود بسیار ناراحت شده بود، ضمن اینکّه نزد همکاران خود نیز احساس شرمساری می‌کرد. وی بعداً برای این ایرانی، علت ناراحتی خود را توضیح داده بود. برای اینکّه زشتی این عمل برای ما روشن شود، فرض کنید در ایران چنین اتفاقی برای یک جراح قلب در هنگام عمل جراحی روی دهد. ما، اقدام فردی را که برای امور جاری خود، به یک جراح، در حین عمل جراحی مراجعه کند و وقت او را حین عمل جراحی بگیرد، عملی زشت می‌دانیم، زیرا که می‌تواند در موفقیت عمل جراحی او آثار سوء بگذارد و این مسئله می‌تواند برای سلامتی بیمار خطرآفرین باشد. همکاران و بستگان بیمار نیز، هم به مراجعه‌کننده مذکور و هم به جراحی که چنین مراجعی را در حین عمل جراحی به حضور بپذیرد با دیده منفی می‌نگرند. هر گاه در ایران، هر کس، در مورد هر کار و مسئولیتی که بر عهده دارد، به اندازه اهمیتی که مردم و جراحان در ایران برای جراحی قائل هستند، اهمیت قائل گردد، آنگاه می‌توانیم مدعی شویم که از یک فرهنگ کاری قوی برخوردار می‌باشیم.

خستگی از کار

برخی‌ها، خسته شدن در کار را یک عارضه منفی و غیرقابل قبول و تحمیلی تلقی می‌کنند و به نحوی عمل می‌کنند که در ساعات

کاری خستگی‌شان بر طرف شود، حال آنکه ساعات کاری برای کار کردن است و رفع خستگی مربوط به بعد از ساعات کاری است. نگاهی به عملکرد خدمه هواپیماهای ایرانی و خارجی در پروازهای خارجی و مقایسه عملکرد آنان، نشان‌دهنده چنین امری است. خدمه شرکتهای هواپیمایی خارجی، فقط در زمان پرواز از فرودگاه یا فرود در آن، بر روی صندلی خود می‌نشینند و در تمام طول پرواز به رسیدگی به امور مسافرین می‌پردازند، حال آنکه در ایران، اغلب خدمه به رفع خستگی می‌پردازند و حداقل خدمات را ارائه می‌دهند و این در حالی است که معمولاً "خدمه و خلبان هواپیما پس از پرواز از فرصت کافی و امکانات بالا برای استراحت و رفع خستگی برخوردار می‌باشند. چنین رفتاری در سایر دستگاهها نیز جاری می‌باشد.

در فرهنگ عمومی نیز عباراتی نظیر "خسته نباشید" به شدت رایج می‌باشد، حال آنکه در برخی فرهنگها از عبارت "خدا قوت" استفاده می‌کنند. خدا قوت دهد تا بیشتر بتوانی کار کنی. به نظر نگارنده باید آنقدر کار کرد که خسته شد و این خستگی مطلوب است، همانطور که در ورزش خسته شدن مانع ادامه ورزش نمی‌شود، بلکه خسته شدن و عرق ریختن، مرحله لازم برای نتیجه گرفتن از ورزش می‌باشد. بی‌جهت نیست که در وصف "عرق کارگر" روایات و احادیث زیادی ذکر شده است.

در اینجا به ذکر چند روایت در این ارتباط اشاره می‌گردد:

• پیامبر اکرم (ص) می فرمایند: ^{۱۶}
 «هر که شب را با خستگی از تلاش در بدست آوردن حلال به سر آورد، با آمرزش گناهان خود شب را به پایان رسانده است.
 • شخصی اباعبدالله... (ع) را می بیند که در زمین مشغول زراعت است در حال عرق ریختن. به امام می گوید: فدایت گردم به من بدهید، شما را کافیست. حضرت فرمودند: «بدرستی که من دوست دارم که مرد در طلب معیشت از گرمای خورشید اذیت و آزار بیند.» ^{۱۷}

- از فضل ابن ابی قره نقل است که گفت: وارد شدم بر ابی عبدالله (ع) در حالی که در روی دیوار مشغول کار بود پس گفتم فدایت شوم اجازه دهید ما یا غلامان این کار را انجام دهیم. فرمودند: «نه بدرستی که من بسیار دوست دارم که خداوند مرا ببیند در حالی که با دست خود کار می کنم و خود را به اذیت می اندازم و طلب حلال می کنم.» ^{۱۸}

البته این بدین معنی نیست که استراحت لازم نیست. استراحت در جای خود و کار در جای خود. در حقیقت خواب لازمه بیداری است. اما اصل بر بیداری است و نه

۱۶- سانح، علی، «دیدگاه اسلام پیرامون ارزش کار».

۱۷- «فقال: انی أحبّ أن تیاذی الرّجل بحرّ الشّمس فی طلب المعیثه».

۱۸- دخلنا علی ابی عبدالله (ع) و هو یعمل فی حائطه له، فقلنا: جعلنا الله فداک دعنا تعمل لک أو تعمله الغلمان، قال: لا، دعونی فانی أشتهی أن یرانی الله عزّ و جلّ اعمل بیدی و أطلب الحلال فی أذی نفسی». شیخ صدوق، من لا یحضره

خواب. همین نسبت در ارتباط با کار و استراحت و تفریح وجود دارد. یعنی کار اصل است.

متأسفانه مشاهده شده است که برخی مشاورین خانواده به آقایان توصیه می کنند که خستگی خویش را به منزل نبرند! تا مزاحم خانواده نشوند و جو خوبی در منزل حاکم گردد! بنابراین لابد باید خستگی را در همان ساعت و محیط اداری رفع کرد. حال آنکه منزل بهترین مکان برای رفع خستگی و محیط کار مکانی برای کار و تلاش است.

پارانه سوخت و اشتغال

در کشور، در زمینه مصرف، اسراف زیادی صورت می گیرد و بدین لحاظ سرمایه‌هایی که می‌تواند در رشد اقتصادی بکار گرفته شود، متأسفانه در اسرافهای بی حد در مصرف از بین می‌رود. اسراف در مصرف مواد سوختی و انرژی‌زا، نان، آب و... عدم رعایت الگوهای صحیح مسکن، دارو، خورد و خوراک، پوشاک و... سرمایه‌های زیادی را از دسترس خارج می‌کند.

حضرت علی(ع) می‌فرمایند: «کسی که آب و خاک یعنی نعمتهای طبیعی که خداوند در اختیار او قرار داده دارد و نیروی انسانی خویش را برای بهره‌برداری به کار نمی‌بندد و در عین حال با فقر و گدایی زندگی می‌کند، نفرین و لعنت بر او باد!»

گزارش مؤسسه «مارکت اوراگل» از اسراف در ایران

بر اساس گزارش، مؤسسه «مارکت اوراگل»^{۱۹} بیش از ۳۶ درصد کل مصرف بنزین خاورمیانه در سال ۲۰۰۷ در ایران مصرف گردیده است.

- متوسط مصرف سوخت خودروهای بنزینی در کشورمان حدود ۱۱ لیتر در روز است در حالی که متوسط مصرف سوخت در کشورهای دیگر نظیر آلمان و ژاپن ۲/۵، در انگلیس ۳/۵، در فرانسه ۱/۹، در کانادا ۶/۵ و در کشور آمریکا ۷/۳ لیتر در روز است.

- هر ۱۰ سال یک بار میزان مصرف سوخت در ایران ۲ برابر می شود اما این نرخ رشد در مقیاس جهانی یک تا ۲ درصد بیشتر نیست و میزان سوخت مصرفی جهان در حدود هر ۵۰ سال یک بار ۲ برابر می شود. یعنی ایران در مقایسه با میانگین جهانی ۴ تا ۵ برابر بیشتر سوخت مصرف می کند.

- هم اکنون ۹ درصد سوخت جهان در ایران و توسط تنها یک درصد جمعیت جهان مصرف می شود.

- هر ساله بیش از ۳۸ درصد از بودجه سالانه دولت ایران به یارانه بنزین اختصاص می یابد در حالی که در صورت مصرف استاندارد، ایران می تواند یکی از صادر کنندگان بنزین باشد.

- سرانه مصرف نان در ایران به گفته معاون وزیر بازرگانی حدود ۱۶۰ کیلوگرم در سال است که نسبت به کشورهای اروپایی نظیر فرانسه که ۵۶ کیلوگرم و در آلمان ۷۰ کیلوگرم در سال است بیش از ۲ تا ۳ برابر است.
- براساس گزارش صندوق بین‌المللی پول، مصرف سرانه انرژی در ایران به ازای هر نفر بیش از ۵ برابر مصرف سرانه کشوری مانند اندونزی، ۲ برابر چین و ۴ برابر کشور هند است.
- در بخش ساختمان و مسکن ایران براساس آمار و ارقام منتشره، متوسط مصرف انرژی به ازای هر مترمربع در ایران ۲/۶ برابر متوسط مصرف در کشورهای صنعتی است که در بعضی از شهرهای کشورمان، این رقم به حدود ۴ برابر می‌رسد.
- الگوی مصرف آب آشامیدنی بر اساس اعلام بانک جهانی برای یک نفر در سال، یک متر مکعب و برای بهداشت در زندگی به ازای هر نفر، ۱۰۰ متر مکعب در سال است. بر این اساس، در کشور ما ۷۰ درصد بیشتر از الگوی جهانی آب مصرف می‌شود!
- از نظر مصرف برق هم، ایران نوزدهمین کشور پرمصرف برق در دنیاست.
- ایران بعد از کشورهای امریکا و روسیه در رتبه سوم مصرف جهان قرار دارد؛ میزان مصرف گاز طبیعی در ایران از ۶۸ میلیارد متر مکعب در سال ۲۰۰۱ با متوسط

فصل ۲ / ضعف ها و قوت ها ۱۰۳

رشد سالانه ۱۰/۳ درصد به ۱۲۳ میلیارد متر مکعب در سال ۲۰۰۸ رسیده و پیش بینی می شود در سال ۲۰۱۲ میلادی میزان مصرف به ۲۷۷ میلیارد متر مکعب برسد. و با ادامه این روند در سال های آینده ایران به یک مصرف کننده بزرگ گاز طبیعی در جهان تبدیل خواهد شد.

- سرانه مصرف شکر در ایران ۲۹ کیلو گرم است در حالی که میانگین مصرف شکر در جهان ۲۲ کیلو گرم می باشد
- و نیز تحقیقات کارشناسان نشان می دهد ایرانی ها بیشتر از میانگین جهانی روغن مصرف می کنند.
- همچنین مصرف میوه در ایران ۴ برابر استاندارد جهانی است.

- ایران از نظر مصرف خودسرانه دارو در آسیا حائز رتبه دوم و در دنیا در جایگاه بیستم قرار دارد.^{۲۰}

تصاویر مقایسه ای کار و اسراف در ایران و جهان

۲۰- دکتر شهاب الدین جنیدی، عضو هیات مدیره انجمن داروسازان خبرگزاری،

در حالی که ساعات مفید کاری یک چهارم ساعت مفید کاری در جهان است، تصاویر زیر بخشی از کم کاریها و اسراف ها را به تصویر کشیده است:

در قرآن سوره اعراف آیه ۳۱ آمده است که:

... وَكُلُوا وَاشْرَبُوا وَلَا تُسْرِفُوا إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُسْرِفِينَ

“... بخورید و بیاشامید و اسراف نکنید، بدرستی که خداوند اسراف کاران را دوست ندارد.”^{۲۱}

و نیز حضرت علی (ع) می فرماید:

“قناعت و توانگری بهم پیوسته اند”^{۲۲}

مصرف و اشتغال

پرهیز از اسراف در مصرف موجب می شود که سرمایه های زیادی شکل بگیرد و بتوان آنرا در امور عمرانی و آبادانی کشور بکار گرفت.

همچنین ترجیح مصرف کالای خارجی نسبت به کالاهای ساخت داخل یک معضل فرهنگی و اقتصادی است که آثار سوء بر توسعه و پیشرفت کشور می گذارد. مردم اغلب نمی دانند که با خرید کالاهای مصرفی خارجی پول ملی کشور تولید کننده کالا را تقویت و پول ملی کشور خود را تضعیف می کنند. اشتغال در کشور تولید کننده را تقویت و اشتغال در

۲۱- “... كُلُوا وَ اشْرَبُوا وَ لَا تُسْرِفُوا إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُسْرِفِينَ”

۲۲- قُرْنِ الْقُنُوعِ بِالْغِنَى

ایران را تضعیف می‌نمایند. توسعه در کشور تولیدکننده کالا را تسریع کرده و توسعه در کشور خویش را به تأخیر می‌اندازند. با اسراف در مصرف، سرمایه‌های کلانی را که می‌تواند در توسعه نیروی انسانی و رشد اقتصادی بکار گرفته شود از دست خارج می‌گردد و در حقیقت بخشی از معضلات در کشور، نتیجه اینگونه اسرافها است و برای خروج از این معضل باید فرهنگ مصرف مردم نیز اصلاح شود.

در قسمت‌های قبلی این نوشته به مصادیقی از توطئه خارجی در ترویج فرهنگ مصرف زدگی اشاراتی شده بود، از جمله:

- اظهارات آخرین سفیر انگلیس در ایران که ایران را بهترین بازار مصرف در جان سوم خوانده بود و خواستار صدور کالاهای صرفاً "مصرفی به ایران و پرهیز از سرمایه‌گذاری در تولید شده بود.^{۲۳}

- اظهارات جرالده سگال، مدیر مطالعات انستیتوی بین‌المللی استراتژیک لندن که خواستار آلوده سازی علاوه بر مهار شده بود و آلوده سازی را مهمتر از مهار می‌دانست و بر ضرورت

۲۳- آنتونی پارسونز آخرین سفیر انگلیس در رژیم شاه (که پس از ۵ سال سفارت و فقط ۵ روز قبل از فرار شاه از کشور، ایران را ترک کرد) در صفحه ۳۰ کتاب خود، تحت عنوان «غرور و سقوط» در اظهاراتش در سال ۱۹۷۴ میلادی (۱۳۵۲ شمسی) خطاب به بازرگانان انگلیس و کسانی که دست اندرکار تجارت و معامله با ایران بودند، چنین مطلبی را بیان کرده بود.

تجارت با دشمنان در کالاهای غیر استراتژیک (مصرفی) تأکید کرده بود.^{۲۴}

• تأکید گروه مشاوران ریاست جمهوری آمریکا که در گزارش خود که نتیجه مطالعات گسترده در سال ۲۰۰۰ میلادی بود، در کنار تکیه بر ادامه تحریم‌ها در موارد استراتژیک، بر ضرورت صدور کالاهای مصرفی به ایران تأکید داشت و این امر را باعث کم شدن ارز خارجی موجود در ایران می‌دانست.^{۲۵}

توسعه و نوپیم

فرهنگ مصرف زدگی که بدون توجه به توان اقتصادی کشور رواج دارد، اشکال بزرگ جامعه ما است و این امر با توجه به فرهنگ ضعیف کار، در کنار توقعات روز افزون از حکومت، یک معضل بزرگ محسوب می‌گردد.

۲۴- جerald سگال مدیر مطالعات انستیتوی بین المللی استراتژیک لندن در هفته نامه آمریکایی نیوزویک در فروردین ماه ۱۳۷۷ بر مطلب مذکور تأکید کرده بود.
۲۵- روزنامه کیهان مورخ ۱۳۸۰/۱/۱۸ به نقل از گزارش گروه مطالعات ریاست جمهوری انستیتو سیاست خارجی واشنگتن به نقل از اینترنت به آدرس:

توهم مضاعف نفتی در ایران

ایران یکی از اعضای مهم اوپک و کشوری نفت خیز است. در سالهای اخیر نیز قیمت نفت خام در جهان افزایش یافته و به دنبال آن درآمدهای کشور نیز از این نعمت خداداد افزایش یافته است.

این سوال در بسیاری از اذهان وجود دارد که:

- این درآمدها چه می شود؟
 - تاثیر افزایش درآمدهای نفتی بر کشور چه بوده؟
 - چرا کشورهایی که فاقد این درآمدها هستند از پیشرفت بیشتری برخوردارند؟
 - چرا با وجود چنین درآمدی باید شاهد مشکلاتی در ارتباط با معیشت، مسکن، اشتغال، ازدواج، رفاه عمومی و تفریح باشیم؟
- برای پاسخ به این سوالات ابتدا باید مشخص ساخت که میزان درآمدهای نفتی ایران از صادرات نفت چه مقدار است تا بعد بتوان در مورد چگونگی هزینه کردن آن پاسخ گفت.
- ارقام بودجه و از جمله درآمدهای نفتی کشور موضوع محرمانه ای نیست و در هر نقطه از جهان می توان از طریق اینترنت به آن دسترسی داشت. علاوه بر منابع رسمی ایران، منابع جهانی از جمله سازمان اوپک، سازمان بین المللی انرژی، بانک جهانی، سازمان بین المللی توسعه و سایر منابع نیز به آن پرداخته اند.

آنچه مسلم است با نگاه به ردیف بودجه مشخص می شود که ارقام درآمدهای نفتی نجومی است. اعداد آنقدر درشت هستند که تجسم اندازه آن حتی برای کارشناسان دشوار است.

برای اینکه عموم مردم به اندازه واقعی درآمدهای نفتی و نیز سایر درآمدها و نیز هزینه‌ها پی ببرند، ارقام را بر حسب ارقامی که مردم با آن سروکار دارند محاسبه می‌نماییم تا تصور صحیحی از میزان آن بدست آید.

معمولا مردم درآمد خویش را ماهانه محاسبه می‌نمایند، لذا چنانچه درآمدهای نفتی را بر حسب نفر ماه و به تومان محاسبه کنیم برای عموم قابل لمس خواهد بود. مثلا بررسی کنیم که میزان درآمد نفتی به ازای هر ایرانی در هر ماه چه مقدار است؟ به عبارت دیگر اگر بر فرض غلط، مبلغ حاصل از صادرات نفت خام را در هیچیک از ضرورت های کشور هزینه نکنیم و آن را به طور مساوی بین همه ایرانیان توزیع نماییم به هر نفر در هر ماه چه مبلغی خواهد رسید؟ در این صورت است که ارزیابی درآمد و هزینه در کشور برای عامه مردم قابل لمس و تصور خواهد شد.

برای انجام این محاسبات باید رقم بودجه را به تومان در نظر گرفته بر جمعیت کشور تقسیم و سپس بر عدد ۱۲ (تعداد ماه های سال) تقسیم کنیم تا میزان آن بر حسب هر نفر در هر ماه مشخص گردد.

آیا تصور مردم از میزان درآمدهای نفتی با واقعیت منطبق است؟

میزان تولید و صادرات نفت خام

ایران روزانه حدود ۴ میلیون بشکه نفت خام تولید می نماید که ۲۳۰۰۰۰۰۰ بشکه آن حداکثر صادر و الباقی آن در داخل کشور به مصرف می رسد. لذا برای محاسبه میزان صادرات نفت بر حسب بشکه باید آن را در عدد ۳۰ ضرب نمود.

سپس نتیجه را بر تعداد جمعیت تقسیم کرد. نتیجه این تقسیم ها مشخص می شود که میزان صادرات نفت در ایران به ازای هر ایرانی کمتر از یک بشکه در هر ماه می باشد.

در بودجه سال ۱۳۹۰ کشور میزان بودجه حاصل از صادرات نفت و و میعانات گازی رقم ۵۷۱۱۱۷۹۰۰۰۰۰۰۰۰ ریال (۵۷۰ هزار میلیارد ریال) پیش بینی شده است. با تقسیم این رقم به بیش از ۷۵ میلیون نفر جمعیت کشور و تقسیم مجدد بر ۱۲ ماه و تبدیل به تومان مشخص می گردد که میزان صادرات نفت ایران به ازای هر نفر در هر ماه حدود ۶۳ هزار تومان می باشد. حال آنکه تصور عمومی از میزان صادرات نفت، دهها و گاه صدها و هزاران برابر این رقم است.

این در حالی است که بودجه ملی و استانی عمرانی کشور رقمی حدود ۴۷ هزار تومان و بودجه آموزش و پرورش رقمی معادل ۱۳ هزار تومان به ازای هر ایرانی در هر ماه و مجموع این دو رقم نزدیک به کل درآمد نفتی کشور است.

به عبارت دیگر علاوه بر توهم منابعی که دانشمند ژاپنی مطرح می سازد، در ایران مردم دچار توهم مضاعفی هستند و آن اینکه میزان درآمد نفت را دهها برابر واقعیت آن می پندارند.

در اینجا، این سؤال مطرح است که آیا این توهم خود بخود ایجاد شده است یا دست‌هایی، آگاه یا ناآگاه، صادقانه یا مغرضانه، به آن دامن زده‌اند.

ژاپنی‌ها در کتب درسی خود، کشور خود را کشوری فقیر مطرح می‌کنند و ما خود را کشوری ثروتمند.

ژاپنی‌ها کتاب درسی را با «دویدن» و انگلیسی‌ها با «کتاب»^{۲۶} آغاز می‌کنند و در ایران، کتاب اول دبستان با جمله «بابا آب داد، بابا نان داد» شروع می‌شود که در آن دانش‌آموز در موضع «گرفتن» است گرچه ظاهر فعل کلمه «دادن» است. حال آنکه نزول قرآن با فعل «خواندن» و سپس «خلق کردن» آغاز شده است.^{۲۷}

در ایران از کودکی به افراد توقع کردن را آموزش می‌دهیم و امروز فاصله توقعات با امکانات بسیار زیاد است. شعری را به خاطر دارم که در دوران کودکی آن را می‌شنیدم و با «دویدن» آغاز می‌شد، ولی باز هم «دویدن» برای «گرفتن»!^{۲۸}

در ایران برخورد غلط با دارایی‌های حاصل از صادرات نفتی باعث گردیده که اقتصاد کشور متکی به نفت باشد و نه متکی به کار. ساعات کار مفید در ایران همانطور که قبلاً ذکر شد در بخش دولتی ایران یک ساعته و چهار دقیقه و در بخش خصوصی دو ساعت و شش دقیقه است و نیز نرخ بار تکفل

در ایران نشان دهنده چنین وضعیت اسفباری است. این در حالی است که در قرآن سوره سبا آیه ۱۳ آمده است که:

ای آل داوود به شکرانه نعمت‌هایی که به شما ارزانی داشتیم “کار” کنید که بندگان شکرگزار من هستند.

اگر بجای اینکه تصور کنیم که به دلیل برخورداری از نفت و گاز و سایر معادن و ... به کار کردن کمتری نیاز داریم!!، در عمل به این آیه شریفه، به شکرانه داشتن نعمت‌های خداداد، “کار” می‌کردیم، اینک، ایران از پیشرفته‌ترین کشورهای جهان بود. حق این است که همه جا را با این آیه تزیین کنیم و به نقل از قرآن بر در و دیوار بنویسیم که: “به شکرانه نعمتهایی که به شما ارزانی داشتیم کار کنید.”

فرهنگ مالیات و صادرات

اصولاً در ایران اعتقاد به پرداخت مالیات بسیار ضعیف است و نزد تعداد زیادی از افراد، پرداخت مالیات نشانه حماقت و فرار از آن نشان دهنده زرنگی تلقی می‌گردد.

این امر موجب شده است دولت نتواند به اظهار مالیاتی مردم اعتماد کند، چه آنکه در آن صورت مالیات بسیار محدودی گرد خواهد آمد.

ضمن اینکه بخش مهمی از مالیات اخذ شده، منشأ نفتی دارد و در حقیقت مالیات بر توزیع درآمدهای نفتی است و این خطری است که کشور را تهدید می‌کند. به عبارت دیگر،

بخشی از درآمدهای ظاهراً غیر نفتی دولت نیز به نفت وابسته است.

این امر در مورد صادرات نیز صدق می‌کند. مثلاً بخشی از این صادرات مربوط به صادرات مواد پتروشیمی است که منشأ نفتی دارد، ثانیا برای سوخت، برق، حمل و نقل، خوراک، بهداشت کارکنان کارخانجات تولیدی مواد صادراتی، از یارانه‌های مستقیم و غیر مستقیم نفتی ... هزینه شده است.

علیهذا، فرهنگ صادرات امر مهمی محسوب می‌گردد. صادرات به معنی ایجاد بازار برای محصولات ایرانی است و ایجاد بازار موجب رشد سرمایه‌گذاری در تولید کشور و در نتیجه موجب ایجاد اشتغال و رشد اقتصادی در کشور می‌گردد. لیکن در زمینه صادرات نیز با معضلات فرهنگی روبرو هستیم. این معضل هم در صادرکننده و هم در عموم مردم مشاهده می‌شود.

صادرکنندگان گاه یا شاید اغلب، به دنبال سود سریع و بادآورده هستند و در صادرات کالاها تخلفات زیادی را مرتکب می‌شوند که از جمله آنها، عدم مطابقت جنس صادراتی با نمونه ارائه شده می‌باشد که یا موجب عودت محصول صادر شده می‌گردد و یا موجب عدم خرید مجدد از ایران می‌شود، ضمن اینکه به بازار کلیه محصولات صادراتی ایران لطمه وارد می‌آید. این روش غلط، در بازار داخلی نیز به شدت رایج می‌باشد. کمتر جعبه‌ای از میوه را می‌توان یافت که ردیف‌های زیر آن، مطابق ردیف روی جعبه باشد و این

روال به عنوان یک روال عادی و منطق بازار جلوه‌گر شده و تقریبا بسیاری از کشاورزان ما را در بر می‌گیرد.

گروهی از مردم که خواستار دریافت جنس ارزان هستند و صادرات را موجب گرانی قیمت کالاها می‌دانند با صادرات مخالفت می‌کنند و این فشارها، گاه دولت را ناچار می‌سازد تا محدودیت‌هایی برای صادرات فراهم آورد. محدودیتی که گاه کمر تولید کنندگان داخلی را می‌شکند.

درست است که در کوتاه مدت، صادرات موجب افزایش قیمت‌ها می‌گردد، زیرا عرضه داخلی (تولید) به نسبت تقاضا را کاهش می‌دهد، لیکن این امر در دراز مدت، موجب افزایش تولید و اشتغال و ایجاد تعادل قیمت‌ها می‌گردد. بسیاری از مردم بر این باورند که مرغوبترین کالاها را باید در داخل مصرف کرد و آنچه که دیگر مصرف داخلی ندارد، به خارج صادر نمود، حال آنکه از قدیم گفته‌اند "کوزه‌گر از کوزه شکسته آب می‌خورد". همچنین اگر قرار باشد قالیبافان، فرش‌های دستبافت ابریشمی را زیر پای خود بیاندازند و فقط گلیمها را به فروش برسانند، رفتاری غیر اقتصادی و غیر منطقی انجام داده‌اند. معروف است که در حالی که مردم ژاپن با تولید تلویزیون رنگی بازارهای جهان را تسخیر کرده بودند، خود از تلویزیونهای سیاه و سفید استفاده می‌کردند.

توقعات و امکانات

در ارتباط با توقعات رایج زیر، بررسی پیرامون دلایل وجود اینگونه باورها ضروری می‌نماید:

- مردم برای خود در پیشبرد امور نقشی قایل نیستند.
 - همه چیز را از دولت (حکومت) توقع می‌کنند.
 - اموال عمومی و بیت‌المال را از خود نمی‌دانند و در حفاظت از آن نمی‌کوشند.
 - تمام تلاش خویش را برای گرفتن بودجه‌ای از دولت به نفع خود بکار می‌برند.
 - امکانات ازدواج، کار، تحصیل، تأمین معیشت، رفاه و بهداشت و... را از دولت طلب می‌کنند.
 - بخشی از کارمندان معتقدند حقوق پرداختی به آنها فقط برای حضور آنها است و نه کار آنها در اداره.
 - کارمندان دولت در سالهای اول اشتغال توقع دارند صاحب مسکن شوند.
 - روزهای تعطیل بسیار بالا است و از تعطیلی‌های بیشتر استقبال می‌شود.
 - وقتی کارمندی رسمیتش قطعی شد، عملکرد او به شدت کاهش می‌یابد.
- یکی از توطئه‌های خطرناک تبلیغاتی غرب بویژه آمریکاییها، در کنار اعمال محاصره اقتصادی برای کاهش امکانات کشور، دامن زدن به توقعات مردم از حکومت، فراتر از امکانات کشور است تا فاصله بین امکانات و توقعات افزایش یابد. این

روشی است که غرب با سایر کشورهایی که با آنها خصومت می‌ورزد نیز بکار می‌برد.

با فاصله افتادن بین امکانات و توقعات، جلب رضایت مردم با تکیه بر اقتصاد و امکانات کشور ممکن نخواهد شد و لذا حکومتها برای جلب رضایت مردم خویش، یا تکیه بر قدرت خارجی برای باقی ماندن در قدرت، ناچار خواهند شد دست خود را برای دریافت کمک، به سوی غرب دراز کنند و در چنین صورتی، ناچار خواهند شد، به ضرر منافع مردم، تسلیم خواسته‌های نامشروع غرب گردند.

رو آوردن تعدادی از دولتهای انقلابی در جهان به روابط با آمریکا و تسلیم شدن به خواسته‌های نامشروع آنها، به همین علت صورت گرفته است و با همین ترفند، برخی ملتها و دولتها در چنگال آمریکا گرفتار شده و آنچه را که با انقلاب به دست آورده بودند از کف داده‌اند، ضمن اینکه چیزی در مقابل آن بدست نیاورده‌اند.

ما بر طبق رسومات و باورهای صحیح خود، خانواده‌ای را پایدار می‌دانیم که توقع اعضای خانواده از نان‌آور خانه در حد امکانات او باشد. معمولا زنی که بیش از امکانات شوهرش از او توقع کند یا کانون خانواده را تلخ کرده و از هم می‌پاشاند و یا شوهر را به کارهای خلاف وا می‌دارد و در مواردی او را به قبول وام‌هایی تشویق می‌کند که عاقبت آن زندان است.

مردمی که توقعی بیش از امکانات کشور از حکومت دارند، درست مثل اعضای خانواده‌ای هستند که توقعی بیش از امکانات سرپرست خانواده را از او دارند.

گاهی توقع بیش از حد از حکومت ناشی از تلقی غلط از میزان دارایی دولت است. اغلب مردم، همانطور که گفته شد بودجه و درآمد دولت را درآمدی بسیار زیاد می‌پندارند که با آن می‌توان همه مسائل را حل نمود، حال آنکه این بودجه به دلایل زیادی بسیار محدود می‌باشد. این تصور غلط موجب شده است که بسیاری از افراد تلاش می‌کنند که خواسته خود را که برحق می‌پندارند، به سمع مسئولین که آنها را دلسوز مردم و درستکار می‌دانند برسانند. در این صورت چنانچه خواسته آنان برآورده نگردد، از مسئولین مذکور روی گردان می‌شوند. این تصور، نه تنها در افراد عادی جامعه، بلکه در بین مدیران عالیرتبه نیز وجود دارد. آنها وعده می‌دهند که در صورت دستیابی به مسئولیت خاصی، خواسته‌ها را برآورده خواهند کرد و وقتی به آن مسئولیت دست یافتند، کارشان تقاضای روزافزون بودجه از مقامات مافوق برای برآوردن خواسته‌ها و عمل به وعده‌ها می‌باشد، بودجه‌هایی که عملاً" به دلیل محدودیت بودجه عمومی برآورده شدنی نیست. روشی که معمولاً" اینگونه مدیران برمی‌گزینند این است که تقصیر را متوجه رده‌های بالاتر مسئولین می‌کنند و آنان نیز که با فشار افکار عمومی روبرو بوده، تقصیر را به گردن مدیران قبلی و یا دیگر مسئولین حاضر انداخته و مدعی می‌شوند که در کارشان کارشکنی شده و مانع فعالیت آنها می‌گردند، و مدعی می‌شوند که در صورت نبود این به اصطلاح موانع، آنها می‌توانستند همه مشکلات را حل کرده و همه خواسته‌ها را برآورده کنند.

نگارنده هیچ مدیری در هیچ رده‌ای را سراغ ندارد که بودجه در اختیار خویش را کافی بداند. واقعیت این است که کل بودجه کشور کافی نیست و کم است و این هم، نتیجه عملکرد همه مردم، اعم از مدیران و مردم عادی می‌باشد. کمتر کسی حاضر می‌شود که این مطالب را به صراحت با مردم در میان بگذارد. رسانه‌های گروهی نیز که وظیفه روشنگری مردم را دارند اغلب، خود گرفتار این توهمات هستند. تعدادی از جراید، هدف عمده خویش را رساندن پیام مردم به "گوش مسئولان" عنوان می‌کنند که ناشی از برداشت غلطی است که به آن اشاره شد. حال آنکه مهمترین رسالت یک رسانه، اطلاع رسانی به مردم و افزایش آگاهی‌های آنان است.

مشکل بعدی در ارتباط با بودجه دولت این است که بسیاری از افراد این بودجه را از خود نمی‌دانند و دسترسی به بودجه دولتی را به مثابه "یک مو از خرس کردن" غنیمت می‌شمارند و نیز در حفاظت از اموال عمومی کوتاهی می‌کنند.

لطیفه آمریکایی، در مورد تأمین معیشت مردم

در کتاب فرسایش قدرت نرم^{۲۹} به لطیفه ای که در واشنگتن شایع شده بود اشاره می‌کند مبنی بر اینکه "مالیات دهندگان نباید پول بدهند؛ دولت باید پول پرداخت کند."

۲۹- فرسایش قدرت نرم، مردم، دولتها و اعتماد تالیف جوزف نای و ...، ترجمه

این لطیفه نزد آمریکایی‌ها مثل این است که در ایران گفته شود که "مردان نباید به زنان مهریه بدهند، بلکه زنان باید به مردان مهریه دهند."

اما در ایران مردم به واقع باور دارند که دولت باید به مردم پول بدهد و معیشت و دیگر نیازهای مردم را تامین نماید.

مالیات و انتخابات در آمریکا

در آمریکا مردم به این امر واقفند که هزینه خدماتی که دولت ارائه می‌دهد از طریق مالیاتی است که از مردم می‌گیرد. لذا رابطه میزان مالیات دریافتی و میزان خدمات دولتی را درک می‌کنند.

در کتاب فرسایش قدرت نرم^{۳۰} به شعارهای انتخاباتی نامزدهای ریاست جمهوری آمریکا اشاره کرده و به تبلیغات باب دال نامزد جمهوری خواه می‌پردازد. "باب دال تلاش کرد با طرح وعده‌های بسیار بلند پروازانه‌تر، انتظارات را بالا ببرد که شاهد آن، اعلام برنامه کاهش ۱۵ درصدی مالیات‌ها برای همه است. با این حال این برنامه پیشنهادی محوری هرگز نتوانست به مبارزات انتخاباتی دال رونق دهد. نظرسنجی نشان داد که این برنامه با انتظارات پایین عموم مردم در تعارض بود. در واقع، رای دهندگان باور نداشتند که

دولت دال بتواند ضمن حفظ برنامه های خدماتی خود و رعایت توازن بودجه، چنین کاری را به انجام برساند." دال در این قسمت اشاره می کند که "فهرستی طولانی از خدمات دولتی وجود داشت که مردم نمی خواستند برچیده شود."

بنابراین مشاهده می شود که مردم در آمریکا می دانند که رابطه مستقیمی بین پرداخت مالیات و دریافت خدمات وجود دارد، لیکن در ایران مردم به وجود چنین رابطه ای واقف نیستند و صرفا خواستار دریافت خدمات هستند بدون اینکه به ضرورت مشارکت برای تامین منابع مالی چنین خدماتی بیاندیشند. به همین لحاظ نیز در جریان تبلیغات انتخاباتی در ایران نامزدها صرفا بر خدماتی که قصد دارند ارائه دهند تاکید می کنند و هر کس وعده بزرگتری دهد امکان پیروزی اش بیشتر است و کسی از او نمی پرسد که چگونه می خواهد منابع مالی چنین خدماتی را تامین کند. جالب اینکه برخی ها راه حل مشکلات معیشتی و سایر نیازهای مردم را کاهش مالیات از یک طرف و افزایش خدمات از سوی دیگر مطرح می کنند!

مانع تحزب در ایران

به کرات شنیده شده که در ایران تحزب جایگاه مناسبی در افکار عمومی ندارد و زمینه فرهنگی برای رشد احزاب وجود ندارد.

معمولا در کشورهای توسعه یافته، اعضای حزب می دانند که باید حزب را یاری رسانند و در هزینه های آن شریک شوند و لذا برای حمایت از یک حزب به عضویت حزب در آمده و حق عضویت را به عنوان یک اصل می پردازند و در ایام انتخابات نیز برای تبلیغات انتخاباتی به حزب کمک می کنند، لیکن در ایران بر اساس همان تفکر غلط، بسیاری از افراد انتظار دارند از طریق عضویت در حزب به امکاناتی دست یابند و از رانت برخوردار شوند. در ایام انتخابات نیز معمولا انتظار دارند که نامزدها شخصا هزینه های تبلیغاتی خویش را پردازند و بلکه هزینه های فعالیت هواداران را نیز تقبل کنند.

در ایران، مردم از نامزدهای انتخابات توقع دارند که برای جلب حمایت عامه مردم به کمک به اقشار مختلف پرداخته و بخشی از هزینه های طرح های عمرانی یا رفاهی مردم و سازمان ها را تقبل نمایند تا ثابت کنند که انسان شریف و دلسوزی هستند! و لذا هزینه های انتخابات برای نامزدها بالا رفته و گاه تا چندین برابر حقوقی که مثلا در چهار سال دوره نمایندگی مجلس به نمایندگان پرداخت می شود هزینه می کنند. و افراد توانا اما فاقد امکانات گسترده مالی و یا مخالف چنین روشی، اصولا خود را نامزد چنین سمت هایی نمی نمایند و در مقابل، کسانی برای چنین سمت هایی نامزد می شوند که چنین مسئولیت هایی را به عنوان فرصتی برای رانت

خواری و تکاثر ثروت و قدرت خویش می نگرند و حاضرند دست به هر روش غیر مشروعی نیز برای رسیدن به چنین سمتی بزنند. البته این موضوع کلیت ندارد، لیکن متأسفانه جو حاکم بر انتخابات را به شدت تحت تأثیر خود قرار می دهد.

این طرز تلقی و نگاه بزرگترین مانع تحزب در ایران است. همین تفکر و تلقی باعث می شود که حزب جناح حاکم به سرعت در ایام مسئولیت رشد کند، زیرا بسیاری از افراد با همان انگیزه رانت خواری و یا بهره مندی از تحزب به حزبی می پیوندند که در قدرت بوده و دسترسی به بیت المال و قدرت انتصاب افراد به مسئولیت های حکومتی را دارند و با پایان دوران حاکمیت حزب مذکور نیز حزب دچار افول در فعالیت ها شده و هواداران خود را از دست داده و حزب حاکم جدید در وضعیت رشد کاذب قرار می گیرد.

این وضعیت موجب گردیده احزاب و یا افرادی که نامزد مسئولیتها هستند تلاش کنند به مردم القاء نمایند که آنها نامزد پیروز خواهند بود، زیرا در صورت باور این مطلب توسط افکار عمومی، بسیاری به او روی می آورند تا بعد از اخذ مسئولیت از او توقع حمایت و رانت داشته باشند. یکی از دلایل بروز فساد در مدیریت ها همین تلقی و انتصابات و نیز رای دادن ها بر همین اساس می باشد.

رابطه دخل و خرج

در جهان مردم می دانند که خرجشان را باید با دخلشان تنظیم کنند، حال آنکه در ایران علیرغم ضرب المثل معروف که می گوید "چو دخلت نیست خرج آهسته تر کن" بسیاری از افراد معتقدند که دخلشان باید متناسب با خرجشان تامین گردد و این دولت است که باید مابه التفاوت دخل و خرج را تامین نماید!

مدیریت هلندی کمبودها

برایم نقل کرده اند که در یکی از سالها در هلند کمبود شکر بود. روش حل این کمبود این بود که دولت اطلاع رسانی کرد و اعلام نمود که امسال شکر کمبود داریم. مردم سعی کنند کمتر مصرف کنند تا مشکل حل شود. مردم همکاری کردند و شکر کمتری مصرف کردند. همان شب یک مرد ایرانی که همسری هلندی داشت با مقدار زیادی شکر به منزل می آید. همسرش سوال می کند که برای چه اینهمه شکر خریده ای؟ مرد ایرانی پاسخ می دهد که مگر نشنیدی که دولت اعلام کرد که کشور دچار کمبود شکر است. زن پاسخ میدهد ولی دولت خواست که در مصرف آن صرفه جویی کنیم. زن هلندی بعد از این ماجرا از همسر ایرانیش جدا می شود زیرا از رفتار ضد ملی و غیر منطقی و فرصت طلبانه او بیزار شده بود.

مدیریت ایرانی کمبودها

اما فرهنگ عمومی مردم ایران در باره کمبودها چیست؟ اگر مردم اطلاع پیدا کنند که کمبودی در کشور بروز پیدا کرده است، تقریباً همه تولید کنندگان و همه فروشندگان به احتکار کالا برای افزایش قیمت می پردازند. و مردم نیز برای ذخیره آن محصول هجوم می آورند. بدینسان مشکلی که در هلند با یک اطلاع رسانی توسط دولت به دلیل فرهنگ مشارکت عمومی حل می شود، در ایران به یک معضل تبدیل می گردد. لذا مدیریت در چنین فرهنگی بسیار مشکل است. در زمان جنگ کافی بود دولت و یا سایر مسئولین اعلام کنند که در جبهه ها به فلان کالا احتیاج هست تا همگان برای رفع مشکل بسیج گردند و آنقدر امکانات راهی جبهه ها شود که بیشتر از نیاز آنها تامین گردد. اگر آن فرهنگ بازسازی و نهادینه شود، ایران به راحتی می تواند بر همه مشکلات فائق آید. متأسفانه در حال حاضر فرهنگ عمومی همان است که از آن ایرانی در هلند سر زد.

فصل سوم

مطالبات مردمی

ورایکارهای تحقق آن

مقدمه

- مردم می خواهند که:
- تورم مهار شود و اجناس ارزان گردد.
- وقتی حقوق ها زیاد می شود، جنس ها گران نشود.
- سطح عمومی حقوق ها افزایش یابد.
- قدرت خرید مردم و رفاه عمومی بهبود یابد.
- قدرت ریال نسبت به ارزهای خارجی افزایش یابد.
- اشتغال در کشور ایجاد و بیکاری مهار گردد.
- شرایط ازدواج جوانان بیش از پیش فراهم گردد.
- جلوی فساد و اعتیاد گرفته شود.

- امنیت عمومی تقویت گردد.
- قاچاق کالا به ایران مهار گردد.
- اقتصاد کشور تقویت گردد.
- نرخ وام بانکی کاهش یابد.
- کشور از وابستگی اقتصاد به فروش نفت خام رهایی یابد.
- توطئه های اقتصادی و تحریم های غرب بی اثر گردد.

راهکار چیست؟

- آیا صدور بخشنامه دولتی کارساز است؟ مثلاً اگر رئیس جمهور طی بخشنامه ای اعلام کند که از امروز تورم در ایران صفر باشد، چنین خواهد شد؟
- آیا اگر دولت تصمیم بگیرد حداقل حقوق در ایران ده میلیون تومان باشد، چنین خواسته ای قابل تحقق است؟
- آیا اگر مجلس شورای اسلامی قانونی بگذراند که درآمد سرانه ایران از زمان تصویب این قانون، بالاترین در جهان باشد، اینگونه خواهد شد؟
- آیا اگر مردم خواسته های فوق را مطالبه کنند و یا مثلاً طی رفراندمی به اتفاق آراء به آن رای دهند، صرف مطالبه آن، چنین خواسته هایی را محقق خواهد کرد؟

• و آیا اصولا مطالبه این خواسته ها موکول به خواست و اراده و تصمیم حکومت دارد؟

قطعا اگر به صرف مصوبه در دولت و مجلس و ... و یا آرزو و دعای صرف و طرح خواسته و اصرار بر آن کارساز بود، همان ماه اول انقلاب همه این خواسته ها محقق شده بود.

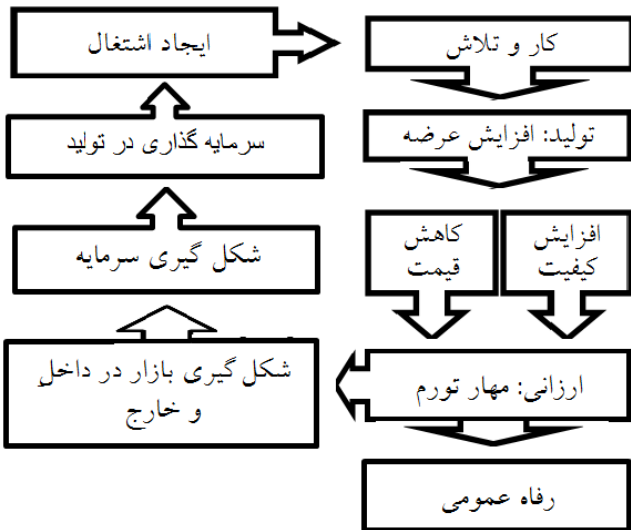
ذیلا به طرح خواسته های فوق و راهکارهای عملی تحقق آن اشاره می گردد:

۱- تورم مهار شود و اجناس ارزان گردد.

• عرضه و تقاضا تعیین کننده قیمت هر کالایی است. ارزانی هندوانه در تابستان به این دلیل است که فصل تولید هندوانه است و در فصل تولید، عرضه هر محصولی افزایش یافته و در نتیجه کاهش قیمت رخ می دهد. قیمت هر محصولی در زمان غیر فصل تولید آن افزایش می یابد. مثلا قیمت هندوانه در شب یلدا افزایش می یابد، زیرا در آن زمان هندوانه تولید نمی شود، لیکن تقاضا برای آن بالا می رود. تولید گوجه فرنگی نیز در غیر فصلش گران می شود و طبیعی است که گوجه ای که در شرایط گلخانه ای تولید گردد، گران تر از زمان فصل تولید گوجه باشد.

• اگر بخواهیم تورم مهار شود و یا قیمت اجناس کاهش یابد، باید از یک طرف تولید یا عرضه آن کالا افزایش یابد و برای اینکه تولید افزایش یابد، باید کار بیشتر و بهتری صورت پذیرد و از طرف دیگر باید مصرف یا تقاضا کاهش یابد و پرهیز از اسراف و صرفه جویی در مصرف مورد توجه و عمل قرار گیرد. به عبارتی دیگر مصرف بهینه از راه های کاهش تقاضا است. بنابراین مشاهده می شود که راهکار تحقق ارزانی کالاها و کنترل تورم، از یک طرف کار بیشتر و بهتر و از سوی دیگر کنترل مصرف و یا پرهیز از اسراف است.

نمودار عوامل موثر در ارزانی

عوامل تاثیرگذار بر گرانی و ارزانی

- ✓ میزان عرضه + میزان تقاضا = تعیین میزان تورم =
تعیین قیمت کالاها
- ✓ افزایش عرضه (تولید) + کاهش تقاضا = کاهش
قیمت ها = ارزانی
- ✓ کاهش عرضه (تولید) + افزایش تقاضا = افزایش
قیمت ها = گرانی
- ✓ افزایش ساعات مفید کار = افزایش عرضه (تولید)
- ✓ افزایش عرضه (تولید) = کاهش قیمت ها = ارزانی
- ✓ ارزانی = افزایش قدرت خرید مردم
- ✓ پرهیز از اسراف و رعایت الگوهای مصرف = کاهش
تقاضا
- ✓ = کاهش تقاضا = کاهش قیمت ها = ارزانی
- ✓ ارزانی = افزایش قدرت خرید مردم
- ✓ ساعات مفید پایین کاری + تعطیلات زیاد = کمی
عرضه (تولید)
- ✓ کمی عرضه (تولید) = افزایش تورم = گرانی
- ✓ گرانی = کاهش قدرت خرید مردم

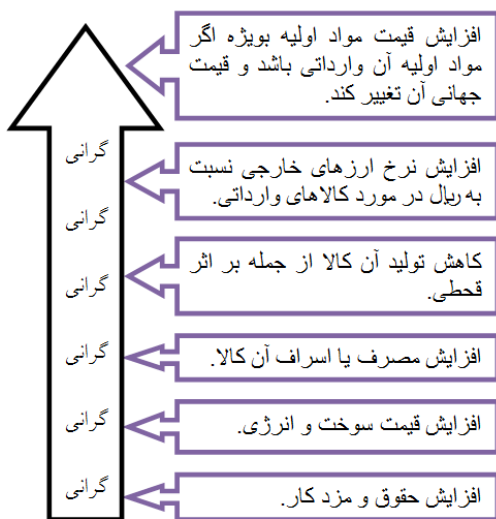
۲- وقتی حقوق ما زیاد می شود، جنس ها گران نشود!

عوامل متعددی در گرانی کالاها و خدمات موثر است:

- افزایش قیمت مواد اولیه بویژه اگر مواد اولیه آن وارداتی باشد و قیمت جهانی آن تغییر کند.
- افزایش نرخ ارزهای خارجی نسبت به ریال در مورد کالاهای وارداتی.
- کاهش تولید آن کالا از جمله بر اثر قحطی.
- افزایش مصرف یا اسراف آن کالا.
- افزایش قیمت سوخت و انرژی.
- افزایش حقوق و مزد کار.

بارها گلیه می شود که وقتی حقوق ها زیاد می شود، جنس ها نیز گران می گردد. حال آنکه گران شدن کالاها نتیجه طبیعی افزایش حقوق ها است. طبیعتا مزد نیروی کار، بخشی از قیمت تمام شده تولید هر کالایی است، لذا وقتی مردها و حقوق ها افزایش می یابد، طبیعتا همه اجناس، به تناسب سهم مزد نیروی کار در تولید آن کالا افزایش می یابد. بنابراین توقع ثابت ماندن قیمت ها علیرغم افزایش مزد و حقوق نیروی کار، امری غیر منطقی است، مگر اینکه نیروی کار در مدت زمان کمتری، کار بیشتری انجام دهد و تولیدات بیشتری داشته باشد. بنابراین، این خواسته مردم نیز فقط در شرایط افزایش ساعت مفید کاری و افزایش کارایی و تولید بیشتر در مدت زمان کمتر ممکن خواهد شد.

نمودار عوامل موثر بر گرانی کالا و خدمات

۳- سطح عمومی حقوق با افزایش یابد.

بسیاری از افراد از سطح عمومی حقوق ها گلایه می کنند و حقوق خویش را با حقوق همتایان خویش در کشورهای ثروتمند مقایسه می کنند.

اگر بخواهیم سطح عمومی حقوق ها و درآمدها در ایران را با کشورهای دیگر مقایسه کنیم باید با کشورهایی که تولید سرانه شان نزدیک به تولید سرانه ایران است مقایسه نماییم.

برای محاسبه درآمد سرانه دو فرمول وجود دارد. روشی که سازمان های بین المللی، آمار خود را براساس آن محاسبه می کنند روش برابری قدرت خرید Purchasing Power Parity (PPP) است.

روش دوم برای محاسبه درآمد سرانه: تولید ناخالص ملی کشور را بر جمعیت تقسیم کرده عدد به دست آمده درآمد سرانه کشور است. (GDP)

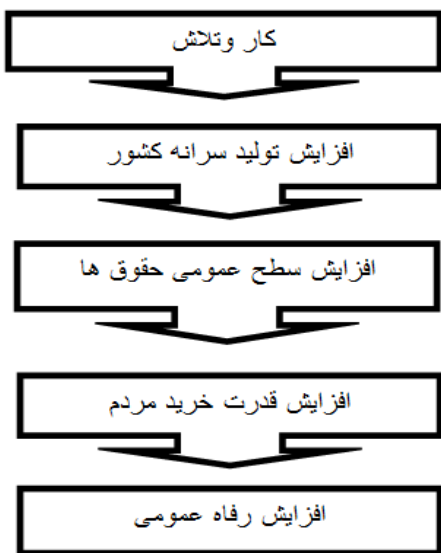
هر دوی این آمارها قابل اتکاء هستند اما مفاهیم آنها قدری متفاوت است، معنی آمار براساس قدرت خرید این است که: چه مقدار درآمد به قیمت کشور الف قدرت خریدی به اندازه همان مقدار در دیگر کشورها دارد و در واقع هم همه کشورها قدرت درآمد را با قدرت خرید مقایسه می کنند.

به طور مثال قیمت فروش یک بطری آب معدنی یک و نیم لیتری در ایران حدود ۳۰۰ تومان است، در حالی که در اروپا حدود یک یورو می باشد. در محاسبه از روش قدرت خرید، قدرت خرید ۳۰۰ تومان با یک یورو برابری می کند، لیکن بر اساس تولید ناخالص داخلی یک بطری آب در اروپا یک یورو و در ایران ۳۰۰ تومان، حدود یک هشتم نرخ اروپا محسوب می گردد.^{۳۱}

به عبارتی دیگر هر یورو در ایران و معادل ریالی آن قدرت خرید بیشتری نسبت به قدرت خرید یورو در اروپا دارد.

سازمان ملل، بانک جهانی و صندوق بین المللی پول هر دو آمار را با هم ارائه می دهند که بر اساس این آمارها در بین کشورهای دنیا، در حال حاضر ایران از لحاظ قدرت برابری خرید، کشور ۱۷ در دنیا است و بر اساس فهرست صندوق بین المللی پول ایران مطابق با روش PPP رتبه ۲۷ را دارا

نمودار رابطه کار با رفاه

جدول قدرت اقتصادی ایران در جهان

جدول ذیل جایگاه ایران بر اساس قدرت خرید در سال ۲۰۱۰ (۱۳۸۹) را نشان می دهد. مطابق با این جدول ایران هفدهمین قدرت اقتصادی جهان است:

رتبه	شرح	تولید ناخالص ملی با توجه به قدرت خرید به میلیارد دلار
۱	ایالات متحده آمریکا	۱۴,۵۲۶
۲	چین	۱۰,۱۱۹
۳	ژاپن	۴,۳۲۳
۴	هند	۴,۰۵۷
۵	آلمان	۲,۹۴۴
۶	روسیه	۲,۲۳۰
۷	انگلستان	۲,۱۸۱
۸	برزیل	۲,۱۷۸
۹	فرانسه	۲,۱۳۴
۱۰	ایتالیا	۱,۷۷۸
۱۶	ترکیه	۹۶۸
۱۷	ایران	۸۸۸
۲۳	عربستان سعودی	۶۲۳
۲۷	پاکستان	۴۶۷
۴۹	امارات متحده عربی	۲۴۷
۵۷	قطر	۱۴۹
۶۳	عراق	۱۱۳

جدول فوق نشان می دهد که ایران با توجه به جمعیت ۷۵ میلیون نفری اش در کلّیت، هفدهمین قدرت جهانی از نظر قدرت خرید است.

سرانه تولید بر اساس قدرت خرید هر ایرانی

جدول صفحه بعدی مطابق با آمار سال ۲۰۱۰ (۱۳۸۹) نشان می دهد که ایران از نظر سرانه قدرت خرید یعنی قدرت خرید هر ایرانی، کشور هفتاد و سوم است. آمار به دلار آمریکا است.

اما سرانه تولید ایران بر اساس روش GDP مطابق با این جدول، ایران از میان ۱۷۳ کشور مورد اشاره در این رتبه بندی، در رده ۹۶ قرار دارد.

کشورهای آذربایجان، دومینیکن، جامائیکا، بوسنی، پرو، مقدونیه به عنوان کشورهایی که درآمد سرانه ای بیش از ایران دارند و نیز کشورهایی که بلافاصله پس از ایران قرار می گیرند، یعنی نامیبیا، الجزایر، اردن، چین، تونس، تایلند و آلبانی.

البته اگر از تولید سرانه ایران، آنچه ناشی از منابع طبیعی خداداد مثل نفت را از تولید سرانه کم کنیم و فقط میزان تولید ناشی از کار و تلاش مردم را محاسبه نماییم، درخواهیم یافت که وضع از این نیز بدتر است و در نتیجه متوسط سطح رفاه و حقوق مردم در ایران بسیار بیشتر از

سایر کشورهایی است که تولید سرانه شان به ایران نزدیک است.

قبل از ایران کشورهای اروگوئه، بلاروس، بوتسوانا، لبنان، بلغارستان، مونته نگرو، گابن، ونزوئلا، دومینیکا، پالاو، کاستاریکا و بعد از ایران، صربستان، برزیل، مقدونیه، قزاقستان، آفریقای جنوبی، سنت وینسنس، گرانادا، پرو، کلمبیا، لیبی، جمهوری دومینکن و بوسنی هرزگوین قرار دارند.

بنابراین راه افزایش سطح عمومی حقوق ها و رفاهیات، افزایش تولید سرانه می باشد و آن هم از طریق افزایش تولید ملی و حمایت از کار و سرمایه ایرانی، جهاد اقتصادی، کار و همت مضاعف، فرهنگ و وجدان کاری، پرهیز از اسراف و پرهیز از مصرف کالاهای خارجی، اقتصاد مقاومتی و ... امکان پذیر است که به نوبه خود بستگی به تلاش آحاد مردم دارد.

این راه عملی برای افزایش سطح عمومی حقوق ها و رفاهیات عمومی است. رابطه سطح عمومی حقوق ها و رفاهیات با سرانه تولید باید برای مردم روشن شده و به ملکه ذهنی مردم تبدیل گردد و راه را از بیراه بتوانند تشخیص دهند.

ذیلا آمار درآمد سرانه کشورهای جهان به نقل از سایت الف نوشته آقای علی جواهریان درج می گردد:

رتبه	شرح	درآمد سرانه ملی با توجه به قدرت خرید
۱	قطر	۱۰۲,۱۹۱
۲	لوکزامبورگ	۸۴,۸۲۹
۳	سنگاپور	۵۹,۹۳۶
۴	نروژ	۵۳,۳۷۶
۵	برونئی	۴۹,۵۱۷
۶	هنگ کنگ	۴۹,۳۴۲
۷	امارات متحده عربی	۴۸,۵۹۷
۸	امریکا	۴۸,۱۴۷
۹	سوئیس	۴۳,۵۰۸
۱۰	هلند	۴۲,۳۳۰
۱۷	آلمان	۳۷,۹۳۵
۲۲	انگلستان	۳۵,۹۷۴
۲۳	فرانسه	۳۵,۰۴۸
۲۴	ژاپن	۳۴,۳۶۲
	اتحادیه اروپا	۳۱,۵۴۸
۲۹	ایتالیا	۳۰,۱۶۵
۳۹	عربستان سعودی	۲۴,۰۵۶
۵۲	روسیه	۱۶,۶۸۷
۶۵	ترکیه	۱۳,۶۶۴
۷۳	ایران	۱۲,۲۵۸
۷۴	برزیل	۱۱,۱۴۵
۹۰	چین	۸,۳۹۴

آخرین فهرست درآمد سرانه سالیانه کشورهای جهان^{۳۲}

نگاهی به آمار بانک جهانی از درآمد سرانه سالیانه در کشورهای جهان نشان می دهد، ایران از میان ۱۷۳ کشور مورد اشاره در این رتبه بندی، در رده ۹۶ قرار دارد.

این آمار از تقسیم درآمد ملی هر کشور به جمعیت آن کشور به دست می آید. شاخص GNI ذکر شده در این رتبه بندی بر اساس نرخ ثابت اسمی است، اگرچه بر اساس سایر شاخص های بانک جهانی در مورد درآمد سرانه همانند قدرت خرید و ... نیز رتبه ایران تغییر چندانی نمی کند و دامنه تغییرات آن چندان محسوس نیست .

براساس این شاخص، ایران با درآمد سالیانه سرانه ۴۵۲۰ دلار در این رتبه بندی در رده ۹۶ قرار دارد.

گفتنی است، این آمار مربوط به آخرین آمار ارائه شده در هر کشور می باشد.

فهرست برخی از کشورها براساس درآمد سرانه سالیانه به شرح زیر است:

۱- موناکو با درآمد سرانه ۱۸۳ هزار و ۱۵۰ دلار در سال، رتبه اول را به خود اختصاص داده است.

۲- کشور لیختن اشتاین با ۱۳۷ هزار و ۷۰ دلار

- ۳- سرزمین برمودا ۸۹۲۳۵ دلار
- ۴- نروژ ۸۷۳۵۰ دلار
- ۵- لوکزامبورگ ۷۶ هزار و ۹۸۰ دلار
- ۶- قطر ۷۲ هزار و ۵۳۲ دلار
- ۷- سوئیس ۷۱ هزار و ۵۲۰ دلار
- ۸- دانمارک ۵۹ هزار و ۴۰۰ دلار
- ۹- کویت ۵۱ هزار و ۳۶۵ دلار
- ۱۰- سوئد ۵۰ هزار و ۱۱۰ دلار
- ۱۴- آمریکا ۴۷ هزار و ۳۴۰ دلار
- ۱۵- اتریش ۴۷ هزار و ۳۰ دلار
- ۱۶- استرالیا ۴۶ هزار و ۲۰۰ دلار
- ۲۰- کانادا ۴۳ هزار و ۲۵۰ دلار
- ۲۱- آلمان ۴۵ هزار و ۷۰ دلار
- ۲۲- فرانسه ۴۲ هزار و ۳۷۰ دلار
- ۲۳- امارات متحده عربی ۴۱ هزار و ۹۳۰ دلار
- ۲۴- ژاپن ۴۱ هزار و ۸۵۰ دلار
- ۲۷- انگلیس ۳۸ هزار و ۲۰۰ دلار
- ۴۱- کره جنوبی ۱۹ هزار و ۸۹۰ دلار
- ۴۶- عربستان سعودی ۱۹۰ هزار و ۱۹۰ دلار
- ۹۰- جمهوری آذربایجان ۵۳۳۰ دلار
- ۹۱- جمهوری دومینیکن ۵۰۳۰ دلار
- ۹۲- جامائیکا ۴۸۰۰ دلار
- ۹۳- بوسنی و هرزگوین ۴۷۷۰ دلار
- ۹۴- پرو ۴۷۰۰ دلار

- ۹۵- مقدونیه ۴۵۷۰ دلار
- ۹۶- ایران ۴۵۲۰ دلار
- ۹۷- نامیبیا ۴۵۰۰ دلار
- ۹۸- الجزایر ۴۴۵۰ دلار
- ۹۹- اردن ۴۳۴۰ دلار
- ۱۰۰- چین ۴۲۷۰ دلار
- ۱۰۱- تونس ۴۱۶۰ دلار
- ۱۰۲- تایلند ۴۱۵۰ دلار
- ۱۰۳- آلبانی ۳۹۶۰ دلار
- ۱۰۴- آنگولا ۳۹۴۰ دلار
- ۱۱۴- سوریه ۲۷۵۰ دلار
- ۱۱۸- اندونزی ۲۵۰۰ دلار
- ۱۱۹- مصر ۲۴۲۰ دلار
- ۱۲۰- عراق ۲۳۴۰ دلار
- ۱۲۸- هند ۱۳۳۰ دلار
- ۱۴۲- پاکستان ۱۰۵۰ دلار
- ۱۵۲- بنگلادش ۷۰۰ دلار
- ۱۶۶- افغانستان ۴۱۰ دلار
- ۱۷۳- بروندی ۱۷۰ دلار

با توجه به اطلاعات فوق و جایگاه ایران در بین این کشورها، مقایسه حقوق ها و رفاهیات بدون توجه به میزان درآمد و تولید سرانه کشور امر باطلی است و اگر بخواهیم سطح عمومی حقوق ها به کشورهای ثروتمند برسد، باید تولید سرانه را به سطح آن کشورها برسانیم.

آنهم ممکن نیست مگر با افزایش چشمگیر کار و تلاش
آحاد مردم. مطالبه کردن سطح حقوق و رفاهیات سایر
کشورها، صرفاً از مدیریت کشور و نادیده گرفتن نقش
خویش در تحقق آن، مشکلی را حل نمی کند و بلکه بر
مشکلات کشور می افزاید.

۳- قدرت خرید مردم و رفاه عمومی بهبودیابد.

افزایش قدرت خرید و رفاهیات مردم نیز به افزایش تولید
سرانه کشور بستگی دارد که همانطور که گفته شد از
جمله به افزایش ساعات مفید کاری آحاد مردم مربوط
است.

۴- قدرت ریال نسبت به ارزهای خارجی افزایش یابد.

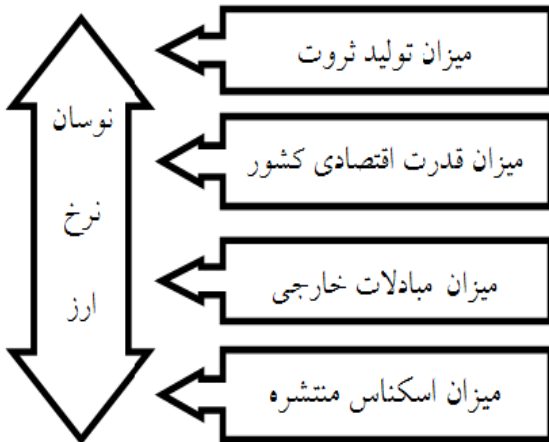
پشتوانه پول هر کشوری به چند عامل بویژه به قدرت اقتصادی
و تولید ثروت آن، میزان مبادلات تجارت خارجی، میزان
مصرف ارز خارجی و نیز قدرت اقتصادی ارز کشور خارجی و
نیز میزان اسکناس منتشره توسط بانک مرکزی هر کشوری
بستگی دارد.

لذا اگر بخواهیم قدرت ریال نسبت به ارزهای خارجی تقویت
گردد، باید از جمله اقدامات زیر را انجام دهیم:

- مصرف کالای خارجی و همچنین سفرهای خارجی
را به حداقل ممکن رسانده و در نتیجه تقاضای ارز
خارجی را کاهش دهیم.

- میزان تولید ثروت در کشور افزایش یابد که آنهم از طریق افزایش ساعات مفید کاری و تقویت وجدان کاری و ... ممکن می باشد.
- سرمایه های کشور به سمت تولید سوق داده شود که این امر در صورتی ممکن می گردد که تولیدات آن بازار خرید داشته باشد و لذا ترجیح خرید کالای تولید داخل نسبت به کالاهای تولید خارج برای آن ضروری بوده بلکه باید تلاش کرد این تولیدات در خارج از ایران نیز خریدارانی داشته باشد.
- برای اینکه تولیدات کشور بازار خارجی هم داشته باشد باید با کیفیت بهتر و قیمت کمتر تولید گردد و این امر هم میسر نیست مگر اینکه ساعات مفید کاری و اهتمام به تولید محصول با کیفیت تر به دغدغه همه نیروهای تولیدی کشور تبدیل گردد

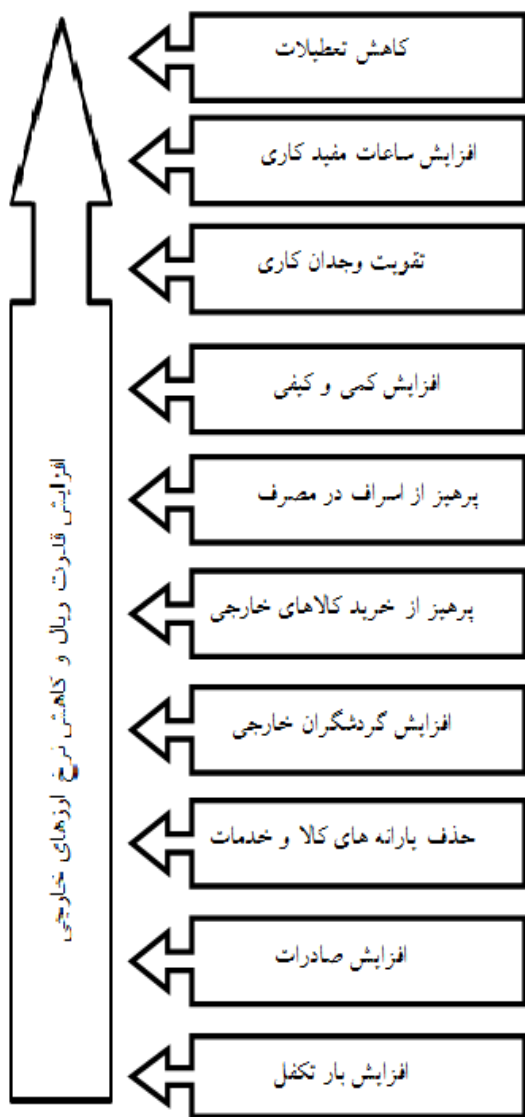
نمودار برخی عوامل موثر بر تقویت پول ملی هر کشوری

نمودار برخی عوامل موثر بر کاهش ارزش پول ملی

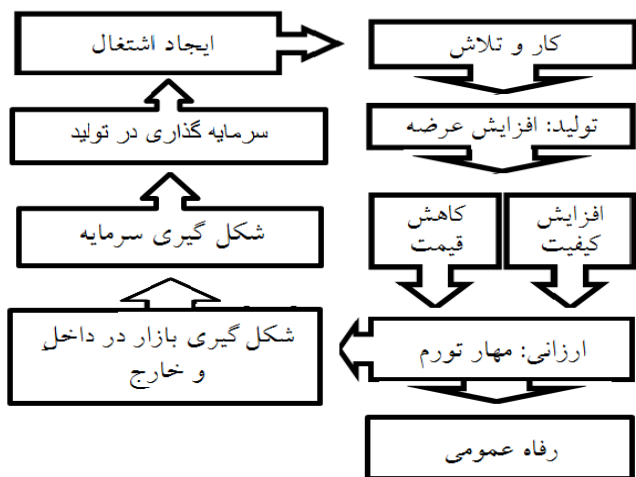
نمودار برخی عوامل موثر بر افزایش ارزش پول ملی ایران

۵- اشتغال در کشور ایجاد و بیکاری مهار کرد.

برای اینکه اشتغال ایجاد گردد، باید سرمایه ها عمدتاً به سمت تولید کالاها و خدمات سوق پیدا کند. برای اینکه سرمایه گذاری منطقی و میسر باشد، باید تولیدات بازار فروش داشته باشد. برای تحقق این هدف باید نیروهای تولیدی کشور، بهتر و بیشتر کار کنند و مصرف کنندگان ایرانی و حتی المقدور خارجی، مصرف کالاهای ایرانی را به تولیدات سایر کشورها ترجیح دهند.

نمودار عوامل موثر بر ایجاد اشتغال

همانطور که مشاهده می گردد این خواسته مردم نیز بستگی به کار بهتر و بیشتر آحاد مردم و در نتیجه تولید محصولات بهتر با قیمت تمام شده کمتر و نیز ترویج

فرهنگ ترجیح کالاهای ساخت ایران به کالاهای ساخت خارج میسر می باشد.

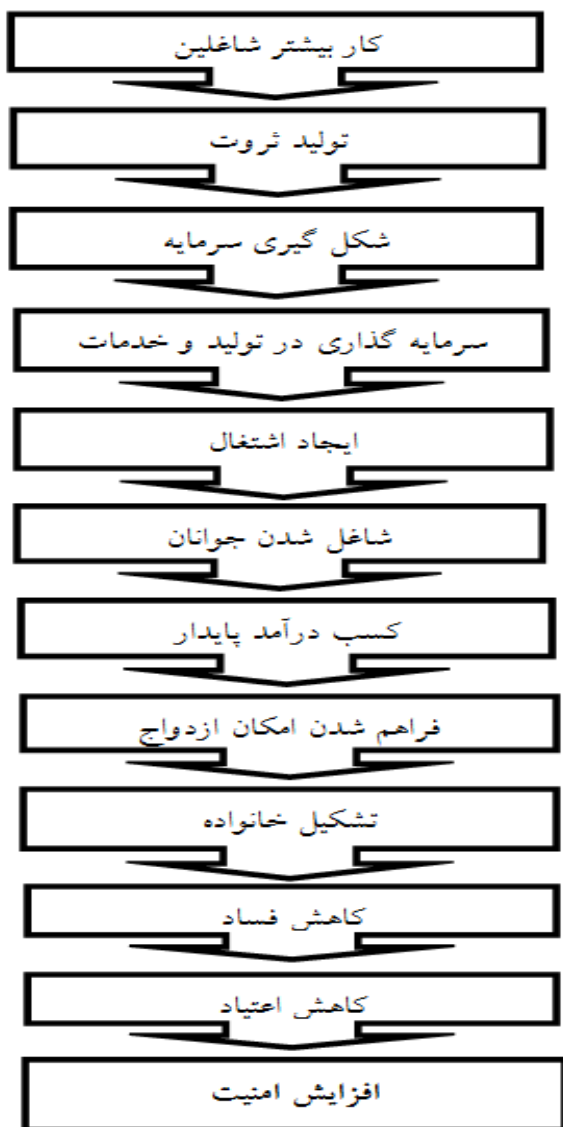
۶- شرایط ازدواج جوانان پیش از پیش فراهم گردد.

برای تحقق ازدواج ضروری است مرد خانواده بتواند هزینه های زندگی مشترک و خانواده خویش را فراهم آورد. این امر در صورت اشتغال به کار ممکن می باشد. ایجاد اشتغال تا حدودی به سرمایه گذاری در تولید بستگی دارد. برای اینکار اولاً باید سرمایه ای تشکیل گردد تا بتوان آن را در تولید سرمایه گذاری کرد، ثانیاً باید به تولید محصولات بیشتر و مرغوبتر بیانجامد که لازمه آن بهبود فرهنگ کار آحاد مردم از یک طرف و اصلاح فرهنگ مصرف و نیز رواج فرهنگ ترجیح کالای ایرانی بر کالای خارجی از طرف دیگر است.

۷- جلوی فساد و اعتیاد گرفته شود.

طبیعتاً یکی از عوامل فسادهای اخلاقی بالا رفتن سن ازدواج است که خود از جمله به دلیل بیکاری جوانان و فقدان درآمد برای آنها است. لذا ایجاد اشتغال یکی از راهکارهای اساسی زمینه سازی ازدواج ها و در نتیجه کاهش فساد و اعتیاد می باشد.

نمودار عوامل موثر با ازدواج، اعتیاد، فساد و امنیت

۷- امنیت عمومی تقویت گردد.

از آنجا که هر موجود زنده ای نیاز به مصرف دارد، در صورت عدم اشتغال به کار، امکان روی آوری آنها به رفتار های خلاف و ناامنی بیشتر وجود دارد. بنابراین باز هم بر می گردیم به راهکار اصلی، یعنی کار بیشتر و بهتر شاغلین، شکل گیری سرمایه، سرمایه گذاری و فروش رفتن کالاهای تولید داخل با ترویج فرهنگ صحیح مصرف و پرهیز از اسراف و نیز ترجیح مصرف کالای ایرانی بر کالای خارجی.

۸- سودوام بانکی کاهش یابد.

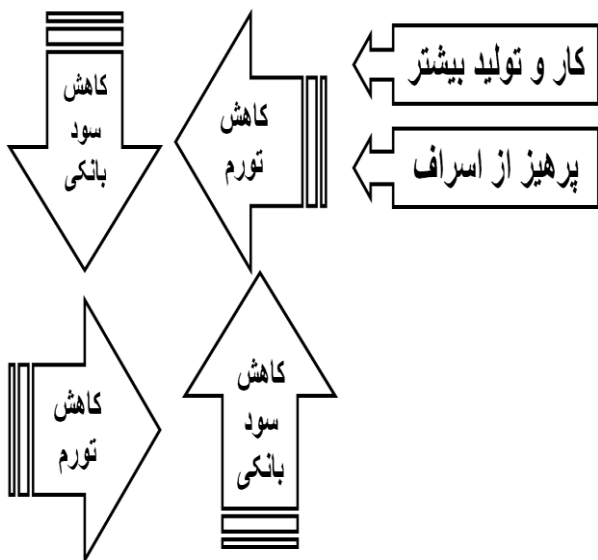
تفاوت سکه طلا و اسکناس در این است که خود جنس سکه طلا در ذات خویش دارای ارزش است، لیکن جنس کاغذ اسکناس قیمت کمی دارد و ارزش اسکناس ها اعتباری است و به پشتوانه اقتصادی و میزان تورم بستگی دارد. لذا بخشی از سود بانکی مربوط به تورم حدود ۲۵ درصدی است. سود بانکی شامل سه بخش می باشد. تورم، کارمزد و سود بانک.

عمده سود بانکی مربوط به تورم است و اگر تورم کاهش یابد، کاهش منطقی سود بانکها نیز ممکن می گردد. کشورهایی که سود بانکی تک رقمی دارند، تورمشان حدود یک سوم میزان سود بانکی است یا به عبارت دیگر

سود بانکی آنها دو تا سه برابر تورم در آن کشور می باشد. لذا کاهش تورم راهکار اصلی و منطقی و کارساز کاهش سود بانکی است و برای کاهش تورم نیز قبلا تاکید گردید که به عرضه و تقاضا بستگی دارد که به نوبه خویش به کار و تلاش بهتر آحاد مردم از یک طرف و نیز اصلاح الگوی مصرف و پرهیز از اسراف ها و ترجیح مصرف کالاهای داخلی به کالاهای ساخت خارج بستگی دارد. البته برخی بانکها به میزان غیرمنطقی سود مطالبه می کنند.

$$\boxed{\text{تورم} = \text{کارمزد بانکی} + \text{سود بانکی}}$$

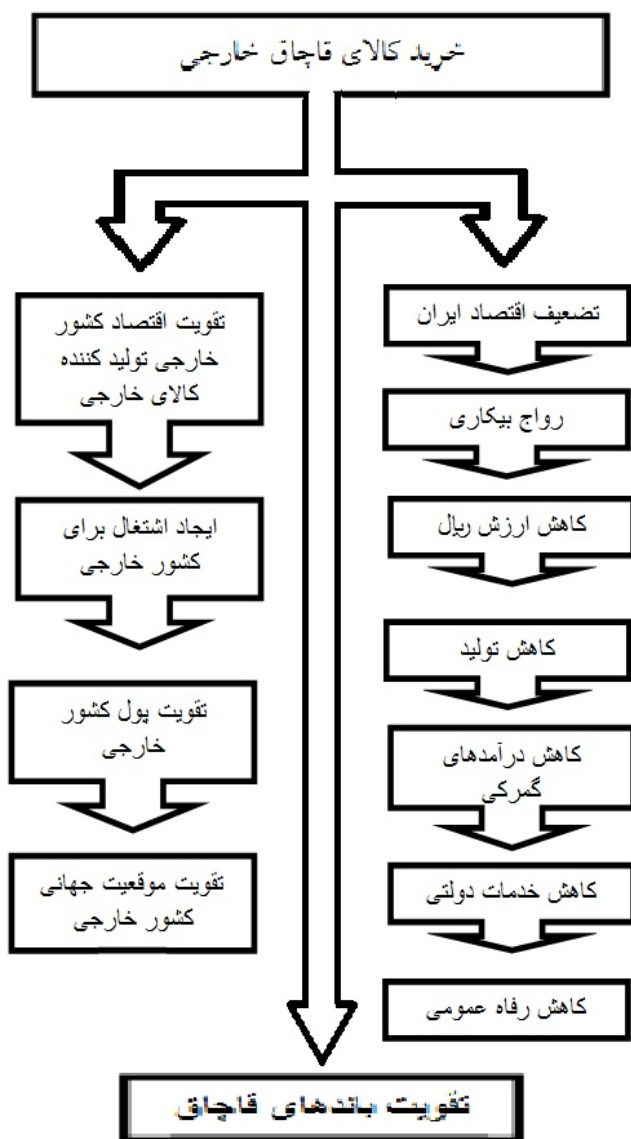
نمودار عوامل موثر بر کاهش نرخ سود وام بانکی

۹- قاچاق کالا به ایران مهار گردد.

برای ممانعت از کالاهای قاچاق به ایران علاوه بر تلاش های دستگاه های مسئول، مردم نیز باید از خرید این کالاها اجتناب ورزند. طبعاً قاچاق کالاهایی که مشتری ندارد منتفی خواهد گردید. ویژگی های همسایگان ایران، بویژه افغانستان و پاکستان و عراق که خود بر مناطقی از نقاط مرزی در کشور خود کنترل ندارند بسیار دشوار می باشد و همین امر موجب گردیده تا مواد مخدر که حتی برای حمل آن حکم اعدام پیش بینی شده و بیش از ۳۷۰۰ مامور حکومتی نیز در راه مبارزه با باندهای قاچاق مواد مخدر شهید شده اند به وفور در ایران در دسترس مصرف کنندگان قرار دارد. لذا چنانچه مردم، متعهد به نخریدن کالاهای خارجی و بویژه کالاهای قاچاق باشند، موثرترین راه مهار کالاهای قاچاق از یک طرف و زمینه سازی برای رونق تولید و اشتغال در کشور می باشد. اشتغال سالم نیز از غلطیدن افراد کشور به روش های غیر قانونی و از جمله قاچاق کالا عملاً جلوگیری می کند.

نمودار تاثیر خرید اجناس قاچاق

۱۰- اقتصاد کشور تقویت گردد.

تقویت اقتصاد کشور همانطور که ذکر شد به کار و تلاش
 آحاد مردم از یک طرف و اصلاح فرهنگ مصرف و پرهیز
 از اسراف و به ویژه ترجیح مصرف کالاهای ساخت داخل
 نسبت به کالاهای خارجی بستگی دارد.

۱۱- کشور از وابستگی اقتصادی به فروش نفت خام رهایی یابد.

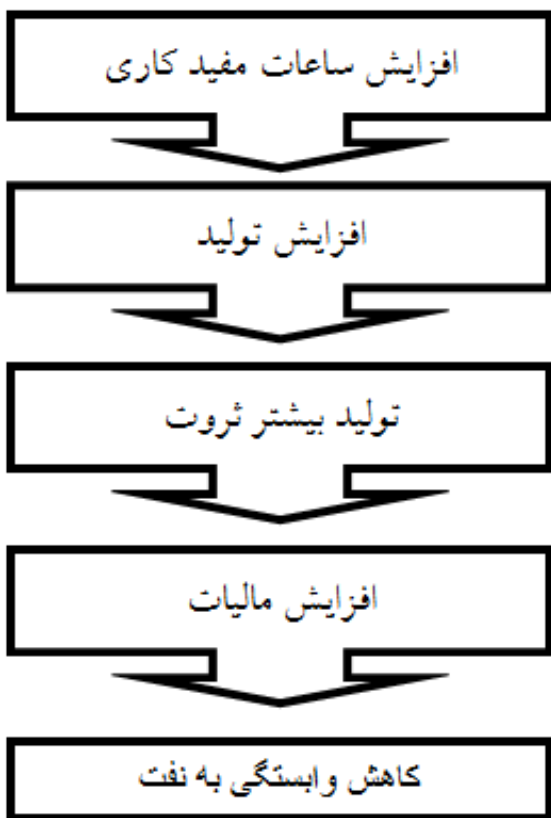
برای رهایی از وابستگی اقتصاد کشور و نیز بودجه کشور
 به نفت باید:

اولا منابع درآمدی جایگزین برای دولت ایجاد گردد. این
 منابع عمدتاً باید از مالیات تامین شود.

ثانیا برای اینکه مالیات بیشتری گردآوری گردد، علاوه بر
 ترویج فرهنگ پرداخت مالیات، باید ثروت بیشتری تولید
 گردد تا مالیات آن نیز افزایش یابد.

ثالثاً برای تولید بیشتر در کشور، به کار و تلاش بیشتر
 آحاد تولید کنندگان از یک طرف و اصلاح فرهنگ
 مصرف و پرهیز از اسراف و بویژه ترجیح مصرف کالاهای
 ساخت داخل نسبت به کالاهای خارجی بستگی دارد.

نمودار کاهش وابستگی به نفت

۱۲- توطئه های اقتصادی و تحریم های غرب بی اثر کرد.

برای خنثی کردن توطئه های اقتصادی علیه کشور، از جمله باید:

اقتصاد کشور از وابستگی به نفت رهایی یابد، تولید ثروت در ایران صورت پذیرد.

میزان نیاز کشور به کالاهای خارجی کاهش یابد.

ارز کشور در خرید کالاهای خارجی و یا سفرهای تفریحی از دست نرود.

همانطور که مشاهده می گردد، راهکار اصلی و موثرترین عامل در تحقق موارد فوق افزایش تولید و پرهیز از اسراف است و در این راستا اصلاح فرهنگ عمومی کار و مصرف است که ترجیح کالاهای ساخت داخل نسبت به کالاهای ساخت خارج بخش مهمی از آن است.

این دو، شاه کلید پیشرفت در همه زمینه ها و تحقق مطالبات عمومی فوق الذکر است.

افراد بسیاری تصور غلطی از نقش دولت و مردم دارند. آنها تصور می کنند که مملکت مثل قطاری است که دولت لوکوموتیو آن و مردم مسافران آن هستند. کافی است مردم در قطار سوار شوند و لوکوموتیو آن ها را به مقصد می رساند. اگر چنین بود نباید حکومت امام (ع) بعد از ۵ سال ساقط می شد و معاویه بر مسلمین حکومت می یافت.

باید گفت که اگر قرار باشد که مملکت را با وسیله حمل و نقل مقایسه کنیم، مقایسه با کشتی های پارویی مناسب تر می باشد. جایی که دولت کاپیتان آن و همه مسافران پارو زن آن هستند و هر کس در پارو زدن تعلل کند در سرعت و جهت حرکت کشتی اثر منفی دارد.

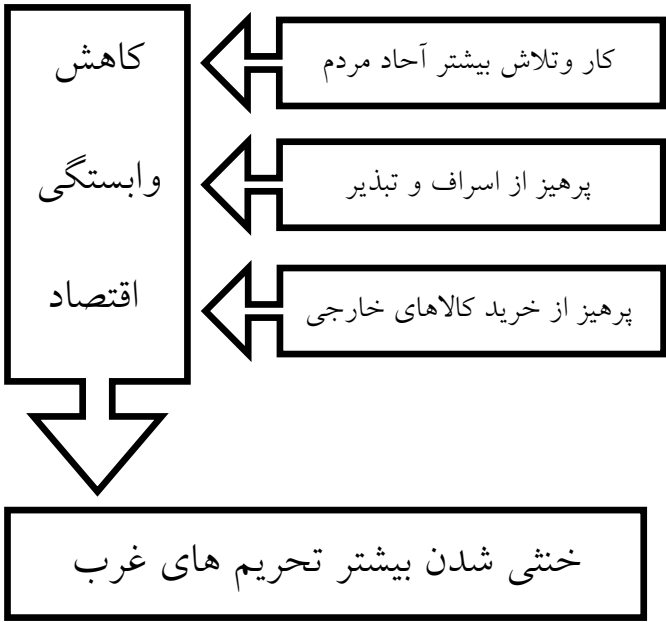
هرگاه اعضای تیم فوتبال خود را بجای عضو تیم، تماشاچی فرض کنند، می توان مطمئن بود که آن تیم شکست خواهد خورد.

واقعیت این است که آحاد مردم عضو تیم هستند و تمام حرکات و سکنات آنها در پیشرفت یا عقبگرد کشور و تامین شدن یا نشدن اهداف و آرزوها موثر است.

هر جا مردم در صحنه حضور یافتند و خود را صاحب نقش دانستند و نقش خود را به خوبی ایفا کردند، پیروزی های چشمگیر حاصل شد. پیروزی انقلاب اسلامی بدون این حضور امکان نداشت. مقاومت در جنگ هشت ساله و حفظ تمامیت ارضی بدون این حضور میسر نبود. مقابله با گروهک ها و تروریستها بدون مشارکت مردم قابل تصور نبوده و همچنین خنقی نمودن تحریم های خارجی و تبدیل تهدیدات به فرصت ها بدون همیاری مردم میسر نبود.

بنابراین، هر ایرانی باید نقش خویش را در تحقق اهداف بشناسد و به آن عمل کند. متاسفانه باید اذعان کرد که فرهنگ کار در ایران بسیار ضعیف بوده و اسراف زیادی در مصرف صورت می پذیرد و مردم نقش خود را در بسیاری از امور نادیده گرفته و به آن واقف نیستند.

نمودار خنثی شدن تحریم ها

نقش مردم در تغییر وضعیت از نگاه اسلام

مدیریت اهمیت دارد، لذا تشکیل حکومت صالح اسلامی ضروری است و کشته شدن در راه تحقق حاکمیت اسلام شهادت محسوب می گردد، لیکن تغییر اساسی بستگی به رفتار مردم دارد، کما اینکه خداوند پیامبران زیادی را به رسالت و راهنمایی اقوام مختلف فرستاد، لیکن در مواردی آنها پیامبران را نیز به شهادت رساندند و یا از آنها پیروی نکردند.

خداوند در قرآن می فرماید: **إِنَّ اللَّهَ لَا يُغَيِّرُ مَا بِقَوْمٍ حَتَّىٰ يُغَيِّرُوا مَا بِأَنْفُسِهِمْ**

خدا وضعیت هیچ قومی را دگرگون نخواهد کرد تا زمانی که خود آن قوم رفتارشان را تغییر دهند

در آیه فوق نمی گوید وضع قومی تغییر نمی کند مگر اینکه مدیران قوی بر سر کار آیند، بلکه می فرماید مگر اینکه آن قوم رفتارخودشان را تغییر دهند.

در نهج البلاغه نیز پر است از گلایه های آن حضرت از رفتار و عملکرد مردم زمانه خویش. یعنی حتی مدیریت معصومین(ع) هم اگر مردم به وظایف خود عمل نکنند به نتیجه دلخواه نخواهد انجامید.

امام علی (ع) در نهج البلاغه، حقوق و وظایف متقابل مردم و رهبری را این گونه بیان می فرماید:

" ای مردم، برای من بر عهده شما و برای شما بر عهده من حقی واجب شده است. حق شما بر من آن است که از خیرخواهی برای شما دریغ نورزم و بیت المال را میان شما عادلانه تقسیم کنم، و شما را آموزش دهم تا بی سواد و نادان نباشید، و شما را تربیت کنم تا راه و رسم زندگی را بدانید. و اما حق من بر شما این است که به بیعت با من وفادار باشید و در آشکار و نهان برای من خیرخواهی کنید و هر گاه شما را فرا خواندم، اجابت نمایید و هر گاه به شما دستور و فرمانی دادم، از آن اطاعت کنید."

نه تنها حکومت و مردم نسبت به هم وظایفی دارند، بلکه مردم نسبت به یکدیگر نیز دارای وظایفی هستند. حضرت علی (ع) می فرمایند:

"یکی از واجبات الهی بر عهده بندگانش این است که ...یکدیگر را در بر پا داشتن حق، یاری کنند. زیرا هیچ کس، هر چند قدر و ارزش او در حق بزرگ، و ارزش او در دین بیشتر باشد، بی نیاز از این نیست که او را در انجام حق یاری رسانند.... " پس مردم وظیفه دارند به رهنمودها و دستورات رهبری اسلامی عمل کنند. اگر مردم شعارهایی را که مقام معظم رهبری به عنوان شعار سال تعیین کرده و همگان را به عمل به آن فراهم کرده اند عمل می کردند و عمل کنند، وضعیت کشور دچار تحول بنیادین می گردد. نمی توان خود را تماشاچی فرض کرد و از حکومت توقع معجزه در اداره امور کشور را داشت، کما اینکه امور قلمرو اسلامی توسط حضرت علی (ع) نیز بر اساس معجزه اداره نمی گشت، هر چند خود آن حضرت معجزه اسلام بودند.

شعارهای سال کشور

مقام معظم رهبری طی چندین سال اخیر منبعث از نیاز کشور برای هر سالی شعاری را انتخاب و اعلام کرده اند. شعارها به شرح زیر می باشد:

نام سال

- ۱۳۷۸: امام خمینی (رحمة الله عليه)
۱۳۷۹: امیرالمؤمنین، علی بن ابی طالب (علیه السلام)
۱۳۸۰: اقتدار ملی و اشتغال
۱۳۸۱: عزت و افتخار حسینی
۱۳۹۲: نهضت خدمت رسانی به مردم
۱۳۸۳: پاسخ گویی سه قوه به ملت ایران
۱۳۸۴: هم بستگی ملی و مشارکت عمومی
۱۳۸۵: پیامبر اعظم (صلی الله علیه و آله)
۱۳۸۶: اتحاد ملی و انسجام اسلامی
۱۳۸۷: نوآوری و شکوفایی
۱۳۸۸: حرکت مردم و مسئولان به سوی اصلاح الگوی مصرف
۱۳۸۹: همت مضاعف، کار مضاعف
۱۳۹۰: جهاد اقتصادی
۱۳۹۱: تولید ملی، حمایت از کار و سرمایه ایرانی
همچنین در میانه سال ۱۳۹۱ مقام معظم رهبری بر اقتصاد مقاومتی تاکید فرمودند.

فصل چهارم

بحران اقتصادی در غرب

بحران در نظام سرمایه داری

با وجود پیشرفت های اقتصادی غرب، لیکن این کشورها دچار بحران عمیقی شده اند که از سال ۲۰۰۷ تا کنون آنها را در بر گرفته و روز به روز وخیم تر می شود. ذیلا به برخی از این واقعیت ها اشاره می گردد:

ریشه یابی بحران اقتصادی غرب

چند عامل مهم را می توان به عنوان ریشه بحران اقتصادی غرب و از جمله اروپا بر شمرد.

۱- پشی گرفتن خرج بروخل

مردم خرجشان بیش از دخلشان بوده است و این امر در مورد کل مخارج کشورها نسبت به کل درآمد نیز صدق می کند.

۲- نظام های حزبی حاکم بر غرب

احزاب برای ماندن در قدرت، نیاز به کسب اکثریت آراء را دارند و برای کسب آراء عمومی، بین احزاب حاکم و مخالف، برای ماندن یا رسیدن به قدرت رقابتی برای کسب رضایت عمومی از طریق تامین رفاه عمومی وجود دارد. لذا احزاب حاکم برای ایجاد رفاه، خود را دولت رفاه معرفی کرده و کشور را به زیر بار غرض می برند تا چند صباحی به حکومت خویش ادامه دهند.

۳- نظام سرمایه داری

نظام سرمایه داری مردم را به مصرف بیشتر ترغیب می نماید تا بازار و در نتیجه سود بیشتری برای صاحبان سرمایه ایجاد شود.

در این راستا در حقیقت آنها احزاب حاکم را به خدمت می گیرند و بهتر است گفته شود برای ماندن در قدرت، خود احزاب را ایجاد می کنند و مورد حمایت قرار می دهند تا آن احزاب در خدمت صاحبان سرمایه باشند. اعتراض جنبش "وال استریت را اشغال کنید" هم به همین امر است. یعنی حاکمیت یک درصد سرمایه دار بر ۹۹ درصد مردم.

۴- نظام بانکداری در غرب

نظام بانکداری که خود بخش مهمی از نظام سرمایه داری است با کارت های اعتباری به مردم امکان خرج کردن پولی را می دهند که نه دارنده کارت اعتباری آن را دارد و نه بانکها چنین منابعی را در اختیار دارند.

در ایران کارت های بانکی وسیله ای برای هزینه کردن راحت تر وجوه موجود در حساب های بانکی است، لیکن در غرب افراد از اعتباری بر خوردار می شوند که در موجودیشان وجود ندارد. یعنی مردم به بانکها بدهکار می شوند. چیزی شبیه به خرید قسطی.

بدهی مردم به بانکها غیر از بدهی ای است که دولت های فدرال یا ایالتی به بار می آورند.

بحران مالی بانکها ناشی از ناتوانی مردم در باز پرداخت وجوهی است که پیشاپیش هزینه کرده و توان پرداخت آن را ندارند.

نخست وزیر اسپانیا راه حل خروج از بحران را پرهیز از مصرف مازاد بر تولید دانسته است.

ریاضت اقتصادی

لذا برای جبران وضعیت موجود، مردم باید ریاضت اقتصادی را نیز در پیش گیرند تا جبران مافات شود و این امری است

که مردم غرب به آن عادت ندارند و در مقابل آن مقاومت و اعتراض می کنند.

احزاب مخالف نیز برای رسیدن به قدرت و تصاحب مناصب حکومتی بر خلاف سیاست ریاضت شعار می دهند و این امر می تواند موجب پیروزی آنها در انتخابات شود. مثل فرانسه که حزب سوسیالیست در آن به پیروزی رسید، لیکن اگر آنها بخواهند سیاست ریاضت اقتصادی را در پیش بگیرند و شعار دولت رفاه را ادامه دهند، نه تنها مشکلی را حل نخواهند کرد، بلکه بر مشکلات می افزایند. کما اینکه با روی کار آمدن سوسیالیستها در فرانسه اوضاع اقتصادی بدتر نیز شده است.

ریاضت اقتصادی بخشی از راه حل اقتصادی است، لیکن مردم مشاهده می کنند که یک درصد حاکم فشار را بر گرده مردم می آورند و چه بسا خود فربه تر نیز می شوند و بودجه هایی را که برای رفع بحران هزینه می کنند، در حقیقت به صاحبان سرمایه اختصاص می دهند و حقوق های صاحبان بالای مدیران درجه یک کشور کم نمی شود. بنابر این می توان نتیجه گرفت که بحران امروز اروپا، در حقیقت هم در حاکمیت لیبرالیسم و هم در مصرف گرایی حاکم بر فرهنگ عمومی غرب است.

ازبج، پول می آفرینند.

رادنی شکسپیر تحلیلگر انگلیسی و 'نویسنده کتاب 'اقتصاد دودویی' است که منبع درسی با موضوع اقتصاد در بسیاری از

دانشگاه های غربی می باشد. وی همچنین کتابی را با عنوان 'هفت قدم تا عدالت' به رشته تحریر در آورده است که در آن به چگونگی اجرای عدالت و در نتیجه سعادت اقتصادی جوامع در ۷ مرحله به وسیله دولت، اما با همکاری مردم و نهادهای اقتصادی می پردازد.

شکسپیر در مقاله ای که در مجله 'کسب و کار حسابداری و منفعت عمومی (ABPI)' با عنوان 'علت بحران مالی و اقتصادی و راه حل های آن' چاپ شد^{۳۳}، نوشت:

سیستم بانکداری که پول را از هیچ می آفریند، بر بهره ها می افزاید و هزینه های دولتی را بیشتر می کند باعث این بحران ها شده است.

'وی به اظهارات دنیس کوچینیچ' از اعضای کنگره ایالات متحده آمریکا اشاره می کند که به صورت موجز و مختصر گفته است که "ایالات متحده در حال کمک های مالی برای نجات بانک های وال استریت، از طریق پول هایی است که از همان بانک ها قرض می کند".

وی در ادامه می نویسد: این به نظر غیرممکن می رسد که بانک ها از یک طرف در بحرانی بزرگ قرار داشته باشند که طی آن از پرداخت دیون خود عاجز باشند و از طرف دیگر

۳۳ - خبرگزاری ایرنا مورخ ۱۸ مهر ۱۳۹۱ "چه کسانی از هیچ، پول می

آفرینند؟"

تلاش می کنند تا با قرض گرفتن پول از خود این بانک ها بحران حل شود.

... جوهره دکترین نئوکلاسیک اقتصاد بر این نظر استوار است که در آن پدیده ای عجیب که 'پول درون زا' نامیده می شود وجود دارد که می تواند همه معجزه های 'بازار آزاد' را ایجاد کند. پول درونزا به پول بهره ای ایجاد شده به وسیله بانک گفته می شود که در خدمت بازار آزاد قرار می گیرد و در نتیجه ادعا می شود که همه عواقب آن کارآمد و عادلانه هستند. (منظور این است درحالی که حجم پول ثابت است، اما تحت عنوان سود و یا بهره بر میزان پول ها افزوده می شود، در حالی که به میزان این سودها بر حجم پول در جریان در اقتصاد افزوده نشده است) اما این فرض غلط است و 'بازار آزاد' نه تنها آزاد نیست بلکه کارآمد و عادلانه هم نیست.

... سیستم بانکداری فعلی غرب یک انحصار غیرعادلانه است که ۹۷ درصد از پول هایش را از طریق بدهی های بهره دار تامین می کند.

سرمایه گذاری بانکها در کازینوها و فساد

پاول کریگ رابرتس ۷۳ ساله، معاون و مشاور وزیر خزانه داری دولت ریگان، اقتصاددان و سرمقاله نویس رسانه های بین المللی است در مورد دلایل بروز بحران اقتصادی در غرب به این موضوع نیز اشاره می کند که "بخش های مالی

در کشورهای غربی به سمت قمار و کازینو و فساد سرازیر شده است." ۳۴

بدهی دولت فدرال آمریکا

مطابق با آمار ارائه شده توسط مقامات آمریکا، بدهی این کشور به ۱۶ هزار میلیارد دلار یعنی حدود ۱۶ برابر درآمد ۳۳ ساله نفت ایران می رسد. این غیر از بدهیهای دولتهای ایالتی و نیز بدهی خود مردم است. این آمار نشاندهنده وضعیت وخیم راس نظام سرمایه داری یعنی آمریکا است به نحوی که هر کودک نیز با حدود ۶۰ هزار دلار بدهی فدرال به دنیا می آید.

سایر نظام های سرمایه داری هم در بحران های عمیق گرفتار آمده اند که نمونه آن یونان، ایتالیا و اسپانیا است.

۹۵ درصد آمریکایی ها به ازای هر دلار درآمد ۱.۴۸ دلار بدهکار می شوند.

به گزارش پایگاه تحلیلی سی ان ان مانی، ۹۵ درصد مردم آمریکا در ۲۰ سال گذشته با حجم بالای بدهی در مقایسه با درآمدهای روبرو بوده اند، و هرچقدر هم که میزان درآمد آنها کاهش یافته، وابستگی بیشتری به اعتبارات بانکی پیدا کرده اند.

بر اساس تحقیقی که از سوی دو تن از کارشناسان صندوق بین‌المللی پول انجام شده، در سال ۱۹۸۳، ۹۵ درصد آمریکایی‌ها که در اینجا با عنوان ۹۵ درصد پایین معرفی شده‌اند، به ازای هر یک دلار درآمد، با ۶۲ سنت بدهی روبرو بوده‌اند، که این میزان بدهی به ازای هر دلار درآمد در سال ۲۰۰۷ به ۱.۴۸ دلار (یک دلار و ۴۸ سنت) رسیده بود.

ریک استاد مشهور سیاست عمومی دانشگاه برکلی کالیفرنیا در این‌باره می‌گوید: تنها راه آنکه آن‌ها بتوانند آنچه را که نیاز دارند بخرند، این است که هرچه بیشتر زیر بار بدهی بروند.^{۳۵}

۲۰ میلیون کودک آمریکایی در گرسنگی

۲۰ میلیون کودک آمریکایی در شرایط کنونی اگر غذایی که مدرسه به آنها می‌دهد نباشد، گرسنه خواهند ماند. این در شرایطی است که تنها ظرف ۱۲ ماه گذشته، تعداد فقرای آمریکایی ۲.۶ میلیون نفر افزایش یافته است.

بنابر گزارش پایگاه اطلاع‌رسانی استاپ‌وار، آمریکا تا پیش از رکود اقتصادی اخیر، خود از نظر وضعیت رفاه کودکان در رده چهارم جهانی قرار داشت اما اکنون در رده سی و چهارم قرار دارد و به طور تقریبی از هر ۵ کودک آمریکایی، یکی در شرایط فقر به سر می‌برد.

بر اساس همین گزارش، ۲۰ میلیون کودک آمریکایی در شرایط کنونی اگر غذایی که مدرسه به آنها می‌دهد نباشد، گرسنه خواهند ماند. این در شرایطی است که تنها ظرف ۱۲ ماه گذشته، تعداد فقرای آمریکایی ۲.۶ میلیون نفر افزایش یافته است.

این گزارش همچنین حاکی است: در آمریکا وضعیت زنان و کودکان همچنان رو به وخامت است. در گزارش موسوم به "وضعیت مادران جهان"، چنین آمده است که آمریکا از نظر توسعه‌یافتگی نیز ۲۰ پله سقوط کرده و از مقام یازدهم به مقام سی‌ویکم رسیده است. از نظر توسعه‌یافتگی آمریکا این روزها از استونی، کرواسی و اسلواکی هم عقب‌تر است^{۳۶}.

سقوط فرانسه

اقتصاد فرانسه متوقف شده و رشد اقتصادی تقریباً صفر است. بیکاری دائماً در حال افزایش است و تولید فرانسه نسبت به سال ۲۰۰۷، ده درصد کم شده و کسری بودجه، رکورد تازه‌ای را ثبت کرده است. ... فرانسوی‌ها ده درصد بیشتر از آن چه تولید می‌کنند مصرف می‌کنند؛ بنابراین اولین عامل رشد اقتصادی منفی، مصرف است. ... فرانسه زیر بار سه دهه

۳۶- گزارش خبرگزاری فارس مورخ ۱ ابان ۱۳۹۰ به نقل از پایگاه اطلاع

بحران خرد شده و احترام و ارزش‌های فرانسوی از بین رفته است و این امر یک درجه فرانسه را به گسست نزدیک کرده است. همچنین فرانسه از سال ۲۰۰۷ تاکنون مدام در حال رکود است. ... مشکلات فرانسوی‌ها با پسروی‌های اروپا، دوچندان شده است. آمار بیکاری در این منطقه یورو به یازده درصد رسیده است.^{۳۷}

مالیات در فرانسه

دولت‌های غربی به شدت دچار کسری بودجه شده و برای جبران آن به افزایش شدید مالیات‌ها رو آورده‌اند، هرچند اصولاً بودجه این دولت‌ها عمدتاً از راه کسب مالیات تامین می‌گردد. به طور نمونه دولت فرانسه در شرایط حاضر علاوه بر حدود ۱۵۲ میلیارد یورو کسری در بودجه عمومی از حدود یک هزار و ۶۰۰ میلیارد یورو بدهی عمومی نیز رنج برده و از سویی نیز با بحران‌های مالی اقتصادی حاکم بر منطقه یورو دست و پنجه نرم می‌کند.

۱۶۰۰ میلیارد یورو بدهی عمومی دولت فرانسه حدود دو برابر سی و سه سال درآمد نفتی ایران و ۱۵۲ میلیارد یورو

۳۷- به گزارش سرویس سیاسی جام نیوز مورخ ۱۳۹۱/۳/۱۸ به نقل از سایت رادیو فرانسه (Radio France) به نقل از نیکلا باوره، دانش‌آموخته تاریخ و علوم اجتماعی فرانسه.

کسری بودجه یک سال آن بیش از دو برابر اوج درآمد حاصل از صادرات نفت ایران است.

دولت فرانسه ناچار است کسری بودجه را از طریق افزایش مالیات و کاهش خدمات جبران نماید و لذا به طرق مختلف بر مالیات ها می افزایند. به طور مثال مالیات بیشتری بر نوشابه هایی که در آن از شکر مصنوعی بکار رفته افزوده اند تا بخشی از کسری بودجه دولت تامین گردد. فرانسه همچنین با افزایش شش درصدی قیمت هر پاکت سیگار، سالانه بیش از ۶۰۰ میلیون یورو به درآمد دولت افزوده می شود.

هم اکنون قیمت هر پاکت سیگار در فرانسه بیش از شش یورو بوده که بیش از ۸۰ درصد از آن در قالب مالیات توسط دولت کسب می شود.^{۳۸}

فصل پنجم

دیدگاه اسلام

دیدگاه اسلام

در قسمت‌های گذشته، برخی نقاط ضعف فرهنگی در ایران که بر موضوع توسعه و اشتغال تأثیر منفی دارند ذکر گردید. اینک، اشاره‌ای هر چند مختصر به نقاط قوت فرهنگی کشور خواهد شد.

اعتقاد به اسلام به عنوان دینی بر حق و مملو از آموزه‌های عالی، مهمترین عامل قوت ملت ایران است. فرهنگ ایران مملو است از مفاهیم مثبت در ارتباط با اخلاق، عاطفه، همیاری، نوع دوستی، ایثارگری، حب وطن، و ...

برخورداری کشور از مردمی مؤمن، مقاوم، فهیم و فداکار، فرهنگی غنی، نظامی اسلامی مبتنی بر ولایت فقیه، روحانیتی آگاه، مسئولینی دلسوز و ... همراه با حضور خانواده معظم شهدا و ایثارگران و ... از نقاط قوت فرهنگی کشور ایران

است که با توجه به موقعیت ژئو استراتژیک (موقعیت عالی جغرافیایی) کشور، منابع غنی و ... موقعیت را برای پیشرفت و توسعه، بیش از هر کشور دیگری، فراهم می‌سازد.

پیشرفت‌ها و موفقیت‌های حاصله در صحنه‌های مختلف از جمله در پیروزی انقلاب اسلامی، مقاومت در مقابل جنگ تحمیلی، شکست توطئه‌های بی‌شمار خارجی و عوامل داخلی آنها، نتیجه وجود نقاط قوت عظیم در فرهنگ عمومی کشور ایران است. در حقیقت باید گفت که بین مذهب اسلام و توسعه هیچگونه تضادی وجود ندارد، بلکه با استناد به آیات و روایات و احادیث و نیز با تحلیل فرمایشات حضرت امام خمینی (ره) و نیز مقام معظم رهبری، می‌توان به قطع گفت که عمل به اسلام عامل بی‌نظیری در توسعه و پیشرفت می‌باشد و این باورها، از باورهایی که موجب پیشرفت کشورهای غربی و یا خاور دور و در حال توسعه سریع گردید بسیار قوی‌تر است.

اما همانطور که ذکر شد، در کنار وجود این نقاط مثبت، نقاط ضعف قابل توجهی نیز در فرهنگ عمومی مشاهده می‌گردد. برای تحقق توسعه، باید نقاط قوت و ضعف را شناسایی کرد و نقاط قوت را تقویت و ضعف‌ها را بر طرف نمود.

گرچه مردم نسبت به اسلام ایمان قوی‌ای دارند و نسبت به آموزه‌های آن خود را متعهد می‌دانند، لیکن در مواردی، به دلیل عدم شناخت کامل نسبت به اسلام ناب، باورهای غلطی رایج می‌باشد که با حقیقت اسلام در تعارض است. بر این

اساس، نیاز به بازنگری در باورهای فرهنگی، امری ضروری است، یعنی باید فرهنگ عمومی به رهنمودهای مذهب نزدیک و بر آن منطبق گردد.

اگر باورهای غلط از فرهنگ عمومی، حذف شود و نظرات ناب اسلامی به فرهنگ عمومی تبدیل گردد، در آن صورت، شاهد پیشرفت و توسعه‌ای سریع و چشمگیر و بی‌نظیر در کشورهای اسلامی خواهیم بود.

دین اسلام، توسعه‌ای را به پیش می‌برد که حریم ارزشهای والا و آرمانهایی چون عدالت، برابری، عزت و کرامت و آزادی صحیح را پاس می‌دارد. میل به استثمار و فزون‌طلبی را ناروا دانسته و تقبیح می‌کند و مردم را از آن متنفر کرده و به مبارزه با آن دعوت می‌نماید، روح احساس مسئولیت اجتماعی، گذشت و فداکاری، اهتمام به امور جامعه و دستگیری از بینوایان و یاری به محرومان و ضعیفان را تقویت می‌کند و....

در حقیقت دین فقط موجب توسعه مادی نیست، بلکه نقشی نافذ و مؤثر و بی‌بدیل در معنویت و ایمان مذهبی و در هدایت و تعالی بخشیدن و معنی دادن به زندگی دارد.

در قسمتهای بعدی، با ذکر باورهای غلط رایج در جامعه، با استناد به آیات، روایات و احادیث معتبر، دیدگاه اسلام نسبت به فرهنگ و وجدان کاری ذکر شده است.

نقش شانس در موفقیت

در قسمت‌های قبلی این نوشته، به توطئه سازمان جاسوسی آمریکا «سیا» در ترویج «اعتقاد به شانس به عنوان عامل موفقیت و خوشبختی» در کشورهای جهان سوم و اسلامی اشاره گردید.^{۳۹}

این توطئه برای تخریب فرهنگ کار در کشورهایی نظیر ایران طراحی شده بود. باید اذعان نمود که هنوز آثار زیانبار این توطئه شوم بر افکار عمومی باقی است و مانعی مهم برای تحقق اقتصاد متکی به کار محسوب می‌گردد. متأسفانه در بسیاری از تبلیغات تجاری و اخیراً حتی تبلیغات سازمانهای خیریه و اسلامی و در بسیاری از برنامه‌های هنری به این فرهنگ منحط دامن زده می‌شود. این در حالی است که از دیدگاه اسلام، موفقیت و خوشبختی به سعی و کوشش انسان بستگی دارد که نمونه‌هایی از آن ذیلاً ذکر می‌گردد:

• وَأَنْ لَيْسَ لِلْإِنْسَانِ إِلَّا مَا سَعَى

«و اینکه برای انسان بهره‌ای جز سعی و کوشش او نیست.»^{۴۰}

• إِنَّ اللَّهَ لَا يُغَيِّرُ مَا بِقَوْمٍ حَتَّى يُغَيِّرُوا مَا بِأَنْفُسِهِمْ

۳۹- محمد حسنین هیکل، «میان مطبوعات و سیاست»، ترجمه محمد کاظم موسایی، انتشارات شرکت الفبا، تهران، چاپ اول، زمستان ۱۳۶۴، ص ۱۸۷.
 ۴۰- آیه ۳۹ سوره نجم.

• “به درستی که خداوند آنچه همراه قومی است تغییر نمی‌دهد مگر این که خودشان آنچه در نفس‌هایشان است تغییر دهند.”^{۴۱}

• ... کلّ امریء بما کَسَبَ رَهِین.

• هر انسانی در گرو آن چیزی است که انجام می‌دهد.^{۴۲}

حدیث:

• “در راستای جستجوی معیشتان سستی نکنید.”^{۴۳}

• در حدیثی آمده است؛ به درستی که هر آینه منفور دارم مردی را که دهانش را به سوی پروردگار باز کرده و می‌گوید خدایا روزی مرا بده و دنبال روزی رفتن را کنار گذاشته است.^{۴۴}

• عمر بن یزید گفت:

به ابی‌عبدالله (ع) گفتم مردی می‌گوید هر آینه در خانه می‌نشینم و نماز می‌خوانم و روزه می‌گیرم و پروردگارم را عبادت می‌کنم. پس بزودی روزی من خواهد رسید. حضرت

۴۱- آیه ۱۱ سوره رعد.

۴۲- آیه ۲۱ سوره الطور

۴۳- «لا تَکْسِبُوا فِی طَلَبِ مَعِیْشَتِکُمْ ...». شیخ صدوق، من لایحضره الفقیه، (تهران، مکتبه‌الصدوق، ۱۳۹۲ ه. ق.)، ج ۳، ص ۱۵۷.

۴۴- حر عاملی، محمد بن حسن، وسائل‌الشیعه، (بیروت، احیاء التراث العربی، ۱۳۹۱ ه. ق.)، ج ۱۲، ص ۱۵، حدیث شماره ۸. «... فقال: اِنِّیْ لَا بَغْضَ الرَّجُلِ فَاغْرَأَ فَاهَ الِی رَبِّهِ فِیَقُولُ ارْزُقْنِیْ وَ تَبْرَکَ الطَّلَبُ».

فرمودند: بدرستی که این یکی از سه دسته‌ایست که دعایش مستجاب نمی‌شود و...^{۴۵}

• امام خمینی (ره):

“...ملت شریف ما اگر در این انقلاب بخواهد پیروز شود باید دست از آستین برآرد و به کار پردازد. از بطن دانشگاهها تا بازارها و کارخانه‌ها و مزارع و باغستانها تا آنجا که خودکفا شود و روی پای خود بایستد...”^{۴۶}

برای اینکه آثار مخرب “اعتقاد به شانس به عنوان عامل پیشرفت و موفقیت”، در جامعه مشخص گردد، به نوشته هفته نامه “ساندی تایمز” چاپ لندن اشاره می‌گردد:^{۴۷}

به نظر پروفیسور “استیو نویسکی” از دانشگاه “امروی” آتلانتا که ۳۰ سال در این زمینه فعالیت کرده است، افراد به دو گروه “درون‌گرا” و “برون‌گرا” تقسیم می‌شوند. درون‌گراها کسانی هستند که در انجام هر کاری، ابتدا آنرا بررسی کرده و پس از انجام آن نیز به بررسی نتایج پرداخته و از آن درس می‌آموزند،

۴۵- « ... هدا أحدالثلاثة الذين لا يستجاب لهم». حر عاملی، محمدبن حسن، وسائل الشیعه، (بیروت، احیاء التراث العربی، ۱۳۹۱ ه.ق.)، ج ۱۲، ص ۱۴، حدیث شماره ۲.

۴۶- قسمتی از پیام امام خمینی (ره) به مناسبت سالروز جهانی روز کارگر (۱۳۵۹/۲/۱۰)، پیامها و سخنرانی‌های امام خمینی در شش ماهه اول - ۱۳۵۹، (تهران، انتشارات نور، بی‌تا)، جلد ۱، ص ۶۰.

۴۷- روزنامه جمهوری اسلامی مورخ ۱۳۸۰/۳/۳۰ تحت عنوان “تحقیقات پیرامون تأثیر شانس بر سرنوشت افراد”.

زیرا عقیده دارند میان آنها و آنچه برایشان رخ می‌دهد، ارتباط وجود دارد.

نقطه مقابل این افراد، برون‌گراها هستند که عقیده دارند کنترل بر سرنوشت خود نداشته و هر رخداد بد و ناگوار را به حساب بد شانسی خود می‌گذارند.... وی عقیده دارد، معمولا کسانی که در خانواده‌های کم بضاعت بزرگ می‌شوند بیشتر به سوی درون‌گرایی تمایل پیدا می‌کنند، زیرا از سالهای جوانی شان، مجبور به حل و فصل مسایل شان می‌شوند و به همین خاطر درون‌گراها، غالبا افراد موفق‌تری هستند....

تحقیقات دکتر ریچارد وایزمن از دانشگاه هارتفورد شایر انگلیس نیز نشان داده است، آن دسته از کسانی، خود را بدشانس تلقی می‌کنند که از سنین پائین متقاعد شده‌اند آنها در زندگی شکست خواهند خورد."

انگیزه کار در اسلام

در حالی که بر اساس باور رایج در جامعه ایرانی "کار برای آدم محتاج و نیازمند است" و "فرد دارایی که علی‌رغم بی‌نیازی به کار مشغول است، خسیس و دنیاپرست" تلقی می‌شود، اسلام معتقد است که "کار، علاوه بر امرار معاش، خود مطلوبیت ذاتی دارد" و "کار موجب عزت است".

ذیلا آیات و روایات مربوط به این موضوع ذکر می‌گردد:

• حضرت رسول اکرم (ص): خدای بلند مرتبه مقرر داشته برای شما کوشش را، پس کوشا باشید.^{۴۸}

کسی که بیشتر کار می‌کند توان بدنیش بیشتر است و کسی که کم کار می‌کند به رخوت و فترت مبتلا می‌شود.^{۴۹}

• حضرت فاطمه (علیها السلام) فرمودند:

رسول خدا (صلی الله علیه وآله وسلم) بر من گذشت، در حالی که در خواب صبحگاهی بودم، مرا با پایش تکان داد و فرمود: دخترم! برخیز شاهد رزق و روزی پروردگارت باش و از غافلان مباش، زیرا که خداوند روزی های مردم را بین طلوع فجر تا طلوع آفتاب تقسیم می‌کند.^{۵۰}

• یکی از اصحاب امام جعفر (ع) به دلیل ثروتمند شدن و بی‌نیازی، دیگر به کار ادامه نمی‌دهد و می‌گوید آنقدر به دست آورده‌ام که می‌توانم در باقی عمر از آن استفاده کنم. حضرت با تاکید او را از ترک کار و کسب باز می‌دارند.

• «به درستی که خداوند بزرگ مرتبه، بنده پر خواب، آسوده و بیکار را مبعوض می‌دارد.»

• «بهترین تفریح کار است.» (امام علی (ع))

۴۸- « إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى كَتَبَ عَلَيْكُمُ السَّعْيَ فَاشْعَوْا ». کرمانی، صابر، کلمات قصار محمد (ص) و سخنان نغز علی (ع)، تهران، انتشارات اقبال، ۱۳۷۵، ص ۱۲.

۴۹- آیت... مصباح یزدی، محمدتقی، «کار در نظام ارزشی اسلام»، در: تکامل فرهنگ کار، تهران، مؤسسه کار و تأمین اجتماعی، ۱۳۷۲، ص ۱۶.

۵۰- به نقل از سایت شهید آوینی

امام صادق(ع):

- “اگر گمان کردی، یا این خبر به تو رسید که فردا قیامت بر پا می‌شود، از طلب روزی (و کسب و کار) دست مکش، و اگر بتوانی بار دوش (کل بر) دیگران مباحی، مباح.”^{۵۱}
- بر شماست کوشش و اجتهاد و هنگامی که نماز صبح را بجا آورید در پی روزی از طریق حلال بروید.^{۵۲}
- «برای دنیایت کار کن آنچنان که گوئی زندگی جاوید داری.»^{۵۳}
- «ای خاندان داوود به شکرانه نعمت‌هایی که به شما ارزانی داشتیم کار کنید که بندگان شکرگزار من کم هستند.»^{۵۴}

۵۱- کلینی، محمدبن یعقوب، الفروع من الکافی، (تهران، دارالکتب الاسلامیه، ۱۳۹۱ ه. ق)، ج ۵، ص ۷۹، حدیث شماره ۹. “... قال لی ابو عبدالله (ع): إن ظننت أو بلغك أن هذا الأمر كائن في غد تدعني طلب الرزق وإن استطعت أن لاتكون كلاً فافعل”. لازم به ذکر است که معنی واژه “امر” در این حدیث تعبیر به “امر حضرت قائم علیه‌السلام” یا “مرگ” شده است. ولی مرحوم مجلسی (ره) حمل آن را بر مرگ بعید دانسته است. (به نقل از آقای علی‌اکبر غفاری که به عنوان تعلیقیه در پاورقی کتاب الفروع من الکافی آورده‌اند).

۵۲- “علیکم بالجدّ و الاجتهاد و إذا صلیتم الصبح فانصرفتم فیکروا فی طلب الرزق و اطلبوا الحلال...” حرّ عاملی، محمدبن حسن، وسائل الشیعه، (بیروت، احیاء التراث العربی، ۱۳۹۱ ه. ق)، جلد ۱۲، ص ۱۲، حدیث شماره ۸

۵۳- “اعمل لدنیاک کأنک تَعیشُ أبداً”.

شیخ صدوق، من لایحضره الفقیه (تهران، مکتبه‌الصدوق، ۱۳۹۲ ه. ق)، جلد

۳ - کتاب المعیشه، ص ۱۵۶، حدیث شماره ۳۵۶۸.

۵۴- آیه ۱۳ سوره سبا

• هُوَ أَنشَأَكُمْ مِّنَ الْأَرْضِ وَاسْتَعْمَرَكُمْ فِيهَا فَاسْتَغْفِرُوهُ ثُمَّ تَوْبُوا إِلَيْهِ إِنَّ رَبِّي قَرِيبٌ مُّجِيبٌ

• «او کسی است که شما را از زمین آفرید و عمران و آبادی آن را به شما سپرد و قدرت و وسایل آن را در اختیارتان گذارد.»^{۵۵}

• فضیل بن یسار گوید:

امام صادق (ع) به من فرمود: “چکار می‌کنی؟” گفتم: این روزها کاری نمی‌کنم. فرمود: “چنین است که امواتان از دست می‌رود” و از کار نکردن سخت ناراحت شد.^{۵۶}

• عمر بن یزید گفت:

به ابی عبدالله (ع) گفتم مردی می‌گوید هر آینه در خانه می‌نشینم و نماز می‌خوانم و روزه می‌گیرم و پروردگارم را عبادت می‌کنم، پس بزودی روزی من خواهد رسید. حضرت فرمود بدرستی که این یکی از سه دسته‌ایست که دعایش مستجاب نمی‌شود.^{۵۷}

• از مُعَلَّى بن خُنَيس نقل شده که می‌گوید:

امام صادق (ع) مرا دید که دیر به بازار آمده‌ام. فرمود: “اول صبح در پی عزت خود (کار و کسب) برو.”^{۵۸}

• امام صادق (ع) به دوستی فرمود:

۵۵- آیه ۶۱ سوره هود

۵۶- کلینی، محمد بن یعقوب، نودع من الکافی، تهران، دارالکتاب الاسلامیه، ۱۳۹۱ ه. ق، ج ۵، ص ۱۴۸.

۵۷- «... هدا أحد الثلاثة الذين لا يستجاب لهم” حرّ عاملی، محمد بن حسن، وسائل شیعہ، ج ۱۲، ص ۱۴، حدیث شماره ۲.

۵۸- غررالحکم، ص ۱۱۱ به نقل از محمدرضا حکیمی و...، الحیاء، ج ۳، ص ۲۱۳.

ای عبدالله! عزّت خود را حفظ کن، پرسید: فدایت شوم، چه چیز عزّت من است؟ فرمود: “به بازار رفتن در بامداد و خود را عزیز داشتن”.^{۵۹}

• امام صادق (ع) به دوستی فرمود:

چه شده که رفتن به جایی را که عزّت تو در آن است ترک کرده‌ای؟” گفت: در تشییع جنازه‌ای شرکت کردم. فرمود: “در هر حال، رفتن در پی عزّتِ خویش (کار و کسب) را ترک مکن”.^{۶۰}

حدیث

• برای دنیایت “کار” کن آنچنان که گوئی زندگی جاوید داری، و ... برای آخرت آنچنان “کار” کن که گویا فردا خواهی مرد.^{۶۱}

• همچنین از امام صادق (ع) نقل شده است که:

اگر گمان کردی یا این خبر به تو رسید که فردا قیامت برپا می‌شود (یا حضرت قائم ظهور می‌کنند) از طلب روزی (و

۵۹- حرّ عاملی، محمدبن حسن، وسائل الشیعه، ج ۱۲، ص ۳ حدیث شماره ۲.

۶۰- همان، ص ۵، حدیث شماره ۱۳.

۶۱- “إِعْمَلْ لِلدُّنْيَاكَ كَأَنَّكَ تَعِيشُ أَبَدًا” ... “و اعمل لآخرتک کأنک تموت غداً”.

شیخ صدوق، مَنْ لَا يَحْضُرُهُ الْفَقِيه (تهران، مکتبه الصدوق، ۱۳۹۲ ه. ق)، جلد ۳ - کتاب

المعیشه، ص ۱۵۶، حدیث شماره ۳۵۶۸.

کسب و کار) دست مکش و اگر بتوانی بار دوش دیگران
مباشی، مباش^{۶۲}

بالاترین تفریح

چنانچه فرمایش حضرت علی (ع) در این مورد که “کار بالاترین تفریح است” با باور رایج مبنی بر اینکه “بهترین کار تفریح است” مقایسه شود، تفاوت باورهای رایج با فرهنگ اصیل اسلامی مشخص می‌گردد. جالب آنکه، فعالیت‌های آن حضرت در کندن چاه و انجام کارهای کشاورزی، توسط سخنرانانی که قصد تمجید از آن حضرت را نیز دارند، “رنج و زحمت” تلقی می‌گردد، حال آنکه آن حضرت آنرا تفریح می‌دانسته‌اند. در حقیقت ما با عینک فرهنگی غلط خویش به تفسیر زندگی آن معصومین (ع) می‌نگریم. یا در حالی که امام صادق (ع) می‌فرمایند: “اگر گمان کردی، یا این خبر به تو رسید که فردا قیامت بر پا می‌شود، از طلب روزی (و کسب و کار) دست مکش، و اگر بتوانی بار دوش (کل بر) دیگران مباشی، مباش.”، با فرهنگ رایج در ایران مقایسه کنیم، آنجا که

۶۲- کلینی، محمدبن یعقوب، الفروع من الکافی، (تهران، دارالکتب الاسلامیه، ۱۳۹۱ ه. ق)، ج ۵، ص ۷۹، حدیث شماره ۹. «... قال لی ابو عبدالله (ع): إن ظننتُ أو بُلغتُ أنْ هذا الأمر کائن فی غد تدعُن طلب الرِّزق و إن استطعت أن لاتکون کلا» فافعل. «لازم به ذکر است که معنی واژه «امر» در این حدیث تعبیر به «امر حضرت قائم علیه‌السلام» یا «مرگ» شده است. ولی مرحوم مجلسی (ره) حمل آن را بر مرگ بعید دانسته است. (به نقل از آقای علی‌اکبر غفاری که به عنوان تعلیقه در پاورقی کتاب الفروع من الکافی آورده‌اند.

چنانچه ما بدانیم، سه شنبه تعطیل است، چهار شنبه را نیز تعطیل می‌کنیم و به اصطلاح رایج بین تعطیلات پل می‌زنیم، متوجه وخامت وضعیت فرهنگ کار در کشور می‌گردیم. متأسفانه امروزه، ایران بیش از اغلب کشورها تعطیلات رسمی و غیر رسمی دارد.

در فرهنگ عامه، از کار و تلاش زیاد با اصطلاح “خرکاری و سگ دویی” که بار منفی دارد یاد می‌شود و گاه گفته می‌شود که “کار مال تراکتور است”. عبارت “عمله” و “حمال” در درگیری‌های لفظی به عنوان فحش بکار می‌رود. بطور کلی کارهای یدی و بدنی، کارهایی پست ارزیابی می‌گردند، حال آنکه این مشاغل کارهایی حلال و مفید به حال جامعه می‌باشند. متأسفانه در فیلمها، نوشته‌ها، قصه‌ها و ...، اصطلاحات منفی، به کرات بکار می‌رود. این روش نه تنها در ارتباط با کار، بلکه در ارتباط با “مطالعه” نیز گاه بکار می‌رود. اصطلاح “خرخوانی” برای کسانی که اهل مطالعه و مرور دروس هستند، با بار منفی و مترادف با “خرفتی” بکار می‌رود و طبیعی است که در چنین جامعه‌ای، مدت زمانی که افراد برای مطالعه اختصاص می‌دهند کوتاه باشد.

تحقیر کارهای یدی در جامعه در حالی صورت می‌گیرد که اسلام پاکیزه‌ترین کسب را کار با دست خود می‌داند. ذیلاً” به نقل از احادیث و روایات، دیدگاه اسلام در این ارتباط مطرح می‌گردد:

• آنگاه که پیامبر اکرم (ص) از جنگ تبوک باز می‌گشت "سعد انصاری" به استقبال آن حضرت رفت، پیامبر اکرم (ص) با او مصافحه کرد و دست زبر و خشن سعد در دست پیامبر (ص) قرار گرفت، ایشان فرمودند چه چیزی باعث زبری دست تو شده است؟ عرض کرد: یا رسول‌الله (ص) من با ریسمان و بیل کار می‌کنم تا اینکه مخارج زندگی خانواده‌ام را تأمین نمایم. رسول خدا (ص) دست او را بوسیدند و فرمودند: "این دستی است که آتش به آن نمی‌رسد."^{۶۳}

• از پیامبر اکرم (ص) پرسیدند که کدام کسب مرد پاکیزه‌تر است؟ فرمودند: "کار کردن مرد با دست خود و هر خرید و فروش مشروع"^{۶۴}.

• از رسول خدا (ص)، نقل شده است که فرمودند: "هر کس از دست رنج خویش خورد بر پل صراط مانند برق خیره کننده می‌گذرد."^{۶۵}

۶۳- «... فقبَل يدُه رسول الله (ص) و قال: هذِهِ يَدٌ لَا تَمَسُّهَا نارٌ به نقل از "تقوی دامغانی، سیدرضا؛ چهل حدیث - کار و کارگر، (تهران، مرکز چاپ و نشر سازمان تبلیغات اسلامی، ۱۳۷۳)، چاپ دوم، ص ۵۱.

۶۴- «سئل النَّبِيُّ (ص): اى كَسْبِ الرَّجُلِ أَطِيبٌ؟ قال: "عَمَلُ الرَّجُلِ بِيَدِهِ وَ كُلُّ بَيْعٍ مَبْرُورٍ." مجمع‌البیان، ج ۲، ص ۳۸۰، به نقل از حکیمی، محمدرضا و...، الحیاء، (تهران، دفتر نشر و فرهنگ اسلامی ۱۳۷۷ ه. ش.)، ترجمه احمد آرام، ج ۳، ص ۲۲۱.

۶۵- "مَنْ اَكَلَ مِنْ يَدِهِ مَرَّ عَلَى الصَّرَاطِ كَالْبَرْقِ الْخَاطِفِ" نوری طبرستانی، میرزا حسین، مستدرک الوسائل (چاپ قدیم - ۱۳۱۹ ه. ق، ص ۴۱۷).

پاکیزه‌ترین کار

• در حالیکه در جامعه ما کارهای یدی تحقیر می‌شود، از رسول خدا(ص) نقل شده است که فرمودند: «بهترین کسبها، کسبی است که کارگر با دست کند، اگر با دقت انجام گیرد.»^{۶۶}

• علی ابن ابی حمزه از پدرش شنید که گفت: دیدم ابوالحسن (ع) را که در زمینی که برای او بود کار می‌کرد در حالی که از عرق خیس شده بود. گفتم فدایت گردم، مردان کنجایند که کمک کنند. فرمود: «یا علی به تحقیق افراد بهتر از من و پدرم کار می‌کردند. گفتم آنها چه کسانی هستند. پس فرمود: رسول خدا(ص) و امیرالمؤمنین و پدرانم (ع) همگی با دستهایشان کار می‌کردند و این کار از عمل انبیاء و مرسلین و اوصیا و صالحین است.»^{۶۷}

• مردی ظاهراً خیرخواه امام باقر (ع) را می‌بیند که مشغول کار است و عرق از سر و صورت ایشان جاری است. پس ایشان را نصیحت می‌کند که چرا دنبال کار دنیا هستید و فکر فرا رسیدن مرگ را نمی‌کنید؟ اما امام (ع) در جواب می‌فرماید: اگر مرگ در چنین حالتی مرا فرا رسد نه تنها متأسف نیستم

۶۶- نهج الفصاحه، حدیث شماره ۱۴۹۵.

۶۷- حرّ عاملی، محمدبن حسن، وسائل الشیعه، ج ۱۲، ص ۲۳، حدیث شماره ۶... فقال: یا علی قد عمل بالید من هو خیر منی و من ابی فی أرضه فقلت: و من هو؟ فقال: رسول الله (ص) و امیرالمؤمنین (ع) و آبائی کلهم، کانوا قد عملوا بایدیهم و هو من عمل النبیین و المرسلین و الاوصیاء و الصّالحین».

بلکه خوشحال نیز خواهم بود زیرا در حالتی از عبادت خداوندی که "کار" است، هستم. از سویی دیگر من و خانواده‌ام "در اثر کار کردن" از تو و از مردم "بی‌نیاز" خواهیم بود.^{۶۸}

• در حدیثی از امام صادق (ع) از قول زراره چنین می‌خوانیم که وی می‌گوید:

"مردی به حضور امام صادق (ع) آمد و عرض کرد: بدرستی که من خوش ندارم با دستم کار کنم و نیز خوش ندارم که تجارت کنم (یا سرمایه ندارم که با آن تجارت کنم) مرد محروم و محتاجی هستم. پس چه کنم. پس به وی فرمودند: با سرت باربری کن و خود را از مردم "بی‌نیاز" ساز. سپس ادامه دادند بدرستی که رسول خدا (ص) با گردنش سنگ حمل می‌نمود و آن را بر دیوار می‌گذاشت..."^{۶۹}

همچنین مطالب بسیاری از لسان مبارک حضرت امام خمینی (ره) و مقام معظم رهبری در تمجید از کار و کارگر وجود دارد که در اینجا به مطلبی از قول حضرت امام خمینی (ره) اشاره می‌گردد:^{۷۰}

۶۸- حرّ عاملی، محمدبن حسن، وسائل‌الشیعه، ج ۱۲، ص ۹، حدیث شماره ۱.

۶۹- فیض کاشانی، ملامحسن، المحجّه البیضاء، ج ۳ (تهران، دفتر انتشارات اسلامی، بی‌تا)، چاپ دوّم، ص ۱۴.

۷۰- امام خمینی، صحیفه نور، ج ۴، چاپ دوّم (تهران - سازمان چاپ و انتشارات وزارت ارشاد، ۱۳۷۱)، ص ۱۰۰.

“...عالم از کار و کارگر تشکیل شده است... از اول با کار عالم موجود شده است و کارگر مبدأ همه موجودات است. حق تعالی مبدأ کارگری است و کارگر است، فعال است... کار مثل جلوه حق تعالی است... سرتاسر عالم کارگر است و سرتاسر عالم کار است...”

انتظار کمک از بیت المال

در حالی که مردم جهان می‌دانند که باید بودجه دولت را تأمین نمایند، در ایران، بسیاری بر این باورند که دولت باید آنها را تأمین کند. اینها همه چیز را از دولت (حکومت) توقع می‌کنند و تمام تلاش خویش را برای کردن بودجه‌ای از دولت به نفع خود بکار می‌برند. این عده امکانات ازدواج، کار، تحصیل، تأمین معیشت، رفاه و بهداشت و... را از دولت طلب می‌کنند، حال آنکه اقتصاد کشور و تأمین معیشت مردم به تلاش خود آنان بستگی دارد. و در حقیقت دولت باید فقط افراد ناتوان، مثل برخی افراد فرتوت بی سرپرست یا معلولین ناتوان از کار را یاری رساند و بودجه آن را نیز از سایر مردم دریافت دارد.

متأسفانه این باور در جامعه رایج شده است که دولت باید به همه کمک کند. نگارنده شاهد مراجعه افرادی اعم از زن و مرد به کمیته امداد بوده است که وقتی به آنها پیشنهاد کار شده است، با گلایه گفته‌اند که اگر می‌خواستند کار کنند به کمیته امداد مراجعه نمی‌کردند.

کمیته امداد برای اینکه افراد مستحق از مراجعه به کمیته و دریافت کمک، احساس شرم نکنند، تلاش می‌کند این امر را عادی و یک حق جلوه دهد، لیکن عده‌ای که توان کار کردن را نیز دارند، از مراجعه به آن احساس شرم نمی‌کنند.

اسلام، بودجه دولت را فقط در مواردی خاص قابل هزینه می‌داند. در ارتباط با اینکه کمک دولت چه کسانی را شامل می‌شود از قول حضرت موسی بن جعفر(ع) آمده است که فرموده‌اند:

“کسی که برای اداره زندگی خود و عائله‌اش تلاش می‌کند، مانند کسی است که در راه خدا جهاد می‌کند و اگر در زندگی دچار کسر و کمبود شده با توکل بر خدا و رسولش وام بگیرد و بدین وسیله خود و عائله‌اش را اداره کند. چنانچه قبل از پرداخت وام بمیرد، بر امام و پیشوای مسلمین لازم است آن را ادا کند و اگر امام (دولت اسلامی) از پرداخت آن خودداری کند مسئول بوده و گناه آن دامنگیر او خواهد شد.” خداوند می‌فرماید: “زکات حق فقرا و مساکین و بدهکاران است و کسی که برای گذران زندگی و عائله خود وام گرفته، فقیر و مسکین و هم وامدار است.”^{۷۱}

ملاحظه می‌شود که هر فردی باید برای اداره زندگی خود و عائله‌اش تلاش کند و اگر علی‌رغم کار و تلاش، دچار کسر و

۷۱- زندگی امام موسی بن جعفر(ع)، ج ۱، ص ۲۳۳. به نقل از قریشی، شریف؛ کار و حقوق کارگر، (تهران، دارالکتب الاسلامیه، ۱۳۶۶)، ترجمه ادیب لاری، محصل یزدی، چاپ چهارم، ص ۲۷۳.

کمبود شد، وام بگیرد، وامی که باید آن را باز گرداند. آنگاه اگر او بمیرد و بدهکاری داشته باشد، دولت اسلامی باید وام او را پردازد. این بدین معنی است که کمک از بیت‌المال در مورد کسانی که امکان دریافت وام دارند، جبران بدهی فرد در صورت فوت وی است. البته کسانی که دچار فقر بوده و مسکین می‌باشند نیز شامل کمک هستند که محل تأمین بودجه آن نیز باز مردم هستند.

- امام صادق(ع) می‌فرماید:

• “هر کسی بمیرد و دینی داشته باشد، ادای دین او و نگاهداری عیال او بر عهده ماست...”^{۷۲}

• «از مردم قطع امید کردن و از ثرویشان چشم پوشیدن و به درآمد “کار” خود قانع بودن، برای مرد باایمان مایه عزّ دینی و روح جوانمردی و شرف دنیوی است. چنین انسانی در نظر مردم بزرگ و بین فامیل خود محترم و در محیط خانواده‌اش دارای هیبت و عظمت خواهد بود. او در ضمیر خود و نظر دیگران بی‌نیازترین مردم است.”^{۷۳}

در مورد چگونگی هزینه کردن بیت‌المال، مباحث مفصلی در اسلام وجود دارد که در این مختصر فقط به چند مورد آن

۷۲- کلینی، محمدبن یعقوب، الفروع من الکافی، (تهران، دارالکتب الاسلامیه، ۱۳۹۱ ه.ق.)، جلد ۷، ص ۱۶۸.

۷۳- به نقل از معصومین (ع): محدث قمی، سفینه‌البحار، (تهران، کانون انتشارات عابدی، بی‌تا) ص ۳۲۷. در موضوع غنی.

اشاره شد. این قسمت از مطلب را با فرمایشی از پیامبر اکرم (ص) زینت می‌بخشیم آنجا که می‌فرمایند:

• «هر کس از زحمت و دسترنج خویش مخارج زندگی را تأمین نماید روز قیامت در صف پیامبران قرار گرفته و از ثوابی که آنها را شامل می‌گردد نیز بهره‌مند می‌شود.»^{۷۴}

زینت دنیا

• در حدیث آمده است که: «فخر مؤمن و زینت دنیا و آخرت در سه چیز است: (۱) نماز آخر شب. (۲) امید نداشتن به دست مردم. (۳) داشتن ولایت امام از آل محمد(ص).»^{۷۵}

• «امام باقر (ع) - هر کس که برای بی‌نیازی از مردم، و در رفاه قرار دادن خانواده خود و نیکی به همسایه، به کسب روزی بپردازد، روز قیامت در حالی خدای بزرگ را ملاقات می‌کند که صورتی همچون ماه شب چهاردهم دارد.»^{۷۶}

۷۴- قال النبی (ص): مَنْ أَكَلَ مِنْ كَلِّ يَدِهِ يَكُونُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فِي عِدَادِ الْأَنْبِيَاءِ وَ يَأْخُذُ ثَوَابَ الْأَنْبِيَاءِ. نوری طبرستانی، میرزا حسن، مستدرک الوسائل، چاپ قدیم، ۱۳۱۹ ه. ق؛ ص ۴۱۷.

۷۵- محدث قمی، سفینه البحار، (تهران، کانون انتشارات عابدی، بی‌تا) ص ۳۲۷.

۷۶- کلینی، محمدبن یعقوب، الفروع من الکافی، (تهران، دارالکتاب الاسلامیه، ۱۳۹۱)، ج ۵، ص ۷۸، حدیث شماره ۵.

- در حدیثی دیگری از امام صادق(ع) آمده است: کسی که دنبال کسب و کار رود از مردم "بی‌نیاز" شود. "راوی گوید: اگر چه عیالوار باشد؟ فرمودند: "اگر چه عیالوار باشد"^{۷۷}
- از امام صادق(ع) نقل شده است که: اگر گمان کردی یا این خبر به تو رسید که فردا قیامت بر پا می‌شود (یا حضرت قائم ظهور می‌کنند) از طلب روزی (و کسب و کار) دست مکش و اگر بتوانی کل بر دیگران (بار دوش دیگران) مباحی، مباحی.^{۷۸}
- در مواردی از کَلُّ بر مردم، با عنوان ملعون یاد شده است.^{۷۹}
- امام علی(ع) فرمودند. "خداوند عزوجل به داوود(ع) وحی کرد: بدرستی که تو بنده خوبی هستی پس چرا از بیت‌المال می‌خوری و با دست خودت کار نمی‌کنی؟ پس داوود(ع) گریست. پس وحی شد به آهن که رام و نرم شو برای بنده من داوود. پس خداوند برای او ذوب شدن آهن را کشف کرد. پس هر روز زرهی می‌ساخت و آن را به هزار درهم می‌فروخت و ۳۶۰ زره

۷۷- «... قال (ع): مَنْ طَلَبَ التِّجَارَةَ اسْتَغْنَى عَنِ النَّاسِ، قَلْتُ وَ إِنْ كَانَ مَعِيلاً؟

قال: وَ إِنْ كَانَ مَعِيلاً... "حَرَّ عَامِلِي، مُحَمَّدِ بْنِ حَسَنِ، وَسَائِلَ الشَّيْعَةِ، ج ۱۲، ص ۴، حدیث شماره ۸.

۷۸- کلینی، محمد بن یعقوب، الفروع من الکافی، ج ۵، ص ۷۹، حدیث شماره ۹. الامام صادق(ع): «إِنْ ظَنَنْتَ أَوْ بَلَغَكَ أَنَّ هَذَا أَمْرًا كَائِنًا فِي غَدٍ، فَلَا تَدْعَنَّ طَلِبُ الرِّزْقِ وَ إِنْ اسْتَطَعْتَ أَنْ لَا تَكُونَ كَلًّا فَافْعَلْ.

۷۹- "ملعون من القى كَلَّهُ على النَّاسِ." فیض کاشانی، ملا محسن؛ المحجَّة البيضاء، (تهران، دفتر انتشارات اسلامی، بی‌تا)، چاپ دوم، ص ۱۴۳.

ساخت و آنها را به ۳۶۰۰۰۰۰ درهم فروخت و از بیت‌المال بی‌نیاز گردید.^{۸۰}

• حدیث: بر شماست کوشش و اجتهاد و هنگامی که نماز صبح را بجا آورید در پی روزی از طریق حلال بروید.^{۸۱}

توقع شغل از دولت

دولت وظیفه دارد به مسئله اشتغال اتباع کشور خویش بیاندهد و برای آن برنامه ریزی بکند. از این منظر می‌توان عملکرد دولت و کلا حکومت را ارزیابی کرد. اما آیا ایجاد شغل فقط وظیفه حکومت است؟! آیا خود جویندگان کار در این رابطه بی‌نقش هستند؟! قطعاً دولت در مرحله کنونی مهمترین وظیفه‌اش تلاش و برنامه ریزی برای حل معضل اشتغال است و هر گونه کوتاهی در این زمینه عواقبی وخیم و غیر قابل جبران به دنبال خواهد داشت. حل معضل اشتغال در

۸۰- ان امیر المؤمنین (ع) قال: "او حی الله عزو جلّ إلى داود(ع) إنکَ نعم العبد لولا أنّک تأکل من بیت المال و لا تعمل بیدک شیئاً"، قال: فبکی داود(ع)، فاوحی الله عزّ و جلّ إلى الحدید أن کن لعبدی داود، فلان فالان الله تعالی له الحدید فكان یعمل کلّ یوم درعا" فیبعها بألف درهم فعمل (ع) ثلاثمائة و ستین درعا" فباعها بثلاثمائة و ستین ألفاً" و استغنی عن بیت‌المال. شیخ صدوق، من لایحضره الفقیه، ج ۳، صص، ۱۶۲ و ۱۶۳ حدیث شماره ۳۵۹.

۸۱- «... علیکم بالجدّ و الاجتهاد و إذا صلیتم الصبح فانصرفتم فیکروا فی طلب الرزق و اطلبوا الحلال...» حرّ عاملی، محمدبن حسن، وسائل الشیعه، جلد ۱۲، ص ۱۲، حدیث شماره ۸.

کشوری با جمعیت عمدتاً جوان، همچون ایران، بزرگترین گام در جهت پیشرفت و توسعه همه جانبه کشور و بی‌توجهی به آن، بزرگترین خطری است که کشور را در ابعاد گوناگون تهدید می‌کند.

در این ارتباط همه باید انتظار رهبر معظم انقلاب اسلامی را در ارتباط با حل موضوع اشتغال برآورده ساخته و به طور جدی در صدد حل آن برآیند.

اما آیا به غیر از دستگاه‌های حکومتی، خود جویندگان کار و حتی شاغلین در این ارتباط، نقشی ندارند؟! متأسفانه یکی از معضلات کشور در این ارتباط این است که بسیاری از جویندگان کار، توقع دارند که شغل دولتی به دست آورند یا به عبارتی به استخدام دولت درآیند، یا اینکه دولت برای آنها کار بیابد. اینها برای خود نقشی قائل نیستند. حتی فارغ‌التحصیلان دانشگاهها نیز چنین توقعی را از دولت دارند. مشکل در اینجا است که آموزش و پرورش و دانشگاه‌های ما و نیز رسانه‌های گروهی، متأسفانه بجای نیروی کارآفرین، عمدتاً "افراد متوقع و حداکثر کارکن را تربیت می‌نمایند. چند بار از رسانه‌ها شنیده‌ایم که فارغ‌التحصیلان گفته‌اند که کار پیدا نکرده‌اند. آیا جز در ادارات دولتی به دنبال کار بوده‌اند؟ آیا وقتی در بخش دولتی یا خصوصی به کار دعوت نشده‌اند، به فکر بوجود آوردن شغل افتاده‌اند. همواره اقلیتی از داوطلبان کنکور به دانشگاهها راه یافته‌اند. آیا وقتی کسی به دانشگاه راه یافته است؟ در این اندیشه بوده است که باید محور ایجاد شغل حداقل برای خود و کسانی باشد که نتوانسته‌اند به

دانشگاه راه یابند. چگونه کسی که به فکر ایجاد شغل برای خود نبوده، می‌تواند برای ایجاد شغل برای دیگران قدم بردارد؟! یکی از بهانه‌هایی که معمولاً "مطرح می‌سازند این است که در رشته تحصیلی خویش شغلی پیدا نکرده‌اند. چه انتظاری از کسانی که در رشته تحصیلی خویش قادر به کارآفرینی نیستند می‌توان داشت؟! آنچه باید به عنوان فرهنگ عمومی درآید این است که هر کار حلالی بهتر از بیکاری است و هر مقدار درآمد حلال (هر چند اندک) بهتر از بیکار نشستن است.

معمولاً در کشورهای اروپایی و آمریکا و کانادا، دانشجویان (اعم از ایرانی و خارجی و نیز خود اتباع این کشورها و...) در مقاطع عالی تحصیلی برای تأمین هزینه زندگی و تحصیل خود به کارهای مختلفی، از جمله حملی، عملگی، بیبی سیت (بخوانید کُلفتی)، ظرف شویی و گارسونی و خدمگی و نظافتچی در رستورانها و هتلها، شاگردی در پمپ بنزینها و... مشغول می‌گردند و این کار را ننگ نمی‌دانند. اگر این افراد مشغول به تحصیل، موفق به کسب شغل رانندگی تاکسی شوند، خیلی هم خوشحال خواهند شد. جالب اینکه نامزدهای مجالس قانون‌گذاری این کشورها در تبلیغ برای خود اینگونه سوابق شغلی خود را نیز ذکر می‌کنند، زیرا در این کشورها اینگونه مشاغل را ننگ نمی‌دانند، اما در ایران، اگر کسانی چنین سوابقی داشته باشند، آنرا پنهان می‌کنند.

تصور کنید اگر به دانشجویی گفته شود که برای تأمین بخشی از مخارج خود به این کارها دست بزند چه غوغایی به راه

خواهد افتاد و آنرا اهانت به "شئونات" خود تفسیر خواهند کرد و البته طبیعی است در کشوری که عبارات "عمله" و "حمال" به عنوان فحش بکار برده می‌شود و از "پرکاری" به عنوان "خرکاری" و "سگ دوئی" یاد می‌شود، چنین تفسیری از "شئونات" نیز رایج باشد.

واقعیت این است که در کشور ما، معضل بزرگی به نام فرهنگ کار وجود دارد که وقتی این معضل در کنار توقعات روزافزون از حکومت، در هر زمینه‌ای قرار می‌گیرد، بحران ایجاد می‌کند. در ارتباط با موضوع اشتغال چنانچه دولت و مجلس هم وظیفه خود را به فراموشی سپارند، فاجعه رخ خواهد داد.

مرز کار خوب بود

در قسمت قبل گفتیم که بسیاری از افراد متوقعند که دولت برای آنها شغل ایجاد کند. این افراد برای خود در این زمینه نقش قائل نیستند. در اینجا مروری بر دیدگاه اسلام در ارتباط با وظیفه افراد در جستجوی معیشت برای خود ضروری می‌نماید.

• از پیامبر اکرم (ص) نقل شده است که:

"عده‌ای از اصناف امت من هستند که دعایشان مستجاب نمی‌شود... از جمله مردی که در خانه می‌نشیند و می‌گوید: پروردگارا روزی مرا برسان و برای طلب روزی از خانه‌اش خارج نمی‌شود. پس خدای عزوجل باز فرماید: ای بنده من

آیا برای تو راهی برای طلب روزی و تصرف در زمین بوسیله
اعضاء و جوارح سلامت قرار ندادم... تا کَلُّ بر اهلت
نباشی؟^{۸۲}

• حدیث:

“در طلب زندگی و معیشتان سستی مکنید و سنگین نشوید.
بدرستی که پدران ما در این مورد با شتاب حرکت می‌کردند و
آن را طلب می‌کردند.”^{۸۳}

“بدرستی که هر آینه منفور دارم مردی را که دهانش را به
سوی پروردگار باز کرده و می‌گوید خدایا روزی مرا بده و
دنبال روزی رفتن را کنار گذاشته‌است.”^{۸۴}

• برطبق حدیثی:

شخصی به امام صادق(ع) عرض کرد: “از خدا برای من طلب
روزی کن که زندگیم درهم و برهم شده است. امام فوری
پاسخ دادند: “نه... از خانه درآ و تلاش کن!”

• حضرت علی(ع) می‌فرمایند:

“کسی که آب و خاک یعنی نعمتهای طبیعی که خداوند در
اختیار او قرار داده دارد و نیروی انسانی خویش را برای بهره

۸۲- «... فيقول الله عزّ و جل له: عبدی ألم أجعل لك السبیل إلى الطلب و
التصرف فی الارض بجوارح صحیحه... لکیلا تكون کلاً علی اهلک...» حرّ
عاملی، محمدبن حسن، وسائل الشیعه، ج ۱۲، ص ۱۴، حدیث شماره ۶. ۱۱۰۸.

۸۳- شیخ صدوق، مَنْ لَا یُحْضِرُهُ الْفَقِیْه، ج ۳، ص ۱۵۷، حدیث شماره ۳۵۷۶.

۸۴- حرّ عاملی، محمدبن حسن، وسائل الشیعه، ج ۱۲، ص ۱۵، حدیث شماره

بررداری به کار نمی‌بندد و در عین حال با فقر و گدایی زندگی می‌کند، نفرین و لعنت بر او باد!"^{۸۵}

• پیامبر اکرم (ص):

"روز قیامت سایه عرش الهی که سایه‌ای جز سایه او نیست بر سر آن مردی قرار می‌گیرد که برای تأمین مخارج زندگی خود و خانواده‌اش از خانه خارج می‌گردد و با تکیه بر عنایت خداوند در روی زمین به جستجو و تلاش می‌پردازد."^{۸۶}

"در قسمت‌های قبلی، در مورد تمجید اسلام از کارهای حلال روایاتی ذکر شد. اینک به نظر می‌رسد که ما باید محورهای ذیل را در ارتباط با فرهنگ کار در کشور رایج کنیم:

- مرز کارهای خوب و بد، مرز حلال و حرام خدا است.
- هر کار حلالی شریف و محترم است و هیچ شغل حلالی پست نیست.
- هر کار حلالی بر بیکاری ارجح است.
- افراد نباید در جستجوی کار و درآمدِ حلال سستی کنند.

۸۵- "مَنْ وَجَدَ مَاءً وَ تَرَاباً ثُمَّ افْتَقَرَ فَأَبْعَدَهُ اللَّهُ". به نقل از: الحدیث، احادیث گردآوری شده از کتابهای "گفتار فلسفی" توسط مرتضی فرید، (تهران، دفتر نشر و فرهنگ اسلامی، ۱۳۶۵)، ج ۳، ص ۲۶.

۸۵- عَنْ النَّبِيِّ (ص) أَنَّهُ قَالَ: "تَحْتَ ضِلِّ الْعَرْشِ يَوْمَ لَا ظِلَّ إِلَّا ظِلُّ رَجُلٍ فَرِحَ ضَارِباً فِي الْأَرْضِ يَطْلُبُ مِنْ فَضْلِ اللَّهِ مَا يَكْفِي بِهِ نَفْسَهُ وَيَعُوذُ بِهِ عَلَى عِيَالِهِ". تمیمی مغربی، احمدبن حیون، دعائم الاسلام، (قاهره، دارالمعارف بمصر، ۱۳۸۵ ه.ق.)، ص ۱۵؛ نوری طبرستانی، میرزا حسین، مستدرک الوسائل، (چاپ قدیم، ۱۳۱۹ ه.ق.)، ص ۴۱۵.

خلاصه آنکه همانطور که مقام معظم رهبری طی سالهای گذشته بر آن تاکید فرمودند، موضوع اصلاح فرهنگ کار و تقویت وجدان کار، یکی از موضوعات مهم و کلیدی می باشد که باید همگی در این جهت اهتمام لازم را داشته باشند.

خوب کار کردن

خداوند متعال می فرماید: مَنْ عَمِلَ صَالِحًا فَلِنَفْسِهِ وَمَنْ أَسَاءَ فَعَلَيْهَا وَمَا رَبُّكَ بِظَلَّامٍ لِّلْعَبِيدِ

«هر کس عمل صالحی انجام دهد بر نفع خویشتن انجام داده و هر کس عمل بدی انجام دهد بر ضرر خویش کرده است و پروردگار تو بر بندگان ستم کننده نیست»^{۸۷}.

اگر مردم این آیه را با جان و دل باور کرده و فرمایش پیامبر اکرم حضرت محمد(ص) را ملاک کار خویش قرار دهند، آنجا که می فرمایند:

«خدا بنده ای را دوست دارد که چون کاری انجام می دهد، محکم کاری کند و آن را درست و استوار به انجام رساند.»^{۸۸}

۸۷- آیه ۴۶ سوره فصلت.

۸۸- از قول امام صادق (ع) نقل شده است که «پیامبر اکرم (ص) در هنگام دفن «سعدبن معاذ» خود به داخل قبر وی رفت و لحد وی را می چید و با دست خود می پرداخت و با سنگ و گل خلل و فرج آن را محکم می کرد. هنگامی که کار ساختن لحد را پایان داد و بر آن خاک ریخت و گور را پُر کرد فرمود: من می دانم که این گور (و لحد آن) فرسوده می شود و می پوسد، لیکن خدا بنده ای را دوست دارد که چون کاری انجام می دهد، محکم کاری کند و آن را درست و

بسیاری از مشکلات و معضلات فعلی جامعه و کشور بر طرف خواهد گردید. این در حالی است که متأسفانه کم نیستند افرادی که از زیر کار در رفتن را “زرنگی” تلقی می‌کنند و بر این باور هستند که با کار کردن و خوب کار کردن به جایی نمی‌توان رسید!!

چرا باید خودرویی که در ایران مونتاژ می‌شود به محض خروج از کارخانه، دچار مشکلات عدیده باشد؟! آیا توانایی ما کمتر از سایر ملل است؟! که خوشبختانه چنین نیست. چرا تقریباً بلااستثناء، قسمت رو و قابل رویت جعبه‌های میوه با قسمت زیر جعبه یکسان نیست؟! همین تفاوت گاه، بین نمونه عرضه شده برای صادرات و کالای صادر شده پیش می‌آید و به بازار کالاهای صادراتی کشور لطمه می‌زند. متأسفانه باید اعتراف کرد که ما به شدت نیاز به تقویت وجدان و فرهنگ کاری داریم. اگر مردم ما که خوشبختانه به اسلام پایبند هستند، دستورات اسلامی را در این ارتباط رعایت کنند، راه پیشرفت و توسعه کشور و زمینه بهبود وضعیت اقتصادی خود و خانواده خود را فراهم خواهند کرد.

در اینجا به نمونه‌هایی از دستورات اسلامی اشاره می‌شود:

• پیامبر اکرم(ص):

استوار به انجام رساند (و سرسری نگیرد و از سر وا نکند). «إِنِّي لَأَعْلَمُ أَنَّهُ سَيَبْلِي وَ يَصِلُ الْبَلَى إِلَيْهِ وَ لَكِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ عَبْدًا إِذَا عَمِلَ عَمَلًا أَحْكَمَهُ». شیخ صدوق، “امالی” ص ۳۴۴، به نقل از حکیمی، محمدرضا و...، “الحیاء”، ج ۱ (فارسی)،

“بهترین کسبها، کسبی است که کارگر با دست کند اگر با دقت انجام گیرد.”^{۸۹}

• امام صادق(ع):

“تلاش تو در راه کسب معاش باید فوق مشخصه مسامحه‌گری باشد که در اثر سستی حق کار را ضایع کرده است...”^{۹۰}

• امام علی(ع): “خداوند شخص صنعتگر امین را دوست دارد.”^{۹۱}

• پیامبر اکرم(ص): “خداوند متعال دوست دارد به هنگامی که یکی از شما کاری را انجام می‌دهد آن را به صورت درست و متقن انجام دهد.”^{۹۲}

• “پیامبر اکرم (ص): «کسی که بدون آگاهی و دانش لازم کاری را انجام دهد فسادش بیشتر از صلاحش خواهد بود».”^{۹۳}

۸۹- نهج الفصاحه، حدیث شماره ۱۴۹۵.

۹۰- « لَيْكِن طَلَبَكَ الْمَعِيشَةُ فَوْقَ كَسْبِ الْمَضْيَعِ ... » مجموعه ورام، ج ۱، ص

۱۳، به نقل از: الحدیث، همان، ص ۷.

۹۱- «إِنَّ اللَّهَ عَزَّوَجَلَّ يُحِبُّ الْمُحْتَرِفَ» حرّ عاملی، محمدبن حسن، وسائل

الشیعه، ج ۱۲، ص ۴، حدیث شماره ۶.

۹۲- «قال النبي (ص): إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى يُحِبُّ إِذَا عَمِلَ أَحَدُكُمْ عَمَلًا أَنْ يُتَقِنَهُ.» ری

شهری، میزان الحکم، ج ۷، ص ۲۹، به نقل از: تقوی دامغانی، سیدرضا؛ چهل

حدیث، به نقل از کار و کارگر، (تهران، مرکز چاپ و نشر سازمان تبلیغات

اسلامی، ۱۳۷۳)، چاپ دوم.

• پیامبر اکرم (ص):

“خدا دوست دارد وقتی کسی کاری می‌کند به نحو احسن انجام دهد.”^{۹۴}

توقع از بودجه دولت

از ضعف‌های مهم فرهنگی کشور این است که بهبود امور را فقط از حکومت توقع می‌کنیم. گرچه دولت بدون شک نقش بسیار مهمی در بهبود در امور دارد و به همین جهت نیز اسلام تأکید زیادی بر ضرورت تشکیل حکومت صالح اسلامی دارد، ولی نمی‌توان همه چیز را از دولت به معنی کامل آن یعنی مجموع حکومت توقع نمود.

حکومت حقه، در صورت همراهی مردم می‌تواند به موفقیت دست یابد، در غیر این صورت تحقق شکست‌ها قطعی است. یک دلیل مهم هم، عدم همراهی مردم با حکومت معصوم یعنی حضرت علی(ع) است که گلایه‌های آن حضرت را به دنبال داشت و از عواقب آن همگی آگاه هستیم. در انقلاب اسلامی، همراهی مردم با حکومت اسلامی بود که پیروزیها را یکی پس از دیگری به دنبال داشت. مقاومت و پیروزی در

۹۳- «قال رسول الله (ص): مَنْ عَمِلَ عَلَى غَيْرِ عِلْمٍ كَانَ مَا يُفْسِدُهُ أَكْثَرَ مِمَّا يُصْلِحُهُ». کلینی، محمد بن یعقوب، اصول کافی، ج ۱، مترجم سید جواد مصطفوی، تهران، انتشارات علمیه الاسلامیه، بی‌تا، ص ۵۵.

۹۴- “يحب الله العامل اذا عَمِلَ أَنْ يُحَسِّنَ”. میزان الحکمه، ج ۷، ص ۲۹ به نقل از تقوی دامغانی، ص ۲۸، نهج الفصاحه صص ۱۵۱، ۴۳، حدیث شماره ۳۲۱۷.

جنگ هشت ساله، نتیجه چنین همدلی و همراهی‌ای بود و در مقابله با تحریم‌های همه جانبه غربی‌ها نیز اینگونه عمل شد. اگر بخواهیم بر معضلات اقتصادی نیز فائق آییم، هم عملکرد دولت و هم رفتار مردم و هم همکاری و همدلی مردم و حکومت، در آن نقش اساسی دارند. اگر ما دستورات اسلامی را دقیقاً به اجرا در آوریم، موفقیت حتمی خواهد بود.

این باور در بین مردم رواج دارد که حل مشکلات مالی و معیشتی مردم بر عهده دولت است و حل مشکلات باید از طریق استفاده از بودجه دولت تأمین شود. تلاش برای دسترسی به این بودجه، حجم زیادی از فعالیتها را تشکیل می‌دهد و هر کس موفق شود بودجه‌ای را در این ارتباط به خود اختصاص دهد، احساس موفقیت به او دست می‌دهد.

بسیاری از مسئولین اعم از مسئولین اجرایی و نمایندگان محترم مجلس در ادوار مختلف نیز با همین باور، بر اساس تبارگرایی، به رقابت و مبارزه برای اختصاص بودجه بیشتری به منطقه خود پرداخته و موفقیت در این امر را یک پیروزی بزرگ می‌شمارند. مردم مناطق مختلف نیز از نمایندگان خود و نیز از همشهریانی که مناسب اجرایی را بدست آورده‌اند، چنین انتظاری را دارند و متأسفانه کم نیستند افرادی که این چنین عملکردی را افتخارآمیز دانسته و به اعمال خود در این راستا می‌بالند. این افراد، با انتقال طرحهای عمرانی و صنعتی، از محل مناسب کارشناسی شده به منطقه خویش، گاه زیانهای مستمر جبران ناپذیری را به اقتصاد کشور وارد آورده‌اند و چه

بسا طرح‌های مهمی را که در جای مناسب می‌توانستند سودآور باشند، به طرح‌های زیانده‌ی تبدیل کرده‌اند که همواره نیازمند اختصاص بودجه کمکی از بودجه دولت شده‌اند و ضرر هنگفتی به اقتصاد کشور و به نفع مزایای محدود منطقه خود وارد آورده‌اند. این تبعیض و اجحاف، نه تنها در امور مربوط به اموال عمومی، بلکه در ارتباط با استخدام‌های دولتی نیز مشاهده می‌شود، گرچه در انتصابات نیز، به نوعی موضوع بیت‌المال مطرح می‌باشد.

با انتصاب یک فرد در یک مسئولیت، بستگان، همسایه‌ها، هم‌محل‌های، همشهریان، هم‌جناحی‌های آن مسئول، بدون توجه به شایستگی‌ها، در موقیتهای مختلف منصوب می‌گردند. وقتی یک مسئولی از ویژگیهای خاص چهره یا لهجه یا پسوند محل تولد در نام فامیل خاصی برخوردار باشد، پنهان کردن انگیزه انتصابات با ملاکهای غلط فوق‌الذکر مشکلتر خواهد بود.

وقتی مسئولی به آن حد می‌رسد که بستگان و همشهریان و... خود را شایسته‌ترین‌ها بداند فاجعه عمیق‌تر است.

امام علی (ع) و بودجه عمومی

در قسمت قبلی، به توقعات رایج، برای برخورداری افراد از بودجه عمومی اشاره شد. در اینجا، در ادامه مبحث قبلی، به داستان معروف عقیل و امام علی (ع) اشاره می‌گردد، به این

امید که تغییری در رفتار غلط رایج ایجاد نماید. این مطلب عینا به نقل از روزنامه جمهوری اسلامی نقل می‌گردد:^{۹۵}

“مخارج سنگین و کثرت عائله، پشتش را زیر بار قرض خم کرده بود. هر تدبیری که می‌اندیشید موفق نمی‌شد که خود را از این وضعیت فلاکت بار رها سازد.

فقر و تنگدستی او نه تنها باعث عذاب او و خشنودی دشمنانش، که موجب تعجب همگان نیز شده بود، “برادر خلیفه باشی و زندگی‌ات اینگونه باشد؟!...”

بارها با خود کلنجار رفته بود... “آیا به نزد او بروم؟ آیا از او چیزی بیش از سهم خود بخواهم؟” و هر بار به خود پاسخ داده بود: “نه! هر کس علی را نشناسد من که او را خوب می‌شناسم! عدالت او از کودکی با وی بود، از همان زمانی که من و بقیه همبازیانش از اخلاق او شگفت زده بودیم... نه! او از مال خودش هر چه بخواهم به من می‌دهد، اما هیئات که درهمی از مال عمومی را به من ببخشاید...” اما سرانجام، احتیاج و فقر مفرط آنچنان او را تحت فشار قرار داد که تصمیم خود را گرفت....

شب بود و هوای کوفه گرم و تفتیده. دو برادر روی بام دارالاماره نشسته، مشغول گفتگو بودند. “عقیل” پس از مدتی حاشیه رفتن سر اصل مطلب رفت: “برادر! من زیر بار قرض

مانده‌ام دستور فرما قرض مرا ادا کنند تا زحمت را کم کرده به خانه برگردم.

- چقدر مقروضی؟

- صد هزار درهم؟

قلب رئوف برادر فشرده شد و آثار غصه و اندوه بر پیشانی نورانی‌اش نقش بست. سرش را پایین انداخت و با شرمندگی گفت: "متأسفم برادر جان که اینقدر ندارم تا قرض تو را کاملاً بدهم. ولی صبر کن تا زمان پرداخت حقوق برسد، از سهم شخصی خودم برمی دارم و به تو می‌دهم. اگر نه این بود که خانواده خودم خرج دارند، تمام سهم خودم را به تو می‌دادم."

- چی؟! صبر کنم تا وقت پرداخت حقوق برسد؟ بیت‌المال و خزانه کشور در دست توست، چرا مرا به رسیدن زمان پرداخت حقوق حواله می‌کنی؟ بعلاوه، مگر تمام حقوق تو چقدر است؟ فرضاً تمام حقوقت را به من بدهی، چه دردی از من دوا می‌شود؟

- خزانه دولت پول دارد یا ندارد، چه ربطی به من و تو دارد؟! من و تو هر کدام فردی هستیم مثل سایر افراد مسلمین. درست است که تو برادر منی و من باید تا حد امکان به تو کمک کنم، اما از مال خودم، نه از بیت‌المال مسلمین."

مباحثه ادامه داشت و عقیل با زبانهای مختلف و به عناوین گوناگون اصرار و سماجت می‌کرد که "اجازه بده از بیت‌المال پول کافی به من بدهند تا من بروم."

بام دارالاماره به بازار کوفه مشرف بود و صندوقهای پول تجار و بازاریان از آنجا دیده می‌شد. در این بین که عقیل همچنان بر درخواست خود پافشاری می‌کرد. امام علی(ع) رو به او کرد و گفت: "اگر باز هم اصرار داری و سخن مرا نمی‌پذیری پیشنهادی به تو می‌کنم. اگر عمل کنی می‌توانی تمام دین خویش را پردازی و بیش از آن هم داشته باشی."

- چه کار کنم؟

- در آن پایین صندوقهای پر پولی است. همین که خلوت شد و کسی در بازار نماند. برو آنها را بشکن و هر چه دلت می‌خواهد بردار!

- صندوقها مال کیست؟

- مال مردم و کسبه است که نقدینه خود را در آن می‌ریزند.
- عجب! به من پیشنهاد می‌کنی که صندوق مردم را بشکنم و اموال آنان را که به هزار زحمت به دست آورده و در این صندوقها ریخته و به خدا توکل کرده و رفته‌اند. بردارم و بروم؟

- پس تو چگونه به من پیشنهاد می‌کنی که صندوق بیت‌المال مسلمین را برایت باز کنم؟ مگر این مال متعلق به کیست؟ این هم متعلق به مردمی است که خود راحت و بی‌خیال در خانه‌های خویش خفته‌اند... اکنون پیشنهاد دیگری می‌کنم.

- دیگر چه پیشنهادی؟

- شمشیر خویش را بردار! من نیز شمشیرم را برمی‌دارم. در نزدیکی کوفه شهر قدیمی "حیره" است که مکان بازرگانان

عمده و ثروتمندان بزرگ محسوب می‌شود. شبانه دو نفری می‌رویم و به یکی از آنها شبیخون می‌زنیم و ثروت کلانی با خود می‌آوریم!

- بردار جان! من برای دزدی نیامده‌ام که تو این حرفها را می‌زنی. من می‌گویم از بیت‌المال و خزانه کشور که در اختیار توست پولی به من بده تا قرض خود را بدهم.

- اتفاقاً! اگر مال یک نفر را بدزدیم بهتر است از اینکه مال صد هزار مسلمان، یعنی مال همه مسلمین را بدزدیم. چطور شد که ربودن مال یک نفر با شمشیر دزدی است، ولی ربودن مال عموم مردم دزدی نیست؟ تو خیال کرده‌ای که دزدی فقط منحصر در این است که کسی به دیگری حمله کند و با زور مال او را از چنگش بیرون بیاورد. شنیع‌ترین اقسام دزدی همین است که تو الان به من پیشنهاد می‌کنی."

کار و فقر

"چون کشورمان از منابع غنی زیر زمینی برخوردار است، ضرورتی به کار زیاد نیست." این باور غلطی است که متأسفانه در کشور رایج است و یکی از موانع فرهنگی توسعه در کشور می‌باشد. این در حالی است که برخورداری از امکانات زیاد می‌تواند زمینه را برای پیشرفت و توسعه سریعتر فراهم آورد و امید به آینده را افزایش دهد، به این شرط که مردم، با کار و تلاش زیاد خود، امکانات بالقوه را به امکانات بالفعل تبدیل کنند. در این صورت رشدی سریعتر از سایر

ملل را تجربه خواهند کرد. کشورهایی که از فرهنگ غنی کار برخوردار بوده‌اند، حتی اگر از منابع غنی زیر زمینی بهره‌ای نداشتند، رشد سریعی را تجربه کرده‌اند و کشورهای غنی از لحاظ منابع زیرزمینی ولی ضعیف از نظر فرهنگ کار عقب افتاده، نیازمند کمک همان کشورهای ضعیف از نظر منابع و قوی از نظر فرهنگ کار شده‌اند.

در اینجا نگاهی به آیات و روایات، راه صحیح را به ما نشان می‌دهد.

• قرآن:

ای آل داوود به شکرانه نعمت‌هایی که به شما ارزانی داشتیم "کار"

کنید که بندگان شکرگزار من کم هستند. سوره سبا آیه ۱۳

قرآن: وَهُوَ الَّذِي سَخَّرَ الْبَحْرَ لِتَأْكُلُوا مِنْهُ لَحْمًا طَرِيًّا وَتَسْتَخْرِجُوا مِنْهُ حَلِيَّةً تَلْبَسُونَهَا وَتَرَى الْفُلْكَ مَوَاجِرَ فِيهِ وَلِتَبْتَغُوا مِنْ فَضْلِهِ وَلِعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ

اوست خدایی که دریا را در تسخیر شما قرار داد تا از آن گوشت‌های تازه (صید کرده) و بخورید و از آن دریا(ها)، زینت‌ها و زیورها برای پوشیدنی‌ها استخراج نمایید و می‌بینید که چگونه کشتی‌ها سینه آبها را می‌شکافند (و بر دریا روان هستند) تا از "فضل خداوند" بجوید (و نعمتها بدست آورید).^{۹۶}

امام علی (ع):

کسی که آب و خاک دارد (یعنی نعمتهای طبیعی که خداوند در اختیار او قرار داده را دارد و نیروی انسانی خویش را برای بهره‌برداری به کار نمی‌بندد) و در عین حال با فقر و گدایی زندگی می‌کند، نفرین و لعنت بر او باد.^{۹۷}

در قسمتهای قبل به عواملی که موجب فقر و رشد بیکاری می‌شوند اشاره و راههای مقابله با آن ذکر شد. در این قسمت به احادیثی در ارتباط با نتایج حاصل از فقر اشاره می‌شود (با توجه به اینکه بیکاری موجب فقر است):

- بیم آن است که فقر به کفر انجامد.^{۹۸}
- ناداری مایه اندوه بسیار است و اندوه بدن را منهدم می‌کند.^{۹۹}
- ناداری مایه سراسیمگی عقل است.^{۱۰۰}
- بدرستی که فقر نقصی برای دین است.^{۱۰۱}

۹۷- "مَنْ وَجَدَ مَاءً وَ تَرَاباً ثُمَّ افْتَقَوْا فَاَبْعَدَهُ اللهُ" ... به نقل از الحدیث، احادیث گردآوری شده از کتابهای "گفتار فلسفی" توسط مرتضی فرید (تهران، دفتر نشر فرهنگ اسلامی، ۱۳۶۵)، ج ۳، ص ۲۶.

۹۸- کان الفقر أن يكون كُفراً: نهج الفصاحه، ص ۴۴۹، حدیث شماره ۲۱۱۴.

۹۹- "الْفَقْرُ أَحْزَانٌ، وَالْحَزْنُ يَهْدِمُ الْجَسَدَ" (در برخی از نسخه‌ها به جای "الْفَقْرُ"، "الفقر" آمده است. غرر الحکم، صص ۱۳ و ۱۷، به نقل از: حکیمی، محمدرضا و... "الحیاء"، ج ۳، ص ۳۰۹.

۱۰۰- «الْفَقْرُ مَدْهَشَةٌ لِلْعَقْلِ»، نهج البلاغه، "فیض الاسلام" ص ۱۲۳۸، "عبده" ۳/۲۲۹ به نقل از حکیمی، محمدرضا و... ج ۳، ص ۳۱۰.

۱۰۱- "أن الفقر منصفه للدني"، نهج البلاغه، "فیض الاسلام"، ص ۱۲۳۸، "عبده" ۲۲۹/۳ به نقل از حکیمی، محمدرضا و...، ج ۳، ص ۳۱۰.

- هر کس به فقر دچار شود به چهار چیز دچار شده است: ضعف در یقین، نقصان در عقل، سستی در دین، کمی حیا، پس به خدا پناه می‌بریم از فقر".^{۱۰۲}
- هنگامی که انسان روزی خود را داشته باشد، آرامش می‌یابد".^{۱۰۳}

نقش حجاب در پیشرفت

ارزش‌های اجتماعی رایج در هر جامعه‌ای نقش مهمی در پیشرفت یا عقب افتادگی آن جامعه دارد.

از آنجا که ارزش بودن علم در هر جامعه‌ای تاثیر مستقیم در پیشرفت آن جامعه دارد، میزان و درجه این ارزش در جامعه به همان میزان در پیشرفت جامعه تاثیر گذار می‌باشد.

در جوامع غربی علم ارزش است اما ارزش‌های اجتماعی پررنگ دیگری نیز وجود دارد که در بسیاری از موارد عرصه را بر علم آموزی تنگ می‌نماید و افراد برای کسب احترام و ارزش اجتماعی به سمت این ارزش‌های پررنگ می‌روند.

۱۰۲- مجلسی، محمدباقر، بحارالانوار، ج ۷۲، ص، ۷، چاپ تهران، همچنین به عنوان نمونه به کتاب زیر مراجعه شود. عقیقی بخشایشی، پیکار با فاجعه گرسنگی و فقر، (تهران، انتشارات الهام و آئین جعفری، ۱۳۵۵).

۱۰۳- "ان النفس اذا أحرزت قوتها، استقرت"، حرّ عاملی، محمدبن حسن، ج ۱۲، ص ۳۲۰ حدیث شماره ۳.

در جوامع غربی جذابیت فیزیکی یکی از ارزش‌های مهم اجتماعی است و لذا وقت و انرژی و ثروت کلانی صرف این امور می‌شود و مسابقات در کسب احترام اجتماعی به مسابقه در نشان دادن جذابیت‌های فیزیک می‌انجامد. مسابقات ملکه زیبایی در این کشورها نمودی از این جو حاکم بر جوامع غربی است.

اما در اسلام هر چند جذابیت فیزیکی یک نعمت الهی محسوب می‌شود، لیکن صرفاً یک ارزش زناشویی است و نباید به یک ارزش اجتماعی تبدیل گردد. به همین لحاظ نیز برای اینکه این ارزش وارد روابط اجتماعی نگردد، اسلام حجاب را مقرر داشته است.

لذا در جامعه‌ای که جذابیت فیزیکی یک ارزش اجتماعی نباشد و در عین حال علم‌آموزی در حد عبادت خداوند به ارزشی والا تبدیل گردد، زمینه پیشرفت همه جانبه‌ای فراهم می‌گردد.

ژاپن از فرهنگ کار بسیار بالایی برخوردار بوده و ساعت مفید کاری‌اش بیشتر از ساعت مفید کاری در غرب می‌باشد، ضمناً برخلاف غرب، حداقل در سال‌های گذشته، اخلاقیات و پوشش زنان بهتر از غرب است، لذا علیرغم ویرانی در جنگ جهانی دوم و اصابت دو بمب اتمی به این کشور، توانست گوی سبقت را از غرب برآید و پیشرفت بسیار چشمگیرتری را تجربه نماید.

فصل ششم

اشعار، جملات قصار و

ضرب المثل های ایرانی و خارجی

اشعار فارسی

تشویق به کار و سخت کوشی و پرهیز از کاهلی و تنبلی در آثار شاعران ایرانی بسیار به چشم می خورد. ذیلاً به نمونه هایی از این اشعار اشاره می گردد:

فردوسی می نویسد:

تن آسایی و کاهلی دور کن بکوش و ز رنج تنت سور کن
که اندر جهان سود بی رنج نیست کسی را که کاهل بود گنج نیست

سعدی کار را ضرورت ضرورت زندگی اجتماعی دانسته و زندگی اجتماعی را بر اساس کار قابل توجیه می‌داند. او تجربه در کار را سرمایه بزرگی برای انسان بر می‌شمرد و بر آثار تربیتی و پرورشی کار تاکید می‌کند و معتقد است شخص بیکاره چیزی برای ارائه ندارد.

نابرده رنج گنج میسر نمی‌شود مزد آن گرفت جان برادر که کار کرد
به دست آهن تفته کردن خمیر به از دست بر سینه نزد امیر^{۱۰۴}

گرچه بیرون ز رزق نتوان خورد در طلب، کاهلی نشاید کرد
غواص اگر اندیشه کند کام نهنگ هرگز نکند دُرِ گرانمایه به چنگ^{۱۰۵}

وی در جای دیگر می‌گوید:

هر که نان از عمل خویش خورد منت از حاتم طائی نبرد
سعی ناکرده به جایی نرسد مزد اگر می‌طلبی راحت جان باید گفت^{۱۰۶}
ای که دستت می‌رسد کاری بکن پیش از آن کز تو نیاید هیچ کار
نام نیکو گر بماند ز آدمی به کزو مانند سرای زرنگار

مردان به سعی و رنج به جایی رسیده‌اند تو بی هنر کجا رسی از نقش پروری؟
عمری که می‌رود به همه حال جهد کن تا در رضای خالق بی چون به سربری

گر توکل می‌کنی در کار کن کسب کن پس تکیه بر جبار کن

۱۰۴- گلستان، باب اول، حکایت ۲۶

۱۰۵- گلستان، باب سوم، حکایت ۲۸

۱۰۶- گلستان، باب سوم، حکایت ۱۴

در ادبیات فارسی اشعار زیر به چشم می خورد:

به کارهای گران مرد کار دیده فرست که شیر شرز در آرد به زیر خم کمند
جوان اگر چه قوی یال و پیلتن باشد نبرد پیش مصاف آزموده معلوم است^{۱۰۷}

مولوی نیز بسیار بر جهد و کوشش تاکید داشته است به نحوی که در اشعار وی موارد زیادی مثل مورد زیر مشاهده می شود.

جهد کن تا نور تو رخشان شود تا سلوک و خدمت آسان شود

در شاهنامه فردوسی آمده است:
چو کاهل بود مرد بُرنا به کار ازو سیر گردد دل روزگار^{۱۰۸}

به رنج اندر است ای خردمند گنج نیابد کسی گنج نابرده رنج^{۱۰۹}

تن آسانی و کاهلی دور کن بکوش وز رنج تمت سور کن
که اندر جهان سود بی رنج نیست کسی را که کاهل بود گنج نیست^{۱۱۰}

ملک الشعرا بهار در وصف کار به زیبایی چنین سروده است:
برو کار می کن، مگو چیست کار که سرمایه جاودانی است کار
نگر تا که دهقان دانا چه گفت به فرزندان چون همی خواست خفت
که: «میراث خود را بدارید دوست که گنجی ز پیشینیان اندر اوست

۱۰۷- ترابی ۱۳۷۶: ۱۴۰

۱۰۸- سخن و سخنوران، ص ۸۹

۱۰۹- سخن و سخنوران، ص ۵۲

۱۱۰- خلاصه شاهنامه، ص ۷۰۲

من آن را ندانستم اندر کجاست
 پژوهیدن و یافتن با شماسست
 چو شد مهر مه، کشتگه برکنید
 همه جای آن زیر و بالاکنید
 نمـانید ناکـنده جایی ز باغ
 بگیریـد از آن گنج هر جا سراغ
 پدر مُرد و پوران به امید گنج
 به کاویدن دشت بردند رنج
 به گـاواهن و بیل کردند زود
 هم اینجا، هم آنجا و هر جا که بود
 قضا را در آن سال از آن خوب شخم
 زهر تخم برخاست هفتاد تخم
 نشد گنج پیدا ولی رنجشان
 چنان چون پدر گفت، شد گنجشان

حملات قصار

- بیل گیتس: مدیران موفق افراد باهوش تر از خود را استخدام می کنند.
- آلفرد دوموسه: آدمی شاگردی است که درد و اندوه او را تعلیم می دهد و هیچکس بدون احساس این معلم قادر به شناسایی خود نیست.
- آنتوان چخوف: انسان همان است که خود باور می کند.
- آندره ژید: هرکس باید راه زندگی خودش را پیدا کند و از آن راه برود، نه از راه زندگی دیگری.
- ادوارد گیبین: بادهای و امواج سهمگین پیوسته طرف قابلترین ملاحان هستند.
- اسپینوزا: فقط تا حدی به لذت و تفریح پرداز که برای حفظ تندرستی ات لازم باشد.
- امرسون: اعتماد به نفس اولین راز کامیابی است.
- اونوره دوبالزاک: استعداد شگرف بدون اراده آهنین معنی و مفهومی ندارد.

- تولستوی: همه می خواهند بشریت را عوض کنند، ولی دریغا که هیچکس در این اندیشه نیست که خود را عوض کند.
- جان اشتاین بک: هرچه سن و سال انسان بالا می رود به همان نسبت در رابطه با تغییر و تحول از خودش مقاومت نشان می دهد، به ویژه تغییراتی که موجب بهتر شدن امور می شود.
- کنفوسیوس: عظمت و شکوه انسانی ما این نیست که هیچ گاه سقوط نکنیم بلکه این عظمت در آنجاست که هر وقت افتادیم دوباره برخیزیم و تلاش را از سر گیریم.
- موريس مترلینگ: آدمی ساختار افکار خویش است، فردا همان خواهد شد که امروز می اندیشیده است.
- ناپلئون بناپارت: اگر می خواهید اندازه تمدن و پیشرفت ملتی را بدانید به زنان آن ملت بنگرید.
- واشنگتن اروینگ: افراد کوچک و محدود برای ناکامی خود مرثیه می خوانند ولی افراد بزرگ از شکست و ناکامی موفقیت و کامیابی می آفرینند.
- ولتر: تصور می کنم که اگر کسی یک ربع ساعت فقط در فکر زندگی خودش باشد و بیندیشد که اگر آنرا اصلاح کند هر ماه زندگی او بهتر از قبل خواهد شد.
- کار انسان را از سه بلای بزرگ نجات می دهد: افسردگی، فسق و احتیاج.

- وین دایر: انسان کامیاب کسی نیست که ثروت بی حساب به دست می آورد. بلکه فردی است که به هر کاری دست بزند موفقیت آن را در آن پدیده می آورد. ثروت تنها یکی از دستاوردهای انسان های موفق است.
- هگل: به قاطعیت می توانم اعلام کنم که هیچ کار بزرگی در دنیا بدون اشتیاق صورت نپذیرفته است.
- سوآمی ویوکاناندن: در یک روز، اگر شما با هیچ مشکلی مواجه نمی شوید، می توانید مطمئن باشید که در مسیر اشتباه حرکت می کنید.
- ویلیام شکسپیر: سه جمله برای کسب موفقیت. (۱) بیشتر از دیگران بدانید. (۲) بیشتر از دیگران کار کنید. (۳) کمتر انتظار داشته باشید.
- بونی بلر: برنده شدن همیشه به معنی اولین بودن نیست. برنده شدن به معنی انجام کار، بهتر از دفعات قبل است.
- انشتین: اگر کسی احساس کند که در زندگیش هیچ اشتباهی را نکرده است، به این معنی است که هیچ تلاشی در زندگی خود نکرده.
- چارلز: در زندگی خود هیچوقت چهار چیز را نشکنید. اعتماد، قول، ارتباط و قلب. شکسته شدن آنها صدائی ندارد ولی دردناک است.
- رودی: بهتر است روی پای خود بمیری تا روی زانوهایت زندگی کنی.

- چاردینی: به نتیجه رسیدن امور مهم ، اغلب به انجام یافتن یا نیافتن امری به ظاهر کوچک بستگی دارد.
- والترنیس: تغییر دهندگان اثر گذار در جهان کسانی هستند که بر خلاف جریان شنا می کنند.
- اسکات پک: روند رشد، پیچیده و پر زحمت است و در درازای عمر ادامه دارد.
- ناپلئون هیل: دانستن کافی نیست، باید به دانسته ی خود عمل کنید.
- سقراط: شیرینی یکبار پیروزی به تلخی صد بار شکست می ارزد.
- ایگیل فون بورن: اگر می خواهید فرزندانتان روی پای خود بایستند، مسؤولیت هایی روی دوش آنها بگذارید.
- گاليله: هر کس مرتکب اشتباهی نشده ، اکتشافی هم نکرده است.
- دیل کارنگی: نعمت های خویش را بشمار نه محرومیت ها را.
- زیگ زیگلار: اگر به دیگران کمک کنید تا به آنچه میخواهند برسند شما هم می توانید در زندگی به آنچه می خواهید برسید.
- داستایوسکی: برای برخی جان دادن در راه وطن آسان تر است که چند سال زحمت کشیدن برای آن.

آموخته‌ام که:

- چشم پوشی از حقایق آنها را تغییر نمی دهد .
- زندگی دشوار است اما من از او سخت ترم.
- هیچ کس نباید شب به بستر برود قبل از اینکه از خود پرسد امروز چه کرده ام که لیاقت داشته باشم فردا هم زنده بمانم.
- با سنگهایی که در سر راهت می گذارند هم می توانی چیز قشنگی برای خود بسازی.^{۱۱۱}

فقیر واقعی کیست؟

- فقیر واقعی کسی است که هنوز خودش و نیروهایش را نشناخته باشد.
- فقیر واقعی کسی است که با اعمالش اجازه‌ی رشد کردن خود را بگیرد.
- فقیر واقعی کسی است که چشمهایش را بر همه چیز باز کند ولی بر خودش ببندد.
- فقیر واقعی کسی است که اشتباهات خود را نپذیرد.
- فقیر واقعی کسی است که یاد بگیرد ولی یاد ندهد.^{۱۱۲}

۱۱۱- این متن بخشی از یک ایمیل دریافتی است.

۱۱۲- این متن بخشی از یک ایمیل دریافتی است.

آموخته‌های برنده نوبل ادبی

- گابریل گارسیا مارکز (Markez Garsia Gabriel) بزرگترین نویسنده‌ی و نویسنده‌ی کلمبیایی نام آور جهان و برنده‌ی جایزه ادبی نوبل سال ۱۹۸۲ است. وی آموخته‌های خود را در سنین مختلف بیان می‌دارد. ذیلا بخش‌هایی از این آموخته‌ها مربوط به موضوع فرهنگ کار ذکر می‌گردد.
- در ۲۰ سالگی یاد گرفتم که کار خلاف فایده‌ای ندارد، حتی اگر با مهارت انجام شود.
- در ۳۵ سالگی متوجه شدم که آینده چیزی نیست که انسان به ارث ببرد؛ بلکه چیزی است که خود می‌سازد.
- در ۴۰ سالگی آموختم که رمز خوشبخت زیستن، در آن نیست که کاری را که دوست داریم انجام دهیم؛ بلکه در این است که کاری را که انجام می‌دهیم دوست داشته باشیم.
- در ۴۵ سالگی یاد گرفتم که ۱۰ درصد از زندگی چیزهایی است که برای انسان اتفاق می‌افتد و ۹۰ درصد، آن است که چگونه نسبت به آن واکنش نشان می‌دهند.
- در ۷۰ سالگی یاد گرفتم که زندگی مسئله در اختیار داشتن کارت‌های خوب نیست؛ بلکه خوب بازی کردن با کارت‌های بد است.
- در ۷۵ سالگی دانستم که انسان تا وقتی فکر می‌کند نارس است، به رشد و کمال خود ادامه می‌دهد و به محض آنکه گمان کرد رسیده شده است، دچار آفت می‌شود.

ضرب المثل های ایرانی

- کار از محکم کاری عیب نمی‌کنه.
- آن زنده که کاری نکند، مرده به از اوست.
- کار، نشد نداره.
- کار نیکو کردن از پر کردن است.
- کاشکی را کاشتند سبز نشد.
- کباب پخته نگرده مگر به گردیدن.
- کس نخارد پشت من جز ناخن انگشت من.
- کم بخور همیشه بخور.
- کوزه خالی، زود از لب بام میافته.
- کوزه‌گر از کوزه شکسته آب میخوره.
- از تو حرکت، از خدا برکت.
- از ماست که بر ماست.
- اسب دونده جو خود را زیاد می‌کنه.
- اسب لاغر میان به کار آید / روز میدان نه گاو پرواری.
- باد آورده را باد می‌برد.
- بار کج به منزل نمی‌رسد.
- تا پریشان نشود کار به سامان نرسد.
- تنبل مرو به سایه، سایه خودش می‌آیه.
- چو دخلت نیست خرج آهسته‌تر کن.
- حرف حق تلخ است.
- خودم کردم که لعنت بر خودم باد.

- خوشا چاهی که آب از خود بر آرد.
- یک ده آباد به از صد شهر خراب.
- دل بی غم در این عالم نباشد / اگر باشد بنی آدم نباشد.
- دنیا جای آزمایش است، نه جای آسایش.
- دیر آمده زود میخواد بره.
- دیگران کاشتند ما خوردیم / ما می کاریم دیگران بخورند.
- زمانه با تو نسازد، تو با زمانه بساز.
- ضرر را از هر جا جلوشو بگیری منفعته.
- ضرر به موقع بهتر از منفعت بی موقعه.
- ضرر کار کن، کار نکردنه.
- طمع پیشه را رنگ و رو زرده.
- طمع زیاد مایه جونم مرگی (جوانمرگی) است.
- عاقبت جوینده یابنده بود.
- عالم بی عمل، زنبور بی عسله.
- عبادت بجز خدمت خلق نیست / به تسبیح و سجاده و دلق نیست.
- عجله، کار شیطونه.
- علاج واقعه پیش از وقوع باید کرد / « ... دریغ سود ندارد چو رفت کار از دست »
- فکر نان کن که خربزه آبه.
- قطره قطره جمع گردد وانگهی دریا شود.
- گر به دولت برسی مست نگردي مردی.
- گرد نام پدر چه می گردی؟ / پدر خویش باش اگر مردی.

- گر گدا کاهل بود تقصیر صاحب‌خانه چیست؟
- گرهی که با دست باز میشه نباید با دندان باز کرد.
- گنج بی‌مار و گل بی‌خار نیست / شادی بی‌غم در این بازار نیست.
- گیرم پدر تو بود فاضل / از فضل پدر تو را چه حاصل.
- یک ده آباد بهتر از صد شهر خراب.
- یه سال بخور نون و تره صد سال بخور نون کره.
- یه کفش آهنی می‌خواد و یه عصای فولادی.
- وقتی که جیک جیک مستونت بود یاد زمستونت نبود؟
- هر چه پول بدی آس می‌خوری.
- هر چیز که خوار آید یک روز به کار آید.
- هر سرازیری یک سر بالائی داره.
- هر که بامش بیش، برفش بیشتر.
- هر که به یک کار، به همه کار؛ هر که به همه کار به هیچ کار.
- هر که به امید همسایه نشست گرسنه می‌خوابه.
- هر که خیانت ورزد دستش در حساب بلرزد.
- هر که را طاووس باید جور هندوستان کشد.
- هر که را مال هست و عقلش نیست، روزی آن مال مالشی دهدش و آنکه را عقل هست و مالش نیست، روزی آن عقل بالشی دهدش.

- هر که نان از عمل خویش خورد / منت از حاتم طائی نبرد.
- هر گلی زدی سر خودت زدی.
- نابرده رنج گنج میسر نمی شود / مزد آن گرفت جان برادر
که کار کرد.
- نردبون، پله به پله.
- نکرده کار نبرند بکار.
- نون به همه کس بده، اما نان همه کس مخور.
- نونت را با آب بخور منت آبدوغ نکش.
- نون گدائی رو گاو خورد دیگه بکار نرفت.
- پیدا کردن راه دشوار نیست، انجام دادن آن است که دشوار
است.
- درخت کاهلی بارش گرسنگی است.
- هر گلی زدی سر خودت زدی.
- هر نشیبی را فرازی در پی است.
- هر کسی آن دروَد عاقبت کار که کشت.
- هر کاری اولش سخته.
- وقت غنیمت دان که فردا نیست وقت.
- گوشت تن خود بخور و منت قصاب نکش.
- سحر خیز باش تا کامروا باشی.
- کوزه گر از کوزه شکسته آب می خورد.
- کس نخوارد پشت من جز ناخن انگشت من.
- کار، جوهر انسان است.
- ز نیرو بود مرد را راستی.

- کار امروز به فردا میفکن.
- زمانه با تو نساخت تو با زمانه بساز.
- راه و رسم خود را دگرگون کن تا بخت تو هم دگرگون شود.
- قدر نان را گرسنه می داند.
- علم بی عمل چون درخت بی ثمر است.
- علاج واقعه قبل از وقوع باید کرد.
- عاقبت جوینده یابنده بود.
- ضرر را هر جا جلوش را بگیری منفعت است.
- ز گهواره تا گور دانش بجوی.
- دشمن نتوان حقیر و بیچاره شمرد.
- دانایی، توانایی است.

ضرب المثل های خارجی

- پاکستان: بزرگترین حکمت در ضرب المثل است.
- ژاپنی: خدا به ما دو دست می دهد اما برای ما پل نمی سازد.
- اگر کسی می تواند کاری را انجام دهد پس تو هم می توانی، اگر کسی نتواند کاری را انجام دهد پس تو باید آن کار را انجام دهی.
- اگر می خواهی پیشرفت کنی، نخست به دیگران کمک کن تا پیشرفت کنند.
- کسی که قرض کنان می دود، گریه کنان می رود.

- کریستال بودن و شکستن بهتر از فعال نبودن در پشت بام خانه است.
- مردانگی و قوت ماهیگیر وقت طوفان معلوم می شود.
- آلمانی: اگر هر کس جلو خانه خود را برود، شهر تمیز می شود.
- کسی که می خواهد درو کند، باید بکارد.
- فراوانی بیش از قحطی آدم کشته است.
- آنکسی که از رنج زندگی بترسد، از ترس در رنج خواهد بود.
- اگر می خواهی قوی شوی، نقاط ضعف خود را بدان.
- به امید شانس خوابیدن همان و در بستر مرگ آرمیدن همان.
- یک اشتباه کهنه، بیشتر دوست و هوادار دارد تا یک حقیقت جدید.
- همیشه هر آغازی دشوار است.
- انگلیسی: شخص قوی و آبشار هردو راه خود را باز می کنند.
- کفایت و اعتدال کامرانی است.
- فرصت زیر پایت افتاده است، دستت را پیش ببر تا آنرا برداری.
- ضرر نکنی منفعت نمی بری.
- افتادن در گل و لای ننگ نیست ننگ در این است که آنجا بمانی.
- اگر بار اول موفق نشدی، دوباره سعی کن، سعی کن، سعی کن.

● اگر توانایی داشته باشی، همه جا، جای خود را پیدا می کنی. دانمارکی: اگر بخواهی، می توانی فرصتی را که در آستین خود داری بیابی.

● اگر توانستی عادت را از سر بیندازی، به موفقیت خود امیدوار باش.

● آنهایی که در زمستان کار نمی کنند بایستی در تابستان گرسنه بمانند.

● هیچ انسانی به اندازه کسی که نمی خواهد ببیند نابینا نیست.

● هرگز، کارها را نیمه کاره انجام نده.

● در موقع شروع هر کار، به فکر انجامش باش.

● **فرانسوی:** آنکه به امید شانس زنده است در حقیقت سالها قبل مرده است.

● یک ساعت بامداد بهتر از دو ساعت شب است.

● امید است که آینده را می سازد.

● با صبر و بردباری هر کاری را می توان به آخر رساند.

● یک دیوانه طوری ریخت و پاش می کند که ده نفر عاقل نمی توانند آن را سامان دهند.

● یک دندان کرم خورده به از هفت دندان عاریه

● **چینی:** زمین را از پدران خود به ارث نبرده ایم، ما آن را از فرزندانمان به امانت گرفته ایم.

● آنکس که آهسته گام بر میدارد خیلی دور می رود.

- وقتی که آخرین رودخانه مسموم شد و آخرین ماهی به دام افتاد، و زمانی که آخرین درخت قطع شد، آن گاه خواهیم دانست که پول را نمی توان خورد.
- کسی که با زحمت کار می کند، با خوشحالی خواهد خورد.
- یک متر زر نمی تواند یک متر وقت را بخرد.
- وقتی که تلخی مصیبت تمام می شود، شیرینی خوشبختی فرا می رسد.
- مردی که کوه را برداشت، کسی است که شروع به برداشتن سنگ ریزه ها کرد.
- رومانیایی: نادان از اشتباهات خود می آموزد، دانا از خطای دیگران.
- ایتالیایی: کارگر بی مهارت، ابزار کارش را مقصر می داند.
- صدای عمل رساتر از حرف است.
- یک شروع خوب، پایان خوبی در پی دارد.
- اگر جوانان دارای عقل و پیران دارای قدرت شوند، کارها درست خواهد شد.
- اسکاتلندی: ای مسافر! راهی وجود ندارد، راه با رفتن ساخته می شود.
- دانش، فضایی را اشغال نمی کند.
- از کیف پولت بپرس چه باید بخری.
- مغز مرد تنبل، کارخانه شیطان است.
- در دنبال هر زیاده روی زحمت و مرارتی می آید.

- اسپانیایی: کسی که چیزی را که لازم ندارد می خرد از خودش می دزدد.
- هر لحظه از زمان را از آن خود گردان.
- آدم دزد همه را دزد می پندارد.
- آغاز درمان، تشخیص بیماری است.
- آفریقایی: اراده آهنین زمین خوردن هفت باره و بلند شدن هشت باره است.
- دانمارکی: احتیاج انسان را مخترع می کند.
- هیچ چیز مانند هیچ کاری نکردن کشنده نیست.
- در را آنگونه ببند که در باز کردنش مشکل نداشته باشی.
- روسی: بدون باختن، برنده نتوانی شد.
- در قلمرو امید زمستان وجود ندارد.
- رومانیایی: نادان از اشتباهات خود می آموزد، دانا از خطای دیگران.
- یوگسلاوی: بدون خطر نمی توان بر خطر غلبه کرد.
- آنکه در بیست سالگی هنری یاد نمی گیرد و تا سی سالگی پولی پس انداز نمی کند، سربار جامعه خواهد بود.
- هیچ کس در دنیا نیست که برای همه کارها شایسته باشد.
- داشتن یک جو عقل بهتر از یک خرمن عضله است.
- اسلواکی: آنکه لنگ است زودتر از کسی که نشسته پیش می رود.
- کسی که امروز را به فردا می افکند بدتر از مرد تنبل است.
- فراغت مادر گناهان است.

- برای آدم زحمتکش، قرص نانی در پشت هر درخت و سکه پولی زیر هر سنگ نهفته است.
- اگر آنچه را که لازم نداری بخری، بزودی آنچه را که لازم داری خواهی فروخت.
- هر روزت را بهترین روز خود بدان.
- وقتی که خانه آتش می گیرد، احمق ها فرار می کنند.
- **کانادایی:** کار جوهر مرد است، بدون آن فاسد شود.
- کارگر بد مثل عروس بد رقص است. همیشه بهانه می گیرد.
- **استونیایی:** آنکه رنج می برد زیاد عمر می کند.
- **بلژیکی:** به محض خشک شدن عرق، زحمات سختی های کار نیز فراموش می شود.
- **استرالیایی:** به کسی که کار کرده پاداش بده تا تنبها سوء استفاده نکنند.
- **ترکی:** ابتکار مشکل است و انتقاد آسان.
- **عربی:** اسیر عادت شایسته زندگی نیست.
- اگر عزت نفس داشته باشی می توانی هر کاری را که بخواهی بکنی.
- آدم بیکاره و تنبل، اهل رمل و استرلاب می شود.
- یک روز عاقل به از یک عمر احمق می ارزد.
- **هندی:** احمق چون نمی تواند راه برود، داد می زند که راه ناهموار است.
- اگر یک در بسته شود، هزار در گشوده می شود.
- امید و توانایی، دو گوهر درخشان افسر پیروزی هستند.

- فلسطینی: برای کسانی که می توانند راه بروند حتی جنگل شاهراه است.
- یک گره سست، بسیاری از گره ها را سست می کند.
- نگرویی: اگر همه چیز را بخواهی همه چیز را از دست می دهی.
- ولزی: آدم تنبل عصای شیطان است.
- مراکشی: اگر شانس مرا سرکرده باشد از کجا معلوم که فوراً نابودم نسازد.
- نروژی: ضرورت ترش را شیرین می کند.
- یونانی: یک وجب کار به از یک جریب وعده ارزش دارد.
- آمریکایی: کسی که وجدان ندارد، هیچ چیز ندارد.
- پرتغالی: کسی موفق می شود که خسته نمی شود.
- استونیایی: کسی که دروغ می گوید، دزد است.
- آرژانتینی: کسی که هرگز به پیشروی نمی پردازد، عقب می ماند.
- لیتوانی: نان به دنبال خورنده اش نمی رود.
- بابلی: میان انسان و شرافت، یک رشته باریک وجود دارد و آن قول است.
- لهستانی: می توانی در عین بینوایی غنی و در عین توانگری فقیر باشی.
- فرانسوی: کلیه قضاوت های عمومی، لغو و ناصحیح است.

فصل، هفتم

بررسی محیط بین المللی

فشارها و فرصتها

فرصتها و تهدیدات خارجی

محیط بین المللی، بواسطه فرصتها و تهدیداتی که در فرای مرزهای کشور وجود دارد و در برخی از موارد خارج از اختیار کشورمان می باشد، از جنبه های گوناگون، موضوع اشتغال و پیشرفت در کشور را تحت تأثیر قرار می دهد.

تحولات در کشورهای همسایه مثل عراق و افغانستان، می تواند موج پناهندگی به ایران را دامن بزند و یا بازگشت آرامش موجبات بازگشت پناهندگان را فراهم نماید.

بهبود و گسترش روابط با کشورهای دیگر، می تواند بازار کار نیروهای خارجی در این کشورها را به روی ایرانیان بگشاید و یا وخیم شدن روابط دو کشور منجر به اخراج یا خروج نیروی کار ایرانی حاضر در این کشورها گردد.

عوامل خارجی، علاوه بر تأثیر مستقیم بر وضعیت اشتغال در کشور، به طور غیرمستقیم نیز تأثیرات زیادی دارد. سیاستها و تحریمها و توطئه‌های خارجی، به طور مستقیم و غیر مستقیم در امر اشتغال تأثیر می‌گذارند. این سیاستها، در کمیّت و کیفیت تولید، در بازار مصرف در ایران برای کالاهای خارجی و در خارج برای کالاهای ایرانی، در تشکیل شدن یا نشدن سرمایه‌ها و یا استفاده از سرمایه‌ها در سرمایه‌گذاری، در فرار یا جذب سرمایه‌های ایرانی و خارجی، در جذب یا فرار مغزها، در واردات یا صادرات نیروی کار و ... همگی در وضعیت اشتغال تأثیر دارند.

در این بخش، به ذکر جنبه‌های مستقیم و غیر مستقیم تأثیرپذیری اشتغال از موضوعات خارجی، از دیدگاه فرهنگی و اجتماعی می‌پردازیم. قبلاً باورهای فرهنگی و مذهبی در غرب، که طی قرون اخیر موجب پیشرفت و توسعه در آن کشورها گردید، ذکر شد و نیز به علل فرهنگی، اجتماعی رشد اقتصادی در خاور دور اشاره گردید. متعاقباً به تأثیر عوامل فرهنگی اجتماعی خارجی بر موضوع اشتغال در ایران پرداخته خواهد شد و ضمن ارزیابی تلاش کشورهای خصم برای تأثیرگذاری منفی بر اموری که به نحوی با موضوع اشتغال مربوط می‌شود، فرصتها و فشارهای مربوطه، فهرست‌وار مطرح خواهند گردید.

همانطور که قبلاً ذکر شد، عواملی چند بر اشتغال کشور مؤثر هستند. گرچه این عوامل، نظیر کمیّت و کیفیت تولید، بازار

مصرف و تشکیل سرمایه، به ظاهر فقط اقتصادی هستند، اما این عوامل، خود به شدت تحت تأثیر عوامل فرهنگی قرار دارند. فرهنگ کار، فرهنگ مصرف و فرهنگ پس انداز، از جمله این عوامل فرهنگی مؤثر بر عوامل اقتصادی هستند. استکبار همواره تلاش کرده است از تمامی اهرم‌های خویش، از جمله اهرم‌های اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، سیاسی و بین‌المللی خود، استفاده کرده، زمینه سلطه بر ایران را فراهم آورد و این توطئه‌ها فقط مربوط به گذشته دور نیست و در حال حاضر نیز با شدت جاری می‌باشد. در ادامه مطلب به این توطئه‌ها پرداخته شده است.

موضوعات فرهنگی مؤثر در وضعیت اشتغال در ایران

همانطور که قبلاً ذکر شد، برخی از عوامل مؤثر بر موضوع اشتغال در کشور عبارتند از:

- کمیت و کیفیت تولیدات،
- بازار مصرف در ایران برای کالاهای داخلی و خارجی،
- بازار مصرف کالاهای ایرانی در خارج از کشور،
- تشکیل شدن یا نشدن سرمایه و استفاده از سرمایه‌ها در سرمایه گذاری،
- فرار و یا جذب سرمایه‌های ایرانی و خارجی،
- توریسم ایرانی در خارج یا خارجی در ایران،
- جذب یا فرار مغزها،
- واردات یا صادرات نیروی کار،

• عملکرد ایرانیان مقیم خارج.

در این قسمت، به بررسی تأثیرات فرهنگی خارجی بر عوامل فوق‌الذکر می‌پردازیم. البته این بدین معنی نیست که توطئه‌های دشمن فقط به توطئه‌های فرهنگی محدود می‌گردد، بلکه دشمن از همه امکانات و زمینه‌ها برای ایجاد مانع در راه پیشرفت کشور بهره می‌جوید.

تخریم و تخریب

برخی عوامل خارجی مؤثر در موضوع اشتغال در ایران عبارتند از:

کمیت و کیفیت تولید در کشور

کمیت و کیفیت تولید در چگونگی شکل‌گیری بازارهای داخلی یا خارجی این تولیدات نقش مهم و مؤثری دارد. دشمنان کشور و رقبای اقتصادی آن تلاش می‌کنند هم تولیداتشان از نظر کیفی و کمی از تولیدات ایران بهتر باشد و هم موانعی را در جهت ممانعت از کمیت و کیفیت بالاتر محصولات ایرانی ایجاد نمایند. برخی از راه‌هایی که در این راستا بکار می‌برند عبارتست از:

تخریم‌های اقتصادی

که از طریق ذیل انجام می‌گیرد:

- از روی اجبار، با قانونی کردن تحریمها و اعمال مجازات برای وارد کنندگان کالاهای تولید ایران و مجازات برای صادر کنندگان کالاهایی که منجر به بهبود کیفیت و کمیت تولید در ایران می شود.
- از طریق وارد شدن صوری و فریبکارانه به مذاکرات با طرفهای ایرانی برای اتلاف وقت طرفها و سرمایه های ایرانیان.
- از طریق تبلیغات رسانه ای، برای منصرف کردن مردم کشور خود از خرید کالاهای ایرانی و منصرف کردن صادر کنندگان و وارد کنندگان کالاها از معامله با ایران.

فهرست تحریم های صورت گرفته علیه ایران

اولین دور تحریم ها علیه ایران در سال ۵۸ واردات محصولات ایرانی جز هدیه های کوچک، مواد اطلاعاتی، مواد غذایی و برخی انواع فرش ها به آمریکا ممنوع اعلام شد.^{۱۱۴} در سال ۱۹۹۵ (۱۳۷۴ شمسی) بیل کلینتون رئیس جمهوری آمریکا دستور داد که شرکت های آمریکایی از سرمایه گذاری در صنعت نفت و گاز ایران و تجارت با ایران خودداری کنند. تهران نیز به دنبال مشتری های دیگری برای نفت و گاز خود برآمد.

۱۱۴- گزارش خبرگزاری جهان مورخ ۱۵ مرداد ۱۳۹۰ به نقل از خبرگزاری

در همین سال، کنگره آمریکا قانونی را تصویب کرد که به موجب آن، دولت آمریکا موظف شد که شرکت های خارجی را که بالای بیست میلیون دلار در سال در بخش انرژی ایران سرمایه گذاری کرده اند، تحریم کند .

این قانون در سال ۲۰۰۶ به مدت پنج سال تمدید شد. هیچ شرکت خارجی تا کنون به این خاطر جریمه نشده است اگر چه خیلی از این شرکت ها روابط تجاری خود با ایران را کاهش دادند .

در اکتبر ۲۰۰۷ (سال ۱۳۸۶)، واشنگتن سه بانک ایرانی را تحریم کرد و سپاه پاسداران را به عنوان گسترش دهنده سلاح های کشتار جمعی معرفی کرد. وزارت خزانه داری آمریکا نیز، از این سال به بعد، تعداد زیادی از بانک های ایرانی را در فهرست سیاه خود قرار داد .

وزارت خزانه داری آمریکا، بر اساس قانون تحریم تجاری، ۲۰ شرکت نفتی و شرکت پتروشیمی تحت کنترل حکومت ایران را از ادامه تجارت با آمریکا محروم کرد .

در ۲۴ ژوئن ۲۰۱۰، کنگره آمریکا، تحریم های همه جانبه شدیدی را علیه ایران تصویب کرد که هدف آن فشار به بخش های مالی و انرژی ایران بوده و شرکت های خارجی را که با ایران روابط تجاری دارند، دربر می گیرد .

قانون تحریم سال ۲۰۱۰، شرکت ها و موسساتی را که در طی ۱۲ ماه، بیش از ۵ میلیون دلار فرآورده های نفتی پالایش شده به ایران بفروشد، جریمه خواهد کرد. این موسسات از

سیستم مالی آمریکا و انعقاد قرارداد در آمریکا محروم خواهند شد. به موجب این قانون، اگر بانک های خارجی با بانک های ایرانی یا سپاه پاسداران رابطه تجاری داشته باشند، از ارتباط با سیستم مالی آمریکا شدیداً محروم خواهند شد .

در ماه می ۲۰۱۱، دولت آمریکا، بیست و یکمین بانک دولتی ایران یعنی بانک صنعت و معدن را در فهرست سیاه خود قرار داد چرا که این بانک از طرف دو موسسه مالی تحریم شده یعنی بانک ملت و بانک ایران و اروپا (EIH Bank) معاملاتی در زمینه گسترش سلاح های کشتار جمعی انجام داده بود .

دولت آمریکا همچنین شرکت نفت دولتی ونزوئلا و شش موسسه نفتی و کشتی رانی این کشور را به خاطر روابط بازرگانی با ایران و نقض قانون تحریم ایالات متحده، تحریم کرد.

اما در بین کشورهای اروپایی هم کشورهایی بودند که دنباله روی آمریکا بوده اند. دولت بریتانیا در ماه اکتبر گذشته اعلام کرد که روابط تجاری خود با بانک ملت و خطوط کشتی رانی ایران را قطع کرده است. هر دو موسسه قبلاً به وسیله دولت آمریکا تحریم شده بودند.

در ۱۲ اوت ۲۰۱۰، اتحادیه اروپا، تحریم های شدیدتری را علیه ایران اعمال کرد از جمله ممنوعیت ایجاد سرمایه گذاری مشترک با شرکت های ایرانی که در زمینه نفت و گاز طبیعی فعال اند .

به موجب این تحریم‌ها، فروش و عرضه یا انتقال تجهیزات و تکنولوژی انرژی که دولت ایران می‌تواند از آنها برای پالایش و معیان گاز طبیعی یا کشف و تولید آن استفاده کند ممنوع است. اتحادیه اروپا انتظار دارد که اثرات این تحریم‌ها در طول زمان افزایش یابد.

انتقال پول‌های بیشتر از ۴۰ هزار یورو نیازمند مجوز مقامات ارشد دولتی کشورهای عضو اتحادیه است. مبالغ بالای ۱۰ هزار یورو که به مواد غذایی یا بهداشتی مربوط نمی‌شوند، باید ثبت شوند.

دور چهارم تحریم‌های سازمان ملل علیه ایران که در نهم ژوئن ۲۰۱۰ تصویب شد، همه بانک‌های ایرانی در خارج را که مرتبط با برنامه هسته‌ای یا موشکی ایران بودند، هدف قرار داد. به علاوه همه معاملات افراد و شرکت‌ها با بانک‌های ایرانی از جمله بانک مرکزی ایران، تحت نظر قرار گرفت.

تحریم‌های بیشتری نیز از تاریخ مذکور تا کنون صورت گرفته است که تحریم بانک مرکزی، تحریم بیمه‌ای اتحادیه اروپا علیه نفت ایران و نیز تحریم خرید نفت ایران توسط آمریکا و اروپا از آن جمله است.

جاسوسی اقتصادی

جاسوسی اقتصادی، از دیگر روش‌ها برای ضربه زدن به اقتصاد کشورها و خارج کردن فرصتها از دست کشورها و

شرکتهای رقیب است که مطمئناً این روش نیز علیه کشور ما بکار می‌رود.

رشوه

پرداخت رشوه به طرفهای ایرانی دولتی که مسئولیت خرید کالاهای خارجی را بر عهده دارند، از راههایی است که برای فروش کالاهای تولید خارج بکار گرفته می‌شود تا رشوه گیرندگان، کالاهای خارجی را بیش از نیاز واقعی و به ضرر تولید در کشور وارد کنند.

اعمال نفوذ سیاسی در سایر کشورها

غرب، از نفوذ خود در سایر کشورها، بویژه در کشورهایی که حکومتهای دست نشانده خود در آنجا حکومت می‌کنند، برای ایجاد محدودیت در بازار کالاهای ایرانی استفاده می‌کند.

تبلیغ و تحریک

همانطور که قبلاً تأکید شد، علاوه بر مصرف کالاهای خارجی، اسراف زیادی در محصولات و تولیدات داخلی نیز صورت می‌گیرد که این اسرافها، زیانهای زیادی به اقتصاد کشور می‌زند. نمونه این اسرافها، اسراف در مصرف مواد سوختی و انرژی‌ها است که بر اثر پرداخت یارانه‌ها صورت می‌گیرد.

تعادل در مصرف این مواد، با حذف یارانه‌ها امکان‌پذیر می‌باشد، ضمن اینکه این سرمایه‌هایی که هم اکنون به یارانه مواد سوختی اختصاص یافته را می‌توان در تولید و عمران و اشتغال بکار برد. قابل توجه آنکه با یارانه مواد سوختی و انرژی زا می‌توان میلیون‌ها شغل جدید دائمی در کشور ایجاد کرد.

طبیعتاً، حذف یارانه سوخت، عملی بسیار حساس می‌باشد و برای تحقق آن نیاز به درک و حمایت عمومی از آن می‌باشد. رسانه‌های غربی با آگاهی از تأثیر اصلاح اقتصادی مورد اشاره، در رشد و توسعه کشور، تلاش می‌کنند از طریق ابزار تبلیغاتی خود افکار عمومی را علیه هر گونه اصلاحی در این ارتباط تحریک کنند.

حال آنکه خود، در کشورشان، نه تنها یارانه‌ای برای سوخت نمی‌پردازند، بلکه مالیات بسیار بالایی نیز بابت این مواد دریافت می‌دارند.

مرحله نخست هدفمندسازی یارانه‌ها با موفقیت نسبتاً بالایی صورت گرفت و توطئه‌های دشمنان خنثی گردید و زمینه برای اجرای مراحل بعدی آن فراهم آمد.

وامسئک

شرکت‌های غربی، برای اینکه بازار کالاهای ایرانی در خود ایران را نیز از بین ببرند و به تولید در کشور لطمه وارد آورند،

با دامپینگ^{۱۱۵} (پایین آوردن مصنوعی قیمت محصولات خود) و تحمل ضرر به طور موقت، تلاش می‌کنند تا تولیدکنندگان ایرانی را به ورشکستگی کشانده و از رده تولید خارج کنند. در این صورت، با خروج رقیب ایرانی از میدان رقابت، قیمتها را افزایش داده و ضرر قبلی را جبران می‌نمایند. نمونه چنین اقدامی، قبل از انقلاب، توسط اسرائیل، در ارتباط با بازار تخم مرغ صورت گرفت.

تخریب فرهنگی

توطئه‌های فرهنگی خارجی، از موانع مؤثر در وضعیت اشتغال در ایران است که در این قسمت به آن اشاره می‌گردد.

تخریب فرهنگ کار و تولید در کشور

با تخریب فرهنگ کار در کشور، می‌توان بر کیفیت و کمیت تولید تأثیر گذارد. امروزه فرهنگ کار در کشور بسیار ضعیف می‌باشد و توطئه‌های خارجی در تخریب فرهنگ کار تأثیر بسزایی گذاشته است. از جمله می‌توان به توطئه آمریکا برای ترویج باور به "شانس" به جای "کار" به عنوان عامل موفقیت و خوشبختی اشاره کرد. هدف سازمان سیا، از ترویج اعتقاد

۱۱۵- به قصد تصاحب بازار و کسب سود بیشتر، پایین آوردن شدید قیمت برای مدتی محدود برای خارج کردن رقبا از بازار و افزایش قیمتها بعد از شکست شرکت رقیب.

به شانس به عنوان عامل موفقیت، در بین مردم جهان سوم و تبلیغ "شانسی بودن" پیشرفت، تضعیف فرهنگ کار بوده است و ما امروز شاهد ضعف مفرط فرهنگ کار در کشورمان هستیم.

بازار مصرف در ایران

وجود بازار مصرف برای هر کالای ساخت کشورمان، موجب رونق تولید و در نتیجه گسترش اشتغال در کشور می‌گردد. این تأثیر، هم در مورد بازار مصرف داخلی و هم بازار مصرف خارج از کشور صدق می‌کند. بازار مصرف در ایران برای کالای داخلی و خارجی و چگونگی آن و نیز بازار خارجی برای کالاها و خدمات ایرانی، در تولید و اشتغال کشور نقش مؤثری دارد. این بازار تحت تأثیر عوامل مختلفی است، از جمله تحت تأثیر سیاست‌های کشورهای خارجی خصم یا رقیب. بخشی از این سیاستها جنبه فرهنگی دارند که در این قسمت به این جنبه‌ها پرداخته می‌شود.

فرهنگ مصرف زدگی

در کشور ایران فرهنگ مصرف بسیار مخرب است. از طرفی میزان مصرف بطور کلی بالا است و اسرافهای زیادی در زمینه‌های گوناگون صورت می‌گیرد و از سوی دیگر مصرف

کالاهای خارجی به عنوان یک ارزش و نشانه تشخیص اجتماعی در جامعه می‌باشد، کالاهایی که بطور رسمی (قانونی) و یا بصورت قاچاق وارد کشور می‌گردند. مصرف بی‌رویه و اسراف در مصرف موجب اتلاف سرمایه‌ها و در نتیجه موجب جلوگیری از شکل‌گیری سرمایه می‌شود، سرمایه‌ای که برای سرمایه‌گذاری در گسترش تولید و عمران و ایجاد اشتغال و رونق اقتصادی کشور مورد نیاز می‌باشد. توطئه خارجی نقش مهمی در ایجاد و تقویت فرهنگ غلط مصرف و اسراف روزافزون داشته است.

توطئه فرهنگی

اظهارات آخرین سفیر انگلیس در دربار شاه که خواستار صادرات فقط کالاهای مصرفی به ایران شده بود و نیز اظهارات مدیر انستیتوی مطالعات بین‌المللی استراتژیک لندن که آلوده‌سازی از طریق تجارت در کالاهای غیر استراتژیک را مهمتر از تحریم می‌دانست نشان‌دهنده ماهیت سیاست توطئه‌آمیز غرب در ترویج فرهنگ مصرف‌گرایی است. این سیاست کماکان توسط آنان دنبال می‌شود.

تأثیر مصرف کالاهای خارجی در اقتصاد کشور

مصرف کالاهای خارجی در ایران تأثیر مخرب بر اقتصاد کشور دارد و موجب اتلاف سرمایه‌هایی می‌شود که می‌تواند در تولید و عمران در کشور بکار رود و ایجاد اشتغال کند.

قاچاق

کشورهای خصم یا رقیب و شرکتهایی که به بازار ایران دل بسته‌اند، برای ضربه به تولیدکنندگان داخلی تلاش می‌کنند، حمایت‌های دولت از تولیدات داخلی را که معمولاً با ممنوعیت ورود کالاهای خارجی یا افزایش تعرفه‌های گمرکی انجام می‌گیرد، خنثی نمایند و این کار با حمایت از قاچاق کالاهای خارجی به ایران صورت می‌پذیرد و معمولاً قاچاقچیبانی که کالاهای صرفاً مصرفی به ایران صادر می‌کنند از حمایت‌های قانونی در کشورهای خصم یا رقیب برخوردارند و عملاً مصونیت دارند.

قاچاق مواد مخدر

مسئله قاچاق، به قاچاق کالاها ختم نمی‌گردد و قاچاق مواد مخدر و سیگار و ... نیز در دستور کار کشورهای خصم قرار دارد. آنها با قاچاق مواد مخدر قصد ضربه زدن اساسی به مردم ایران را دارند. اقدامی که هم سرمایه‌ها را هدر می‌دهد و

هم نیروهایی را که می‌توانند بالقوه تولید کننده باشند به نیروهای بالفعل انگلی تبدیل می‌نمایند. هزینه کل مصرف مواد مخدر و سیگار در ایران تقریباً برابر بوده و هر یک معادل بودجه لازم برای ایجاد صدها هزار شغل در سال می‌باشد.

تخریب بازار ایران در خارج

در ادامه طرح عوامل مؤثر خارجی در مبحث اشتغال در کشور، ذیلاً به برخی عوامل دیگر اشاره می‌گردد:

بازار خارجی برای کالاهای خدمات ایران

بازار خارجی برای کالاهای داخلی موجب جذب سرمایه گذاری در تولید محصولات صادراتی و در نتیجه ایجاد اشتغال و رونق اقتصادی می‌شود.

طبیعتاً برای بدست آوردن بازار، کشورهای مختلف به رقابت با یکدیگر می‌پردازند. رقابت سالم از طریق افزایش کیفیت محصولات، کاهش هزینه‌ها و رعایت امانت در عرضه تولیدات، مطابق با نمونه معرفی شده می‌باشد. اما رقابت در بازار، فقط از طرق سالم و صحیح انجام نمی‌گیرد و کشورهای رقیب و به ویژه دشمنان، تلاش می‌کنند به انحاء مختلف بازار را، خود به دست آورده یا از دست دشمن خارج کنند و به راههای مختلف متوسل می‌شوند.

در بخش کمیّت و کیفیت تولید در کشور، به مسئله تحریم‌های اقتصادی و در بخش بازار مصرف نیز به مسئله جاسوسی اقتصادی، اشاره گردید. اما اینها تنها راههای مقابله با صادرات نبوده است.

طی ۳۲ سال گذشته شاهد انواع و اقسام توطئه‌ها علیه اقتصاد و صادرات کشورمان بوده‌ایم.

ذیلاً نمونه‌هایی از این توطئه‌ها مورد اشاره قرار می‌گیرد.

فرش:

در کنار تحریم واردات فرش از ایران به آمریکا و ایجاد تضییقاتی در اروپا و سایر کشورها، تلاش گسترده‌ای برای ایجاد و رونق تولید فرش در کشورهای رقیب ایران صورت گرفت که از جمله می‌توان به افزایش تولید فرش هند، پاکستان و چین و میدان دادن به آنها برای جایگزینی جایگاه فرش ایران در جهان اشاره کرد. این سیاست نه به دلیل علاقه غرب به این کشورها، بلکه به دلیل خصومت با ایران بود.

پسته:

با توجه به درآمد ایران از پسته و برای ضربه زدن به این محصول که تقریباً به صورت انحصاری در اختیار ایران بود، علاوه بر تلاش گسترده‌ای که برای تولید پسته در آمریکا و ترکیه صورت گرفت، در تلاشی تبلیغاتی، سعی شد که طرفداران پسته ایرانی را از مصرف آن منصرف نمایند. ادعای سرطان زایی پسته‌های ایرانی و انعکاس وسیع چنین ادعاهایی

در رسانه‌های خارجی، از جمله این ترفندهای تبلیغاتی می‌باشد.

آدامس:

یک تولید کننده آدامس در ایران توانست در کشورهای حاشیه جنوبی خلیج فارس طرفدارانی بین اعراب پیدا کند، به نحوی که سالانه صدهزار دلار صادرات به این چند کشور داشت. برای اینکه این بازار را از دست ایران خارج سازند، یک مرکز به اصطلاح علمی را مجبور کردند که ادعا کند که مصرف این آدامس برای جوانان عرب ناتوانی جنسی ایجاد می‌کند و این ادعا را به صورت گسترده‌ای تبلیغ کردند تا مردم را از مصرف آن منصرف نمایند.

موارد فوق نشان می‌دهد که رقابتی شدید و توطئه‌ای گسترده و همه جانبه برای خارج کردن بازار صادراتی از دست ایران وجود دارد. امری که تأثیر خود را بر موضوع سرمایه گذاری، تولید و اشتغال در کشور بر جای می‌گذارد.

خدمات فنی و مهندسی

ایران تواناییهای بالایی در امور فنی و مهندسی بدست آورده است. این سطح از تواناییهای فنی و مهندسی برای بسیاری از کشورهای جهان سوم سطحی مطلوب می‌باشد. ایران می‌تواند در این کشورها، با شرکتهای بزرگ غربی به رقابت بپردازد و در ساخت سد، نیروگاه، راه و راه آهن، ساختمان،

مخابرات، سیلو، مجتمع‌های پتروشیمی، پالایشگاهها، کارخانه‌های مختلف تولیدی و موارد بسیار دیگر، مناقصه‌ها را ببرد.

از آنجا که حقوق متخصصین ایرانی نسبت به حقوق متخصصین اروپایی پایین‌تر است، موفقیت در این مناقصه‌ها برای ایران امکان‌پذیرتر می‌باشد، لیکن کشورهای غربی با اعمال نفوذ سیاسی و پرداخت رشوه به طرفهای خارجی، مانع رقابت سالم بین کشورها می‌شوند. علی‌رغم این توطئه‌ها، در مواردی ایران توانسته است به پیروزی در این زمینه دست یابد.

توطئه علیه جذب سرمایه‌ها

تشکیل، جذب یا فرار سرمایه، در مبحث توسعه، از اهمیت زیادی برخوردار است. تشکیل سرمایه، مقدمه سرمایه‌گذاری است و در نتیجه سرمایه‌گذاری، فرصتهای شغلی ایجاد می‌گردد. تشکیل سرمایه از چند منبع قابل تأمین است:

- سرمایه‌هایی از منبع داخل کشور،
- سرمایه‌ها از منبع خارج از کشور شامل:
- سرمایه‌های ایرانیان خارج از کشور،
- سرمایه‌های سرمایه‌داران خارجی،
- سرمایه‌های بانک‌های جهانی،
- و

توطئه‌های خارجی، هم برای جلوگیری از استفاده از سرمایه‌ها از منبع داخلی و هم برای ممانعت از جذب سرمایه‌های خارجی به کشور فعال است.

در این راستا، اقدامات زیر توسط عمدتاً کشورهای غربی به رهبری آمریکا، انگلیس و صهیونیسم و با حمایت کشورهای تحت سلطه آنها علیه شکل‌گیری و جذب سرمایه در تولید و عمران ایران بکار می‌رود.

- در ارتباط با سرمایه‌های داخلی کشور، ترغیب سرمایه داران ایرانی برای سرمایه گذاری در خارج از ایران، از جمله روشهای معمول این کشورها می‌باشد و در این راستا تسهیلات قابل توجهی نیز برای آنان فراهم می‌آورند.

- کمک به خروج غیرقانونی سرمایه‌ها از ایران از جمله روشهایی است که برخی دولتهای خارجی علیه ایران بکار می‌برند. اقدام سفارت سابق آمریکا در تهران به خروج غیرقانونی ارز ایرانیان ضد انقلاب از طریق پست دیپلماتیک (که در اسناد سری سفارت آمریکا در تهران به آن اشاره شده بود)، از این قرار است. این اسناد بعداً منتشر شد. بعید نیست این روش کم و بیش توسط سایر کانالهای دیپلماتیک صورت پذیرد.

- همکاری با قاچاقچیان ارز و عدم پیگرد آنان در خارج از کشور علی رغم پیگرد قانونی آنان از سوی ایران، از روشهایی است که بکار می‌برند.

• امنیت دادن به دزدان و تبهکارانی که موفق می‌شوند پولهای دزدی و اختلاس‌ها را به خارج ببرند و عدم پیگرد قانونی آنان، علی‌رغم پیگرد حقوقی آن از طرف ایران، تا بدین طریق، دزدان در ایران به ادامه تخلف ترغیب و از حمایت غرب در این ارتباط اطمینان یابند و بدین وسیله در راه شکل‌گیری اقتصاد سالم در ایران کارشکنی کرده باشند. دزدی‌های پی‌در پی از اموال عمومی و تعاونی‌ها و کلاه‌برداری‌ها و فرار به خارج از کشور در این ارتباط، نتیجه مصونیتی است که در صورت فرار به خارج، از آن برخوردار می‌گردند.

مصادره اموال ایران

سرمایه‌های مستقیم و غیرمستقیم ایران در خارج از کشور عبارتند از:

- حسابهای بانکی دستگاه‌های دولتی ایران در خارج.
 - سرمایه‌گذاری‌های ایران در خارج.
 - ساختمان‌ها و اموال دولت ایران در خارج.
 - هواپیماها یا کشتی‌های ایرانی که در رفت و آمد به خارج از کشور، موقتاً در خارج حضور می‌یابند.
 - اموال بخش خصوصی ایران در خارج.
 - اموال ایرانیان مقیم خارج از کشور.
- برخی از توطئه‌های خارجی که برای ممانعت از استفاده از این سرمایه‌ها در کشور صورت می‌گیرند عبارتند از:

بلوکه کردن اموال ایران

اقدام رسمی به بلوکه کردن اموال ایران، از جمله اقداماتی است که دولت‌های آمریکا و انگلیس علیه ایران بکار گرفته است. بلوکه کردن میلیاردها دلار از اموال ایران توسط آمریکایی‌ها، پس از پیروزی انقلاب اسلامی، مهمترین نمونه آن بوده است.

در اختیار گرفتن ساختمان‌های متعلق به ایران در آمریکا نیز بخش دیگری از این سیاست می‌باشد. این خطرات همواره اموال ایران در کشورهای غربی را تهدید می‌کند.

صدور حکم جرایم کلان توسط دادگاه‌های فرمایشی

از اقداماتی که بویژه در آمریکا به کرات صورت گرفته است، صدور حکم جرایم سنگین توسط دادگاه‌های فرمایشی آمریکا به دنبال شکایت صوری عده‌ای ایرانی یا خارجی از ایران بوده است.

در حالی که طبق قانون بین‌المللی این دادگاهها حق صدور چنین احکامی را ندارند، اما عملاً به آن مبادرت می‌ورزند و تلاش می‌کنند این وجوه را از اموال بلوکه شده ایران بدست آورند، گرچه ایران از پرداخت چنین جرایمی امتناع ورزیده است، مگر در موارد مربوط به دادگاه لاهه که بر اساس قرارداد الجزایر بین ایران و آمریکا خارج از اختیار ایران بوده است.

نمونه احکام فرمایشی دادگاههای آمریکایی، صدور ۳۲۵ میلیون دلار جریمه برای ایران به مناسبت "کشته شدن دو نفر در تل آویو به دست مبارزان حماس"، به این بهانه که حماس مورد حمایت ایران می‌باشد.^{۱۱۶}

در تیر ماه سال ۱۳۸۰ نیز یک دادگاه دیگر آمریکایی به بهانه‌های واهی مشابه، ۳۲۳/۵ میلیون دلار ایران را محکوم به پرداخت جریمه کرد. این مبلغ بالغ بر ۴۲۰ میلیارد تومان و با نرخ آن زمان معادل بیش از بودجه چهار سال دفتر مناطق محروم ریاست جمهوری یا معادل بودجه ۳/۵ سال بودجه ستاد بازسازی مناطق جنگ زده کشور بود. ممکن است این مبالغ از حساب توقیف شده ایران در آمریکا پرداخت شود و به مرور زمان آمریکا ادعا کند که دیگر وجهی از ایران را در توقیف ندارد. این احکام از نظر حقوق بین‌المللی ارزش ندارد، همانطور که توقیف اموال ایران توسط دولت آمریکا غیر قانونی بود، اما به هر حال سالها است این اتفاق افتاده است.^{۱۱۷}

ممنوعیت فروش بنزین به هواپیماهای مسافربری ایران نیز برای ضربه زدن به این بخش از اقتصاد کشور است. احکام

۱۱۶- کیهان، ۱۳۷۹/۴/۲۳ ص ۳.

۱۱۷- دادگاههای ایران نیز می‌توانند دستور پرداخت جریمه برای دولت آمریکا به مناسبت‌های مختلف صادر کند، از جمله بدنبال شکایت قربانیان تروریسم به دلیل حمایت آمریکا از منافقین، قربانیان جنگ به دلیل حمایت آمریکا از عراق، قربانیان رژیم شاه به دلیل حمایت آمریکا از رژیم شاهنشاهی در ایران.

مشابهی برای توقیف کشتی‌ها و هواپیماهای ایران نیز صادر شده که فقط در حد ایجاد مزاحمت برای پروازها و سفرهای دریایی نمود پیدا کرده است.

وام‌های توطئه‌آمیز

غرب برای جلوگیری از شکل‌گیری و جذب سرمایه‌ها در کشور و جلوگیری از بکارگیری آن در توسعه و پیشرفت ایران، راه‌های مختلفی را می‌پیماید که به چند نمونه آن اشاره می‌گردد:

سرمایه‌های ایرانیان خارج از کشور

کشورهای غربی عملاً از جذب سرمایه‌های ایرانیان خارج از کشور به ایران جلوگیری کرده‌اند و در این راستا تبلیغات منفی در ناامن جلوه دادن امنیت اقتصادی در ایران بیشترین نقش و تأثیر را داشته است.

سرمایه‌های خارجی

سرمایه‌ها با منشأ خارجی شامل: وام‌های بانک‌های جهانی و بین‌المللی. سرمایه‌های بانک‌های خصوصی خارجی، سرمایه‌های دولتهای خارجی و سرمایه‌های سرمایه‌داران و صاحبان شرکتهای تولیدی خدماتی می‌باشد. در این راستا نیز

غرب به رهبری آمریکا بیشترین تلاش را برای ممانعت از جذب سرمایه‌ها به ایران به عمل آورده است.

اعمال فشار آمریکا بر کشور ژاپن برای عدم پرداخت قسطهای وام مربوط به ساخت سد بر روی رودخانه کارون، تلاش برای جلوگیری از پرداخت وام بانک جهانی برای مسائل بهداشتی و نیز طرح فاضلاب در ایران از نمونه‌های چنین سیاستی است. طرحهایی که به نفع محیط زیست و بهداشت می‌باشد و طبیعتاً هیچ خطری برای امنیت ملی آمریکا ندارد.

تبلیغات گسترده در ناامن جلوه دادن سرمایه گذاری در ایران نیز تأثیر بسزایی در این راستا دارد.

اعطای وام و اعتبار برای کالاهای مصرفی

اعطای وام و اعتبار برای کالاهای مصرفی را می‌توان اقدامی در جهت تخریب اقتصاد ایران محسوب نمود. گرچه دستگاههای دولتی در ایران ممکن است از این نوع وامها استقبال نمایند.

دستگاههای ذیربط ایرانی که مورد اعتراض افکار عمومی قرار می‌گیرند، در صورت تأمین واردات کالاهای مصرفی از انتقاد رهایی می‌یابند و ممکن است مسئولان آن ترجیح دهند با رفع نیازهای هرچند غیر حیاتی، از طریق واردات این

کالاهای مصرفی از خارج (در دوران مسئولیت خود) موفق جلوه کنند، گرچه کشور را دچار گرفتاریهای بعدی می‌نمایند. واردات میوه‌جات خارجی که موجب وارد آمدن خسارت به کشاورزان ایرانی است نمونه این سیاست است.

دولتهای غربی نیز ممکن است از دادن وام و اعتبار برای کالاهای مصرفی استقبال نمایند، حال آنکه این کشورها از دادن وام برای امور زیربنایی و عمرانی و صنعتی و تولیدی پرهیز می‌کنند.

اظهارات جerald سگال مدیر مطالعات انستیتو بین‌المللی استراتژیک لندن که در هفته نامه آمریکایی نیوزویک در فروردین ماه ۱۳۷۷ منتشر شده است، در این راستا قابل توجه است. وی می‌گوید:^{۱۱۸}

“... غرب باید به شیوه‌یی که کمونیسم را مهار و آلوده کرد با سایر دشمنان خود عمل کند....”

آلوده سازی، شیوه‌های فراوانی دارد که تجارت با دشمن و... از راههای اصلی آلوده‌سازی جوامع است... اکنون نیز باید یک استراتژی دوگانه مهار و آلوده‌سازی در دستور کار باشد... مهار کافی نیست و آلوده‌سازی مهمتر است... خوشبختانه

۱۱۸- جerald سگال مدیر مطالعات انستیتوی بین‌المللی استراتژیک لندن در هفته نامه آمریکایی نیوزویک در فروردین ماه ۱۳۷۷ بر مطلب مذکور تاکید کرده بود.

آلوده‌سازی شیوه‌های فراوانی دارد که تجارت با دشمن (در کالاهای غیر استراتژیک) و... از جمله آنهاست... “

نتیجه مطالعات سال ۲۰۰۰ انستیتو سیاست خاورمیانه واشنگتن که تاکید کرده است:^{۱۱۹}

“... صادرات کالاهای مصرفی به ایران باید از سر گرفته شود، این کار باعث کم شدن ارز خارجی موجود در ایران خواهد شد...”

نیز مؤید این مطلب است.

نقش مهاجرتها در اشتغال

مهاجرتهای بین کشوری، شامل مهاجرتهای اتباع بیگانه به ایران و مهاجرت اتباع ایرانی به خارج، تأثیر بسزایی در موضوع اشتغال در کشور دارد.

این مهاجرتها در هر دو صورت، دارای تأثیرات مثبت یا منفی ای می‌باشند که ذیلاً مورد بررسی قرار می‌گیرد:

۱۱۹- روزنامه کیهان مورخ ۱۸/۱/۱۳۸۰ به نقل از گزارش گروه مطالعات ریاست جمهوری انستیتو سیاست خارجی واشنگتن به نقل از اینترنت به آدرس:

مهاجرتهای اتباع خارجی به ایران

کشور ایران بیشترین مهاجرین خارجی را پس از پیروزی انقلاب اسلامی پذیرفته است. مهاجرین افغانی و عراقی عمده این مهاجرین بوده‌اند.

مهاجرین خارجی در ایران عمدتاً بی سواد و فقیر می‌باشند و به کارهای یدی می‌پردازند. از تعداد مهاجرین نسبت به گذشته کاسته شده است. وزارت کشور موظف شده است که مهاجرین افغانی را به تدریج به کشورشان باز گرداند ممکن است تحولات آینده در کشورهای همسایه، مهاجرت و پناهندگی را به ایران تشدید کند.

تحولات و درگیریها در کردستان عراق یا درگیری در جنوب این کشور می‌تواند موجب حرکت سیل پناهندگان کرد یا شیعیان عراقی به ایران شود.

تشدید بحران در افغانستان نیز می‌تواند جمهوری اسلامی ایران را مجدداً با سیل مهاجرتها مواجه سازد.

درگیری بین آذربایجان و ارمنستان نیز از دیگر مواردی است که ممکن است موجب درخواست پناهندگی اهالی آذربایجان از ایران شود.

مهاجرت اتباع ایرانی به خارج

وضعیت اتباع ایرانی در خارج و مهاجرت‌های بیشتر، می‌تواند بر موضوع اشتغال در کشور تأثیر بگذارد که ذیلاً به ابعاد آن پرداخته می‌شود.

مهاجرت‌های صورت گرفته به خارج

دو نوع مهاجرت تاکنون از ایران صورت گرفته است:

- مهاجرت به کشورها برای کار،
 - مهاجرت به کشورهای پیشرفته غربی.
- مهاجرت به کشورهای عربی منطقه و برخی کشورهای دیگر برای کار که عمدتاً توسط نیروهای یدی از سالها قبل در جریان بوده مهاجرتی غیرسیاسی است و تعدادی از این نیروها توانسته‌اند موقعیت مالی خوبی برای خود فراهم آورند. این نوع مهاجرت برای کشور تقریباً بلا ضرر است. البته وهابیت تلاش می‌کند بر روی مهاجرین اهل سنت تأثیر گذاشته و از طریق آنان، وهابیت را در ایران ترویج نماید که این موضوع مسئله ساز می‌باشد.
- مهاجرت به کشورهای اروپایی و آمریکا و کانادا که بعد از انقلاب بعضاً به دلیل عدم تمایل به زندگی در جو اسلامی ایران بوده است، افرادی از طبقات ثروتمند و تحصیل کرده را شامل می‌شده است.

مهاجرت های آینده

با توجه به کمبود فرصتهای شغلی در کشور، اعم از نیروهای تحصیلکرده و غیر تحصیل کرده، فرصتهای شغلی در خارج از کشور، فرصتی است برای کمک به حل مشکل اشتغال کشور و می بایست برای صدور "نیروی کار غیر مورد نیاز کشور" برنامه ریزی صورت گیرد.

مهاجرت کار آفرینان

اما باید توجه داشت که نباید نیروهای کار آفرین را از دست داد. کشور به اینگونه افراد نیاز دارد. کشورهای غربی تلاش گسترده ای برای جذب نیروهای کار آفرین دارند و این امر به کشورمان لطمه می زند و لذا باید در جهت حفظ آنها تلاش نمود. این در حالی است که دولتهای غربی برای جذب نیروهای متخصص کار آفرین برنامه ریزی می کنند.

بطور نمونه انگلیس اعلام کرده است که افرادی را که می توانند "چیزی برای اقتصاد این کشور به ارمغان بیاورند"، به مهاجرت به این کشور ترغیب می کند. معاون وزیر کشور^{۱۲۰} انگلستان در این ارتباط بر اهمیت نقشی که مهاجران

واجد تواناییهای حرفه‌ای و علمی در شکوفا شدن اقتصاد کشورهای میزبان ایفا می‌کنند، تأکید ورزیده است.^{۱۲۱}

دولت انگلستان در کنار تلاش برای جذب مهاجران خلاق، برای جلوگیری از فرار مغزها از انگلستان به سایر کشورها، بویژه فرار به آمریکا و کانادا، مبلغ یک میلیارد پوند اختصاص داده است که صرف تحقیقات ملی و پرورش دانشجویان دوره دکتری در رشته‌های اصلی علوم خواهد شد.^{۱۲۲}

اشتغال و گردشگری

در جهان از هر ۹ شغل یک شغل در ارتباط با توریسم می‌باشد.

با وجودی که ایران از نظر جاذبه‌های فرهنگی و تاریخی، یکی از ۱۰ کشور اول در جهان می‌باشد، سهم ایران از توریسم بسیار اندک است.

ورود گردشگران خارجی به ایران، برای کشور درآمدزا، ارزآور و اشتغال‌زا می‌باشد.

این گردشگران می‌توانند با انگیزه‌ها و مقاصد مختلف، مثل دیدار از زیارتگاهها بویژه حرم مطهر امام (رضاع)، مناظر زیبای طبیعی و یا آثار فراوان باستانی ایران وارد کشور شوند.

۱۲۱- اطلاعات ضمیمه ۳/۵/۱۳۷۹.

۱۲۲- روزنامه اطلاعات ۲۰/۴/۱۳۷۹.

برنامه ریزی و ایجاد تسهیلات برای ورود گردشگران خارجی در چارچوب حفظ فرهنگ و ارزش‌های اسلامی مردم می‌تواند در ایجاد فرصت‌های اشتغال نقش مؤثری داشته باشد.

طبیعتاً تبلیغات رسانه‌ای غرب تلاش دارد با ایجاد نگرانی در گردشگران خارجی نسبت به امنیت خود، آنان را از سفر به ایران منصرف سازند و حتی المقدور ایران را از این درآمدها و فرصت‌ها محروم کنند.

طبیعتاً در ایجاد تسهیلات گردشگری، سرمایه داران و سرمایه گذاران خارجی با مشارکت خویش می‌توانند ضمن بهره مندی از سود سرمایه گذاری خود، زمینه را برای حضور هر چه بیشتر گردشگران خارجی در ایران فراهم آورند، در جذب سرمایه گذاری‌های خارجی نیز طبیعتاً کارشکنی‌هایی توسط حکام غرب صورت می‌پذیرد.

ذکر مشکلاتی که توسط دشمنان خارجی در این ارتباط و در سایر موارد ایجاد می‌شود به معنی نداشتن مشکل از منشأ داخلی نیست، بلکه در این قسمت به امور خارجی مؤثر از موضوع اشتغال اشاره می‌گردد.

عزیمت گردشگران ایرانی به خارج

سفر گردشگران ایرانی به خارج از کشور، از نظر اقتصادی موجب هزینه شدن سرمایه‌های ایرانی در کشورهای خارجی

می‌گردد و جلوی بهره‌مندی اقتصاد کشور از این سرمایه‌ها را می‌گیرد.

هر گردشگر ایرانی که به خارج سفر می‌کند باید بداند که با سرمایه‌گذاری حدود ۱۰ هزار دلار، می‌توان یک شغل دائمی در ایران ایجاد کرد. سرمایه‌ای که در سفرهای خارجی به نفع اقتصاد سایر کشورها از دست می‌رود.

فشارهای بین‌المللی

اهمیت وجود "احساس امنیت" در مردم بیشتر از برخورداری از خود "امنیت" است.

دشمنان بیگانه تلاش می‌کنند هم "امنیت" را در کشور و لااقل در نقاطی از کشور بویژه نقاط مرزی بر هم زده و هم "احساس ناامنی" را در کشور دامن بزنند. بررسی برنامه‌های رادیوهای بیگانه نشان دهنده چنین جهت‌گیری می‌باشد.

طبیعی است جایی که ناامنی وجود داشته باشد، سرمایه‌گذاری صورت نخواهد گرفت.

بخشی از وضعیت توسعه نیافتگی کافی در برخی استانهای مرزی مثل سیستان و بلوچستان و کردستان، ناشی از احساس کمبود امنیت است و به همین لحاظ نیز بخش خصوصی کمتر حاضر به سرمایه‌گذاری در این مناطق می‌باشد. گرچه این مناطق بسیار امن‌تر از کشورهایایی است که امن تلقی می‌گردند.

اینک، با توجه به مطالبی که طی چند قسمت قبلی در بررسی محیط بین‌الملل در ارتباط با موضوع اشتغال ذکر گردید، برخی از فشارهای بین‌المللی را می‌توان به شرح زیر بطور خلاصه مطرح نمود:

- ممانعت از ورود داوطلبین کار به کشورهای خارجی،
- امکان اخراج ایرانیان از کشورهای خارجی (ترکیه، امارات، ژاپن و ...)
- تسهیلات برای خروج ارز از کشور،
- جذب مغزها و کار آفرینان ایرانی به خارج،
- ممانعت از سرمایه‌گذاری خارجی در ایران،
- گسترش قاچاق کالا و ارز،
- محدودیت بازار خارجی برای کالاهای ایرانی،
- تلاش برای افزایش توقعات مردم از حکومت، فراتر از امکانات کشور،
- تلاش برای رواج فرهنگ مصرف‌گرایی،
- تبلیغات برای تضعیف فرهنگ کار در ایران،
- تلاش و حمایت برای گسترش قاچاق کالا و ارز،
- جاسوسی اقتصادی،
- تبلیغات تحریک‌آمیز،
- صدور احکام جرایم مالی توسط دادگاه‌های غیر قانونی خارجی،
- مهاجرت اتباع عراقی و افغانی به ایران،
- ممانعت از سفر جهانگردان به ایران،

- سوء استفاده از بحرانهای امنیتی برای تجزیه ایران،
- سوء استفاده از بحرانهای امنیتی برای سرنگونی نظام،
- رشوه.

فصل هشتم

راهبردها (استراتژی‌ها)

نقاط ضعف و قوت بیکاری

در قسمتهای قبلی، محیط ملی و بین‌المللی و نقاط قوت و ضعف داخلی و نیز فرصتها و فشارهای خارجی و نیز دیدگاه اسلام مورد بررسی قرار گرفت. با توجه به نقاط ضعف و قوت ناشی از بیکاری و نیز فرصتها و فشارهایی که در سطح خارجی در این ارتباط وجود دارد، تهدیدات موجود در ارتباط با بیکاری مشخص کردند.

نقاط ضعف ناشی از بیکاری

در اینجا مواردی از نقاط ضعف ناشی از بیکاری براساس

اهمیت ذکر می‌گردد:

- کاهش امید به آینده،
- کاهش امنیت ملی،

- کاهش اعتماد به دولت و نظام،
- کاهش اعتقاد به توانایی دین در اداره امور کشور،
- تضعیف باورهای دینی و ایمانی،
- گسترش مهاجرت به سمت شهرهای بزرگ،
- کاهش عزت نفس و اعتماد به خود در بیکاران،
- گسترش نارضایتی از دولت و نظام،
- گسترش بی‌رویه شهرها،
- گسترش جرم و جنایت،
- گسترش حاشیه‌نشینی در شهرها،
- گسترش آشوب و ناامنی،
- گسترش مفسد اخلاقی و اجتماعی،
- کاهش امنیت شغلی شاغلین،
- گسترش اعتیاد،
- گسترش رشوه و فساد در دستگاه‌های دولتی،
- فرار مغزها به خارج،
- گسترش نفوذ نیروهای معارض نظام و اسلام،
- طمع کشورهای خصم در سرنگونی نظام و اعمال فشارهای مختلف،
- افزایش تعداد زندانیان.

نقاط قوت ناشی از بیکاری

- نقاط قوت ناشی از بیکاری نیز عبارتند از:
- در دسترس بودن نیروی کار فراوان.

- کاهش دستمزدها در رقابت بین داوطلبین کار که قیمت تمام شده کالا و خدمات را کاهش می دهد.
 - آمادگی بیکاران برای کار در نقاط محروم.
 - گسترش خدمات در رقابت بین شاغلین برای حفظ شغل.
- طبیعی است وقتی از قوت‌های ناشی از بیکاری مطلبی به میان می آید، بدین معنی نیست که بیکاری مطلوب است. همانطور که نقاط ضعف ناشی از بیکاری نشان می دهد مضارّ بیکاری آنچنان زیاد است که نقاط قوت در مقابل آن بسیار ناچیز می باشد.

تهدیدات بیکاری

- گر چه نقاط ضعف ناشی از بیکاری خود تهدید محسوب می شوند، لیکن با توجه به جمیع جهات بویژه با توجه به افزایش توقّعات مردم از حکومت، به مقداری فراتر از امکانات کشور و نیز غفلت عمومی از نقش عملکرد خود مردم در بروز مشکلات، می توان برخی از تهدیدات ناشی از بیکاری را به شرح زیر بر شمرد:
- گسترش فقر،
 - گسترش مهاجرت به سمت شهرهای بزرگ،
 - گسترش بی رویه شهرها،
 - گسترش حاشیه نشینی در شهرها،
 - سخت تر شدن شرایط شاغلین و کاهش امنیت شغلی آنان،
 - کاهش عزّت نفس و اعتماد به خود در بیکاران،

- گسترش اعتیاد،
- گسترش مفاسد اخلاقی و اجتماعی،
- گسترش جرم و جنایت،
- گسترش فساد اداری،
- گسترش قاچاق کالا و ارز،
- افزایش تعداد زندانیان،
- تسهیلات برای خروج ارز از کشور،
- ممانعت از سرمایه‌گذاری خارجی در ایران،
- تبلیغات برای رواج فرهنگ مصرف‌گرایی،
- تبلیغات برای تضعیف فرهنگ کار در ایران،
- جذب مغزها و کارآفرینان ایرانی به خارج،
- جاسوسی اقتصادی،
- بکارگیری رشوه توسط کشورهای خارجی،
- محدودیت بازار خارجی برای کالاهای ایرانی،
- افزایش تبلیغات تحریک‌آمیز،
- کاهش امید به آینده،
- کاهش اعتماد به دولت و نظام،
- کاهش اعتقاد به توانایی دین در اداره امور کشور،
- تضعیف باورهای دینی و ایمانی،
- گسترش نارضایتی از دولت و نظام،
- گسترش نفوذ نیروهای معارض نظام و اسلام،
- افزایش فشار کشورهای خصم برای سرنگونی نظام و تجزیه کشور،

- تضعیف امنیت ملی،

مراحل تدوین استراتژی

پس از بررسی محیط ملی و محیط بین‌المللی و تعیین نقاط قوت و ضعف در محیط داخلی و نیز بررسی فرصتها و فشارها در محیط بین‌المللی و تعیین تهدیدات اصلی که در ارتباط با معضل بیکاری برای کشور وجود دارد، نوبت به بررسی اهداف، سیاستها و استراتژیها می‌رسد. با توجه به نقاط قوت و ضعف، فرصتها و فشارها و تهدیدات، باید اهداف را تعیین نمود. در قدم بعدی با توجه به مؤلفه‌های فوق‌الذکر جهت تحقق اهداف، باید سیاستها را مشخص ساخت، آنگاه نوبت تعیین استراتژی فرا می‌رسد.

در پایان بخش استراتژیها، با توجه به ابعاد مختلف استراتژی، استراتژی کلی که در بر گیرنده تمامی ابعاد استراتژیها است، جمع‌بندی و تنظیم ارائه می‌گردد.

با توجه به ارزش‌های مورد اعتقاد مردم و مسئولین، خطراتی که از ناحیه بیکاری کشور را تهدید می‌کند و با توجه به نیازها و توانائی‌های کشور، اهداف فرهنگی، اجتماعی برای رفع معضلات به شرح زیر می‌باشند:

اهداف فرهنگی اجتماعی در راستای حل معضل اشتغال

- حاکمیت اسلام و تقویت نظام جمهوری اسلامی،

- تقویت ایمان دینی و عرق ملی،
- حفظ استقلال کشور،
- تأمین و تحقق منافع ملی،
- تأمین امنیت و آرامش عمومی،
- ارتقاء مشارکت عمومی در ایران،
- تحقق توسعه همه جانبه،
- ارتقاء آگاهیهای عمومی و اصلاح فرهنگ عمومی،
- تقویت عزت نفس، یکرنگی، خودباوری، خود اتکایی،
- تقویت روحیه جستجوگری، آینده نگری، برنامه ریزی، تلاش و
- تقویت انضباط مالی و اجتماعی،
- توسعه کیفی نیروی انسانی و پرورش نیروی انسانی مؤمن، با وجدان، متفکر، مبتکر، متخصص، کار آفرین، پرتلاش و قانع،
- ارتقاء روحیه کار گروهی،
- ارتقاء و بهبود محیط زیست،
- شایسته سالاری،
- افزایش اعتبار بین المللی جمهوری اسلامی ایران.

سیاست های فرهنگی اجتماعی

- برای تحقق اهداف مورد نظر که در قسمت قبلی به آن اشاره شد، سیاستهای مناسبی که باید اعمال شود، عبارتند از:

- پاکسازی باورهای مذهبی از خرافات و تحریفات و ناب سازی مذهب،
- تکیه به ایمان مذهبی و تقویت آن،
- تقویت عرق ملی، بویژه در مقابل غرب،
- تقویت اعتماد عمومی به نظام و امید به آینده،
- توسعه علمی، فرهنگی و کیفی نیروی انسانی و پرورش نیروی انسانی کاردان و کار آفرین،
- تقویت نیروهای فنی و حرفه‌ای در سطوح مختلف،
- تقویت فرهنگ و وجدان کاری،
- شایسته سالاری در مدیریت‌های عمومی و دولتی و ترجیح آن بر امنیت شغلی،
- اصلاح ساختار اداری،
- اصلاح قوانین و مقررات و ثبات آنها،
- شفافیت در امور اقتصادی و اداری،
- پاسخگو بودن دستگاه‌های حکومتی به مردم،
- آمایش سرزمینی،
- استفاده از امکانات بالقوه کشور،
- استفاده از فرصت‌های موجود در سایر کشورها برای اعزام نیروی کار مازاد بر نیاز کشور،
- جلوگیری از فرار مغزها،
- گسترش فرهنگ تحقیق و مطالعه،
- افزایش آگاهی‌های عمومی،
- گسترش مشارکت عمومی و نهادهای مدنی اسلامی،

- کاهش بار تکفل و افزایش داوطلبان کار در نیروهای بالقوه فعال،
- استفاده از توان زنان در جهت توسعه همه‌جانبه کشور در چارچوب فرهنگ اسلامی،
- با ارزش محسوب شدن هر کار حلال،
- تقویت فرهنگ حفاظت از اموال عمومی و میراث فرهنگی،
- تقبیح تقاضای کمک از بودجه عمومی،
- ترغیب اقامت داوطلبانه در روستاها و نقاط دورافتاده و محروم،
- ایجاد آرزوهای قابل دسترس برای مردم،
- افزایش اعتماد به نظام و امید به آینده،

استراتژی‌ها

پس از تعیین اهداف و سیاستها نوبت به تدوین استراتژیها فرا می‌رسد. استراتژیها تحت چهار عنوان مختلف ذکر می‌گردند که عبارتند از:

- استراتژی اصلاح فرهنگ عمومی،
 - استراتژی اصلاح ساختار اداری و قوانین،
 - استراتژی اجتماعی،
 - استراتژی تأمین اجتماعی،
- استراتژیهای فوق باید توأم با بکارگیری استراتژی اقتصادی مناسب باشند که تحت عنوان استراتژی اصلاح ساختار

اقتصادی از آن یاد شده است. در این موردِ آخر، جنبه‌های فرهنگی اجتماعی استراتژی اقتصادی نیز ذکر شده است.

استراتژی کلی

در پایانِ بخش استراتژیها، با توجه به ابعاد مختلف استراتژی، استراتژی کلی که در بر گیرنده تمامی ابعاد استراتژیها است جمع‌بندی و تنظیم شده است.

استراتژی اصلاح فرهنگ عمومی

- اصلاح فرهنگ کار
- ترویج فرهنگ مصرف بر اساس الگوهای مناسب و قناعت
- اصلاح فرهنگ صادرات
- اصلاح فرهنگ مالیات
- ترویج فرهنگ پس انداز
- ترویج فرهنگ مناسب برای سرمایه‌گذاری دارایی‌ها در توسعه اقتصادی
- ترویج کار گروهی
- ترغیب به مشارکت
- تعدیل توقعات
- پاکسازی و ناب‌سازی باورهای دینی از خرافات و انحرافات
- ایجاد قبح در استفاده از کمک از بیت‌المال
- ترویج فرهنگ حفاظت از میراث فرهنگی

- ترویج فرهنگ حساسیت و حفاظت از اموال عمومی
- تقویت اعتماد به نظام و امید به آینده
- تقویت اعتماد به نفس و احساس عزت
- تقویت خودباوری و اتکاء به تواناییهای فردی
- ایجاد آرزوهای مناسب
- معرفی ایران ۱۴۰۴ (چشم انداز)

برخی نظر سنجی‌ها نشان می‌دهد که وقتی از افراد در مورد آرزوهای آنان سؤال می‌شود، ابتدا برخی آرزوهای شخصی، مثل تحصیل، ازدواج، اشتغال، مسکن، و برخورداری از ثروت را برای خود و خانواده خود مطرح می‌سازند. و برخی دیگر ابتدا موضوعاتی نظیر پیروزی اسلام، سربلندی نظام، اعتلای ملت، طول عمر و سلامتی رهبر، رفع مشکلات و محرومیت‌های اقشار ضعیف، ذلت و خواری مزدوران بیگانه و ضد انقلاب، شکست اسرائیل و استکبار جهانی و پیروزی ملل مسلمان را آرزو می‌کنند. گرچه تقریباً همه موارد فوق (خواسته‌ها و آرزوهای فردی و جمعی) مطلوب هر دو گروه است، لیکن برخی ابتدا نیازهای جمعی و سپس نیازهای شخصی را مطرح می‌سازند و برخی دیگر ابتدا نیازهای شخصی و سپس آرزوهای جمعی را طرح می‌کنند.

باید برنامه ریزی فرهنگی به سمتی هدایت شود که افراد، نیازهای جمعی را بر نیازهای شخصی ترجیح دهند و روحیه جمعی و گروهی تقویت گردد. اگر افراد چنین روحیه‌ای پیدا کنند، در صورت مواجه شدن با پیشنهاد زندگی راحت‌تر در

کشورهای بیگانه، کشور و ملت خود را رها نکرده و خدمت به بیگانگان را بر خدمت به ملت خویش ترجیح نخواهند داد و پدیده‌ای بنام فرار مغزها بوجود نخواهد آمد. معرفی برنامه‌ها و اهداف برای سال ۱۴۰۴ شمسی و ترغیب مردم به مشارکت در تحقق آن برنامه‌ها و آرزوهای دست‌یافتنی، می‌تواند در این راستا مؤثر واقع گردد.

استراتژی اجتماعی و اداری

استراتژی اصلاح ساختار اداری و قوانین

- اصلاح ساختار قانون کار و سایر قوانین،
- ایجاد ساختار مناسب حکومتی برای زمینه‌سازی گسترش اشتغال و...
- حاکمیت شایسته‌سالاری حتی در مقابل امنیت شغلی،
- شفاف‌سازی امور مالی و اداری دستگاه‌های حکومتی،
- مقابله با مفاسد اداری،
- حاکمیت اصل شفافیت پاسخگوئی و اطلاع‌رسانی،
- حاکمیت اصل مردم‌سالاری (رعایت حقوق و احترام و شخصیت مردم)،
- جلوگیری از اسراف و تجمل،
- اصلاح سیستم اداری برای کاهش نیاز به مراجعه مستقیم و حضوری مردم.

نکته‌ای را که مناسب است به آن بطور مثال اشاره گردد، موضوع پاسخگویی به مردم است که شامل حق مردم در دریافت پاسخ کتبی به درخواستهای خود است.

ادارات، باید هر گونه درخواست دریافت پاسخ مکتوب از سوی مردم را اجابت نمایند و هر گونه موافقت و یا مخالفت با موضوع مورد تقاضا را مستدل به مقررات و قوانین کتبا^{۱۱} ابلاغ کنند. این امر در کنار شفافیت اسناد و مدارک و روال اداری و امکان دسترسی مردم به اطلاعات و قوانین و مقررات، زمینه تخلف کارکنان دولت و نیز زمینه بسیاری از مفاسد اداری را از بین می‌برد، حال آنکه در مقطع کنونی بسیاری از ادارات، حتی از دادن رسید نامه واصله به متقاضیان نیز خودداری می‌کنند و فقط به اعلام شماره و تاریخ ثبت نامه وارده اکتفا می‌نمایند و گاه حتی از اعلام شماره وارده نامه نیز خودداری می‌نمایند.

همچنین وقت زیادی از مراجعین به دستگاه‌ها، برای کسب اطلاع از چگونگی روال اداری و اطلاع از اسناد مورد نیاز برای ارائه به ادارات و برخورداری از خدمات، تلف می‌شود که با یک اطلاع رسانی صحیح قابل اجتناب می‌باشد.

متأسفانه بسیاری از ادارات، از پاسخ تلفنی یا مکتوب به متقاضیان اجتناب می‌کنند و از پاسخگویی مکتوب به مکاتبات مردم که از طریق پست واصل شود خودداری می‌نمایند. به منظور رعایت وقت، حقوق، و احترام به مراجعان، استفاده از

پست و ارائه پاسخ مکتوب به تقاضای مردم، باید حتما در اصلاح سیستم اداری گنجانده شود.

استراتژی توسعه نیروی انسانی

- پرورش نیروهای کاردان و کارآفرین،
- ارتقاء سطح علمی مردم،
- جذب نیروهای کار آفرین و مغزها،
- گسترش آموزش‌های فنی و حرفه‌ای در مقاطع زیر دیپلم تا فوق دیپلم،
- تقویت روحیه خودباوری و اتکاء و استفاده توانائیهای ذاتی،

استراتژی اجتماعی

- تنظیم جمعیت (در حین تسهیل ازدواج)،
- کاهش بار تکفل (افزایش داوطلبان کار نسبت به نیروهای بالقوه فعال)،
- جلب مشارکت عمومی در کلیه امور،
- توسعه نهادهای مدنی اسلامی،
- مبارزه با مواد مخدر و مفسد اجتماعی،

استراتژی تأمین اجتماعی

- هدفمند در جهت اقشار ضعیف،
- هماهنگ با توان اقتصادی کشور،

- عدم تشویق تنبلی و کاهلی،
- ترجیح کمکهای نقدی بر کالایی،

استراتژی اصلاح ساختار اقتصاد

- عدم اتکاء اقتصاد کشور به فروش نفت خام،
- احتساب منابع زیر زمینی به عنوان دارایی و نه درآمد،
- اختصاص داراییها به امر توسعه عمرانی و تولیدی و...،
- اتکاء اقتصاد به کار و تلاش مشروع آحاد مردم،
- جهت گیری عدالت اجتماعی و محرومیت زدایی،
- استفاده از موقعیت ژئوپولیتیکی و ژئو اکونومیکی و مزیت های کشور،
- شفاف سازی اقتصادی،
- واقعی کردن قیمتها،
- هدفمندسازی یارانه های کالاها و خدمات مصرفی و اختصاص وجوه حاصل از آن به امر آبادانی و تولید.
- اولویت بخشیدن به واقعی کردن قیمت فرآوردهای سوختی و انرژی،
- خصوصی سازی،
- اولویت در ساخت امور زیربنائی و تولیدی،
- اولویت طرحهای نیمه تمام و اشتغالزا،
- تکیه بر سرمایه های داخلی،

- استفاده از سرمایه‌های خارجی به خصوص در امور اشتغال‌زا که امکان صادرات محصولات آن وجود داشته باشد و یا کشور را از واردات بی‌نیاز سازد،
- استفاده از فرصتهای موجود در سایر کشورها برای اعزام نیروی کار مازاد بر نیاز ایران به خارج به نحوی که درآمد ارزی آنان به ایران باز گردد،
- رعایت محیط زیست،
- استفاده از موقعیت تاریخی و جذابیت‌های باستانی و طبیعی.
- نکته‌ای را که در اینجا لازم به تأکید است این است که متأسفانه اقتصاد ایران از شفافیت لازم برخوردار نیست. مثلاً دهها میلیارد دلار یارانه مواد سوختی و انرژی‌زا، در بودجه رسمی دولت انعکاس ندارد. از سوی دیگر مردم به دلیل وجود عملی این یارانه‌ها، که نتیجه آن ارزانی فوق‌العاده فرآورده‌های سوختی است، ارزش واقعی این مواد را نمی‌دانند و نمی‌توانند در مصرف آن منافع ملی را در نظر بگیرند. نتیجه این امر، اسراف فوق‌العاده در مصرف و هدر رفتن منابع کشورمی باشد و شفاف سازی اقتصاد موجب آگاهی مردم نسبت به ارزش واقعی محصولات و کالاها می‌گردد و در نتیجه مصرف و هزینه منطقی می‌شود. بطور مثال افراد کمی می‌دانند که یارانه سالانه مواد سوختی و انرژی‌زا چند برابر بودجه عمرانی یک سال کل کشور است!

- همانطور که در استراتژی اصلاح ساختار اقتصادی ذکر شده است، اولویت در کارهای زیربنایی و عمرانی، آنهم در اتمام طرح‌های زیر بنایی است.
- در قسمت بعدی با توجه به استراتژی‌های ذکر شده استراتژی جامع پیشنهادی ارائه می‌گردد.

استراتژی جامع

با توجه به استراتژی‌های مختلف بیان شده، استراتژی جامع پیشنهادی را می‌توان به شرح ذیل مطرح نمود:

اصلاح ساختار اقتصادی در فضای تفاهم و هماهنگی کامل ارگانهای مختلف نظام، در راستای اتکاء به کار و تلاش مشروع آحاد مردم و عدم اتکاء اقتصاد و امور جاری کشور به ثروت حاصل از فروش نفت خام و احتساب ثروت حاصله از منابع زیر زمینی به عنوان دارایی و نه درآمد، اصلاح ساختار اداری و قوانین و حرکت به سمت خصوصی سازی و نیز واقعی سازی قیمتها و شفاف سازی اقتصاد از طریق هدفمندسازی یارانه‌ها، با اولویت واقعی کردن قیمت فرآورده‌های سوختی و انرژی‌زا و برقراری تأمین اجتماعی هدفمند، در محدوده امکانات کشور، به منظور محرومیت‌زدایی و استقرار عدالت اجتماعی و ترویج الگوهای مناسب مصرف و صرف سرمایه‌های حاصله در زمینه ساخت امور زیربنایی و تولیدی با اولویت طرحهای نیمه تمام و اشتغال‌زا و تحقق رشد اقتصادی با توجه به موقعیت ژئو

اکنونیک، ژئوپولیتیک، مزیت‌ها و حفظ محیط زیست و با تکیه بر سرمایه‌های داخلی و نیز استفاده از سرمایه‌های خارجی، بخصوص در امور اشتغال‌زا که امکان صادرات محصولات آن وجود داشته و یا کشور را از واردات بی‌نیاز سازد و فراهم آوردن زمینه‌های لازم به منظور استفاده از فرصت‌های موجود در سایر کشورها برای اعزام نیروی کار مازاد بر نیاز به خارج و نیز اصلاح فرهنگ عمومی و تحول ساختار نیروی انسانی به سمت پرورش نیروهای کارآفرین برای زمینه‌سازی تحقق توسعه اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و امنیتی همه جانبه در راستای آرمانهای اسلامی و منافع ملی کشور، در چهارچوب ۲۰ ساله و ۵۰ ساله.

راهکارها

تا کنون استراتژی‌های پیشنهادی برای رفع معضل بیکاری در راستای توسعه و امنیت ملی کشور ارائه شده است. در قسمت بعدی، برای نمونه به چند مورد راهکار در ارتباط با برخی راهبردهای (استراتژی) ذکر شده ارائه می‌گردد، از جمله:

- پرورش نیروی کار آفرین در سیستم آموزش کشور،
- تقابل شایسته سالاری و امنیت شغلی،
- مراحل شفاف سازی اقتصادی.

سیاست‌های ایران در مورد کار

مقام معظم رهبری با توجه به ابعاد و اهمیت موضوع، کراراً بر ضرورت تلاش همه جانبه برای رفع معضل بیکاری تاکید فرموده‌اند و سال ۱۳۹۱ را نیز سال "تولید ملی، حمایت از کار و سرمایه ایرانی" نامیده‌اند.

معلم له در تیرماه ۱۳۹۰ سیاست های کلی اشتغال را به شرح زیر ابلاغ فرمودند:

ابلاغ سیاست های کلی اشتغال از سوی رهبر معظم انقلاب حضرت آیت الله خامنه ای، سیاست های کلی اشتغال را پس از مشورت با مجمع تشخیص مصلحت نظام تعیین کردند. متن سیاستهای کلی اشتغال را که از اهمیت بالایی برخوردار است که به رؤسای قوای سه گانه، رئیس مجمع تشخیص مصلحت نظام و دبیر شورای نگهبان ابلاغ فرمودند که به شرح ذیل است:

سیاست‌های کلی اشتغال

۱- ترویج و تقویت فرهنگ کار، تولید، کارآفرینی و استفاده از تولیدات داخلی به عنوان ارزش اسلامی و ملی با بهره گیری از نظام آموزشی و تبلیغی کشور.

۲- آموزش نیروی انسانی متخصص، ماهر و کارآمد متناسب با نیازهای بازار کار(فعلی و آتی) و ارتقاء توان کارآفرینی با مسؤولیت نظام آموزشی کشور(آموزش و پرورش، آموزش

فنی و حرفه‌ای و آموزش عالی) و توأم کردن آموزش و مهارت و جلب همکاری بنگاه‌های اقتصادی جهت استفاده از ظرفیت آنها.

۳- ایجاد فرصت‌های شغلی پایدار با تأکید بر استفاده از توسعه فناوری و اقتصاد دانش‌بنیان و آینده‌نگری نسبت به تحولات آنها در سطح ملی و جهانی.

۴- ایجاد نظام جامع اطلاعات بازار کار.

۵- بهبود محیط کسب و کار و ارتقاء شاخص‌های آن (محیط سیاسی، فرهنگی و قضایی و محیط اقتصاد کلان، بازار کار، مالیات‌ها و زیرساخت‌ها) و حمایت از بخش‌های خصوصی و تعاونی و رقابت از راه اصلاح قوانین، مقررات و رویه‌های ذیربط در چارچوب قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران.

۶- جذب فناوری، سرمایه و منابع مالی، مبادله نیروی کار و دسترسی به بازارهای خارجی کالا و خدمات از طریق تعامل مؤثر و سازنده با کشورهای، سازمان‌ها و ترتیبات منطقه‌ای و جهانی.

۷- هماهنگ‌سازی و پایداری سیاست‌های پولی، مالی، ارزی و تجاری و تنظیم بازارهای اقتصادی در جهت کاهش نرخ بیکاری توأم با ارتقاء بهره‌وری عوامل تولید و افزایش تولید.

۸- توجه بیشتر در پرداخت یارانه‌ها به حمایت از سرمایه‌گذاری، تولید و اشتغال مولد در بخش‌های خصوصی و تعاونی.

- ۹- گسترش و استفاده بهینه از ظرفیت های اقتصادی دارای مزیت مانند: گردشگری و حق گذر(ترانزیت).
- ۱۰- حمایت از تأسیس و توسعه صندوق های شراکت در سرمایه برای تجاری سازی ایده ها و پشتیبانی از شرکت های نوپا، کوچک و نوآور.
- ۱۱- برقراری حمایت های مؤثر از بیکاران برای افزایش توانمندی های آنان در جهت دسترسی آنها به اشتغال پایدار.
- ۱۲- توجه ویژه به کاهش نرخ بیکاری استان های بالاتر از متوسط کشور.
- ۱۳- رعایت تناسب بین افزایش دستمزدها و بهره وری نیروی کار.

سیدعلی خامنه ای

۲۸ تیرماه ۱۳۹۰

فرمایشات مقام معظم رهبری در مورد نقاط قوت و ضعف فرهنگی

معظم له در ماه مبارک رمضان سال ۱۳۹۰ در دیدار با مسئولان نظام فرمودند: اولین نقطه مثبت و قوت نظام اینکه نظام ثابت کرده که توانایی غلبه بر تهدیدها را دارد/ پیشرفت در شرایط تحریم یکی از نقاط مهم قوت کشور این است/ از نقاط ضعف اینکه یک جاهایی طبق وظیفه عمل نکردیم؛ یک جاهایی مراقبت‌هایی که باید انجام بدهیم، انجام ندادیم؛ یک جاهایی دلبستگی‌های خودمان را زیر پا نگذاشتیم؛ به چیزهایی که باید از آن پرهیز کرد و بر حذر بود، سرگرم شدیم/ مسئله

تورم، فرهنگ کار، ساعات مفید کار و... حل نشده؛ باید فرهنگ کار در کشور جوری باشد که مردم کار را عبادت بدانند.

رهبر انقلاب اسلامی نگاه واقع‌بینانه در هرگونه ارزیابی شرایط کشور را مهم دانستند و افزودند: برای رسیدن به یک نگاه صحیح و واقعی از وضعیت کشور باید شرایط فعلی منطقه و جهان را نیز در نظر گرفت.

ایشان ارزیابی صحیح از شرایط کشور را مستلزم نگاه واقع‌بینانه و پرهیز از یکسونگری دانستند و افزودند: در بررسی شرایط کشور، باید هم نقاط قوت و هم نقاط ضعف را دید و از نگاه منفی و یا نگاه مثبت مطلق پرهیز کرد.

ایشان نخبگان دانشگاهی و حوزوی و مسئولان را به مطالعه دقیق و بررسی کارشناسی فهرست نقاط قوت و ضعف فراخواندند و افزودند: نقاط مثبت، ظرفیت‌های کشور است و نقاط منفی، نشان دهنده اولویت‌ها است که با در نظر گرفتن هر دو فهرست، می‌توان مسیر صحیح حرکت به سوی پیشرفت و تعالی را شناخت.

رهبر انقلاب اسلامی سپس به برخی نقاط قوت و ضعف کشور در شرایط کنونی اشاره و تأکید کردند: پیشرفت در اعتماد به نفس ملی یکی دیگر از دستاوردهای بزرگ کشور است، به گونه‌ای که اعتماد به نفس کنونی جوانان از اعتماد به نفس جوانان نسل اول و دوم انقلاب به مراتب بیشتر است.

حضرت آیت‌الله خامنه‌ای بعد از تبیین نقاط قوت، به بیان نقاط ضعف کشور پرداختند و تأکید کردند: اگر نقاط منفی دیده نشوند یقیناً ضربه خواهیم خورد.

معظم له همچنین در تاریخ ۱۹ مهر ۱۳۹۱ در جمع مردم بروجرد فرمودند: "هدف، پیشرفت است؛ منتها رصد کردن مرحله به مرحله هم لازم است، که این کارِ نخبگان است. امروز شرائط ما چگونه است، موانع ما چیست، نقاط قوت ما کدام است، نقاط ضعف ما کدام است، فرصت‌ها ما کدام است، تهدیدها چیست، چه کار باید بکنیم، برای بهره‌مندی از فرصت‌ها و جلوگیری از خطر تهدیدها چگونه برنامه‌ریزی کنیم؛ اینها کارهایی است که باید نخبگان در هر مرحله‌ای انجام دهند؛ هم در برنامه‌ریزی‌ها آن را به کار ببرند، و هم مردم را آگاه کنند؛ چون مردم میخواهند با چشم باز و با بصیرت حرکت کنند، بدانند چه میکنند، بدانند کجا میروند. وقتی این‌جور شد، مردم با همهی وجود وارد میدانهای دشوار خواهند شد"^{۱۳۳}.

ایشان افزودند: در زمینه‌های سیاسی، اقتصادی و فرهنگی ضعف‌ها، غفلت‌ها و کوتاهی‌هایی وجود داشته که در بیشتر موارد ناشی از عمل نکردن به وظیفه بوده است.

۱۲۲- بیانات رهبر معظم انقلاب اسلامی در اجتماع بزرگ مردم

بجنورد در تاریخ ۱۳۹۱/۷/۱۹ به نقل از سایت:

رهبر انقلاب اسلامی با یادآوری شکست مسلمانان در جنگ احد و علل و عوامل آن، افزودند: سرگرم شدن به منازعات و مشاجرات سیاسی، روی آوردن به رفاه‌طلبی و زندگی اشرافی، غفلت از روحیه جهادی و ایثار، غفلت از تهاجم فرهنگی دشمن، غفلت از در کمین بودن دشمن، غفلت از نفوذ دشمن در فضای رسانه‌ای کشور، و کم‌توجهی نسبت به حفظ بیت المال از جمله نقاط ضعف هستند.

ایشان افزودند: اگرچه در عرصه اقتصادی اقدامات زیادی انجام شده اما هنوز مسئله اشتغال، تورم و فرهنگ کار حل نشده است.

رهبر انقلاب اسلامی فرهنگ عمومی مردم را یکی دیگر از زمینه‌هایی دانستند که باید به آن توجه جدی‌تر شود.

حضرت آیت‌الله خامنه‌ای افزودند: باید فضایی همچون صبر، شکر، ذکر، احسان، مروت نسبت به دیگران، میل به خدمت و پرهیز از آزار و اذیت هموعان، روز بروز در جامعه گسترش یابد.

ایشان مطرح نشدن صحیح مبانی اعتقادی اسلام و انقلاب را یکی دیگر از نقاط ضعف برشمردند و در جمع‌بندی این بحث تأکید کردند: نقاط قوت، امیدها را افزایش می‌دهند و نقاط ضعف، نشان دهنده اولویت‌ها هستند بنابراین، در هر ارزیابی از شرایط کشور باید نقاط مثبت و منفی با یکدیگر دیده شوند

فصل نهم

راهکارها

ضعف‌های آموزشی

تعداد زیادی از کسانی که دیپلم خود را دریافت می‌دارند نمی‌توانند وارد دانشگاه شوند و این علی‌رغم ظرفیت بیش از ۴ میلیون نفری دانشگاه‌های کشور است.

این در حالی است که عده‌ای در مراحل پایین‌تر، یعنی در مرحله سیکل و برخی در پایان دوره ابتدایی درس را رها می‌کنند.

از انتقاداتی که بر نظام آموزشی کشور وارد است، این است که برنامه آموزشی کشور برای آن تعداد از افرادی که به دانشگاه راه می‌یابند، تنظیم شده است، حال آنکه باید وضعیت اکثریت آنان، به عنوان یک واقعیت در نظر گرفته شود، ضمن اینکه باید ظرفیت دانشگاه‌ها برای ورود تعداد بیشتری از داوطلبین فراهم گردد.

اگر هم اکنون، اساتید مجرب و برجسته دانشگاه در رشته‌های مختلف پزشکی، دندان پزشکی، ادبیات، تاریخ، زبان‌های خارجی، در کنکور ورود به دانشگاه شرکت نمایند و از آنها فقط در بخش ریاضیات، فیزیک، شیمی و هندسه، در سطح دیپلم امتحان به عمل آورند، نمره تعداد قابل توجهی از این اساتید، نمره‌ای کمتر از نمره همین جوانانی خواهد بود که با قبولی در دیپلم، برای اولین بار در کنکور سراسری شرکت کرده و در کنکور رد شده‌اند. علت آن نیز واضح است. یک استاد ادبیات، در رشته خود نیازی به حفظ جدول مندلیوف ندارد و محاسبات لوگاریتمی به کار او نمی‌آید و به همین دلیل نیز به مرور زمان آموخته‌های دوره دبیرستان در این درس را فراموش می‌کند. چنین اتفاقی برای دیپلمه‌هایی که نتوانستند سد کنکور را پشت سر بگذارند و مرور زمان محفوظات آنان را از یاد آنان برده است، نیز اتفاق می‌افتد.

این در حالی است که وقتی جوانان ما دیپلم می‌گیرند و می‌خواهند وارد بازار کار شده و امور زندگی خود را اداره کنند، احساس ناتوانی کرده و دچار مشکل می‌شوند. آنها در حقیقت برای کار و زندگی در جامعه و اداره امور خود تربیت نشده‌اند و آموزش‌های لازم را در این رابطه ندیده‌اند. محفوظات آنان در برخی رشته‌ها، در بسیاری از مواقع، فقط در صورتی به کار آنان می‌آید که در همان رشته‌های خاص وارد دانشگاه شوند.

با توجه به واقعیت‌های مختلف، باید هدف از آموزش، حتی در مقطع سیکل، این باشد که دانش‌آموزان از جمله برای کسب هدف‌های زیر تربیت گردند:

- توانایی برای کار و زندگی در جامعه،
 - توانایی برای کار جمعی و گروهی،
 - توانایی برای بهبود بخشیدن به قدرت اقتصادی و اجتماعی خود، خانواده و کشور،
 - قدرت درک تحولات پیرامونی و بین‌المللی،
 - توانایی برای ادامه تحصیل در مقاطع عالی
- و

نیازهای آموزشی

باید آموزش‌ها، در آموزش و پرورش، موضوعاتی را در بر بگیرند که افراد در زندگی روزمره خود با آنها سر و کار دارند.

آموزش بایگانی و آرشیو موضوعی

هر کس، در هر مقطعی از تحصیل و در هر شغلی (حتی خانه داری و کارگری) به نگهداری و بایگانی و آرشیو مدارک و اسناد خود نیاز دارد.

تقریباً قریب به اتفاق افراد جامعه، با سیستم نگهداری و آرشیو اسناد و مدارک آشنا نیستند و حتی کسانی که تحصیلات عالی دارند از سیستم “بقچه‌ای” یا “جعبه‌ای” برای

نگهداری مدارک خود استفاده می‌کنند، به این نحو که مدارک را همه روی هم در گوشه یا جعبه‌ای نگهداری می‌کنند، و به همین دلیل بسیاری از مدارک به مرور زمان گم شده یا در یافتن آنها وقت زیادی تلف می‌گردد. لذا به نظر اینجانب آموزش سیستم بایگانی حتی در دوره ابتدایی و راهنمایی یک امر مفیدی است که در تمام طول زندگی فرد به کمک او خواهد آمد.

آموزش حسابداری

حسابداری از امور دیگری است که همه به دانستن مقداری از آن نیاز دارند. بسیاری از افراد حتی با نحوه نوشتن طلبها و بدهی‌ها در دفاتر مخصوص حسابداری آشنا نیستند. هر کس در هر شغل و سمتی که باشد، حتی اگر خانه‌دار یا غیر داوطلب کار باشد، به مقداری اطلاعات در امور حسابداری نیازمند است.

آموزش مکاتبات اداری و حقوق اساسی

نحوه مکاتبات اداری و آشنایی با حقوق اساسی فردی و جمعی و چگونگی مراجعه به دستگاه قضایی، برای احقاق حقوق خود، از جمله مواردی است که هم در مقطع سیکل و هم دیپلم لازم است جوانان آموزش ببینند. بسیاری از افراد بر این تصورند که صرف نوشتن نامه به مسئولان قوه قضائیه

برای پیگیری امور کفایت می کند و از روال قانونی آن بی اطلاعند.

آشنایی با وظایف و عملکرد دستگاه‌های حکومتی و نیز آگاهی از نقش عملکرد تک تک افراد در وضعیت کلان کشور و آموزش هر چند محدود، در زمینه اقتصاد خرد و کلان، از نیازهای مهم جامعه است. در این صورت افراد می‌توانند رفتار و عملکرد و توقعات خویش را با واقعیات کشور تطبیق دهند.

ثبت شرکت‌ها

آشنایی هر چند محدود در زمینه مدیریت و چگونگی ثبت شرکت و مؤسسه و معاملات و ... از اطلاعات مورد نیاز هر فردی می‌باشد.

آموزش فیش برداری

آشنایی با روش تحقیق و فیش برداری و نحوه آرشیو و استفاده از آن نیز در مقاطع مختلف زندگی مورد نیاز افراد می‌باشد.

همچنین به اعتقاد اینجانب با توجه به گسترش صنعت رایانه و اینترنت که در آینده نه چندان دور به همه خانه‌ها راه خواهد یافت و تسهیلات فراوانی را برای همه افراد فراهم خواهد آورد، آموزش اینترنت امری ضروری است. در آینده، با سواد، فقط خواندن و نوشتن نخواهد بود، بلکه توانایی

کار با رایانه، در ارزیابی میزان سواد بکار گرفته خواهد شد و کسانی که توانایی کار با رایانه را ندارند، بی سواد محسوب خواهند گردید. لذا به نظر می‌رسد باید کار با رایانه و حتی آموزش تایپ، حتی در مقطع ابتدایی، در دستور کار آموزش و پرورش، قرار گیرد.

البته برخی از موارد فوق الذکر در کتب آموزشی سا لهای اخیر گنجانده شده است. باید این آموزش ها به مهارت در عمل تبدیل گردد.

راہکار آموزشی

متأسفانه سیستم آموزشی کشور در مقطع تا دیپلم، دارای نقایصی چند است، از جمله:

- تقسیم امکانات آموزشی در کل بر اساس نیازهای کشور نیست
- تعداد نیروهای فنی و حرفه‌ای آموزش دیده محدود است. در مقابل هر نیروی فنی و حرفه‌ای، چند نفر لیسانس دارند، حال آنکه باید نسبت مذکور معکوس باشد.
- فارغ‌التحصیلان آموزش و پرورش بیشتر دارای محفوظات هستند، و کمتر مبتکر، متفکر، متکی به خود و کار آفرین تربیت می‌شوند. از عمده این محفوظات نیز عملاً استفاده نشده و به مرور به فراموشی سپرده می‌شود.

اصلاح سیستم

برای اصلاح سیستم، ضروری است اقدامات زیر صورت پذیرد.

- دوره‌های فنی و حرفه‌ای تقویت شود. به نحوی که افرادی که موفق به ورود به دانشگاه نمی‌شوند، یا پس از طی مقطع سیکل، بتوانند این دوره‌ها را طی کنند. از آنجا که سالانه جمعیت انبوهی اعم از زن و مرد به سن بالقوه فعال می‌رسند و ظرفیت‌های دانشگاه‌ها محدود می‌باشد، باید ظرفیت آموزشی فنی و حرفه‌ای به شدت افزایش یابد.

- باید شیوه آموزش و پرورش در جهت تربیت نیروی‌های متفکر، مبتکر و کار آفرین تغییر جهت دهد.

در این راستا دروسی در ارتباط با مدیریت، ارتباطات، حقوق و قوانین، حسابداری و امور مالی، بایگانی، روش مکاتبات اداری، کار با رایانه، اقتصاد خرد و کلان و نیز مهارت‌های فنی و حرفه‌ای، از مواردی است که گنجاندن آن در دروس آموزش و پرورش ضروری جلوه می‌کند.

به طور خلاصه صفت‌هایی که باید در مقطع آموزش و پرورش و حتی دانشگاه به عنوان اهداف آموزشی و تربیتی در نظر گرفته شوند عبارتند از:

با ایمان، پایبند به ارزشها، اهل رعایت آداب، با همت و پشت کار، اهل کار، اهل کار گروهی و مشترک، اهل مشارکت در امور، ترجیح هر کار حلال نسبت به بیکاری، کارآفرین، متکی

به نفس، مقتصد، اهل فکر، اهل مطالعه، توانا در سخن گفتن و نوشتن، توانا در دفاع از حقوق خود، منضبط، اهل رعایت قانون و حقوق دیگران، دارای حساسیت در حفاظت از اموال عمومی، مسئولیت پذیر، فداکار در راه اسلام، میهن و مردم، هوشیار و امیدوار به آینده.

دانشگاه‌های ما نیز نیازمند بازنگری در دروس خود برای پرورش نیروهای کارآفرین هستند. هر دانشجو باید بتواند هم برای خود و هم برای دیگران ایجاد اشتغال کند نه اینکه، خود منفعلانه منتظر استخدام در یک دستگاه دولتی باشد. توقعی که متأسفانه امروزه، عمده دانشجویان از دولت دارند. خلاصه آنکه دانشگاهیان ما نیز در هر رشته‌ای که تحصیل کنند، نیاز به آشنایی با آموزشهایی در ارتباط با روش تحقیق، آرشیو و بایگانی، حسابداری، اقتصاد خرد و کلان، حقوق مربوط به رشته درسی خود، ارتباطات، مدیریت، قوانین و مقررات ایجاد مؤسسات و ثبت شرکتها، رایانه و تایپ دارند. کسی که وارد دانشگاه می‌شود، ضروری است که بداند که خود باید برای خود و دیگران ایجاد اشتغال نماید و لذا باید کار آفرین تربیت شود. البته این موضوع نافی وظیفه دولت در اتخاذ تدابیر ممکن برای ایجاد اشتغال در کشور نیست.

سایه‌سالاری یا امنیت شغلی؟!

هر مسئولیتی (دولتی، حکومتی، ملی) نظیر مدیر عاملی، ریاست کارخانه‌ها، مؤسسات، دانشگاهها و مدیریت‌های

دستگاههای دولتی، باید بر اساس شایستگی به افراد واگذار گردد.

بنابراین همواره، شایسته‌ترین افراد باید در مصدر امور قرار گیرند. بر این اساس حتی چنانچه فردی در مقطع انتصاب، شایسته‌ترین فرد برای تصدی آن مسئولیت بود، ممکن است با گذشت زمان افراد شایسته‌تری، داوطلب این مسئولیت شوند. لذا شایسته سالاری ایجاب می‌نماید که مسئولیت آن کار به فرد جدیدی که شایسته‌تر است واگذار گردد و این امر می‌تواند مغایر با آنچه "امنیت شغلی" تلقی می‌گردد و نیز مغایر با استخدام مادام‌العمر محسوب شود.

لذا، انتصابات در مورد بسیاری از مشاغل باید به صورت زیر صورت گیرد:

- شرایط احراز مسئولیت تعیین و مشخص گردد.
- شرایط مذکور در ارتباط با شغل، هر بار در موقع انتخاب مسئول جدید، از طریق رسانه‌های گروهی به نحو مؤثر و مناسب به اطلاع واجدین شرایط برسد.
- از میان داوطلبان، شایسته‌ترین‌ها به طریق مقتضی (کتبی و شفاهی و...) گزینش شوند.
- قرارداد استخدام موقت (یک تا چهار ساله بستگی به نوع شغل) منعقد شود.
- در زمان پایان قرارداد، مجدداً از طریق آگهی، داوطلبین دعوت به همکاری شده و شایسته‌ترین فرد برای تصدی مسئولیت انتخاب شود. شاغل قبلی نیز می‌تواند به عنوان یک

داوطلب مجدداً شرکت نماید و در صورت موفقیت در آزمون، مجدد بکار ادامه دهد.

مطلب فوق بدین معنی است که حتی اگر شاغل قبلی فردی شایسته بوده و تلاش مطلوبی را داشته، لیکن فرد شایسته‌تری داوطلب این پست شد، پست را به او واگذار کنند و از این لحاظ از امنیت شغلی در قبال شایسته‌سالاری برخوردار نیست.

این شرایط موجب می‌شود مدیران و کارکنان دستگاههای دولتی همواره در صدد ارتقاء کیفیت و توانائیهای خود برآیند. مقدمه لازم برای اینکه زمینه شایسته‌سالاری فراهم گردد، این است که لاقلاً، افراد بتوانند خود را داوطلب مشاغلی نمایند که واجد شرایط آن هستند. برای تحقق این موضوع، باید از نوع مسئولیتها، وظایف و و شرایط احراز و چگونگی شرکت در گزینش اطلاع داشته باشند و یکی از بهترین راهها، درج آگهی در رسانه‌های گروهی به تناسب اهمیت مسئولیت مورد نظر می‌باشد و البته اگر قانون، مسئولین را به اتخاذ چنین روالی وادار کند، زمینه عملی شدن آن فراهم خواهد گردید. هم اکنون در مورد استخدام کارمندان، چنین مقرراتی کم و بیش وجود دارد، گر چه در بسیاری از موارد رعایت نمی‌گردد، لیکن در مورد ارتقاءها و انتصابات در رده‌های مدیریتی چنین روالی مرسوم نیست. شاید لازم باشد در نظام استخدام مادام‌العمر کارمندان دولت نیز تجدید نظر شود، تا برخی کارمندان تصور نکنند که با قطعی شدن استخدام آنها،

دیگر برای همیشه به اصطلاح جا خشک کرده‌اند و می‌توانند بدون کارآیی و تلاش لازم، به اصطلاح، همیشه از حقوق دولتی (کیسه بیت‌المال) برخوردار گردند.

شفاف‌سازی اقتصاد

پرداخت یارانه‌ها مهمترین عامل عدم شفافیت اقتصادی است.

هدفمندی یارانه‌ها در مرحله اول آن اقدامی موثر و بسیار مفید بود لیکن هنوز هم قیمت‌های بسیاری از اقلام یارانه‌ای است.

شفافیت در هزینه‌های بیت‌المال و شرایط اقتصادی یک امر ضروری است، بخصوص در حالی که یارانه‌ها هنوز به طرق مختلف در حال پرداخت می‌باشند.

وجود قیمت‌های یارانه‌ای باعث شده است که:

- مردم قیمت واقعی کالاها و خدمات را ندانسته و نتوانند منافع اقتصادی ملی را در هزینه‌ها به روشنی ببینند و در نتیجه اسراف بسیار زیادی در مصرف صورت می‌گیرد و زیانهای جبران ناپذیری به اقتصاد کشور وارد می‌آید.
- صاحبان صنایع و مدیران و برنامه‌ریزان، در انجام محاسبات مربوط به مزیت‌های اقتصادی، ایجاد یا عدم ایجاد طرح‌های صنعتی و عمرانی و غیره دچار اشتباه می‌شوند و این امر آنها را در مقاطع مختلف دچار بحران کرده و طرح‌هایی که با هدف سود ملی تاسیس شده‌اند زیان‌ده می‌گردند.

• مردم از میزان برداشت خود از بیت‌المال عمومی بی اطلاع باقی می‌مانند، حال آنکه گاه تصور می‌کنند که از درآمدهای نفتی سهمی به آنها نمی‌رسد و احساس مغموم بودن و طلبکاری به آنان دست می‌دهد.

• بی عدالتی در توزیع یارانه‌ها محقق شده و پرداخت یارانه‌ها، عملاً بیشتر شامل افراد ثروتمندتری که امکان مصرف بیشتر را دارند می‌گردد. این علیرغم توزیع بخشی از درآمد حاصل از هدفمندی بین همه اقشار جامعه است.

شفاف‌سازی هزینه‌های آموزشی

کم نیستند کسانی که با برخورداری از امکانات کشور، رشد کرده و مدارج تحصیلی را پیموده‌اند و در عین حال، بدون در نظر گرفتن هزینه‌هایی که از بیت‌المال مسلمین برای آنان صورت گرفته، با حالتی حق به جانب، به اندک بهانه‌ای، در مقابل پیشنهاد دریافت حقوق بیشتر، خدمت به بیگانگان را بر خدمت به هموطنان خود ترجیح می‌دهند. یا اینکه با تبختر و غرور با مردم برخورد کرده و بر سر آنان منت می‌گذارند، حال آنکه به دلیل بهره‌مند شدن از بودجه‌هایی که به مردم تعلق داشته است، مراحل پیشرفت را پشت سر گذاشته‌اند و در حقیقت باید منت‌دار مردم باشند.

این افراد بطور مستقیم و غیرمستقیم، از بودجه‌های عمومی و یارانه‌های مختلف شفاف و غیر شفاف، اعم از یارانه‌های عمرانی و خدماتی بهره برده‌اند. که در مواردی این یارانه‌ها،

مثل یارانه مواد سوختی و انرژی زا، حتی در بودجه دولت نیز مندرج نیست و لذا این یارانه‌ها عملاً غیر شفاف می‌باشند. چنانچه این یارانه‌ها شفاف گردند، حداقل خاصیت آن اطلاع مردم از چگونگی دسترسی و برخورداری نسبت به بیت‌المال عمومی است.

علاوه بر یارانه‌های فوق‌الذکر، شفافیت در استفاده از بیت‌المال، در امور آموزشی و بهداشتی نیز امری مفید و ضروری می‌باشد.

بطور مثال مناسب خواهد بود که بودجه‌ای را که آموزش و پرورش و نیز دانشگاه‌های دولتی برای مقاطع مختلف تحصیلی هزینه می‌کنند مشخص شود و این موضوع در موقع ثبت نام دانش‌آموزان و دانشجویان در مقاطع مختلف تحصیلی ذکر گردد، گرچه وجه آن را از متقاضیان تحصیل دریافت ندارند.

در این ارتباط ذکر دو مثال منظور نگارنده را روشن می‌سازد: موقع ثبت نام در دبستان، در فیش ثبت نام ذکر شود که مثلاً شهریه یک سال تحصیلی ۸ میلیون ریال است، یارانه متعلقه از بیت‌المال عمومی، ۷۹۰۰۰۰۰ ریال و مبلغ پرداختی توسط والدین دانش‌آموز مبلغ ۱۰۰۰۰۰ ریال می‌باشد.

موقع ثبت نام در رشته پزشکی، در دانشگاه تهران، در رسید ثبت نام دانشجویان ذکر شود که شهریه یک ترم تحصیلی (شش ماه) مثلاً مبلغ ۷۵ میلیون ریال است، یارانه‌ای که از بیت‌المال عمومی برای تحصیل دانشجو اختصاص

می‌یابد مبلغ ۷۴ میلیون و نهصد هزار ریال و مبلغی که باید توسط دانشجو پرداخت شود فقط ده هزار ریال است.

مناسب خواهد بود در هنگام ارائه مدرک تحصیلی به فارغ‌التحصیلان، جمع مبلغ هزینه‌هایی که از بیت‌المال مردم، برای تحصیل نامبرده صورت گرفته است نیز ذکر گردد و برای اینکه شخص فارغ‌التحصیل بتواند در روز دریافت مدرک تحصیلی، با هزینه واقعی و به نرخ روزی که از بیت‌المال عمومی برای او هزینه شده است آگاهی یابد، تورم را نیز در محاسبه هزینه‌ها بگنجانند.

بانک مرکزی شاخص نرخ تورم از سال ۱۳۱۵ تا سال ۱۳۷۹ را برای تعیین نرخ واقعی مهریه تهیه کرده است. این شاخص دستگاه قضایی مورد قبول واقع شده و به کلیه دادگاه‌ها برای اجرا ابلاغ شده است این شاخص، قاعدتا برای سالهای آینده نیز بررسی و محاسبه خواهد شد.^{۱۲۴}

مناسب است از این شاخص‌ها برای محاسبه هزینه‌های واقعی تحصیل فارغ‌التحصیلان دانشگاه‌ها نیز استفاده گردد و در پایان هر مقطع تحصیلی، کل مبلغی نیز که از دبستان تا مقطع مورد نظر از بیت‌المال صرف آنان شده است مشخص و به اطلاع نامبردگان برسد.

برخی از کشورها بویژه در مقطع تحصیلات عالی، هزینه تحصیلات عالی را به صورت وام به دانشجویان می‌دهند و

دانشجویان مجبور خواهند بود در صورتی که در آینده به ثروت و درآمد مکفی رسیدند، هزینه‌های تحصیلی را به تدریج به دولت برگردانند تا با استفاده از این پولها، امکانات بیشتری برای تحصیل سایرین بویژه در رشته‌های فنی حرفه‌ای فراهم گردد و ظرفیت دانشگاه‌ها نیز افزایش یابد.

طبیعی است مبالغ هزینه شده برای فارغ‌التحصیلان، به عنوان بدهی فرد به بیت‌المال محسوب گردد. این روال این حسن را نیز دارد که اگر فردی قصد ترک کشور برای خدمت به سایر کشورها را داشته باشد، موظف خواهد بود بدهی خود را به مردم بپردازد. البته او حتی اگر مخارج تحصیلی خود را بپردازد، کماکان فرصتی را در تحصیل از دست افراد دیگر خارج کرده است، افرادی که حاضر بودند علم خود را در خدمت به مردم کشور خود بکار گیرند و خدمت به مردم کشور خود را در هر شرایطی بر خدمت به ملل بیگانه ترجیح داده و می‌دهند.

فرهنگ‌سازی

فرهنگ عمومی جامعه، مهمترین عامل پیشرفت یا سقوط هر ملتی است. ملت شریف ایران از نقاط مثبت و قوت فرهنگی زیادی برخوردار است، نقاط مثبتی که عامل موفقیت‌های بزرگی شده‌اند که از جمله می‌توان به نتایج زیر اشاره کرد:

- پیروزی انقلاب اسلامی،
- شکست توطئه‌های مکرر بیگانگان و عوامل داخلی آنان،

• مقاومت بی‌نظیر در مقابل تجاوز هشت ساله رژیم عراق، علی‌رغم حمایت‌های همه‌جانبه تمامی قدرت‌های جهان از او،

• مقابله با محاصره اقتصادی طولانی مدت و پایدار دشمن

• رشد و توسعه و پیشرفت کشور در زمینه‌های مختلف اقتصادی و عمرانی

• خودکفایی و قطع وابستگی در بسیاری از امور

• حفظ استقلال سیاسی و فرهنگی در برابر تمامی فشارها

• حضور مردم در صحنه دفاع از انقلاب و ...

همچنین نقاط منفی‌ای نیز در فرهنگ عمومی کشور وجود دارند که تا این نقاط منفی برطرف نگردند، حل بسیاری از معضلات غیرممکن خواهد بود.

در پاسخ به این سؤال که چرا ایران، علی‌رغم وسعت سرزمین، گستردگی منابع طبیعی و وجود نظامی اسلامی، دچار مشکلاتی از قبیل رشد بیکاری است؟! باید گفت که نقاط منفی موجود در فرهنگ عمومی مردم از مهمترین عوامل آن می‌باشد، البته توطئه‌های خارجی را نباید از یاد برد، از جمله حصر اقتصادی، جنگ تحمیلی، انواع توطئه‌های رنگارنگ، اما در این مطالعه مشخص شد که خطرناکترین توطئه دشمن، در بُعد فرهنگی آن است و استکبار از دیرباز در صدد تخریب فرهنگ عمومی بوده تا بدین وسیله ضمن جلوگیری از پیشرفت ملت ایران، زمینه سلطه خود بر آن را فراهم آورد.

شناخت وضعیّت فعلی فرهنگی و نقاط قوّت و ضعف آن، نقطه عطف حرکت به جلو و آغازی برای پایان مشکلات می‌باشد و باید با شناخت فرهنگ مطلوب بویژه با توجّه به آموزه‌های اسلام، مسیر صحیح حرکت از وضع موجود به وضع مطلوب را شناسایی کرد. در حقیقت باید به یک فرهنگ سازی و یا ناب‌سازی باورهای عمومی براساس اسلام دست زد. فرهنگ‌سازی زمانی طولانی نیاز دارد و باید این فرهنگ سازی در تمامی ابعاد صورت پذیرد و افراد را از زمان کودکی شامل گردد. وارد کردن مفاهیم صحیح در کارتونها و قصه‌ها برای کودکان، در کتب و برنامه‌های درسی مهدهای کودک و آموزش و پرورش، دانشگاهها، در فیلمها، سریالها، اشعار، کالاهای هنری، سخنرانی‌ها، مسابقات و... و بکارگیری شیوه‌های بدیع، هنری به صورت مستمر و غیرمستقیم در فرهنگ سازی تأثیر بسزایی دارد. موضوع آنقدر مهم است که باید مطالعات زیادی صورت پذیرد تا یک حرکت صحیح و مطمئن را تضمین نماید. در قسمت بعدی پیشنهاداتی برای انجام تحقیق ارائه می‌گردد. باشد تا اهالی تحقیق و مطالعه بدان همت گمارند و راه را برای اصلاح فرهنگ عمومی و در نتیجه برای پیشرفت کشور و سعادت ملت شریف و موفقیت بیش از پیش نظام مقدس جمهوری اسلامی ایران فراهم آورند.

پیشنهاداتی برای تحقیق

در اینجا با توجه به اهمیت موضوع، پیشنهادهایی برای انجام تحقیق مطرح می‌گردد:

۱: مطالعه در مورد علل پیشرفت سایر ملل:

- نقش باورهای مذهبی و مذهب در ارتباط با کار و مصرف در پیشرفت سایر ملل

- نقش تلاش مردم سایر کشورها (کار و قناعت) در پیشرفت کشورشان

- ارتباط بین کار، تولید و مالیات در چگونگی تأمین اجتماعی و رفاه در بین ملل مختلف

- بررسی وضعیّت فرهنگ کار در کشورهای پیشرفته در دوران سخت گذشته

۲: مطالعه تئوری‌ها و نظریات علمی در ارتباط با فرهنگ و وجدان کاری

- تأثیر تأمین اجتماعی و بیمه‌ها در انگیزه کار (آیا موجب کاهش یا افزایش انگیزه می‌شود)

- نظریات علمای مختلف جامعه‌شناسی، روانشناسی، اقتصاد و...

در قسمت بعدی پیشنهادات تکمیلی برای تحقیق ارائه خواهد شد. انشاء...

۳: بررسی دیدگاه اسلام در ارتباط با موضوعات فوق‌الذکر:

- در قرآن

- در آیات و روایات
 - مطالعه در مورد چگونگی اداره حکومت در زمان پیامبر اسلام (ص) و حکومت حضرت علی (ع)
 - در سایر مذاهب اسلامی
- ۴: مطالعه رفتارها و باورهای عمومی در وضعیّت موجود مناسب است مطالعات زیر در ارتباط با رفتار عمومی صورت پذیرد:
- میزان اعتقاد به شانس به عنوان عامل موفقیت و پیشرفت
 - میزان اعتقاد به نقش دولت و نقش فرد در تحقق پیشرفت
 - میزان توقع از دولت برای تأمین معیشت مردم
 - میزان باور به ضرورت تأمین هزینه‌های دولت توسط مردم
 - میزان تأثیر باور به ثروتمند بودن کشور در میزان تلاش و کار
- میزان اعتقاد مردم به نقش تلاش و مشارکت خود در حلّ مشکلات کشور
- چگونگی باور مردم درباره نقش دولت و فرد در اشتغال
 - چگونگی باور درباره نقش پارتی و رابطه در موفقیت
 - میزان آشنایی مردم در مورد رابطه کار با رفاه و پیشرفت کشور
- چگونگی باور مردم در ارتباط با مردم
 - چگونگی باور مردم در ارتباط با مصرف و اسراف
 - میزان کار آفرینی
 - ساعات مفید کاری

۵: بررسی تاریخی در فرهنگ ایرانی

• فرهنگ قبل از اسلام

• فرهنگ دوران مختلف اسلامی

۶: بررسی ادبیات گذشته و موجود

• داستانها

• اشعار

• ضرب‌المثل‌ها

۷: بررسی توطئه‌های خارجی (تاریخی)

• توطئه‌های انگلیسی

• توطئه‌های آمریکا

• توطئه‌های اسرائیل

۸: بررسی توطئه‌های خارجی

• توطئه‌های جاری

• توطئه‌های ممکن در آینده

۹: بررسی وضعیت فرهنگ سازی موجود در:

• فیلمهای سینمایی و سریال

• برنامه‌های رادیو و تلویزیونی

• مقالات، مجلات، روزنامه‌ها

• اشعار

• کتب

• ضرب‌المثل‌ها

۱۰: بررسی وضعیت مطلوب

• فرهنگ کار

- فرهنگ مصرف
 - فرهنگ مشارکت.
- ۱۱: بررسی راههای تغییر فرهنگ عمومی از وضع موجود به وضع مطلوب
- فرهنگ کار (بطور مثال)
 - کار را موجب عزت دانستن
 - کار گروهی را بر کار تکی ترجیح دادن
 - کار را به بهترین نحو به انجام رساندن
 - رعایت کردن سلسله مراتب اداری و گروهی
 - فرهنگ مصرف (بطور مثال):
 - رعایت قناعت
 - ترجیح کالاهای داخلی بر خارجی
 - پرهیز از اسراف
 - فرهنگ سرمایه‌گذاری پس‌اندازها

منابع و مآخذ

گرچه در پاورقی مطالب منابع مطالب مختلف ذکر شده است، لیکن مناسب است در اینجا به صورت یکجا منابع و مآخذ مجددا معرفی گردد:

- قرآن الکریم؛
- نهج البلاغه، ترجمه سیدجعفر شهیدی، (تهران، انتشارات آموزش اسلامی، ۱۳۷۰)؛
- نهج البلاغه، شرح و ترجمه سیدعلینقی اصفهانی آل محمد دیباج (فیض الاسلام)؛
- نهج الفصاحه، مترجم و فراهم آورنده: ابوالقاسم پاینده، (تهران، سازمان چاپ و انتشارات جاویدان، ۱۳۴۵)، چاپ دهم؛
- العروسی الحویزی، عبدعلی بن جمعه؛ تفسیر نورالثقلین، (قم، مطبعه الحکمه، ۱۳۸۳ ه.ق.)، جلد ۳؛

- القاری، ملاعلی؛ اسرارالمرفوعه، (بیروت، مؤسسه الرساله، ۱۳۹۱ ه.ق.)؛
- امام خمینی، سیدروح‌الله؛ صحیفه نور، (تهران، سازمان چاپ و انتشارات وزارت ارشاد اسلامی، ۱۳۷۱)، جلد ۴، چاپ دوّم؛
- امام خمینی، سید روح‌الله؛ تحریرالوسیله، (نجف اشرف، مطبعة الآداب، ۱۳۹۰ ه.ق.)؛
- امام خمینی، سیدروح‌الله؛ پیامها و سخنرانی‌های امام خمینی در شش ماهه اول ۱۳۵۹، (تهران، انتشارات نور، بی‌تا)، جلد ۱؛
- انصاری، شیخ مرتضی؛ المکاسب، (نجف اشرف، مطبعة الآداب، ۱۳۹۲ ه.ق) در ۱۱ جلد؛
- پارسونز، آنتونی، غرور و سقوط، ترجمه منوچهر راستین، تهران، انتشارات هفته، چاپ اول ۱۳۶۳، صفحه ۳۰.
- تقوی دامغانی، سیدرضا؛ چهل حدیث - کار و کارگر، (تهران، مرکز چاپ و نشر سازمان تبلیغات اسلامی، ۱۳۷۳)، چاپ دوّم.
- تمیمی مغربی، احمدبن حیون؛ دعائم الاسلام، (قاهره، دارالمعارف بمصر، ۱۳۸۵ ه.ق.)؛
- توسلی، غلامعباس، جامعه‌شناسی کار و شغل، تهران، انتشارات سمت، چاپ اول،
- جلالی، محمد؛ بررسی شرایط کار کودکان و نوجوانان در حقوق ایران، هند و اسناد بین‌المللی، (پایان‌نامه)، دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران، ۱۳۷۶-۷۷؛

- حرّانی، حسین بن شعبه؛ تحف العقول، (تهران، کتابفروشی اسلامیة، ۱۳۵۵ ه. ش.)؛
- حرّ عاملی، محمد بن حسن؛ وسائل الشیعه، (بیروت، احیاء التراث العربی، ۱۳۹۱ ه. ق.)، جلد های ۱۱، ۱۲، ۱۳ و ۱۵.
- حکیمی، محمدرضا؛ حکیمی، محمد؛ حکیمی، علی؛ الحیاء، (تهران، دفتر نشر و فرهنگ اسلامی، ۱۳۷۵ ه. ش.)، ترجمه احمد آرام، جلد های ۱ و ۳؛
- رایینز آنتونی، توان بی پایان رمز و راز موفقیت در زندگی، ترجمه محمدرضا آل یاسین، انتشارات یگانه ۱۳۷۳، چاپ دوم ۱۳۷۲.
- رستگار، خالد، سنجش نگرش جوانان به ابعاد ماهوی شغل و رابطه آن با نیازهای رشد، رساله کارشناسی ارشد، دانشگاه تربیت مدرس، ۱۳۷۲
- روشه، گی، مقدمه ای بر جامعه شناسی عمومی کنش اجتماعی، هما رنجانی زاده، مشهد، انتشارات دانشگاه فردوسی مشهد، ۱۳۷۶
- زبیدی، محمد بن محمد؛ اتحاف السّاده المتّقین، (بیروت، احیاء التراث العربی، بی تا)
- زغلول، ابوجاگر محمد السّعید بن بسیونی؛ موسوعه اطراف الحدیث النبوی الشریف، (بیروت، عالم التراث للطباعه والنشر، ۱۴۱۰ ه. ق.)؛
- ساروخانی (باقر)، فرهنگ علوم اجتماعی، تهران، انتشارات کیهان، چاپ اول ۱۳۷۰

- سانح، علی؛ "دیدگاه اسلام پیرامون ارزش کار" در: تکامل فرهنگ کار، (تهران، مؤسسه کار و تأمین اجتماعی، ۱۳۷۲)؛
- سید عباس زاده، میرمحمد، وجدان کار، رهیافت علمی و کاربردی، انتشارات آریشا، ۱۳۷۴.
- شافع، میرشهبیر؛ کاربرد سلاحهای هسته‌ای از دیدگاه حقوق بین‌الملل، (پایان‌نامه) (دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران، ۱۳۷۶)؛
- شیدفر، حقوق کار و صنعت، (تهران، انتشارات دانشگاه تهران، ۱۳۴۷)، جلد ۲؛
- شیخ صدوق (ابوجعفر محمدبن علی بن بابویه قمی)؛ ثواب الاعمال و عقاب الاعمال، (تهران، کتابخانه صدوق، ۱۴۰۰ ه.ق.)؛
- شیخ صدوق (ابوجعفر محمدبن علی بن بابویه قمی)؛ امالی، (بیروت، مؤسسه الاعلمی للمطبوعات، ۱۴۰۰ ه.ق.)؛
- شیخ صدوق (ابوجعفر محمدبن علی بن بابویه قمی)؛ من لایحضره الفقیه، (تهران، مکتبه‌الصدق، ۱۳۹۲ ه.ق.)، جلد ۳؛
- شیخ طوسی (ابوجعفر محمدبن الحسن بن علی بن الحسن الطوسی)، تهذیب، کتاب‌التجاره، چاپ قدیم؛
- صدر، شهیدمحمد باقر؛ اقتصاد ما، (تهران، بنیاد علوم اسلامی، ۱۳۶۰)، ترجمه محمد مهدی فولادوند؛
- طباطبایی یزدی، سیدمحمد کاظم؛ العروة الوثقی، (تهران، دارالکتب الاسلامیه، ۱۳۹۷ ه.ق.)؛

- عبادی، شیرین؛ حقوق کودک، (تهران، انتشارات روشنگران، ۱۳۷۱)؛
- عراقی، سید عزت‌الله؛ حقوق کار، (تهران، انتشارات دانشگاه ملی ایران، ۱۳۵۶)؛
- عراقی، سید عزت‌الله؛ جزوه حقوق کار، (تهران، دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران، ۱۳۷۰-۷۱)؛
- عقیقی بخشایشی؛ پیکار با فاجعه گرسنگی و فقر، (تهران، انتشارات الهام و آیین جعفری، ۱۳۵۵)؛
- علامه حلّی؛ (یوسف بن علی بن مطهر)؛ تبصرة المتعلمین فی الاحکام الدین، (تهران، اسلامیه، ۱۳۴۸ ه. ش)؛
- فرید، مرتضی؛ (گردآورنده احادیث تربیتی از کتابهای گفتارهای فلسفی: "الحديث"، تهران، دفتر نشر فرهنگ اسلامی، ۱۳۶۵)، جلد ۳؛
- فیض کاشانی، ملامحسن؛ المحجّة البيضاء، (تهران، دفتر انتشارات اسلامی، بی تا)، چاپ دوّم؛
- قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران؛
- قانون کار جمهوری اسلامی ایران؛
- قانون تأمین اجتماعی؛
- قانون مدنی؛
- قریشی، سیدعلی اکبر؛ قاموس قرآن، (تهران، دارالکتب الاسلامیه، ۱۳۵۳)، ترجمه جلد های ۳-۴؛

- قریشی، سیدعلی اکبر؛ قاموس قرآن، (تهران، دارالکتب الاسلامیه، ۱۳۶۶)، ترجمه ادیب لاری، محصل یزدی، چاپ چهارم؛
- قمی، شیخ عباس؛ مفاتیح الجنان، (تهران، نشر افق، ۱۳۷۳)، چاپ سوّم؛
- کاتوزیان، ناصر؛ حقوق مدنی (معاهدات معوض، عقود تملیکی)، (تهران، شرکت انتشار، ۱۳۷۳)، چاپ پنجم؛
- کلینی، محمدبن یعقوب؛ اصول کافی، (تهران، انتشارات علمیه اسلامیة، بی تا)، جلد ۱، ترجمه و شرح سیدجواد مصطفوی؛
- کلینی، محمدبن یعقوب؛ الفروع من الکافی، (تهران، دارالکتب الاسلامیه، ۱۳۹۱ ه.ق.)، جلد های ۵ و ۷؛
- مبشری، اسداله (مترجم)؛ دو نامه از امام علی (ع) - بخشی از نهج البلاغه، (تهران، دفتر نشر فرهنگ اسلامی، ۱۳۵۵)؛
- مجلسی، محمدباقر؛ بحار الانوار، (تهران، انتشارات کتابچی، ۱۳۷۳ ه.ق.)، (تهران، انتشارات المکتبه الاسلامیه، ۱۲۹۷ ه.ق.)، جلد های ۱۴، ۴۰، ۷۲، ۷۴، ۱۰۳؛
- مجلسی، محمدباقر؛ ملاذالاحیاء، (قم، مکتبه آیه‌المرعشی، ۱۴۰۷ ه.ق.)، جلد ۱۱؛
- محدث قمی، سفینه الحار، (تهران، کانون انتشارات عابدی، بی تا)؛
- محسنی تبریزی، علیرضا، بررسی زمینه ها و ابعاد جامعه‌شناسی و روانشناسی اجتماعی اشتغال و فرهنگ کار،

گزارش تحقیقاتی، سازمان مرکزی تعاونی روستائی اتحادیه مرکزی، تعاونی‌های روستاعی و کشا ورزی، بهار ۱۳۷۹.

• محسنی تبریزی، علیرضا، جزوه درسی روانشناسی اجتماعی، دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه تهران.

• یوسفی، علی، ۱۳۷۳ محقق حلی (ابوالقاسم نجم‌الدین جعفر بن الحسن)، شرایع الاسلام فی مسائل الحلال و الحرام، (نجف اشرف، مطبعة الآداب، ۱۳۸۹ ه.ق.)؛

• یوسفی، علی، ۱۳۷۳ مزارعی، ع؛ اصول علم اقتصاد، (تهران، مرکز آموزش مدیریت دولتی، ۱۳۵۳)؛

• یوسفی، علی، ۱۳۷۳ مصباح یزدی، محمد تقی؛ "کار در نظام ارزشی اسلام"، در: تکامل فرهنگ کار، (تهران، مؤسسه کار و تأمین اجتماعی، ۱۳۷۲)؛

• یوسفی، علی، ۱۳۷۳ مکارم شیرازی، ناصر (زیر نظر ایشان)؛ تفسیر نمونه، (تهران، دارالکتب الاسلامیه، ۱۳۷۱)، جلد های ۱۱ و ۲۷؛

• یوسفی، علی، ۱۳۷۳ انوری طبرستانی، میرزا حسن؛ مستدرک الوسائل، (چاپ قدیم، ۱۳۱۹ ه.ق.)؛

• یوسفی، علی، ۱۳۷۳ انیاکی، جعفر؛ حقوق کار ایران (کلیات)، (تهران، چاپخانه خرّمی، ۱۳۶۰)؛

• یوسفی، علی، ۱۳۷۳ هاشمی، سید محمد؛ نگرشی بر قانون جدید کار، (تهران، دانشکده حقوق دانشگاه شهید بهشتی، ۱۳۷۰)؛

• یوسفی، علی، ۱۳۷۳ یوسفی، علی، ۱۳۷۳ کتابشناسی

- طی ۳ شماره قبل منابع و مآخذ و مآخذ مطالب مورد استفاده سلسله مقاله اشتغال، فرهنگ و توسعه به چاپ رسید. در اینجا برای آشنایی کسانی که مایلند به کار تحقیقی در این زمینه بپردازند، فهرستی از کتب و منابعی که در این ارتباط مطالبی را به چاپ رسانده‌اند و می‌تواند مورد استفاده محققین قرار گیرد ذکر می‌گردد:
- آرون، ریمون، مراحل اساسی اندیشه در جامعه‌شناسی، ترجمه باقر پرهام تهران: انتشارات و آموزش انقلاب اسلامی، چاپ دوم ۱۳۷۰
- آرون، ریمون، جامعه‌شناسی کشورهای صنعتی، ترجمه رضا عمومی، تهران: مؤسسه مطالعات و تحقیقات اجتماعی دانشگاه تهران، ۱۳۴۸
- آریزیه (لوردس)، نقش فرهنگ در توسعه بین الملل، مترجم قائم (مهدی)، نامه فرهنگ شماره ۲، تهران، ۱۳۷۰
- آشفته تهرانی امیر، گفتار در جامعه‌شناسی مدیریت و تولید، قزوین: انتشارات مؤسسه علوی اقتصادی و اجتماعی قزوین، ۱۳۵۱
- آشوری (داریوش)، فرهنگ شناخت، تهران، انتشارات دفتر مطالعات و برنامه ریزی فرهنگی، چاپ وزارت فرهنگ و هنر، ۱۳۵۴
- ابراهیمی پریچهر، بیگانگی: بررسی موردی بیگانگی از کار، دانشگاه آزاد واحد تهران
- اتزیونی، آمیتای، سازمان جدید، ترجمه مسعود رجوی، تهران انتشارات مرکز آموزش مدیریت دولتی، ۱۳۵۲
- ارنسون، الیوت، روان‌شناسی اجتماعی، ترجمه حسین شکر کن، تهران: انتشارات رشد، چاپ پنجم، ۱۳۶۹

- ازکمپ، استوارت، روانشناسی اجتماعی کاربردی، ترجمه فرهاد ماهر، مشهد انتشارات آستان قدس رضوی، ۴ ۱۳۷۰-
- ازکیا (مصطفی)، جامعه‌شناسی توسعه و توسعه نیافتگی روستایی ایران، تهران، انتشارات اطلاعات، چاپ سوم، ۱۳۷۰
- ازکیا، مصطفی، مقدمه بر جامعه‌شناسی توسعه روستایی، تهران: انتشارات اطلاعات، ۱۱ ۱۳۷۰- اسدی (علی)، رسانه‌ها و توسعه فرهنگی، رسانه، شماره ۵، تهران، ۱۳۷۰
- اسدی (علی)، رسانه‌ها و توسعه فرهنگی، رسانه، شماره ۵، تهران، ۱۳۷۰
- اسلامی ندوشن (محمد علی)، فرهنگ و شبه فرهنگ، تهران، انتشارات توسن، چاپ اول، ۱۳۵۴
- اقتداری (علی محمد)، توسعه اقتصادی کشورهای در حال توسعه تهران، انتشارات دانشگاه تهران، چاپ سوم، ۱۳۴۸
- اقتداری، علی محمد، سازمان و مدیریت، سیستم رفتار سازمانی، تهران انتشارات مولوی، چاپ بیست یکم، ۱۳۶۸
- اوکلی، پیتر و مارسدن دیوید، رهیافت‌های مشارکت در توسعه، ترجمه محمود نژاد، تهران: مرکز تحقیقات و بررسی مسائل روستایی، چاپ اول، ۱۳۷۰
- امین زاده فرخ، جمعیت‌شناسی کار، تهران انتشارات دانشگاه شهید بهشتی ۱۳۵۹
- انصاری، حمید، تعاونی‌های زنان روستایی، ضرورت یا موج، اقتصاد کشاورزی و توسعه، فصلنامه علمی - پژوهشی

مرکز مطالعات و برنامه ریزی اقتصاد کشاورزی، سال سوم،
بهار ۱۳۷۴

• باقری، بهرام، بررسی اثرات اشتغال زن بر خانواده، پایان نامه
کارشناسی ارشد دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکز، استاد
راهنما دکتر غلامعباس توسلی، ۱۳۷۴

• بخشی، علی، خودشناسی درون مایه وجدان کاری، مجله
معرفت، شماره ۱۴، سال ۱۳۷۵، ص ۳۰

• بشیریه (حسین)، پرسش و پاسخ، فرهنگ توسعه، شماره ۳،
تهران، ۱۳۷۱.

• بلانچارد کنت، هرسی، پال: مدیریت رفتار سازمانی، کاربرد
منابع انسانی، ترجمه علاقبند علی انتشارات امیرکبیر ۱۳۷۵

• بلانچارت کنت، سیری در کمال فردی، ترجمه محمد رضا
آل یاسین، تهران: انتشارات یگانه، چاپ اول، ۱۳۶۸

• بهره‌وری نیروی انسانی ستاده‌نیروی انسانی بنیاد مستضعفان
و جانبازان انقلاب، مفاهیم اساسی بهره‌وری بنیاد مستضعفان ۱۳۷۴.

• بیرو (آلن)، فرهنگ علوم اجتماعی، مترجم ساروخانی
(باقر)، انتشارات کیهان، چاپ دوم، ۱۳۷۰.

• ایوب، بیگانگی و از خود بیگانگی، مترجم: فولادوند (عزت ...)،
ماهنامه نگاه‌نو شماره ۳، تهران ۱۳۷۰.

• پرو مهدی، روانشناسی صنعتی، چاپ نهم، انتشارات نی
۱۳۷۵

• پتروویچ گایو، بیگانگی و از خود بیگانگی، مترجم: فولادوند (عزت
...)، ماهنامه نگاه‌نو، شماره ۳، تهران ۱۳۷۰.

- پرو مهدی، روانشناسی صنعتی، چاپ نهم، انتشارات نی ۱۳۷۵
- پستمن (نیل)، چگونه زسانه‌های همگانی فرهنگ را دگرگون می‌کنند، مجله اطلاعات سیاسی، اقتصادی، سال ششم، شماره نهم و دهم، تهران، ۱۳۷۱.
- پیسی (آرنولد)، تکنولوژی و فرهنگ، مترجم: شالوگانی (بهرام) تهران، نشرمرکز، چاپ اول، ۱۳۶۷.
- توسلی غلامعباس، جامعه‌شناسی کار، تهران، خانه ترجمه ۱۳۴۹
- توسلی، غلامعباس، جامعه‌شناسی کار و شغل، تهران، انتشارات سمت، چاپ اول، ۱۳۷۵
- توسلی، غلامعباس، نظریه‌های جامعه‌شناسی تهران، انتشارات سمت، چاپ اول ۱۳۶۹
- تولیوآلیتان (کارلو)، انسان فرهنگ، مترجم: افشارحسین، جامعه سالم، شماره دوازدهم، تهران، ۱۳۷۱.
- تهرانی آشفته، گفتار در جامعه‌شناسی مدیریت تولید، انتشارات مدرسه عالی علوم اقتصادی و اجتماعی، تهران ۱۳۵۱
- حبیبی (احمد)، علل و ریشه‌های توسعه در سرمایه داری‌های پیشرفته، کتاب توسعه، شماره ۱، تهران، نشر توسعه، چاپ اول، ۱۳۷۰.
- خزاعی، احمد، اشتغال در جهان سوم، تهران: انتشارات سازمان برنامه و بودجه، ۱۳۶۸
- دانشمند علی‌اکبر، وجدان کار و انضباط اجتماعی، روزنامه جمهوری اسلامی ۷ فروردین ۷۳
- دفلور ملوین.ال و سایرین، مبانی جامعه‌شناسی، ترجمع خضر نجات، حمید دانشگاه شیراز ۱۳۴۹

- دورکهایم، امیل، تقسیم کار اجتماعی، ترجمه حسن حبیبی، تهران، انتشارات قلم، چاپ اول، ۱۳۵۹
- دورکیم امیل، تقسیم کار اجتماعی، ترجمه پرهام باقر، کتابسرای بابل، چاپ اول ۱۳۶۹
- دیویس کنت، نیوستورم بان: رفتار انسانی در کار، ترجمه طوسی، محمدعلی تهران، مرکز آموزش مدیریت دولتی، چاپ اول ۱۳۷۰
- رایینز آنتونی، توان بی پایان رمز و راز موفقیت در زندگی، ترجمه محمدرضا آل یاسین، انتشارات یگانه ۱۳۷۳، چاپ اول ۱۳۷۰
- رجب زاده، احمد، دانش اجتماعی، کتاب درسی سال اول دبیرستان نظام جدید، ۱۳۷۴
- رحیم زاده اسکوئی (رحیم)، موانع اساسی توسعه اقتصادی در ایران، ایران فردا، سال اول، شماره ششم، تهران، ۱۳۷۲.
- رزاقی (ابراهیم)، تکنولوژی و توسعه، کتاب توسعه، شماره ۲، تهران، نشر توسعه، چاپ اول، ۱۳۷۰.
- رستگار، خالد، سنجش نگرش جوانان به ابعاد ماهوی شغل و رابطه آن با نیازهای رشد، رساله کارشناسی ارشد، دانشگاه تربیت مدرس، ۱۳۷۲
- رضاقلی (علی)، توسعه اقتصادی و جهان بینی ما، کتاب توسعه، شماره ۶، تهران، نشر توسعه، چاپ اول، ۱۳۷۲.
- رضاقلی (علی)، توسعه و جامعه سنتی، کتاب توسعه، شماره ۵، تهران، نشر توسعه، چاپ اول، ۱۳۷۲.

- رواسانی (شاپور)، توسعه نیافتگی و علل آن، فرهنگ توسعه، شماره ۵، تهران، ۱۳۷۲.
- روشه، گی، مقدمه‌ای بر جامعه‌شناسی عمومی کنش اجتماعی، هما رنجانی زاده، مشهد، انتشارات دانشگاه فردوسی مشهد، ۱۳۷۶
- ریتزر جرج، نظریه جامعه‌شناسی در دوران معاصر، ترجمه ثلاثی محسن، انتشارات علمی فرهنگی ۱۳۷۴
- ژیرار (آگوستین)، توسعه فرهنگی، مترجمین: رزین قلم (۴)، سپرده (پ) هاشمی گیلانی (۴)، تهران، انتشارات مرکز پژوهشهای بنیادی، چاپ اول، ۱۳۷۲.
- ساروخانی (باقر)، در آمدی بر دائرةالمعارف علوم اجتماعی، تهران: انتشارات کیهان، چاپ اول، ۱۳۷۰
- ساروخانی (باقر)، فرهنگ علوم اجتماعی، تهران، انتشارات کیهان، چاپ اول ۱۳۷۰
- ساعتچی، محمود، روانشناسی در کار، سازمان و مدیریت، تهران: انتشارات مرکز آموزش مدیریت دولتی، چاپ اول، ۱۳۶۹
- سریع القلم (محمود)، اصول ثابت توسعه، اطلاعات سیاسی - اقتصادی، شماره ۳۵، تهران ۱۳۷۰.
- سریع القلم (محمود)، توسعه جهان سوم و نظام بین‌الملل، تهران انتشارات سفیر، چاپ اول، ۱۳۶۹.
- سعادت اسفندیار، مدیریت منابع انسانی، تهران، انتشارات سمت، چاپ اول ۱۳۷۵

- سید عباسزاده میرمحمد، وجدان کار، رهیافت علمی و کاربردی، انتشارات آریشا، ۳۷۴
- سیدیکی (دیاکیت) توسعه فقط مسئله فن سالاران نیست کتاب توسعه، شماره ۳، تهران، نشر توسعه، چاپ اول، ۱۳۷۰
- صبوری، منوچهر، جامعه‌شناسی سازمانها، انتشارات تب‌تاب ۱۳۷۴
- صدر نبوی رامپور، چند گفتار در جامعه‌شناسی کار و شغل با تکیه بر کار زن در خانه و بنگاه، مشهد، کتابفروشی باستان ۱۳۷۰
- طاهری (پوریا) آیا توسعه پایا و مداوم امکان‌پذیر است، کتاب توسعه، تهران، جلد چهارم، نشر توسعه، چاپ اول، ۱۳۷۰
- طبیبیان (محمد رضا)، بیکاری و کم کاری در ایران، پایان نامه عظیمی (حسین) فرهنگ و توسعه، ایران فردا، شماره اول و دوم، تهران، ۱۳۷۱
- عظیمی (حسین) کتاب توسعه، تهران، جلد چهارم، نشر توسعه، چاپ اول، ۱۳۷۰
- علوی، سید امین الله، روان‌شناسی مدیریت و سازمان، تهران: انتشارات مرکز آموزش دولتی، چاپ اول، ۱۳۷۱
- عمید حسن، فرهنگ عمید، جلد ۲ انتشارات امیرکبیر، تهران ۱۳۶۴
- عمید حسن، فرهنگ عمید، جلد ۲ انتشارات امیرکبیر، تهران ۱۳۶۴
- فروند ژولین، جامعه‌شناسی مارکس وبر، ترجمه نیک‌گهر عبدالحسین، نشر رایزن ۱۳۶۸
- فروند ژولین، جامعه‌شناسی مارکس وبر، ترجمه نیک‌گهر عبدالحسین، نشر رایزن ۱۳۶۸

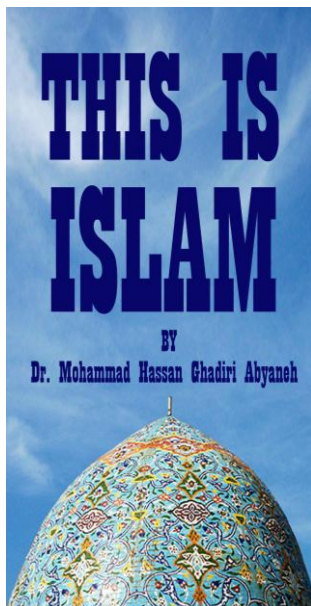
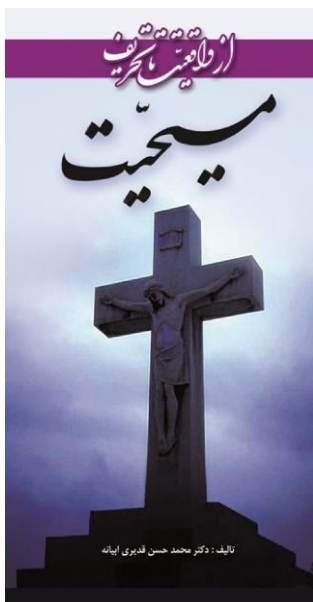
- قاضیان (حسین) نظریه‌های توسعه و عوامل فرهنگی، فرهنگ توسعه، سال اول، شماره ۴، تهران ۱۳۷۱
- کلارک کار جان نظام صنعتی و انسان صنعتی، ترجمه ابوالقاسم طاهری، تهران بنگاه ترجمه و نشر کتاب، ۱۳۴۴
- کورز (لوئیس) زندگی و اندیشه بزرگان جامعه‌شناسی، مترجم تلاشی (محسن) تهران، انتشارات علمی، چاپ دوم، ۱۳۶۹
- کورمن، ابراهام، روان‌شناسی صنعتی و سازمانی، ترجمه حسین شکرکن، تهران: انتشارات رشد، چاپ اول، ۱۳۷۰
- گی روشه، مقدمه‌ای بر جامعه‌شناسی عمومی، جلد اول، کنش اجتماعی، ترجمه زنجانی‌زاده هما، انتشارات دانشگاه فردوسی مشهد ۱۳۷۶
- مالک ابن نبی، مشکل فرهنگ، مترجم: صالحی (جواد) تهران، انتشارات قلم، ۱۳۵۹
- مایکل، لیوف، بزرگترین اصل مدیریت در دنیا، ترجمه مهدی ایران نژادی، تهران: انتشارات مؤسسه بانکداری، چاپ دوم، ۱۳۷۲
- مجله عملی پژوهشی اقتصاد در مدیریت، مرکز انتشارات دانشگاه آزاد اسلامی شماره ۳۳ تابستان ۱۳۷۶
- محسنی تبریزی، جزوه درسی روانشناسی اجتماعی، دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه تهران
- محمدی (بیوک) توسعه و از خود بیگانگی، جامعه سالم، شماره سیزدهم، تهران ۱۳۷۱

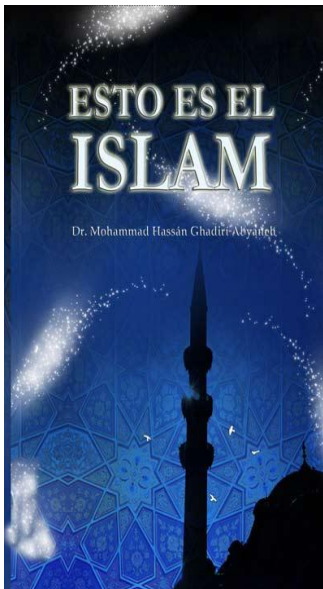
- مرتضوی (شهرناز) فرهنگ از دیدگاه علم روانشناسی بین فرهنگ، نامه فرهنگ، شماره ۷، تهران ۱۳۷۱
- مردوخی، (بایزید) برخی عوامل توسعه نیافتگی در ایران، فرهنگ توسعه، شماره ۷، تهران ۱۳۷۲
- معتمدی فتح‌الله، مختصری از تاریخ کار در ایران، نشریه وزارت کار، تهران ۱۳۵۵
- معینی (جهانگیر) ابعاد کیفی نابرابری فرهنگی، سه نیروی جهانی، نامه فرهنگ، شماره ۷، تهران، ۱۳۷۱
- مصباح‌یزدی محمدتقی، فلسفه اخلاق (اقتباس) تهران، انتشارات اطلاعات، ۱۳۷۴
- منطقی سعادت، محسن، "گامی به سوی نهادینه کردن وجدان کاری در سازمان"، مجله معرفت، سال ۱۳۵۷، شماره ۱۷
- منصورفر کریم، روشهای آماری، انتشارات دانشگاه تهران ۱۳۶۹
- مصوبات شوران فرهنگ عمومی کشور، دوره‌های سوم سال ۱۳۷۳.
- موتون دوچ روبرت،... کرواس: نظریه در روانشناسی اجتماعی، ترجمه کتبی مرتضی، موسسه انتشارات و چاپ دانشگاه تهران ۱۳۷۴
- موسوی خوزستانی (جواد) توسعه ملی = همبستگی در کثرت گرایی، کتاب توسعه، شماره ۱، ۱۳۷۰
- میان مطبوعات و سیاست، حسین هیكل، ترجمه محمد کاظم موسایی، انتشارات شرکت الفبا، تهران، چاپ اول، زمستان ۱۳۶۴، صفحه ۱۸۷.
- موسوی، سید فضل ا...، گفتارهایی در باره حقوق کار، تهران، ۱۳۷۹.

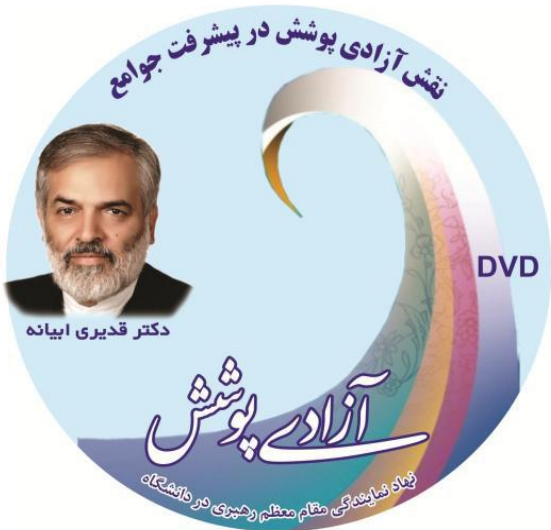
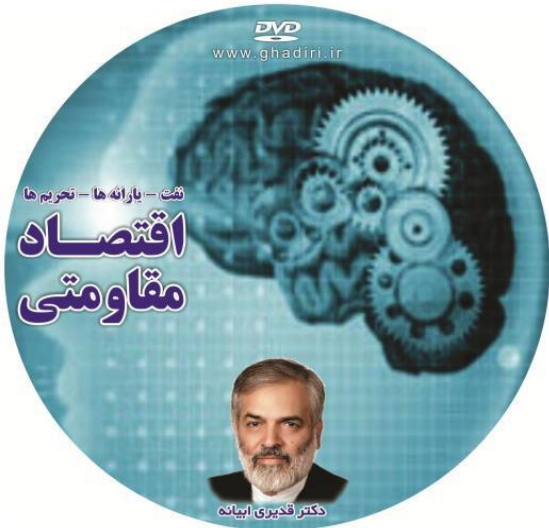
- میرباقری، مهدی، بررسی مبانی وجدان کاری، انضباط اقتصادی اجتماعی، فرهنگستان علوم اسلامی، ۱۳۷۴.
- میردال گونارد، درام آسیایی، ترجمه امیری منوچهر، تهران امیرکبیر ۱۳۴۶
- میرزایی، حسن، تجزیه و تحلیل عوامل مؤثر بر وجدان کار، مقاله ارائه شده در دومین اجلاس کار و انضباط اجتماعی، ۸۷ تهران، انتشارات دانشگاه آزاد اسلامی، ۱۳۷۵
- میرسپاسی، فرهنگ کار، وجدان کار و قانون کار، مجله تدبیر، سال ۵، شماره ۵۰، ۱۳۷۳
- میر سپاسی، ناصر، فرهنگ کار و بهره‌وری، مجله تدبیر، سال ۷۳، شماره ۳۷، ۱۳۷۲
- میرسپاسی ناصر، مدیریت منابع انسانی و روابط کار(نگرش نظام‌گرا) چاپ نقش جهان) ۱۳۷۵
- میرسپاسی، ناصر، مدیریت منابع انسانی، نگرش نظام گرا، تهران: ۱۳۶۵
- میزگرد، ایران امروز، سنت، مدرنیته و یا پست مدرن؟، کیان، شماره ۱۵، تهران ۱۳۷۰
- میچل، ترانس، آر، مردم در سازمانها، زمینه رفتار سازمانی، ترجمه حسین شکر کن، تهران: انتشارات رشد، چاپ اول، ۱۳۷۳
- میزگرد، توسعه و فرهنگ، نامه فرهنگ، شماره ۵ و ۶، تهران، ۱۳۷۰
- میزگرد، موانع توسعه اجتماعی در ایران، جامعه سالم، شماره ۵، تهران ۱۳۷۰

- میزگرد، موانع توسعه اجتماعی در ایران، جامعه سالم، شماره ۵، تهران ۱۳۷۰
- نایلی محمدعلی، انگیزش در سازمان، انتشارات دانشگاه شهید چمران اهواز ۱۳۷۳
- نیواستورم، جان و دیویس، کیت، رفتار انسانی در کار، ترجمه محمد علی طوسی، تهران: انتشارات مرکز آموزش مدیریت دولتی، ۱۳۷۰
- هاشمی راد، محمد علی، اشتغال، مروری بر گذشته و حال مدخلی بر استراتژی، تهران: سازمان برنامه و بودجه، ۱۳۶۸
- هرسی پال و بلانچارد، کنت، مدیریت رفتار سازمانی، ترجمه علی علاقه مند، تهران: انتشارات امیرکبیر، ۱۳۷۵
- ویپی پل و دیگران، روانشناسی اجتماعی کار صنعتی در ایران، ترجمه ساروخانی باقر، موسسه مطالعات و تحقیقات اجتماعی تهران ۱۳۶۵

معرفی آثار:

DVD

به مناسبت ۲۴ آبان
سالگرد شهادت وی

ادواردو

سوپر میلیاردر شهید ایتالیایی

مستند ادواردو
ادواردو، زن و حجاب
فیلم نماز ادواردو
نیمه پنهان مسیحیت
آزادی پوشش
مناظره در ایتالیا

۶ فیلم در یک DVD

قابل بخش با DVD Player و PC
انجمن اسلامی شهید ادواردو آنلی
www.edvardo.com
۰۹۱۳۶۰۰۴۷۱۴
۳۰۰۰ تومان

DVD

www.ghadiri.ir

نیمه پنهان مسیحیت

دکتر قدیری ایبانه

